

การศึกษาพฤติกรรมการใช้งานลานสาธารณะบริเวณวงเวียนใหญ่

โดย

นางสาวพนันท์ อินสุข

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภูมิสถาปัตยกรรม

ภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2554

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การศึกษาพฤติกรรมการใช้งานลานสาธารณะบริเวณวงเวียนใหญ่

โดย

นางสาวพนันท์ อินสุข

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาภูมิสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภูมิสถาปัตยกรรม

ภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2554

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

A STUDY OF WONGWIAN YAI PUBLIC PLAZA USAGE

By

Noppanant Insook

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

MASTER OF LANDSCAPE ARCHITECTURE

Department of Urban Design and Planning

Graduate School

SILPAKORN UNIVERSITY

2011

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้การค้นคว้าอิสระเรื่อง “ การศึกษา
พฤติกรรมการใช้งานลานสาธารณะบริเวณวงเวียนใหญ่ ” เสนอโดย นางสาวพนันท์ อินสุข เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาภูมิสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภูมิ
สถาปัตยกรรม

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ธารทัศนวงศ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

อาจารย์ ดร.สินีนารถ ศุกลรัตน์เมธี

คณะกรรมการตรวจสอบการค้นคว้าอิสระ

..... ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุจิโรจน์ อนามบุตร)

...../...../.....

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยสิทธิ์ ด่านกิตติกุล)

...../...../.....

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.สินีนารถ ศุกลรัตน์เมธี)

...../...../.....

53060217 : สาขาวิชาภูมิสถาปัตยกรรม

คำสำคัญ : พฤติกรรมการใช้งาน/ลานสาธารณะ

นพณ์ อินสุข : การศึกษาพฤติกรรมการใช้งานลานสาธารณะบริเวณวงเวียนใหญ่.
อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ : อ.ดร.สินีนารถ ศุกลรัตน์เมธี. 118 หน้า.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการใช้งานพื้นที่สาธารณะบริเวณวงเวียนใหญ่ ที่เกิดจากองค์ประกอบทางกายภาพที่มีการออกแบบ โดยพื้นที่วงเวียนใหญ่ถือว่าเป็นลานสาธารณะที่มีความสำคัญต่อคนในชุมชนทั้งทางประวัติศาสตร์และการเป็นพื้นที่นันทนาการของชุมชน และอยู่ในพื้นที่ที่มีพื้นที่โล่งสาธารณะน้อยมาก โดยพบว่าในระยะ 800 เมตรโดยรอบไม่มีพื้นที่โล่งสาธารณะแห่งอื่นเลย

วิธีวิจัยจะต้องทำการค้นคว้า แนวคิดและทฤษฎีที่มีความเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบในการออกแบบลานสาธารณะ ปัจจัยในการเกิดพฤติกรรม และทำการกำหนดตัวแปรเพื่อเป็นหลักเกณฑ์ในการสำรวจพื้นที่ ให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึกทางด้านพฤติกรรม และมีการสัมภาษณ์ผู้ใช้เพิ่มเติม เพื่อเป็นส่วนช่วยในการตอบคำถามของงานวิจัย และหาแนวทางในการปรับปรุงพื้นที่ให้มีความเหมาะสมกับการใช้งานที่เกิดขึ้นจริง

ผลจากการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบในการออกแบบส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมในการใช้งาน ซึ่งประกอบด้วย ถนนและการเข้าถึง พื้นที่นั่ง แสงสว่างและร่มเงา ประติมากรรม การแบ่งพื้นที่ ช่วงวัน ช่วงเวลา และความปลอดภัย นอกจากนี้ยังพบว่าลักษณะทางกายภาพของลานในปัจจุบัน ยังไม่สามารถรองรับกิจกรรมประเภทการออกกำลังกาย และการเล่นกีฬาได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากไม่มีการแบ่งสัดส่วนพื้นที่ประกอบกิจกรรมตามลักษณะและปริมาณกิจกรรมที่เกิดขึ้นจริง

ข้อเสนอแนะของงานวิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์กายภาพ พฤติกรรม และการสัมภาษณ์สรุปได้ว่าควรมีการเพิ่มทางเข้าถึง มีการแบ่งพื้นที่การใช้งานกิจกรรมต่างๆอย่างชัดเจนเพื่อลดการซ้อนทับของพื้นที่กิจกรรม มีการเพิ่มต้นไม้ใหญ่ภายในบริเวณลานเพื่อสร้างร่มเงาให้กับลานและเป็นฉากหลังของพระบรมราชานุสาวรีย์ เปิดโล่งเฉพาะมุมมองจากถนนและทางเท้า รวมถึงควรมีการเพิ่มสาธารณูปโภค เช่นห้องน้ำเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้งาน

ภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2554

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

53060217 : MAJOR : (LANDSCAPE ARCHITECTURE)

KEY WORD : USAGE BEHAVIOUR / PLAZA USAGE

NOPPANANT INSOOK : A STUDY OF WONGWIAN YAI PUBLIC PLAZA USAGE.

INDEPENDENT STUDY ADVISOR : SINEENART SUKOLRATANAMETEE, Ph.D.. 118 pp.

The objective of the research is to study the type of use of public area around Wongwian Yai which is caused by design physical elements. Wongwian Yai area is well considered an important plaza for the surrounding community given its historical significance, space available for community recreation, and the fact that there is no public open space nearby within an 800 meter radius further signifies its importance.

Research methodology involves development of ideas and theory, which relates to the plaza design elements and behavior-production factor as well as specification of variables to set standards for area surveys in gathering detailed behavioral data, and conducting user interviews to answer the researches question and finding suitable ways to improve the area in conjunction with the community.

A summary of findings from this study show that the design elements, of which, are street and accessibility, sitting space, light and shade, sculpture, area division, timing, and security, all have a direct affect the area usage behavior. Moreover, the plaza's physical elements, at present, cannot adequately support any type of fitness or sporting activities because the plaza area is not allocated to accommodate the type or level of such activities that actually take place.

A proposal from this research based on analysis in physical, behavior and user interviews can be concluded that the usage area should be clearly divided for each type of activity to reduce any overlapping area, more access by the public should be allowed a planting more large trees to generate shading in the plaza and to serve as background for the Royal Statue, uncovering of selected views particularly from the road and the pedestal, and making available public utilities such as washrooms to facilitate the users.

Department of Urban Design and Planning Graduate School, Silpakorn University Academic Year 2012

Student's signature

Independent Study Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าอิสระนี้สำเร็จลุล่วงได้ ด้วยความกรุณาอย่างสูงจาก ดร.สินีนารถ ศุภรัตน์เมธิ อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ ที่สละเวลาตรวจงานวิจัยตั้งแต่มั่นตอนของการเก็บข้อมูลกระทั่งสำเร็จเป็นรูปเล่ม รวมทั้งอาจารย์ท่านอื่นๆในสาขาภูมิสถาปัตยกรรม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รุจิโรจน์ อนามัยบุตร และ รองศาสตราจารย์ ดร. ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติกุล ที่ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นเพิ่มเติม อันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยเป็นอย่างมาก

ขอขอบพระคุณบิดา มารดา พี่แนน ที่เป็นกำลังใจ และสนับสนุนให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ ขอขอบคุณเพื่อนๆปริญญาโทภูมิสถาปัตยกรรมรุ่นที่ 3 ทุกคน ที่เป็นกำลังใจ และให้คำแนะนำอย่างตรงไปตรงมา รวมถึงอาจารย์ท่านอื่นๆในคณะสถาปัตยกรรม และเพื่อนๆปริญญาโทสาขาอื่นๆ ที่คอยถามความคืบหน้าและเป็นกำลังใจให้งานวิจัยนี้ดำเนินต่อไป

สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณ ผู้ใช้ลานสาธารณะบริเวณวงเวียนใหญ่ทุกท่าน ที่ช่วยตอบคำถามและให้ข้อมูลในมุมมองของผู้ใช้งาน เพื่อนำไปสู่ประเด็นปัญหา และข้อเสนอแนะของงานวิจัย ทำให้ได้งานวิจัยที่สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
สารบัญแผนผัง	ฅ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์	2
ขอบเขตของการวิจัย	2
ขั้นตอนการวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
ความเป็นมาของพื้นที่ลานสาธารณะ	5
ความหมายของพื้นที่เปิดโล่ง	5
ประเภทของพื้นที่เปิดโล่งภายในเมือง	6
ความหมายของพื้นที่ลานสาธารณะ	10
ประโยชน์ใช้สอยของลานสาธารณะ	11
ปัจจัยที่มีผลต่อลักษณะของพื้นที่ลานสาธารณะ	13
ปัจจัยทางวัฒนธรรม	13
ตำแหน่งที่ตั้งของลานสาธารณะ	14
ปัจจัยที่ต้องคำนึงถึงในการออกแบบ	15
ปัจจัยทางด้านกายภาพ	15
ปัจจัยทางธรรมชาติ	17
องค์ประกอบในการออกแบบ	18
พฤติกรรมและกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ลานสาธารณะ	22
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกกิจกรรมนันทนาการ	23

บทที่	หน้า
สรุปแนวคิดและทฤษฎีที่นำไปใช้ในพื้นที่ศึกษา	24
3 ระเบียบวิธีวิจัย	26
คำถามของงานวิจัย	26
ตัวแปรของงานวิจัย	26
กลุ่มตัวอย่าง	27
วิธีที่ใช้ในการวิจัย	27
การวิเคราะห์ข้อมูล	29
สรุปผล	30
4 ข้อมูลของพื้นที่ศึกษา	31
ข้อมูลทั่วไป	31
ความเป็นมาของพื้นที่ลานสาธารณะบริเวณวงเวียนใหญ่	31
ขนาด และตำแหน่งที่ตั้ง	33
การให้บริการ	34
ข้อมูลเชิงกายภาพของพื้นที่ที่ได้จากการสำรวจ.....	35
บริบทโดยรอบ	35
ถนนและการเข้าถึง	37
ความสูงของสิ่งปิดล้อมรอบพื้นที่	38
ต้นไม้	38
น้ำ	39
พื้นที่นั่ง	41
การเล่นระดับพื้น	41
วัสดุปูพื้น	42
สรุปลักษณะทางกายภาพภายในพื้นที่ลานสาธารณะบริเวณวงเวียนใหญ่.....	40
5 ข้อมูลเชิงพฤติกรรมการใช้พื้นที่ศึกษา	52
การสำรวจข้อมูลเบื้องต้น	52
ผลการสำรวจข้อมูลเชิงพฤติกรรม	53
วันจันทร์ ถึงพฤหัสบดี	53
วันศุกร์	60

บทที่	หน้า
วันเสาร์	66
วันอาทิตย์	72
สรุปจำนวนผู้ใช้งานในแต่ละช่วงเวลา	78
ช่วงก่อนเวลาทำงาน	78
ช่วงเวลาเลิกงาน	80
ช่วงเย็นถึงหัวค่ำ	82
ช่วงหัวค่ำถึงดึก	84
การเปรียบเทียบจำนวนผู้ใช้ในแต่ละช่วงเวลา	86
ผลการสัมภาษณ์.....	88
สรุปผลการเก็บข้อมูล.....	90
6 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	91
การวิเคราะห์ปัจจัยในการออกแบบที่ส่งผลต่อการใช้งาน.....	91
การวิเคราะห์ความเหมาะสมในด้านความสอดคล้องกับการ ใช้พื้นที่กิจกรรม	100
ลักษณะของกิจกรรมที่ส่งผลต่อความต้องการพื้นที่ ประกอบกิจกรรม	100
การใช้คุณลักษณะและปริมาณผู้ใช้งานในการกำหนด ขนาดสัดส่วนของพื้นที่	105
7 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	109
สรุปผลการวิจัย	109
สรุปอุปสรรคและปัญหา	112
ข้อเสนอแนะ	113
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	115
บรรณานุกรม	116
ประวัติผู้วิจัย	118

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 วันและเวลาที่ทำการเก็บข้อมูล	28
5.1 วันที่เก็บข้อมูลที่จะทำการแสดงข้อมูลตามช่วงเวลา	52
5.2 ตารางจำนวนผู้ใช้งานกิจกรรมต่างๆแบ่งตามอายุและช่วงเวลา ในวันจันทร์ถึงพฤหัสบดี	59
5.3 ตารางจำนวนผู้ใช้งานกิจกรรมต่างๆแบ่งตามอายุและช่วงเวลา ในวันศุกร์	65
5.4 ตารางจำนวนผู้ใช้งานกิจกรรมต่างๆแบ่งตามอายุและช่วงเวลา ในวันเสาร์	71
5.5 ตารางจำนวนผู้ใช้งานกิจกรรมต่างๆแบ่งตามอายุและช่วงเวลา ในวันอาทิตย์	77
5.6 ตารางค่าเฉลี่ยของจำนวนผู้ใช้งานแบ่งตามช่วงเวลา	80
6.1 องค์ประกอบในลานสาธารณะเพื่อกิจกรรมแบบผ่อนคลาย.....	101
6.2 องค์ประกอบในลานสาธารณะเพื่อกิจกรรมแบบมีการเคลื่อนไหว	102
6.3 องค์ประกอบในลานสาธารณะเพื่อกิจกรรมทางสังคม	103
6.4 ตารางค่าเฉลี่ยของจำนวนผู้ใช้งานแบ่งตามช่วงเวลา	107
6.5 การใช้จำนวนผู้ใช้ในการคิดสัดส่วนพื้นที่กิจกรรม	107

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 princeton university, New Jersey.....	7
2.2 Tramway Plaza ,New York	7
2.3 Freedom Tower West Plaza.....	7
2.4 ลานหน้าห้าง Yes APM ,Seoul.....	7
2.5 Grant Park, Atlanta.....	8
2.6 The Great Lawn,Tokyo.....	8
2.7 Portland Pioneer Square ,Washington.....	9
2.8 the Gold Line.....	9
2.9 Plaza Murillo, La Paz.....	9
2.10 Plaza Mayer , Madrid.....	9
2.11 ลานสาธารณะเพื่อการค้า.....	11
2.12 ลานสาธารณะเพื่อกิจกรรมทางสังคม	11
2.13 ลานสาธารณะเพื่อการนันทนาการ.....	12
2.14 ลานสาธารณะเพื่อคารวะ ศรัทธา.....	12
2.15 ลานสาธารณะเพื่อเน้นให้เห็นอาคารสำคัญ.....	12
2.16 ลานสาธารณะเพื่อผลทางการมองเห็น.....	13
2.17 ระดับความปิดล้อมพื้นที่.....	15
2.18 ระนาบพื้น.....	16
2.19 ระนาบผนัง.....	16
2.20 ระนาบเพดาน.....	16
2.21 การใช้ลานน้ำพุบริเวณกลางลาน.....	18
2.22 การใช้น้ำตก และทางน้ำไหลรอบๆพื้นที่นั่ง.....	18
2.23 ที่นั่งแบบม้านั่งยาว.....	19
2.24 ที่นั่งแบบเก้าอี้ขนาดเล็กเคลื่อนย้ายได้.....	19
2.25 ที่นั่งที่เป็นส่วนหนึ่งของขอบพื้นที่ปลูกต้นไม้.....	19
2.26 การนั่งบนขอบของพื้นที่ปลูกต้นไม้.....	19
2.27 การนั่งริมน้ำ.....	19
2.28 นั่งบนขั้นบันได.....	19

ภาพที่	หน้า
2.29 การนั่งบนพื้น.....	19
2.30 การนั่งกระจายตัวบนพื้นที่ลาน.....	19
2.31 การใช้ไฟเพื่อส่องสว่าง.....	20
2.32 การใช้ไฟเพื่อตกแต่งพื้นที่ และส่องสว่าง.....	20
4.1 ลานสาธารณะบริเวณวงเวียนใหญ่	31
4.2 ทศนิยมภาพโดยรอบวงเวียนใหญ่ในอดีต	33
4.3 ทศนิยมภาพโดยรอบวงเวียนใหญ่ในปัจจุบัน	33
4.4 ภาพตัดเปรียบเทียบความกว้างของลานและอาคารข้างเคียง	38
4.5 ภาพลานและอาคารโดยรอบ	38
4.6 หญ้าแพรก	38
4.7 ซาฮกเกี้ยน	38
4.8 เทียนทอง	38
4.9 แดงชาลี	39
4.10 เข็มชมพู	39
4.11 เข็มญี่ปุ่น	39
4.12 แก้ว	39
4.13 ไทรทอง	39
4.14 คริสติน่า	39
4.15 บ่อน้ำ	39
4.16 แท่นน้ำพุ	39
4.17 ที่นั่งยาว	41
4.18 พื้นที่นั่งตามชั้นบันได	41
4.19 พื้นที่นั่งตามขอบกระบะ	41
4.20 รูปตัด 1	41
4.21 รูปตัด 2	41
4.22 พื้นหินแกรนิตสีแดง	42
4.23 พื้นหินแกรนิตสีเทาดำ	42
4.24 พื้นหินขัดสีเทาอ่อน	42

ภาพที่	หน้า
4.25	พื้นที่เม้นท์พิมพ์ลาย 42
4.26	พื้นที่กรวดล้าง 42
4.27	พื้นที่หญ้า 42
4.28	เสาไฟส่วนทางเดินรอบ2 47
4.29	ไฟส่องพระบรมราชานุสาวรีย์ 47
4.30	ไฟฝังพื้น 47
4.31	เสาไฟส่วนทางเดินรอบ 3 และ4 47
4.32	ไฟฝังขอบต่างระดับ 47
4.33	สปอตไลท์รอบลาน 47
4.34	พระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช 48
4.35	พระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช 48
4.36	พระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช 48
4.37	ทางเข้าด้านหน้าและตำแหน่งป้าย 49
4.38	ป้ายประวัติของสถานที่ 49
4.39	ความสว่างในพื้นที่ 49
4.40	ทางลอดใต้ดิน 49
4.41	ทางเข้าบริเวณรอบลาน 50
4.42	บริเวณทางลอดใต้ดินและเวลาเปิด ปิด 50
5.1	แผนภูมิสรุปจำนวนผู้ใช้แบ่งตามช่วงวัยช่วงก่อนเวลาทำงาน 78
5.2	แผนภูมิสรุปจำนวนผู้ใช้แบ่งตามกิจกรรมช่วงก่อนเวลาทำงาน 78
5.3	แผนภูมิสรุปจำนวนผู้ใช้แบ่งตามช่วงวัยช่วงเวลาเลิกงาน 80
5.4	แผนภูมิสรุปจำนวนผู้ใช้แบ่งตามกิจกรรมช่วงเวลาเลิกงาน 80
5.5	แผนภูมิสรุปจำนวนผู้ใช้แบ่งตามช่วงวัยช่วงเย็นถึงหัวค่ำ 82
5.6	แผนภูมิสรุปจำนวนผู้ใช้แบ่งตามกิจกรรมช่วงเย็นถึงหัวค่ำ 82
5.7	แผนภูมิสรุปจำนวนผู้ใช้แบ่งตามช่วงวัยช่วงหัวค่ำถึงดึก 84
5.8	แผนภูมิสรุปจำนวนผู้ใช้แบ่งตามกิจกรรมช่วงหัวค่ำถึงดึก 84
5.9	กิจกรรมที่เกิดขึ้นในตอนกลางวัน 87
5.10	กิจกรรมที่เกิดขึ้นในตอนกลางวัน 87

ภาพที่	หน้า
5.11 กิจกรรมที่เกิดขึ้นในตอนกลางวัน	87
5.12 กิจกรรมที่เกิดขึ้นในตอนกลางคืน	82
5.13 กิจกรรมที่เกิดขึ้นในตอนกลางคืน	82
5.14 กิจกรรมที่เกิดขึ้นในตอนกลางคืน	82
6.1 ทางลอดใต้ดิน	92
6.2 ภายในทางลอดใต้ดิน	92
6.3 ทางเข้า 5	92
6.4 การเล่นเกมบริเวณที่นั่ง	98
6.5 การรวมกลุ่มบนลานบริเวณทางเข้า	98
6.6 แผนภูมิสรุปจำนวนผู้ใช้ช่วงก่อนเวลาทำงาน	98
6.7 แผนภูมิสรุปจำนวนผู้ใช้ช่วงเวลาเลิกงาน	98
6.8 แผนภูมิสรุปจำนวนผู้ใช้ช่วงเย็นถึงหัวค่ำ	99
6.9 แผนภูมิสรุปจำนวนผู้ใช้ช่วงหัวค่ำถึงดึก	99
6.10 กิจกรรมในวันพระเจ้าตากสิน	100
6.11 กิจกรรมการชุมนุมทางการเมือง	100
6.12 องค์ประกอบน้ำ	101
6.13 ความไม่ปิดล้อมของพื้นที่	101
6.14 เส้นทางเดิน	102
6.15 การใช้เส้นทางเดินเป็นพื้นที่นั่ง	102
6.16 รูปทรงของพื้นที่	103
6.17 ทศนิยมภาพ และสิ่งปิดล้อม	103
6.18 ภาพถ่ายทางอากาศแสดงแนวแกนภายในลาน และแนวแกนถนน	104
6.19 มุมมองจากถนนประชาธิปไตยก่อนการปรับปรุง	105
6.20 มุมมองจากถนนอินทพิทักษ์ก่อนการปรับปรุง	105
6.21 มุมมองจากถนนประชาธิปไตยหลังการปรับปรุง	105
6.22 มุมมองจากถนนอินทพิทักษ์หลังการปรับปรุง	105
7.1 ทศนิยมภาพก่อนมีการสร้างคอนโด	113
7.2 ทศนิยมภาพหลังมีการสร้างคอนโด	113

สารบัญแผนผัง

แผนผังที่	หน้า
4.1 ที่ตั้งของลานสาธารณะบริเวณวงเวียนใหญ่.....	34
4.2 ขอบเขตการให้บริการของวงเวียนใหญ่ และพื้นที่สีเขียวในฝั่งธนบุรี.....	35
4.3 ผังการใช้พื้นที่บริเวณรอบวงเวียนใหญ่.....	36
4.4 ถนนและการเข้าถึง.....	37
4.5 ชนิดและตำแหน่งการจัดวางพรรณไม้.....	40
4.6 วัสดุปูพื้น และระดับ.....	43
4.7 แสงและเงาของเวลา 06.00 – 07.00 น. และเวลา 17.00 - 18.00 น.	44
4.8 แสงและเงาของเวลา 16.00 – 17.00 น.	45
4.9 แสงและเงาของเวลา 18.00 – 06.00 น.	46
4.10 เส้นทางสัญจรภายในลาน.....	48
4.11 คำจำกัดความของพื้นที่.....	51
5.1 กิจกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงก่อนเวลาทำงานของวันจันทร์ถึงพฤหัสบดี.....	54
5.2 กิจกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาเลิกงานของวันจันทร์ถึงพฤหัสบดี.....	55
5.3 กิจกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงเย็นถึงหัวค่ำของวันจันทร์ถึงพฤหัสบดี.....	56
5.4 กิจกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงหัวค่ำถึงดึกของวันจันทร์ถึงพฤหัสบดี.....	57
5.5 กิจกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงก่อนเวลาทำงานของวันศุกร์.....	60
5.6 กิจกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาเลิกงานของวันศุกร์.....	61
5.7 กิจกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงเย็นถึงหัวค่ำของวันศุกร์.....	62
5.8 กิจกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงหัวค่ำถึงดึกของวันศุกร์.....	63
5.9 กิจกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงก่อนเวลาทำงานของวันเสาร์.....	66
5.10 กิจกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาเลิกงานของวันเสาร์.....	67
5.11 กิจกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงเย็นถึงหัวค่ำของวันเสาร์.....	68
5.12 กิจกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงหัวค่ำถึงดึกของวันเสาร์.....	69
5.13 กิจกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงก่อนเวลาทำงานของวันอาทิตย์.....	72
5.14 กิจกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาเลิกงานของวันอาทิตย์.....	73
5.15 กิจกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงเย็นถึงหัวค่ำของวันอาทิตย์.....	74
5.16 กิจกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงหัวค่ำถึงดึกของวันอาทิตย์.....	75
5.17 การใช้งานพื้นที่ในช่วงก่อนเวลาทำงานของทุกวัน	79

แผนผังที่	หน้า
5.18 การใช้งานพื้นที่ในช่วงเวลาเลิกงานของทุกวัน	81
5.19 การใช้งานพื้นที่ในช่วงเย็นถึงหัวค่ำของทุกวัน	83
5.20 การใช้งานพื้นที่ในช่วงหัวค่ำถึงดึกของทุกวัน	85
5.21 การใช้งานพื้นที่รวมทุกช่วงเวลาและทุกวัน	88
6.1 ถนนและการเข้าถึง	92
6.2 การใช้พื้นที่ช่วงก่อนเวลาทำงาน	93
6.3 การใช้พื้นที่รวมทุกช่วงเวลา	93
6.4 พื้นที่ที่เกิดกิจกรรมแบบพักผ่อน	94
6.5 การใช้พื้นที่ช่วงเย็นถึงหัวค่ำวันศุกร์	94
6.6 ร่มเงาในช่วง 17.00-18.00 น.	94
6.7 การใช้พื้นที่ช่วงที่มีร่มเงา	94
6.8 การใช้พื้นที่ช่วงเย็นถึงหัวค่ำวันศุกร์	95
6.9 ผังรวมการใช้งานพื้นที่ช่วงก่อนเวลาทำงาน	96
6.10 ผังรวมการใช้งานพื้นที่ช่วงเวลาเลิกงาน	96
6.11 ผังรวมการใช้งานพื้นที่ช่วงเย็นถึงหัวค่ำ	96
6.12 ผังรวมการใช้งานพื้นที่ช่วงหัวค่ำถึงดึก	96
6.13 พื้นที่ใช้งานภายในลานสาธารณะบริเวณวงเวียนใหญ่	97

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การดำเนินชีวิตของคนเมืองในปัจจุบันมุ่งเน้นการพัฒนา ทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม แต่การพัฒนาอย่างรวดเร็ว อย่างไม่มีการวางแผนรองรับนั้น ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนเมือง เนื่องจากเมื่อสภาพเศรษฐกิจในเมืองมีการขยายตัว ปริมาณประชากรที่หลั่งไหลเข้าสู่ศูนย์กลางเมือง เพื่อแสวงหาคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าจึงเพิ่มขึ้น และยังส่งผลให้ความต้องการที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ดังนั้นพื้นที่ส่วนมากในเมืองจึงเต็มไปด้วยอาคารที่พักอาศัย และสำนักงานต่างๆ จนกระทั่งเกิดความแออัด จึงเกิดเป็นความต้องการในการพัฒนาพื้นที่โล่งสาธารณะเพื่อลดความแออัดของเมือง และเป็นพื้นที่เพื่อรองรับกิจกรรมนันทนาการของคนในชุมชนอีกด้วย

พื้นที่ลานสาธารณะในอดีตนั้น เป็นพื้นที่ที่ใช้แสดงความเป็นศูนย์กลางของย่าน หรือช่วยส่งเสริมให้อาคารดูสง่างามขึ้นเท่านั้น แต่ในปัจจุบัน การออกแบบลานสาธารณะจะต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมโดยรอบ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่สร้างขึ้นเพื่อรองรับการประกอบกิจกรรมกลางแจ้งต่างๆ รวมไปถึงเพื่อเป็นการเพิ่มพื้นที่โล่งให้กับสังคมเมือง ที่เต็มไปด้วยความแออัด และยากที่จะหาพื้นที่โล่งส่วนตัวที่จะใช้ในการพักผ่อนได้ จึงมีความคิดที่จะปรับปรุงและเพิ่มพื้นที่ลานขึ้นในหลายพื้นที่ เพื่อส่งเสริมให้เป็นพื้นที่ใช้งานร่วมกันของคนในชุมชนเพื่อการพักผ่อน และเพื่อส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใช้งานคนอื่นๆ แต่ในปัจจุบัน รูปแบบในการออกแบบจัดวางองค์ประกอบของพื้นที่ลานนั้นมักใช้รูปแบบ หลักเกณฑ์ และองค์ประกอบตามประเทศอื่นที่เคยมีมาก่อน ซึ่งอาจไม่ตอบสนองกับลักษณะทางกายภาพ ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และรูปแบบกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นของคนกรุงเทพฯ ส่งผลให้ลานบางแห่งถูกใช้งานด้วยกิจกรรมที่ไม่เหมาะสม หรืออาจมีปริมาณผู้ใช้งานไม่เกินไปตามเป้าหมายในการออกแบบ

พื้นที่ลานนั้น แตกต่างจากพื้นที่โล่งสาธารณะคือ พื้นที่ลานจะมีพื้นที่ส่วนมากเป็นพื้นที่แข็งเพื่อสะดวกในการประกอบกิจกรรมต่างๆทั้งในกิจวัตรประจำวัน และในงานเทศกาลพิเศษต่างๆ ทั้งยังสะดวกในการดูแลรักษา แต่ในทางกลับกัน ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีอากาศร้อน การทำกิจกรรมกลางแจ้งจึงไม่ใช่ทางเลือกที่ดีสำหรับคนในชุมชน ดังนั้นลักษณะของลานที่จะเกิดขึ้นในประเทศไทยจึงต้องคำนึงถึงลักษณะพฤติกรรมของคนไทย เพื่อให้เกิดความพึงพอใจสำหรับผู้ใช้งาน และผู้อยู่อาศัยในบริเวณใกล้เคียง โดยที่การศึกษาจะเน้นพื้นที่ลานสาธารณะที่สร้างขึ้น

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรองรับการใช้งานที่เป็นกิจวัตรประจำวันของคนในชุมชน มากกว่ากิจกรรมที่เกิดขึ้นในวันพิเศษต่างๆ ดังนั้นจึงเลือกศึกษาพื้นที่ลานสาธารณะที่อยู่ในย่านชุมชนพักอาศัย และในบริเวณที่มีพื้นที่โล่งสาธารณะเพื่อการนั่งนอนตากแดดอยู่บ่อย รวมทั้งเป็นพื้นที่ที่มีผู้ใช้งานหลากหลาย จากข้อกำหนดเหล่านี้จึงเลือกลานสาธารณะบริเวณวงเวียนใหญ่เป็นพื้นที่ศึกษา ซึ่งนอกจากจะเป็นไปตามหลักเกณฑ์ข้างต้นแล้วนั้น ยังพบว่าลานแห่งนี้มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ และถือได้ว่าเป็นพื้นที่ศูนย์กลางของชุมชนในฝั่งธนบุรี

การออกแบบพื้นที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และพฤติกรรมของมนุษย์นั้นจะต้องคำนึงถึงรูปแบบวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เนื่องจากรูปแบบวัฒนธรรมของคนแต่ละพื้นที่จะเป็นตัวกำหนดลักษณะเฉพาะ และความต้องการซึ่งอาจต่างจากพื้นที่อื่นๆ ดังนั้นการค้นหาแนวทางการออกแบบพื้นที่ลานสาธารณะที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของพื้นที่นั้นๆ จึงเป็นจุดประสงค์หลักของการวิจัยนี้ ซึ่งจะสามารถนำไปสู่หลักเกณฑ์ในการจัดวางองค์ประกอบของพื้นที่ลานสาธารณะ และนำไปประยุกต์ใช้กับพื้นที่อื่นได้ในอนาคต

2. ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อศึกษารูปแบบการใช้งานของลานสาธารณะบริเวณวงเวียนใหญ่
- 2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้งานพื้นที่ลานสาธารณะบริเวณวงเวียนใหญ่ของคนในชุมชน
- 2.3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ทางกายภาพของลานสาธารณะบริเวณวงเวียนใหญ่ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้ใช้งาน

3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 ขอบเขตของพื้นที่ศึกษา

3.1.1 ตำแหน่งที่ตั้ง

- อยู่ในย่านพักอาศัย ซึ่งผู้ใช้งานสามารถเข้ามาใช้พื้นที่โดยการเดิน
- ไม่มีพื้นที่โล่งสาธารณะแห่งอื่นในระยะ 800 เมตร ซึ่งเป็นระยะมากที่สุดที่ผู้ใช้งานสามารถเดินมายังพื้นที่ศึกษาได้ด้วยเวลาไม่เกิน 30 นาที เพื่อต้องการทราบปริมาณผู้ใช้งานที่มีความคงที่หรือใกล้เคียงกัน

3.1.2 ลักษณะกิจกรรม

ต้องเป็นพื้นที่ที่มีการทำกิจกรรมในเชิงกิจวัตร เนื่องจากต้องการความคงที่ของปริมาณผู้ใช้ที่เกิดจากกลุ่มผู้ใช้งานกลุ่มเดิม และมีการใช้งานเป็นประจำ เพื่อสามารถศึกษารูปแบบความต้องการพื้นที่ของคนในย่านได้

3.1.3 กลุ่มผู้ใช้งาน

เลือกจากพื้นที่ที่มีกลุ่มผู้ใช้งานหลากหลายช่วงอายุ และกิจกรรม เพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างช่วงอายุและลักษณะความต้องการพื้นที่ในการประกอบกิจกรรมได้

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

3.2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่มีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่ลานสาธารณะ

3.2.2 ศึกษาข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์และองค์ประกอบในการสร้างพื้นที่สาธารณะ

3.2.3 ศึกษาและเก็บข้อมูลภาคสนามด้านกายภาพของพื้นที่ และด้านการใช้งาน

4. ขั้นตอนการวิจัย

4.1 การตั้งคำถามในการวิจัยและข้อสมมติฐานเพื่อกำหนดหัวข้อในการศึกษา โดยการกำหนดความสำคัญของปัญหา และตัวแปรที่ต้องการศึกษา

4.2 การเก็บข้อมูลเบื้องต้น

ในขั้นตอนนี้จะเป็นการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากเอกสาร และงานวิจัย เพื่อหาทฤษฎีแนวคิด และหลักการเบื้องต้นที่มีความเกี่ยวข้องกับการออกแบบและพฤติกรรมในการใช้งานพื้นที่สาธารณะ

4.2.1 ทฤษฎี และแนวความคิดที่เกี่ยวกับแนวทางการออกแบบพื้นที่ลานโล่งสาธารณะ เพื่อศึกษาลักษณะพื้นฐาน และพัฒนาการของพื้นที่โล่งสาธารณะ

4.2.2 รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่ศึกษา เพื่อกำหนดปัจจัยและตัวแปรที่มีผลต่อลักษณะทางพฤติกรรมที่ต้องทำการเก็บข้อมูล

4.2.3 การตั้งข้อสังเกต และกำหนดตัวแปรที่เกี่ยวข้อง โดยการเลือกจากปัจจัยที่พบจากการศึกษาแนวคิดต่างๆ และคาดว่าจะมีความเกี่ยวข้องกัพื้นที่ศึกษา

4.3 การสำรวจภาคสนาม

4.3.1 ใช้การสังเกตการณ์ เพื่อทำการเก็บข้อมูลเบื้องต้น ทั้งทางกายภาพของพื้นที่ และเพื่อกำหนดช่วงเวลาที่ทำการเก็บข้อมูลเชิงพฤติกรรม

4.3.2 จัดทำผังลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ศึกษาเพื่อบันทึกพฤติกรรม และตำแหน่งการใช้งาน

4.3.3 ใช้การบันทึกภาพเพื่อบันทึกพฤติกรรมของผู้ใช้งานในแต่ละช่วงเวลา

4.4 การรวบรวมข้อมูล

โดยการแยกหมวดหมู่ข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กัน ระหว่างข้อมูลทางเอกสาร และข้อมูลภาคสนามเพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล สรุปปัญหาและอุปสรรคที่พบในการศึกษา

4.6 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาที่จะได้ประกอบด้วย

4.6.1 ประเภทของกิจกรรมที่เกิดขึ้น โดยการบันทึกในแผนผังแบ่งตามช่วงเวลา และรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้เป็นตารางเพื่อเปรียบเทียบทุกช่วงเวลา

4.6.2 ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากความบกพร่องของพื้นที่ รวมทั้งกิจกรรมที่มีความขัดแย้งกัน โดยแจกแจงเป็นข้อๆ เพื่อนำไปสู่การเสนอแนะวิธีการแก้ไข

4.6.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่พบจากการวิจัย

5.ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

5.1 การวิจัยนี้ต้องการศึกษาพฤติกรรมการใช้งานพื้นที่ลานสาธารณะ เพื่อวิเคราะห์อุปสรรค และปัญหา ที่เกิดจากการออกแบบ เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบพื้นที่ลานสาธารณะในอนาคต

5.2 ผลในการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานหรือองค์กรที่ต้องทำการออกแบบพื้นที่ลานสาธารณะ ในย่านพักอาศัย โดยนำผลที่ได้ไปประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการทำการวิจัยพื้นที่ลานสาธารณะบริเวณวงเวียนใหญ่นี้ เป็นการศึกษาเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทางกายภาพและสภาพพฤติกรรมของผู้ใช้งาน เพื่อผลทางด้านปริมาณคือ มีพื้นที่สำหรับกิจกรรมต่างๆเพียงพอหรือไม่และทางด้านคุณภาพคือพื้นที่เหล่านั้นรองรับการใช้งานได้ดีหรือไม่ จึงต้องทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อค้นหาหลักการและแนวคิดต่างๆซึ่งสามารถนำไปเป็นแนวทางในการศึกษาพื้นที่ศึกษาได้ โดยในการศึกษาจะประกอบไปด้วย ความหมายและประเภทของพื้นที่เปิดโล่ง ความหมายของพื้นที่ลานสาธารณะ ประเภทของลานสาธารณะ ประโยชน์ใช้สอย และเนื้อหาส่วนที่สามารถนำไปใช้ในการกำหนดตัวแปรการวิจัยเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อลักษณะของพื้นที่ลาน ปัจจัยและองค์ประกอบที่ต้องคำนึงถึงในการออกแบบ พฤติกรรมและกิจกรรมที่เกิดขึ้นบนพื้นที่สาธารณะ รวมถึงลักษณะของผู้ใช้งาน

1. ความเป็นมาของพื้นที่ลานสาธารณะ

ในปัจจุบัน พื้นที่เมืองมีการเติบโตอย่างรวดเร็ว มีประชากรหลั่งไหลเข้าสู่ศูนย์กลางเมืองด้วยวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันไป ทั้งเพื่อการประกอบอาชีพ เพื่อการศึกษา และเพื่อความสะดวกสบายต่างๆ จึงมีการเพิ่มขึ้นของอาคาร แห่งที่อยู่อาศัยอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดภาวะความแออัด ในภายหลังจึงเกิดความต้องการพื้นที่โล่งสาธารณะของชุมชน เพื่อลดความแออัด เป็นสภาพแวดล้อมที่ดีของเมือง และเป็นพื้นที่ส่วนกลางในการทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การค้า การสัญจร การพักผ่อน และนันทนาการ

1.1 ความหมายของพื้นที่เปิดโล่ง

พื้นที่เปิดโล่ง(open space) คือที่ว่างผืนใหญ่ที่มีหน้าที่เฉพาะอย่างในเชิง 3 มิติ ซึ่งสามารถแบ่งเป็นที่ว่างย่อยๆที่มีหน้าที่เฉพาะต่างกัน และมีที่ว่างส่วนหนึ่งเป็นตัวเชื่อมต่อกัน ทำให้มนุษย์สามารถเข้าถึงสถานที่นั้น เข้าใจหน้าที่ของที่ว่างและใช้งานตามวัตถุประสงค์ของที่ว่างแต่ละอย่างได้ เช่น การเข้าไปในบริเวณหนึ่ง เดินผ่านแนวทางเดินและแยกไปยังพื้นที่กิจกรรมต่างๆ อาจมีลานโล่งบริเวณทางเข้าซึ่งมีวัตถุประสงค์ให้เป็นส่วนเชื่อมต่อกับกิจกรรมย่อยต่างๆ ซึ่งพื้นที่แต่ละส่วนจะแสดงคุณลักษณะของการใช้งานเฉพาะออกมาอย่างชัดเจน และคนทั่วไปสามารถเข้าใจวัตถุประสงค์ของการใช้งานได้เป็นอย่างดี

พื้นที่เปิดโล่ง ตามคำจำกัดความของ สุพัทตรา สุทสุภา(2540) คือพื้นที่ที่ไม่มีสิ่งก่อสร้างปกคลุม และช่วยทำให้ความหนาแน่นของพื้นที่โดยรอบลดลง สามารถสร้างสุนทรีภาพให้ผู้คนที่ประกอบกิจกรรมอยู่ในพื้นที่และผู้ที่ได้พบเห็น และยังมีประโยชน์เพื่อการนันทนาการ และการสัญจร พื้นที่เปิดโล่งจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญในผังเมือง จึงต้องมีการวางแผนและจัดการเพื่ออนุรักษ์หรือให้ได้มาซึ่งพื้นที่นั้น

การวางพื้นที่เปิดโล่งในผังเมืองอย่างสมบูรณ์ สามารถใช้แนวความคิดในเรื่องระบบที่ตั้งของพื้นที่เปิดโล่งเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ซึ่งแนวความคิดหลักเกี่ยวกับระบบที่ตั้งของพื้นที่เปิดโล่งจัดได้เป็นสองกลุ่มด้วยกัน

1.1.1 การรวมกันและมีการต่อเนื่อง (concentrated and continuous)

แนวความคิดนี้ ต้องการที่จะรวมพื้นที่เปิดโล่งให้อยู่จุดเดียว หรือมีความต่อเนื่องกันไป เพื่อช่วยในการจัดรูปร่างของเมือง และช่วยลดความหนาแน่นของเมือง ซึ่งอาจเชื่อมโยงกันด้วยพื้นที่เปิดโล่งเอง ด้วยทางเท้าหรือทางจักรยาน ซึ่งที่เปิดโล่งลักษณะนี้ มักมีขนาดใหญ่ เช่น วนอุทยาน และมักเชื่อมโยงกับองค์ประกอบทางธรรมชาติ เช่น แนวภูเขา แม่น้ำ และสวนสาธารณะต่างๆในเมือง

1.1.2 การกระจายโดยทั่วไป (dispersed)

แนวความคิดนี้จะตรงข้ามกับแนวความคิดแรก โดยเป็นการกระจายพื้นที่เปิดโล่งเล็กๆไปตามจุดต่างๆของเมือง เพื่อให้สามารถเข้าถึงได้สะดวก ทั้งจากการเดินเท้า หรือจักรยาน เช่น ลานหน้าอาคาร สนามเด็กเล่น ลานโล่งระหว่างอาคารต่างๆในเมือง หากจะจัดระบบพื้นที่โล่งในเมืองให้ได้อย่างสมบูรณ์ จำเป็นจะต้องใช้แนวความคิดทั้งสองแบบประกอบกันคือ ในเมืองๆหนึ่ง ควรจะมีพื้นที่เปิดโล่งขนาดใหญ่ และขนาดเล็กผสมผสานกันไป

1.2 ประเภทของพื้นที่เปิดโล่งภายในเมือง

ในปัจจุบันวิถีชีวิต วัฒนธรรม และวิวัฒนาการทางสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้ความต้องการใช้พื้นที่โล่งสาธารณะมีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ทั้งนี้ Clare Cooper Marcus และ Carolyn ได้ทำการศึกษา เพื่อจำแนกประเภทของพื้นที่เปิดโล่งในประเทศอเมริกา โดยสามารถจัดประเภทตามลักษณะและรูปแบบทางกายภาพและกิจกรรมของพื้นที่ ออกเป็น 5 ประเภทคือ

1.2.1 พื้นที่เปิดโล่งสาธารณะข้างทางสัญจร (The Street Plaza)

เป็นพื้นที่รองรับผู้ใช้งานในเส้นทางสัญจรนั้นๆ โดยอาจเป็นส่วนหนึ่งของทางเดินเท้า หรือเป็นพื้นที่แยกออกไปก็ได้ (ภาพ 2.1-2.2) พื้นที่เปิดโล่งในลักษณะนี้นั้น จะต้อง

ขอบเขตแบ่งแยกจากพื้นที่ถนนอย่างชัดเจน โดยอาจใช้แนวต้นไม้ แนวรั้ว เสา หรือระดับพื้นที่ได้ เพื่อให้ผู้ใช้รู้สึกปลอดภัย ในบางครั้งพื้นที่เปิดโล่งข้างทางสัญจรนี้อาจมีการเพิ่มกิจกรรม เช่นการค้าขาย การจัดแสดงต่างๆ เพื่อสร้างชีวิตชีวาให้กับผู้ใช้เส้นทาง

ภาพ 2.1 princeton university, New Jersey

ที่มา : <http://www.princeton.edu/presskits/campusplan/>

ภาพ 2.2 Tramway Plaza ,New York

ที่มา : <http://www.bridgeandtunnelclub.com/>

1.2.2 พื้นที่เปิดโล่งหน้าอาคารทางธุรกิจ (The Corporate Foyer)

พื้นที่เปิดโล่งหน้าอาคารทางธุรกิจนี้ เป็นที่ชุมนุมพบปะกันตามสังคม และยังมีหน้าที่เป็นตัวช่วยประสานอาคาร หรือกลุ่มอาคารต่างๆของเมืองเข้าด้วยกัน เป็นสถานที่ที่ทำให้เมืองไม่แลดูแน่นอึดอัดจนเกินไป ช่วยในการถ่ายเทอากาศ และมีที่เปิดโล่งสำหรับแสงสว่างมากขึ้น ในบางช่วงเวลา พื้นที่เปิดโล่งนี้จะมีหน้าที่รองรับกลุ่มคนที่ออกจากอาคาร เช่นในเวลาเลิกงาน โดยส่วนมากที่ตั้งของพื้นที่เปิดโล่งรูปแบบนี้จะอยู่ด้านหน้าของอาคารสำนักงานขนาดใหญ่ หรือห้างสรรพสินค้า(ภาพ2.3-2.4)

ภาพ 2.3 Freedom Tower West Plaza

ที่มา : <http://winnerfirmansyah.wordpress.com/>

ภาพ 2.4 ลานหน้าห้าง Yes APM ,Seoul

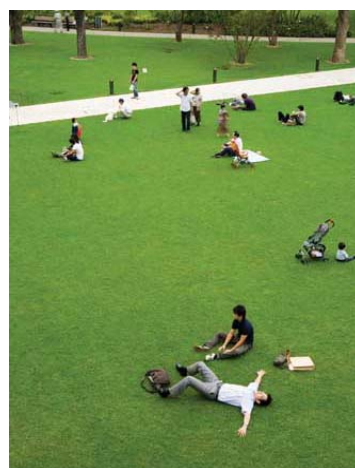
1.2.3 พื้นที่เปิดโล่งสาธารณะในลักษณะพื้นที่สีเขียว (The Urban Oasis)

พื้นที่เปิดโล่งลักษณะนี้มักเป็นสวนสาธารณะ และบริเวณสถานที่พักผ่อนหย่อนใจภายในเมือง ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่ช่วยให้เมืองมีความสวยงาม ร่มรื่น เป็นบริการทางสังคมซึ่งมีผลทั้งทางร่างกาย และจิตใจ ผู้ใช้สวนสาธารณะเป็นประชากรในทุกกลุ่มอายุ แต่มีจำนวนมาคน้อยแตกต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับระยะทางที่เดินมา และชนิดของพื้นที่กิจกรรมในสวนสาธารณะที่ตอบสนองความต้องการ และกิจกรรมส่วนใหญ่จะเป็นการพักผ่อน เช่น นั่งชมธรรมชาติ มาสูดอากาศบริสุทธิ์ และบางส่วนมาออกกำลังกาย สวนที่มีผู้ใช้งานเป็นประจำคือสวนขนาดเล็กที่อยู่ละแวกบ้าน(ภาพ2.5 - 2.6)

ภาพ 2.5 Grant Park, Atlanta

ที่มา : <http://www.flickr.com/groups/grantpark/discuss/>

ภาพ 2.6 The Great Lawn, Tokyo

ที่มา : <http://landscapeonline.com/research/article/16092>

1.2.4 พื้นที่เปิดโล่งสาธารณะบริเวณจุดเปลี่ยนการคมนาคม (The Transit Foyer)

พื้นที่เปิดโล่งลักษณะนี้มักอยู่ในพื้นที่เมืองที่มีการเชื่อมต่อการคมนาคมหลายประเภทเข้าด้วยกัน โดยผู้ใช้งาน จะไม่ได้ใช้เวลาในพื้นที่มากนัก มักเป็นการเดินผ่านเพื่อเปลี่ยนการคมนาคม แต่องค์ประกอบต่างๆภายในพื้นที่มีผลอย่างมากต่อความสะดวกในการใช้งาน เช่น การเปลี่ยนการเดินทางจากรถไฟฟ้า ไปยังรถโดยสาร ที่ต้องการความรีบเร่งก็จะมีพื้นที่ต่างระดับ หรือมีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น (ภาพ2.7-2.8)

ภาพ 2.7 Portland Pioneer Square ,Washington

ที่มา : <http://www.chasepratt.com/?p=175>

ภาพ 2.8 the Gold Line

ที่มา : <http://arcadiasbest.com/2010/12/>

1.2.5 พื้นที่เปิดโล่งสาธารณะขนาดใหญ่อันเป็นสัญลักษณ์ของเมือง (The Grand Public Place)

พื้นที่เปิดโล่งลักษณะนี้มักอยู่ใกล้กับศูนย์กลางของเมือง (ภาพ 2.9-2.10) ซึ่งประกอบไปด้วยอาคารหรือย่านต่างๆที่มีความสำคัญมาตั้งแต่อดีต โดยพื้นที่เหล่านี้มักมีหน้าที่ในการสร้างความยิ่งใหญ่ให้กับอาคารข้างเคียงหรืออนุสาวรีย์

ภาพ 2.9 Plaza Murillo, La Paz

ที่มา : <http://gosouthamerica.about.com/cs/bolivia/l/blpixLaPaz3.htm>

ภาพ 2.10 Plaza Mayor , Madrid

ที่มา : http://en.wikipedia.org/wiki/File:Plaza_Mayor,_Madrid.jpg

รูปแบบที่ว่างสาธารณะในชุมชนเมืองนั้นมีหลากหลาย จากการศึกษาค้นคว้าเบื้องต้นพบว่า องค์ประกอบและลักษณะของที่ว่างที่มีลักษณะเป็นลานโล่งนั้น ไม่สามารถนำมาใช้ภายในกรุงเทพ ได้โดยตรง ต่างจากที่ว่างประเภทอื่นๆ เนื่องจากสภาพภูมิอากาศที่แตกต่างจากประเทศทางตะวันตกที่เป็นต้นแบบของพื้นที่เปิดโล่งลักษณะนี้ จึงเห็นว่าควรมีการศึกษารูปแบบลานสาธารณะที่เกิดขึ้นในกรุงเทพปัจจุบัน และวิเคราะห์หาอุปสรรค เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาพื้นที่ลานในอนาคต

2. ความหมายของพื้นที่ลานสาธารณะ

ลานในเมือง หรือพื้นที่เปิดโล่งในเมือง (square plaza หรือ piazza) นั้นได้รูปแบบมาจากประวัติศาสตร์ของประเทศแถบยุโรป “สามารถพบลานในเมืองได้ทั่วไปในเมืองที่สับสนวุ่นวาย มันอาจเป็นแค่พื้นที่ที่ยื่นออกมาจากถนน ใช้เป็นที่หลบภัยชั่วคราวจากรถม้าและคนเดินถนนที่เร่งรีบ” French(1978) การออกแบบลานในเมืองนั้นมีอยู่หลายรูปแบบ ดังที่ในหนังสือ The Ten Books of Architecture ของ Alberti(1959) เขียนไว้ว่า “น่าที่จะมีการวางลานในเมืองไว้หลายแห่ง บางแห่งมีไว้เป็นพื้นที่ซื้อขายสินค้าในยามบ้านเมืองสงบ หรือบางแห่งใช้เป็นสนามเด็กเล่นและที่ออกกำลังกาย บางแห่งในช่วงที่มีสงครามก็ใช้เป็นที่วางเสบียงอาหารและพื้นที่เพื่อการสู้รบ” จึงเห็นได้ว่าตั้งแต่อดีต พื้นที่ลานในเมืองถูกใช้งานเป็นพื้นที่รวมกิจกรรมต่างๆของคนในพื้นที่

ปัจจุบันมีลานในเมืองหลายลักษณะ เพื่อรองรับกิจกรรมต่างๆทั้ง ตลาดนัด(market square) ลานงานแสดง(parade square) ลานสนาม(green square) ลานหน้าโบสถ์(church square) ลานในหมู่บ้าน(residential square) ลานในสถานศึกษา(collegiate square) ลานหน้าศาลากลางชุมชน(civic square) ลานถนนในเมือง(mall) และเกาะกลางถนน (traffic island) โดยทั่วไปแล้ว ลานหรือพื้นที่เปิดโล่งในเมือง จะเป็นบริเวณที่มีชีวิตคึกคักและมีลักษณะเป็นพื้นที่ปิดล้อมคือมีการล้อมรอบด้วยอาคาร สิ่งก่อสร้าง และจะติดถนนอย่างน้อยหนึ่งด้าน จนอาจล้อมรอบทุกด้าน บนพื้นที่ลานนั้นจะประกอบไปด้วยส่วนประกอบที่ดึงดูดกลุ่มคนหลายประเภท และเอื้ออำนวยต่อการพบปะของผู้คน เช่น น้ำพุ ม้านั่ง ที่หลบแดดหรือฝน และต้นไม้ และเมื่อลานตั้งอยู่บนพื้นที่ที่มีผู้คนบนท้องถนนจำนวนมากก็มักประสบความสำเร็จในการใช้งานได้อย่างดี

ลานหรือพื้นที่เปิดโล่งในเมือง (square) และสวนสาธารณะในเมือง (urban park) จะมีวัตถุประสงค์ที่ตรงกันข้าม ลานหรือพื้นที่โล่งจะเป็นบริเวณซึ่งรวมผู้คนมาทำกิจกรรมร่วมกัน และเป็นกิจกรรมที่มีความเข้มข้นสูง เช่น ค้าขาย ส่วนสวนสาธารณะในเมือง เป็นบริเวณที่ผู้คนไม่ต้องการทำกิจกรรมร่วมกัน ต้องการการกระจายตัวบนพื้นที่ และมักเป็นกิจกรรมที่มีความเข้มข้นน้อย เช่น การพบปะกัน

พื้นที่เปิดโล่งมีหลายประเภท แตกต่างกันไปตามที่ตั้ง ซึ่งเป็นองค์ประกอบในการวางแผนพัฒนาพื้นที่เปิดโล่งในผังเมือง ซึ่งต้องคำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชน เนื่องจากเป็นผู้ใช้งานหลัก ประชาชนมักต้องการพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจที่หลากหลายจึงจำเป็นต้องมีพื้นที่เปิดโล่งหลายรูปแบบที่แต่ละชุมชนสามารถเข้าถึงได้ นอกจากนี้ประชาชนยังมีความคาดหวังในคุณภาพ และปริมาณของพื้นที่เปิดโล่ง คือต้องการให้มีหลายแห่ง พร้อมทั้งต้องมีความสวยงาม

3. ประโยชน์ใช้สอยของลานสาธารณะ

แนวคิดการใช้พื้นที่ลานสาธารณะในเมืองนั้น ต้องให้ความสำคัญกับกิจกรรมที่จะเกิดขึ้น (Time-Saver Standards for Urban Design 2003) โดยที่กิจกรรมเป็นไปได้ทั้งรูปแบบการใช้งาน และในเชิงของสัญลักษณ์ที่สำคัญของเมือง นอกจากนี้หากกล่าวถึงลักษณะทางกายภาพและแนวคิดทั่วไปที่มีต่อพื้นที่ว่างในเมือง พบว่าในการกำหนดพื้นที่ว่างจะต้องไม่ยึดติดกับขนาดหรือมาตราส่วนใดๆ และจะต้องให้ความสำคัญกับความต้องการในการใช้งานเป็นหลัก เพื่อสนองต่อผู้ใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ในปัจจุบันพื้นที่ว่างในเมืองมักถูกมองว่าเป็นสถานที่สำหรับจอดรถของคนในเมือง แต่ในความเป็นจริงพื้นที่เหล่านี้ คือพื้นที่ที่จะแสดงออกถึงความเป็นตัวตนที่มีเอกลักษณ์ และสามารถสร้างความประทับใจแก่ผู้คน โดยประโยชน์ใช้สอยของพื้นที่เปิดโล่งสาธารณะประเภทลานโล่งนั้น สามารถสรุปและแบ่งได้เป็น 6 ประเภทคือ

3.1 เพื่อการค้า เป็นสถานที่เพื่อการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในรูปของตลาด ซึ่งอาจมีเป็นประจำทุกวันหรือเกิดขึ้นในบางโอกาส ลานโล่งเพื่อการค้านี้ อาจมีมากกว่า 1 แห่งในเมืองหนึ่ง และในเมืองบางแห่งอาจไม่มีลานโล่งเพื่อการค้าขายโดยเฉพาะ แต่อาจมีการใช้พื้นที่ถนนซึ่งมีความกว้างกว่าจุดอื่นๆ แทน(ภาพ 2.11)

ภาพ 2.11 ลานสาธารณะเพื่อการค้า

3.2 เพื่อกิจกรรมทางสังคม เป็นจุดที่มีการชุมนุมของคนจำนวนมาก เพื่อกระทำกิจกรรมทางสังคม การเมือง การทหาร (ภาพ 2.12)

ภาพ 2.12 ลานสาธารณะเพื่อกิจกรรมทางสังคม

3.3 เพื่อการนันทนาการ ทั้งนี้เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจในรูปแบบสงบเงียบ แบบรื่นเริง และการเล่นกีฬา บริเวณลานโล่งประเภทนี้จะถูกใช้เป็นพื้นที่เปิดโล่งสาธารณะของเมือง คล้ายสวนสาธารณะ(ภาพ 2.13)

ภาพ 2.13 ลานสาธารณะเพื่อการนันทนาการ

3.4 เพื่อการคารวะ ศรัทธา มักเป็นลานโล่งบริเวณทางเข้าด้านหน้า หรือรอบๆอาคารทางศาสนา เพื่อเสริมความสง่างามของอาคารและเพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนา(ภาพ 2.14)

ภาพ 2.14 ลานสาธารณะเพื่อคารวะ ศรัทธา

3.5 เพื่อเน้นให้เห็นความสำคัญ หรือความเป็นเอกลักษณ์ของอาคารที่มีความสำคัญ เช่น บริเวณพระที่นั่งอนันตสมาคม บริเวณอนุสาวรีย์ และอนุสรสถาน เป็นต้น (ภาพ 2.15)

ภาพ 2.15 ลานสาธารณะเพื่อเน้นให้เห็นอาคารสำคัญ

3.6 เพื่อผลทางด้านการมองเห็น ความต้องการพื้นที่เปิดโล่งบริเวณรอบอาคารสำคัญ หรือ สิ่งที่เป็นเอกลักษณ์หรือสัญลักษณ์ของเมือง เพื่อผลทางด้านความงาม และในบางกรณีอาจเป็น พื้นที่รองรับคนจำนวนมากที่ออกจากอาคารกิจกรรมขนาดใหญ่ (ภาพ 2.16)

ภาพ 2.16 ลานสาธารณะเพื่อผลทางการมองเห็น

4. ปัจจัยที่มีผลต่อลักษณะของพื้นที่ลานสาธารณะ

4.1 ปัจจัยทางวัฒนธรรม

4.1.1 สภาพเศรษฐกิจ สาเหตุการรวมกลุ่มกันในบริเวณพื้นที่สาธารณะลักษณะ ลานโล่งเพื่อการค้า การตลาด ธุรกิจหรือผลผลิต ประโยชน์ใช้สอยในทางเศรษฐกิจนี้ มีผล ต่อ ขนาด รูปร่าง และตำแหน่งที่ตั้งของลานโล่งอย่างมาก

4.1.2 สภาพทางการเมือง บริเวณลานโล่งที่ถูกใช้เพื่อการรวมกลุ่มทางการเมือง หรือการทหาร มีความสำคัญในยุคสมัยที่มีการปกครองแบบประชาธิปไตย ที่ประชาชนมี ส่วนร่วมกับการเมือง จึงมีการรวมกลุ่มเพื่อแสดงความคิดเห็นทางการเมืองการปกครอง และเป็น ที่ชุมนุมของกลุ่มคนจำนวนมาก ดังนั้นขนาดและสัดส่วนมักจะแสดงให้เห็นถึง ความยิ่งใหญ่ ความสง่างาม และความเป็นพิธีการ

4.1.3 สภาพทางสังคม เกิดเป็นพื้นที่ในการรวมกลุ่มคนที่มีความสนใจในสิ่ง เดียวกัน เช่นความสนใจในศิลปะ วัฒนธรรม การแสดง ดนตรี กีฬา หรือการพักผ่อนหย่อน ใจ และในบางกรณีอาจรวมไปถึงการพบปะกันทางการเมืองและศาสนา

4.1.4 สภาพความเชื่อทางศาสนา เกิดการรวมกลุ่มกันทางศาสนาเพื่อการ ประกอบพิธีกรรม การสวดมนต์ ฟังเทศน์ พื้นที่เปิดโล่งสาธารณะที่เกิดจากอิทธิพลทาง ศาสนานี้ มักอยู่ในตำแหน่งต่อเนื่องกับศาสนสถาน เช่นวัด โบสถ์ วิหาร ในบางครั้งก็ทำ หน้าที่เป็นเสมือนลานทางเข้าด้านหน้าอาคาร เพื่อให้ศาสนสถานแห่งนั้นเด่นสง่ามากขึ้น ดู มีความสำคัญโดดเด่นเหนือกว่าอาคารอื่นโดยรอบ

4.1.5 ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ การเกิดลานโล่งเนื่องมาจากการพัฒนาปรับปรุงลานโล่งเดิมที่มีอยู่ เช่น ลานโล่งของเมืองในยุคกลาง มีพัฒนาการมาจาก Forum ของชาวโรมัน หรือบางครั้งเกิดจากอาคารที่มีความสำคัญเดิมเป็นหลัก เช่น ลานโล่งในบริเวณปราสาท โบสถ์วิหาร ที่มีความสำคัญอันเป็นศูนย์กลางของเมือง

อย่างไรก็ตาม พื้นที่ลานสาธารณะ เป็นที่รวมกลุ่มกิจกรรมของเมืองหลากหลายรูปแบบ หรืออาจมีการรวมประโยชน์ใช้สอยหลายประเภทเข้าด้วยกัน แต่จะมีประโยชน์ใช้สอยข้อใดข้อหนึ่งที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้นเป็นประโยชน์ใช้สอยหลักที่เด่นชัดและเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่นั้น

4.2 ตำแหน่งที่ตั้งของลานสาธารณะ

ที่ตั้งของบริเวณลานสาธารณะในเมือง จะชี้ให้เห็นประโยชน์ใช้สอยหรือการใช้งานของสถานที่นั้นๆ ได้อย่างชัดเจน อันเป็นผลมาจากความต้องการของประชาชนและแนวความคิดในการวางผังซึ่งจากการศึกษาสามารถจำแนกตามตำแหน่งที่ตั้งได้ดังนี้

4.2.1 บริเวณใจกลางเมือง บริเวณลานโล่งนั้นมักจะเป็นศูนย์กลางของถนน อาคาร หรือเป็นศูนย์กลางของการขยายตัวของเมืองทั้งหมด ใช้ทำกิจกรรมการค้า หรือกิจกรรมสำคัญของชุมชน

4.2.2 บริเวณจุดตัดกันของถนนสายหลัก เกิดเป็นสามแยก สี่แยก หรือวงเวียน ในบางครั้ง อาจเป็นจุดเดียวกับศูนย์กลางของเมืองก็ได้

4.2.3 บริเวณโดยรอบอาคารที่มีความสำคัญจะเป็นเสมือนทางเข้าหลักไปสู่อาคารสาธารณะ ตลาดกลาง โบสถ์ ตลาด หรืออยู่ในบริเวณย่านธุรกิจ ความสำคัญของลานโล่งประเภทนี้ จะเห็นจากการที่อาคารและบริเวณโดยรอบดูเหมือนจะหันหน้าเข้าหาศูนย์กลางเดียวกัน

4.2.4 บริเวณประตูทางเข้าเมือง ส่วนมากเมืองในสมัยกลางมักจะมีลานโล่งอยู่ภายในกำแพงเมือง ตรงจุดประตูทางเข้าเมือง หรือเป็นเพียงจุดหยุดพัก ลานโล่งบริเวณประตูทางเข้าเมืองนี้มักจะมีถนนแยกหลายสาย กระจายไปสู่ส่วนต่างๆ ของเมือง

5. ปัจจัยที่ต้องคำนึงถึงในการออกแบบ

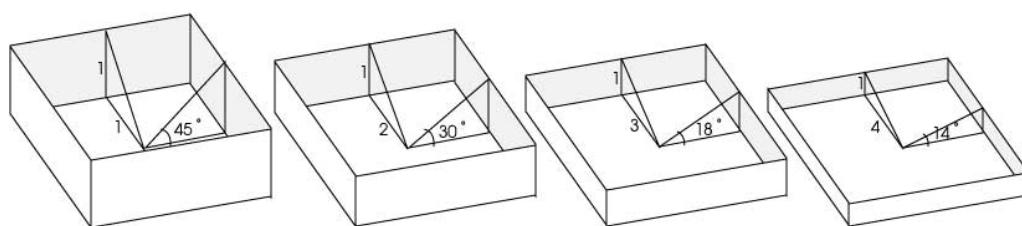
5.1 ปัจจัยทางด้านกายภาพ

พื้นที่เปิดโล่งสาธารณะเป็นพื้นที่เพื่อรองรับกิจกรรมทางสังคมซึ่งมีมาเป็นเวลายาวนาน ในทุกๆเมือง ซึ่งลักษณะและรูปแบบจะมีความแตกต่างกันออกไป โดย Richard Hedman และ Andrew Jaszewski ได้ทำการศึกษาและเขียนไว้ในหนังสือ Fundamental of Urban Design (1984) ว่าปัจจัยที่ทำให้พื้นที่เปิดโล่งสาธารณะมีคุณภาพมีดังนี้

5.1.1 ขนาดของพื้นที่ (Size) ในสถานที่และสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ขนาดของพื้นที่ที่เหมาะสมก็จะมีแตกต่างกันไปด้วย โดยส่วนมากขนาดที่เหมาะสม มักกำหนดจากระยะการมองเห็น ความสัมพันธ์กับความสูงของอาคารโดยรอบ หรือสิ่งปิดล้อมพื้นที่เป็นหลัก

5.1.2 ความสูงของสิ่งปิดล้อมรอบพื้นที่ (Height of Frame) ควรมีความสัมพันธ์กับขนาดพื้นที่ และขนาดของสิ่งปิดล้อม ไม่ควรมีขนาดที่แตกต่างกันมากเกินไป สามารถถ่ายเทอากาศและรับแสงแดดได้อย่างพอเหมาะ

หากความสูงของสิ่งปิดล้อมต่อระยะห่างที่ผู้สังเกตยืนอยู่เป็น 1 ต่อ 1 จะทำให้เห็นยอดตึกเป็นมุม 45 องศา จะรู้สึกปิดล้อมมากเนื่องจากปกติสายตาของมนุษย์จะทำมุมตอนบนเพียง 30 องศาเท่านั้น ถ้าความสูงของสิ่งปิดล้อมเท่ากับครึ่งหนึ่งของระยะทางที่เรายืนห่างจากสิ่งปิดล้อมนั้น หรืออัตราส่วน 1 ต่อ 2 มุมที่เกิดขึ้นคือ 30 องศา ซึ่งเท่ากับมุมสายตาของเราพอดี จึงส่งผลให้รู้สึกปิดล้อมเพียงครั้งเดียว หากความสูงลดลงเหลือ 1 ต่อ 3 มุมที่เห็นยอดตึกจะเหลือ 18 องศา ระยะนี้จะทำให้สามารถมองเห็นวัตถุที่อยู่ภายนอกพื้นที่ได้อย่างชัดเจน และเมื่อความสูงของสิ่งปิดล้อมลดลงจนเหลือ 1 ต่อ 4 มุมมองยอดตึกจะเหลือเพียง 14 องศา พื้นที่แห่งนั้นจะไม่รู้สึกถูกปิดล้อมอีกต่อไป (ภาพ 2.17) นอกจากนี้ การปิดล้อมพื้นที่บางส่วนยังส่งผลให้เกิดความรู้สึกพิเศษกับแนวเส้นทาง บ่งบอกความเป็นพื้นที่สำคัญ และสามารถเสริมคุณสมบัติด้านรูปทรงของที่ว่าง และใช้ในการเน้นแนวแกนเพื่อสร้างสุนทรีภาพให้แก่พื้นที่

ภาพ 2.17 ระดับความปิดล้อมพื้นที่

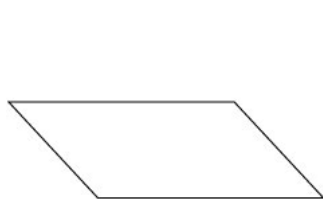
5.1.3 รูปร่าง (Shape) พื้นที่ซึ่งมีขอบเขต รูปร่าง รูปทรงที่ชัดเจนและเด่นชัด ง่ายต่อการรับรู้และจดจำของคนทั่วไป

5.1.4 พื้นฐานของพื้นที่ (Floor Configuration) หรือภูมิประเทศ ระดับพื้นที่ ความลาดชัน การเสริมความงามและตอบสนองประโยชน์ใช้สอยและกิจกรรมต่างๆ

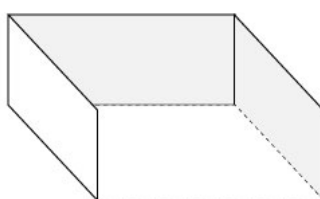
5.1.5 ความต่อเนื่อง (Continuity) การต่อเนื่องกันของพื้นที่ว่าง และการเชื่อมโยงอาคาร และกลุ่มอาคารเข้าด้วยกัน

5.1.6 ลักษณะเฉพาะของพื้นที่ (Architectural Characteristics) คุณภาพพื้นที่ที่เกิดจากสุนทรียภาพของอาคาร หรืองานสถาปัตยกรรมที่ดี ซึ่งล้อมรอบอยู่ โดยยังมีคุณสมบัติเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่

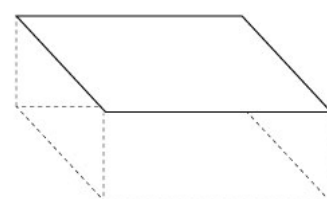
5.1.7 ขอบเขตของพื้นที่ (Boundaries) จะถูกกำหนดโดยองค์ประกอบ 3 สิ่งในทางสามมิติ ให้เกิดเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมคือ

ภาพ 2.18 ระนาบพื้น

ภาพ 2.19 ระนาบผนัง

ภาพ 2.20 ระนาบเพดาน

- ระนาบพื้น หรือระนาบแนวนอน ซึ่งจะถูกกำหนดโดยแนวอาคาร ถนน ทางเท้า หรือด้วยลวดลายบนวัสดุปูพื้น (ภาพ 2.18)
- ระนาบผนังหรือระนาบแนวตั้ง คือ โครงสร้างต่างๆโดยรอบ เช่น อาคาร กำแพง รั้ว แนวเสา แนวต้นไม้ ซึ่งเป็นตัวกำหนดอาณาเขต และปริมาตรของพื้นที่ (ภาพ 2.19)
- ระนาบเพดาน หรือระนาบระดับเหนือศีรษะ มักจะไม่มีขอบเขตที่แน่นอน แต่จะเปิดโล่งสู่ท้องฟ้า (ภาพ 2.20)

5.1.8 ถนนและการเข้าถึง (Street)

การเชื่อมต่อระหว่างพื้นที่ลานและพื้นที่ภายนอก เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อปริมาณผู้ใช้งาน ทางเท้าที่สามารถเดินได้สะดวก และมีขอบเขตที่ชัดเจน จะเชื้อเชิญผู้ใช้งานมากกว่า และลานจะได้รับความนิยม ก็ต่อเมื่อเข้าถึงได้ง่าย และให้ความรู้สึกปลอดภัย นอกจากนี้ยังต้องมีการเปิดมุมมองเพื่อให้มองเห็นกิจกรรมได้จากภายนอก เพื่อเป็นการเชื่อมต่อพื้นที่เข้าด้วยกัน

5.2 ปัจจัยทางธรรมชาติ

ในการออกแบบลานสาธารณะมีองค์ประกอบหลายส่วนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการใช้งานพื้นที่ จากการศึกษาของ William H. Whyte(1980) และ Marcus and Francis (1990) สามารถจำแนกได้ดังนี้

5.2.1 แสงแดด (Sunlight)

พื้นที่ลานสาธารณะ มีการออกแบบเพื่อรองรับกิจกรรมแบบอยู่กับที่ เช่น การนั่ง การยืน ซึ่งกิจกรรมจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อพื้นที่ลานอยู่ในภาวะสบาย ซึ่งมีปัจจัยจากแสงแดด อุณหภูมิ ความชื้น และลม โดยตำแหน่งที่ตั้งลานสาธารณะแต่ละแห่ง จะได้รับแสงแดด แตกต่างกัน จากความต่างของฤดู และสิ่งก่อสร้างโดยรอบ ในช่วงเวลาที่อากาศร้อน องค์ประกอบที่ช่วยลดปริมาณของแสงแดดมีความสำคัญมาก ซึ่งก็คือร่มเงาที่อาจเกิดจากต้นไม้ในบริเวณลาน หรือจากอาคารข้างเคียง แต่ในทางกลับกัน บางช่วงเวลาอาคารข้างเคียงก็อาจสะท้อนแสงแดดเข้าสู่พื้นที่ลาน หากอาคารนั้นถูกหุ้มด้วยวัสดุที่สามารถสะท้อนได้ เช่น เหล็ก กระຈก หรือหินอ่อน ดังนั้นในการออกแบบลาน ที่ต้องการให้มีการใช้งานในเวลากลางวัน จึงควรคำนึงถึงแสงแดดด้วย

5.2.2 อุณหภูมิ (Temperature)

อุณหภูมิที่แตกต่างกัน มีผลต่อกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นบนลานสาธารณะ โดยที่ในวันที่อากาศเย็นสบาย จะมีผู้คนออกมาใช้พื้นที่ลานกลางแจ้ง โดยเป็นการ นั่ง ยืน หรือเดินเล่น แต่หากในวันที่อากาศร้อน ผู้คนจะนิยมใช้พื้นที่ในร่ม หรือบริเวณที่มีร่มเงา เช่น ใต้ต้นไม้มากกว่า

5.2.3 แสงสะท้อน (Glare)

แสงสะท้อนเป็นปัจจัยหนึ่งที่ต้องทำการพิจารณา เนื่องจากลานสาธารณะจะมีพื้นผิวแข็งเป็นหลัก และถูกล้อมรอบด้วยอาคารสูงที่มีการสะท้อนแสงมายังพื้นที่ และอาจเป็นอุปสรรคอย่างมากในการใช้งานในวันที่แดดแรง

5.2.4 ลม (Wind)

ในปัจจุบันมีการสร้างอาคารสูงจำนวนมาก ส่งผลให้ทิศทางและความแรงของลม มีการเปลี่ยนแปลงไป ความแรงของลมส่งผลต่อผู้ใช้งานโดยตรง และยังส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิของพื้นที่ได้อีกด้วย

5.3 องค์ประกอบในการออกแบบ

5.3.1 ต้นไม้ (Trees)

ลานหลายแห่งมีการออกแบบให้พื้นที่นั่งและพื้นที่ปลูกต้นไม้เป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน เพื่อให้ผู้ใช้งานรู้สึกอยู่ใกล้ชิดกับธรรมชาติมากขึ้น โดยการปลูกต้นไม้ขนาดใหญ่จะต้องมีการกำหนดระยะห่างจากขนาดทรงพุ่มของต้นไม้ชนิดนั้นๆ เพื่อให้เกิดการซ้อนทับเป็นร่มเงาที่สามารถใช้พื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.3.2 น้ำ (Water)

การใช้น้ำในพื้นที่ลานบางแห่งที่ผู้ใช้สามารถสัมผัสน้ำได้ผู้ใช้จะให้ความสนใจกับบริเวณที่มีน้ำตลอดเวลา และหากสามารถสัมผัสน้ำได้โดยไม่มีข้อจำกัดหรือกฎเกณฑ์ควบคุมผู้ใช้จะสามารถรู้สึกเป็นกันเองกับพื้นที่และเกิดเป็นความมีชีวิตชีวาได้เป็นอย่างดี แต่ในหลายๆพื้นที่ น้ำมีไว้สำหรับดูเท่านั้น เพื่ออำนวยความสะดวก นอกจากนั้น ข้อดีของน้ำอีกประการหนึ่งก็คือเสียงของน้ำ ซึ่งสามารถช่วยกลบเสียงดังของเมืองภายนอกลาน และเสียงของผู้ใช้ลานคนอื่นๆได้อีกด้วย (ภาพ 2.21-2.22)

ภาพ 2.21 การใช้ลานน้ำพุบริเวณกลางลาน

ภาพ 2.22 การใช้น้ำตก และทางน้ำไหลรอบๆพื้นที่นั่ง

5.3.3 พื้นที่นั่ง (Sitting Space)

ในการใช้พื้นที่ลานสาธารณะ พื้นที่นั่งเป็นองค์ประกอบสำคัญ และมีความสัมพันธ์กับทิศทางของแสงแดด วัสดุที่ใช้ มุมมองที่ผู้นั่งเห็น ลานที่ได้รับความนิยมมักมีที่นั่งจำนวนมาก อาจอยู่ในรูปแบบม้านั่งยาว หรือเก้าอี้ขนาดเล็กที่สามารถเคลื่อนย้ายได้ รวมไปถึงขอบของพื้นที่ ขึ้นบันไดหากความสูงและความกว้างเพียงพอ (ภาพ 2.23 - 2.30)

ภาพ 2.23 ที่นั่งแบบม้านั่งยาว

ภาพ 2.24 ที่นั่งแบบเก้าอี้ขนาดเล็กเคลื่อนย้ายได้

ภาพ 2.25 ที่นั่งที่เป็นส่วนหนึ่งของขอบพื้นที่ปลูกต้นไม้

ภาพ 2.26 การนั่งบนขอบของพื้นที่ปลูกต้นไม้

ภาพ 2.27 การนั่งริมน้ำ

ภาพ 2.28 นั่งบนขั้นบันได

ภาพ 2.29 การนั่งบนพื้น

ภาพ 2.30 การนั่งกระจายตัวบนพื้นที่ลาน

5.3.4 การเล่นระดับพื้น (Level Changes)

การเปลี่ยนระดับระนาบพื้นย่อมส่งผลกระทบต่อมุมมองและการรับรู้ของบุคคล และยังสามารถใช้ในการออกแบบเพื่อเสริมสร้างจุดหมายตา หรือแก้ปัญหาในด้านมุมมองได้

5.3.5 วัสดุปูพื้น และการประดับตกแต่งพื้น (Paving)

ในการเลือกใช้วัสดุปูพื้นของพื้นที่ลานสาธารณะควรคำนึงถึงความปลอดภัย ความสวยงาม ความแข็งแรง และการดูแลรักษา

5.3.6 แสงสว่าง (Lighting)

แสงสว่างเป็นส่วนช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้พื้นที่ เพื่อให้สามารถใช้พื้นที่ได้ทั้งในเวลากลางวันและกลางคืน ลักษณะกิจกรรมที่ต่างกันก็มีความต้องการค่าความสว่างที่ต่างกัน นอกจากด้านการใช้งาน แสงสว่างยังมีผลต่อความรู้สึกปลอดภัยของผู้ใช้ โดยการสร้างแสงสว่างภายในพื้นที่นั้นมีหลายรูปแบบ เช่น การตั้งเสาไฟ เพื่อสร้างความสว่างเพียงอย่างเดียว (ภาพ 2.31) หรือการตกแต่งพื้นที่ส่วนต่างๆ ด้วยไฟที่มีสีสัน (ภาพ 2.32) ก็สามารถสร้างความงามให้แก่พื้นที่ได้อีกด้วย

ภาพ 2.31 การใช้ไฟเพื่อส่องสว่าง

ภาพ 2.32 การใช้ไฟเพื่อตกแต่งพื้นที่ และส่องสว่าง

5.3.7 ประติมากรรมในพื้นที่ (Sculpture)

ประติมากรรมในพื้นที่เป็นสิ่งช่วยเสริมให้พื้นที่สมบูรณ์ขึ้น มีความน่าสนใจในพื้นที่ และในบางกรณียังเป็นตัวช่วยอุดช่องว่างหรือจุดด้อยของพื้นที่ได้

5.3.8 เส้นทางคมนาคมในพื้นที่โล่ง (Circulation)

เส้นทางคมนาคมในพื้นที่เปิดโล่งสาธารณะควรมีการเน้นเส้นทางให้เด่นชัด เช่น การใช้แนวพืชพรรณไม้เพื่อเน้นเส้นทาง และเป็นปอดดีให้แก่เมือง รวมทั้งป้องกันมลพิษต่างๆที่จะเข้าสู่พื้นที่ และมีการจัดเตรียมทางลาด บริเวณจุดเชื่อมต่อโยงแนวตั้ง หรือในพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนระดับความสูง

5.3.9 อาณาเขตพื้นที่และจุดเปลี่ยน (Boundaries and Transitions)

พื้นที่ลานสาธารณะควรมองเห็นได้อย่างชัดเจน และมีการกำหนด อาณาเขตที่เด่นชัด รวมทั้งในการออกแบบควรคำนึงถึงจุดเปลี่ยนจากทางเดินท่าภายนอก เพื่อเข้าสู่ภายในพื้นที่ด้วย

5.3.10 ความหลากหลายในการมองเห็น (Visual Complexity)

การกำหนดสภาพแวดล้อมกายภาพของพื้นที่เปิดโล่งสาธารณะให้มีส่วนประกอบที่หลากหลายในด้านรูปแบบ เส้นทางเชื่อมต่อ องค์ประกอบตกแต่งภายใน การเล่นระดับ และการใช้วัสดุพื้นผิวที่แตกต่างกัน ย่อมทำให้เกิดความพึงพอใจ และดึงดูดความสนใจของคนให้เกิดการใช้งานและกลุ่มกิจกรรมต่างๆ

5.3.11 ศักยภาพของพื้นที่ให้บริการ (Potential Service Area)

ในการวางแผนสร้างพื้นที่เปิดโล่งสาธารณะ ต้องคำนึงถึงอาณาเขตรัศมีการให้บริการ และปริมาณประชากรเฉลี่ยที่จะมาใช้งานพื้นที่ในแต่ละวัน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อขนาดและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆของพื้นที่ โดยอาจจำแนกได้เป็นพื้นที่เปิดโล่งสาธารณะระดับหมู่บ้าน ชุมชน หรือระดับเมือง โดยมากพื้นที่ในการให้บริการมักมาจากระยะการเดินทางและความสะดวกในการเดินทาง จากมาตรฐานสหรัฐอเมริกาพบว่าในระยะประมาณ 400-800 เมตร หรืออยู่ในระยะเวลาการเดินทาง 5-10 นาที จะเป็นระยะที่ผู้ใช้งานยินดีที่จะเดินทางมาสู่พื้นที่สาธารณะ

5.3.12 การค้าขาย (Vending)

ในการออกแบบควรมีการจัดเตรียมพื้นที่เพื่อการค้า ซึ่งนอกจากจะสนองความต้องการทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนแล้ว ยังเป็นจุดดึงดูดผู้คนให้เข้าสู่พื้นที่ได้อีกด้วย

5.3.13 จุดให้ข้อมูลข่าวสารและป้ายสัญลักษณ์บอกทาง (Information and Sign)

เป็นการให้บริการอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาใช้งานพื้นที่เปิดโล่งสาธารณะ และสามารถแจ้งเหตุการณ์ข่าวสาร รวมไปถึงประวัติศาสตร์ และสิ่งที่น่าสนใจภายในพื้นที่

5.3.14 ความปลอดภัย (Safety)

เมื่อผู้ใช้เกิดความปลอดภัยในการใช้พื้นที่ก็จะทำให้เกิดความสบายใจในการใช้มากขึ้น ซึ่งความปลอดภัยนั้นสามารถแบ่งได้เป็นความปลอดภัยทางด้านร่างกาย ซึ่งป้องกันได้โดยการดูแลบำรุงรักษาพื้นที่อยู่เสมอ รวมถึงการเลือกวัสดุที่เหมาะสมต่อการใช้งาน และความปลอดภัยจากอาชญากรรม ป้องกันได้โดยการออกแบบพื้นที่ไม่ให้เกิดจุดลับสายตา และมีการออกแบบความสว่างไม่ให้มืดหรือสว่างจนเกินไป

5.3.15 ความสวยงาม (Aesthetic)

ซึ่งเป็นส่วนที่มีความสำคัญมาก เพราะจะส่งผลให้ผู้ใช้งานเกิดความสบายใจ และเกิดความระมัดระวังในการใช้พื้นที่ โดยความสวยงามจะเกิดจากการการจัดวางองค์ประกอบได้อย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

6. พฤติกรรมและกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ลานสาธารณะ

ในการวิจัย นอกจากองค์ประกอบทางกายภาพของพื้นที่แล้ว อีกส่วนที่ให้ความสนใจในการศึกษา คือ การใช้งานและกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ (Use and Activity in Space) โดยที่พื้นที่เปิดโล่งในเมืองนั้นมีรูปแบบกิจกรรมที่เกิดขึ้นอย่างหลากหลาย จนยากที่จะจำแนกเป็นประเภทการใช้งานและกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นได้โดยละเอียด เช่นในการศึกษาของ Whyte(1980) พบว่า กลุ่มผู้ใช้งานลานในตอนกลางวัน มักเป็นพนักงานบริษัทจากออฟฟิศที่อยู่ใกล้กับลาน และส่วนมากจะเป็นผู้ชาย เนื่องจากมีความละเอียดในการเลือกที่นั่งน้อยกว่าผู้หญิง โดยส่วนมากกิจกรรมที่เกิดขึ้นมักเป็นการรวมกลุ่ม 2-3 คน โดยเป็นกิจกรรมในลักษณะผ่อนคลาย เช่น การนั่งรับประทานอาหารกลางวัน การนั่งคุยกัน และการนั่งดูกิจกรรมที่เกิดขึ้นในบริเวณลานเอง ส่วนในตอนเย็น ผู้ใช้งานจะมีความหลากหลายมากขึ้น มีทั้งคนขายอาหาร นักท่องเที่ยว คนผ่านทาง แต่เมื่อถึงเวลากลางคืน ก็จะไม่มีการใช้งาน และผู้คนจะเริ่มกลับมาอีกครั้งในเช้าวันรุ่งขึ้น ทั้งนี้ จำนวนผู้ใช้งานก็มีความแตกต่างกันไปตามช่วงฤดูและสภาพอากาศ แต่รูปแบบยังคงเป็นไปตามปกติ และในการศึกษาของ Pushkarev และ Zupan (1975) ได้แบ่งรูปแบบพฤติกรรมการใช้งานที่เกิดขึ้นในพื้นที่เปิดโล่งสาธารณะย่านใจกลางเมือง Manhattan ออกเป็น 2 รูปแบบ คือ

6.1 เดินผ่านพื้นที่ (Passers – Through) คือการใช้พื้นที่ โดยใช้เป็นทางเดินเท้า หรือใช้เส้นทางลัดสู่อีกสถานที่หนึ่ง โดยไม่เสียเวลาหยุดทำกิจกรรมใดใดในพื้นที่

6.2 ใช้เวลาอย่างไม่มีเบื่อหน่ายในพื้นที่ (Lingerers) คือการใช้พื้นที่ส่วนใดส่วนหนึ่งในการทำกิจกรรม หรือเดินอ้อมระเหย ชมวิวทิวทัศน์ในพื้นที่อย่างไม่มีเบื่อหน่าย กิจกรรมที่เกิดขึ้นบนพื้นที่ลานสาธารณะมีทั้งกิจกรรมที่ทำลำพัง เช่นการนั่งเล่น เดินเล่น และกิจกรรมที่มีการรวมกลุ่ม เช่นการเล่นกีฬา การจับกลุ่มนั่งคุยกัน โดยที่ผู้ใช้งานในกลุ่มนี้ยังสามารถแบ่งตามรูปแบบกิจกรรมได้เป็น 2 ประเภท คือ

6.2.1 กิจกรรมแบบผ่อนคลาย(Passive Recreation)

เป็นกิจกรรมที่ไม่มีการออกกำลังกาย หรือเป็นการออกกำลังกายเบาๆ ลักษณะกิจกรรมเป็นแบบสงบ เช่นการนั่งเล่น ชื่นชมธรรมชาติ การฟังดนตรีหรืออ่านหนังสือในที่สาธารณะ การนั่งดูผู้คนทำกิจกรรม เป็นต้น

6.2.2 กิจกรรมแบบมีการเคลื่อนไหว (Active Recreation)

เป็นกิจกรรมที่ต้องออกแรง หรือการออกกำลังกายหนักๆ เช่น การวิ่งออกกำลังกาย การขี่จักรยาน การเล่นกีฬา เป็นต้น

7. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกกิจกรรมนันทนาการ

จากการศึกษาของ Marcus (1990) พบว่ามีปัจจัยที่สำคัญเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ใช้งาน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Haster(1975) และนิลกุล คล่องเวสสะ (2544) โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

7.1 ช่วงวัยของผู้ใช้งาน

ช่วงวัยของผู้ใช้งานนั้น ส่งผลต่อความแตกต่างทางพฤติกรรมมากที่สุดซึ่งสามารถแบ่งเป็น 4 ช่วงอายุดังนี้

7.1.1 วัยเด็ก ความเร็วในการเคลื่อนไหวมีจำกัด ต้องการความปลอดภัยสูงจะมีความมั่นใจในขอบเขตจำกัด มีความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งรอบตัว ผู้ปกครองมักพาเด็กมาที่สวนเพื่อเล่นกับเด็กคนอื่น ๆ และให้ผู้ปกครองได้พบปะกัน การเล่นนอกบ้านจะทำให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นและมีประสบการณ์มากกว่าการเล่นคนเดียวที่บ้าน แต่เมื่อเด็กรับรู้ได้ว่าพื้นที่ได้มีอันตรายก็จะถอยห่างออกมา ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะทำให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นและกล้าที่จะเจอโลกภายนอก โดยลักษณะการเล่นและการใช้พื้นที่ของเด็กก็จะขึ้นอยู่กับพัฒนาการของช่วงวัย

7.1.2 วัยรุ่น เป็นช่วงวัยที่มักมีโลกเป็นของตัวเอง และต้องการยอมรับในกลุ่มเพื่อนฝูง เริ่มมีกลุ่มเพื่อนในวัยเดียวกัน และจะต้องการความเป็นส่วนตัวสูง พื้นที่สาธารณะที่ช่วงวัยนี้ใช้งานมักอยู่ไม่ไกลจากโรงเรียน และจะเข้าถึงโดยการเดิน หรือรถประจำทาง โดยใช้พื้นที่เป็นจุดนัดพบ รวมกลุ่มเพื่อนๆ แต่ในบางกรณีผู้ใช้ในช่วงวัยรุ่นนี้อาจเป็นปัญหาต่อผู้ใช้อื่นๆ เนื่องจากมักยึดพื้นที่เป็นของตนเองในบริเวณกว้าง ทำให้ผู้อื่นไม่สามารถใช้พื้นที่ด้วยได้

7.1.3 วัยทำงาน เป็นช่วงอายุที่พฤติกรรมถูกกำหนดด้วยเวลาและกำหนดกาล มีระเบียบในชีวิตมากขึ้น ต้องการการยอมรับจากสังคม

7.1.4 วัยสูงอายุ ต้องการความสันโดษมากขึ้น และต้องการความปลอดภัยสูงมาก เช่นเดียวกัน มีเวลาว่างมาก อาจใช้เวลาว่างในพื้นที่สาธารณะใกล้บ้าน ซึ่งมักเป็นการไปคนเดียว นั่งคนเดียวและกลับคนเดียว แต่การไปใช้พื้นที่สาธารณะของคนวัยนี้นั้นยังมี

จุดหมายเพื่อไปพบปะพูดคุยกับเพื่อนใหม่ๆ ซึ่ง Marcus ได้อ้างถึงการศึกษาของ Byerts(1970) จากการศึกษาของกลุ่มผู้ใช้งานที่เป็นผู้สูงอายุใน McArthur Park, Los Angeles ว่า 2 ใน 3 ของผู้ใช้กลุ่มนี้ ใช้เวลาในสวนโดยการดูคนที่ทำกิจกรรมอยู่ในสวน และการพูดคุยกัน

7.2 เพศ

จากการศึกษาของ Whyte(1980) พบว่า เพศหญิงจะเข้ามาใช้งานในพื้นที่สาธารณะน้อยกว่าเพศชาย เนื่องจากมีความอ่อนไหวในการเลือกพื้นที่ใช้งานมากกว่า และจะเน้นกิจกรรมในการพบปะพูดคุยมากกว่าการเล่นกีฬา โดยเฉพาะผู้ใช้งานที่มาโดยลำพังมักจะเป็นเพศชายมากกว่า

7.3 กระแสความนิยม

ลักษณะการดำเนินชีวิตของมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและเป็นปรากฏการณ์ของแต่ละยุค กระแสความนิยมนั้นเป็นสิ่งปกติของมนุษย์ ดังนั้นในการออกแบบจึงต้องคำนึงถึงกระแสความนิยมในขณะนั้น และพื้นที่สาธารณะเองก็สามารถเป็นเครื่องมือในการสร้างกระแสความนิยมได้ด้วย

7.4 ผู้ร่วมใช้สวน

การใช้พื้นที่สาธารณะนั้นมีการแบ่งกลุ่มผู้ใช้ตามหลักการณ์ของธรรมชาติทางจิตวิทยาของมนุษย์ ซึ่งแต่ละกลุ่มจะมีพื้นที่เฉพาะเป็นของตนเอง ผู้ใช้มักเป็นคนหลายประเภทเข้ามาใช้ร่วมกัน ซึ่งบางกลุ่มสามารถใช้พื้นที่ร่วมกันได้

8. สรุปแนวคิดและทฤษฎีที่นำไปใช้ในพื้นที่ศึกษา

จากข้อมูลและแนวคิดที่ได้ศึกษามานั้นพบว่า พฤติกรรมที่เกิดขึ้นบนพื้นที่ลานสาธารณะ มีสาเหตุจากปัจจัยในหลายๆด้านประกอบกัน จึงทำการคัดเลือกปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลต่อพฤติกรรมภายในพื้นที่ศึกษา เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการเก็บข้อมูล โดยข้อมูลที่ต้องทำการเก็บจากพื้นที่ศึกษาจะอยู่ในส่วนของปัจจัยที่ต้องคำนึงถึงในการออกแบบประกอบด้วย

8.1 ปัจจัยทางด้านกายภาพ

ปัจจัยทางด้านกายภาพที่คาดว่าจะส่งผลต่อการใช้งานบนพื้นที่ลานสาธารณะบริเวณวงเวียนใหญ่นั้นประกอบด้วย ขนาดของพื้นที่ ความสูงของสิ่งปิดล้อม ถนนและการเข้าถึง ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการรับรู้ และความสะดวกของผู้ใช้งาน

8.2 ปัจจัยทางธรรมชาติ

จะทำการเก็บข้อมูลเฉพาะส่วนของแสงแดดเท่านั้น เนื่องจากมีผลต่อเงาที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ และส่งผลต่อการเลือกพื้นที่ใช้งาน

8.3 องค์ประกอบในการออกแบบ

องค์ประกอบในการออกแบบเป็นส่วนสำคัญที่ต้องทำการเก็บข้อมูล เนื่องจากจะทำให้สามารถจำแนกพื้นที่ส่วนต่างๆภายในพื้นที่ลาน เพื่อนำไปวิเคราะห์สาเหตุในการเกิดพฤติกรรมได้ โดยต้องทำการเก็บข้อมูลของ ต้นไม้ น้ำ พื้นที่นั่ง การเล่นระดับพื้น วัสดุปูพื้น แสงสว่าง ประติมากรรมในพื้นที่ เส้นทางคมนาคมในพื้นที่โล่ง ศักยภาพของพื้นที่ให้บริการ จุดให้ข้อมูล ข่าวสาร และความปลอดภัยภายในพื้นที่

8.4 พฤติกรรมและกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษา

โดยจะทำการเก็บข้อมูลในส่วนของผู้ใช้งาน ที่ใช้เวลาอย่างไร้บริเวณในพื้นที่ ในการประกอบกิจกรรมต่างๆ ทั้งแบบผ่อนคลาย และแบบมีการเคลื่อนไหว

8.5 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกกิจกรรมนันทนาการ

โดยจะทำการเก็บข้อมูลในส่วนของผู้ใช้ช่วงวัยของผู้ใช้งาน เนื่องจากเป็นปัจจัยที่จะส่งผลต่อความแตกต่างทางพฤติกรรมมากที่สุด

โดยที่การเก็บข้อมูลของพื้นที่ จะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือการค้นคว้าข้อมูลทั่วไปที่มีการบันทึกไว้แล้วเช่นประวัติและความเป็นมาของลาน ขนาด ตำแหน่งที่ตั้ง และการให้บริการ และข้อมูลที่ต้องทำการเก็บเพิ่มเติมจากพื้นที่ศึกษา เช่นองค์ประกอบต่างๆในพื้นที่ และบริบทโดยรอบ นอกจากนี้ อาจมีการเพิ่มเติมปัจจัยอื่นๆนอกเหนือจากปัจจัยที่ศึกษาภายหลังทำการเก็บข้อมูล ในส่วนของข้อเสนอแนะของงานวิจัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

จากการศึกษาทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งกำหนดวัตถุประสงค์ในการวิจัย และตัวแปรที่ต้องการศึกษาแล้วนั้น จึงนำมาสร้างกระบวนการ และวิธีการวิจัย เพื่อทำการศึกษาเชิงลึกทางด้านกายภาพ และพฤติกรรมของผู้ใช้ ซึ่งเป็นขั้นตอนในการหาคำตอบของปัญหาในการวิจัยนี้ โดยในส่วนของระเบียบวิธีวิจัยจะประกอบไปด้วย คำถามของงานวิจัย ตัวแปรของงานวิจัย กลุ่มตัวอย่าง วิธีที่ใช้ในการวิจัย และหลักการวิเคราะห์ข้อมูล

1. คำถามของงานวิจัย

1.1 ลักษณะทางกายภาพ และองค์ประกอบในการออกแบบลานสาธารณะบริเวณวงเวียนใหญ่ มีผลต่อพฤติกรรมของผู้ใช้หรือไม่ อย่างไร

1.2 ลักษณะทางกายภาพของลาน สามารถรองรับการใช้งานได้อย่างเหมาะสมหรือไม่

2. ตัวแปรของงานวิจัย

ในการวิจัยนี้จำเป็นต้องมีการกำหนดตัวแปรในการวิจัย เพื่อเป็นการอธิบายเหตุและผล ในการเกิดพฤติกรรมภายในพื้นที่ศึกษา ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

2.1 ตัวแปรต้น

ตัวแปรต้นของงานวิจัยนี้ คือองค์ประกอบและลักษณะทางกายภาพต่างๆของพื้นที่ศึกษา อันจะส่งผลต่อการเกิดพฤติกรรมภายในพื้นที่ศึกษา ซึ่งได้จากการศึกษาแนวคิดและหลักการที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ลานสาธารณะ ประกอบไปด้วย

2.1.1 องค์ประกอบทางกายภาพ ได้แก่ ขนาดของพื้นที่ ความสูงของสิ่งปิดล้อม ถนนและการเข้าถึง แสงแดด ต้นไม้ น้ำ พื้นที่นั่ง การเล่นระดับพื้น วัสดุปูพื้น แสงสว่าง ประติมากรรมในพื้นที่ เส้นทางคมนาคมในพื้นที่โล่ง ศักยภาพของพื้นที่ให้บริการ จุดให้ข้อมูลข่าวสาร และความปลอดภัยภายในพื้นที่

2.1.2 ปัจจัยทางคุณลักษณะของผู้ใช้งาน ได้แก่ ช่วงวัย เพศ อาชีพ การศึกษา โดยในงานวิจัยนี้จะใช้ช่วงวัยเป็นปัจจัยหลัก เนื่องจากตามหลักการของนิลบล คล่องเวสสะ (2544) นั้นพบว่าช่วงวัยมีผลต่อความแตกต่างทางพฤติกรรมมากที่สุด

2.2 ตัวแปรตาม

ตัวแปรตามของงานวิจัยนี้ คือลักษณะพฤติกรรมและกิจกรรมที่เกิดขึ้น โดยจะมีความแตกต่างกัน เมื่อลักษณะทางกายภาพของพื้นที่แตกต่างกัน หรือมีการเปลี่ยนแปลง ตัวแปรตามหรือผลที่เกิดขึ้นนี้สามารถแบ่งออกเป็นสองส่วน ประกอบด้วย

2.2.1 ด้านปริมาณ ซึ่งก็คือพื้นที่รองรับกิจกรรมต่างๆเป็นไปตาม ปริมาณของผู้ใช้หรือไม่

2.2.2 ด้านคุณภาพ ซึ่งก็คือพื้นที่ที่เกิดขึ้นเป็นที่พอใจของผู้ใช้งานหรือไม่ โดยความพอใจ อาจเกิดจาก ความสวยงาม ความปลอดภัย หรือจากความสะดวกสบายในการใช้งาน

3.กลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากในการศึกษาต้องการทราบข้อมูล ของกิจกรรมทั้งหมดที่เกิดขึ้นภายในบริเวณลานสาธารณะบริเวณวงเวียนใหญ่ จึงต้องเก็บข้อมูลของผู้ใช้ทั้งหมด โดยข้อมูลของผู้ใช้นั้นจะมีการแบ่งตามช่วงอายุ ตามหลักการของนิลบล คล่องเวสสะ (2544) ออกเป็น 4 ช่วงอายุ คือ

อายุต่ำกว่า 15 ปี	คือวัยเด็ก เป็นช่วงอายุที่จะไม่มาใช้งานลานโดยลำพัง
อายุ 15 – 25 ปี	คือวัยรุ่น ลักษณะการใช้พื้นที่จะมีการรวมกลุ่มตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป และกิจกรรมจะเน้นการพบปะพูดคุย หรือการออกกำลังกายที่ค่อนข้างหนัก
อายุ 25 – 60 ปี	คือวัยทำงาน อาจมีการเข้ามาใช้พื้นที่ตามลำพังและกิจกรรมจะเน้นไปทางการ พักผ่อน และการออกกำลังกาย
อายุ 60 ปีขึ้นไป	คือวัยสูงอายุ มักเป็นการใช้พื้นที่ตามลำพังและกิจกรรมเน้นทางการพักผ่อน หรือการออกกำลังกายเบาๆ

4.วิธีที่ใช้ในการวิจัย

4.1 การเก็บข้อมูลของพื้นที่ศึกษา

4.1.1 กายภาพ สามารถแบ่งวิธีการเก็บข้อมูลออกเป็น 2 ส่วนคือ

- การค้นคว้าจากเอกสารที่ได้มีการบันทึกไว้แล้ว ซึ่งประกอบไปด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของพื้นที่ ขนาด ตำแหน่งที่ตั้ง

- การเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการลงสำรวจสภาพบริบทโดยรอบ และองค์ประกอบต่างๆภายในพื้นที่ การเข้าถึง และการเปลี่ยนแปลงของแสงและเงา

4.1.2 พฤติกรรม ต้องทำการเก็บข้อมูล 2 ส่วน คือ

- ใช้การสังเกตการณ์เบื้องต้น เพื่อสังเกตความแตกต่างทั้งในเชิงพฤติกรรม และกายภาพ เพื่อแบ่งช่วงเวลาที่ต้องการเก็บข้อมูลเชิงพฤติกรรม โดยสามารถแบ่งได้เป็น 5 ช่วงเวลา คือ

06.00 - 08.00 น.	เป็นช่วงก่อนเวลาทำงาน
08.00 - 16.00 น.	เป็นช่วงกลางวัน
16.00 - 18.00 น.	เป็นช่วงเวลาเลิกงาน
18.00 - 20.00 น.	เป็นช่วงเย็นถึงหัวค่ำ
20.00 - 22.00 น.	เป็นช่วงหัวค่ำถึงดึก

- การเก็บข้อมูลเชิงลึก จากช่วงเวลาที่แบ่งจากการสังเกตการณ์เบื้องต้น พบว่าในช่วงกลางวัน หรือเวลา 08.00 – 16.00 น. นั้น เป็นช่วงเวลาที่ไม่มีผู้ใช้งานภายในพื้นที่ลานเลยจึงเป็นช่วงที่ไม่ทำการเก็บข้อมูลเชิงพฤติกรรมของผู้ใช้ และพบว่าในช่วงวันจันทร์ถึงพฤหัสบดีนั้น กิจกรรม และลักษณะของผู้ใช้งานมีความใกล้เคียงกันมาก ส่วนในวันอื่นๆ ลักษณะผู้ใช้งาน และกิจกรรม จะมีความแตกต่างกันไป จึงได้แบ่งการเก็บข้อมูลออกเป็น 4 ช่วงวันคือ ช่วงวันจันทร์ถึงพฤหัสบดี วันศุกร์ วันเสาร์ และวันอาทิตย์ (ตาราง 3.1)

ตารางที่ 3.1 วันและเวลาที่ทำการเก็บข้อมูล

ช่วงเวลา วันที่เก็บข้อมูล		ช่วงก่อนเวลา ทำงาน	ช่วงเวลาเลิกงาน	ช่วงเย็นถึงหัวค่ำ	ช่วงหัวค่ำถึงดึก
จันทร์	13/02/55				
อังคาร	24/01/55				
พุธ	-				
พฤหัสบดี	02/02/55				
ศุกร์	20/01/55				
เสาร์	28/01/55				
	07/04/55				
อาทิตย์	19/02/55				

การเก็บข้อมูลเชิงพฤติกรรม ใช้วิธีการลงพื้นที่ศึกษาตามช่วงเวลาที่ได้ทำการแบ่งไว้ และบันทึกภาพลักษณะพฤติกรรมที่เกิดขึ้นทุกๆ 30 นาที และนำมาทำแผนผังเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของปริมาณผู้ใช้ในช่วงวัย และกิจกรรมต่างๆ ในช่วงเวลา

เดียวกัน ของวันที่ได้ทำการแบ่งไว้ โดยที่ข้อมูลที่จะปรากฏในแผนผังประกอบด้วย ตำแหน่งของผู้ใช้งาน ช่วงวัย และลักษณะกิจกรรมที่เกิดขึ้น

4.2 การสัมภาษณ์

เพื่อสอบถามประเด็นคำถามเพิ่มเติม ที่ไม่สามารถหาคำตอบได้จากการเก็บข้อมูล และเพื่อสอบถามทัศนคติ และความรู้สึกของผู้ใช้งานจริง โดยทำการเลือกสัมภาษณ์บุคคลที่เข้ามาใช้งานพื้นที่ในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน และอยู่ในช่วงวัยที่ต่างกัน โดยเลือกสัมภาษณ์เฉพาะบุคคลที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไปเท่านั้น เพื่อความน่าเชื่อถือของข้อมูล จึงสามารถทำการสัมภาษณ์ได้จาก 3 ช่วงอายุ คือ วัยรุ่น วัยทำงาน และวัยสูงอายุ และเลือกจากผู้ที่ใช้ประกอบกิจกรรมที่มีลักษณะเป็นกิจกรรม เช่น ออกกำลังกาย เพื่อทราบทัศนคติ และความต้องการในการใช้พื้นที่ส่วนต่างๆของลานสาธารณะ โดยคำถามจะประกอบไปด้วย

4.2.1 คำถามด้านพฤติกรรมของผู้ใช้

- ผู้ใช้มาจากที่ไหน และเดินทางมาโดยวิธีใด
- วัน ช่วงเวลา และระยะเวลาในการใช้งานแต่ละครั้ง
- พื้นที่ที่ผู้ใช้งานมักเลือกใช้

4.2.2 คำถามด้านทัศนคติต่อพื้นที่

- สิ่งที่ใช้จะคำนึงถึงเป็นสิ่งแรกหากกล่าวถึงลานสาธารณะบริเวณวงเวียนใหญ่
- เหตุผลในการเลือกใช้พื้นที่ลานสาธารณะบริเวณวงเวียนใหญ่
- ความพึงพอใจและข้อเสนอแนะ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ โดยใช้วิธีทางสถิติเพื่อศึกษาความต้องการในกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นบนพื้นที่วงเวียนใหญ่ เพื่ออธิบายและหาคำตอบของการวิจัย และเกิดเป็นข้อเสนอแนะในการออกแบบพื้นที่ลานสาธารณะต่อไป

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจภาคสนาม ข้อมูลทางกายภาพ จำนวน ลักษณะของผู้ใช้งาน และกิจกรรมที่เกิดขึ้น โดยวิเคราะห์จากผังกิจกรรมที่ได้จากการเก็บข้อมูลเชิงลึก

5.2 ข้อมูลเพิ่มเติมที่ได้จากการสัมภาษณ์ จะนำมาใช้ในการอธิบายความต้องการ และปัจจัยที่ควรมีการเพิ่มเติมในรูปแบบของข้อเสนอแนะ และแนวทางในการแก้ปัญหาในการออกแบบให้รองรับการใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.3 การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อมุ่งหาคำตอบของการวิจัยโดยใช้การอ้างอิงข้อมูลเชิงทฤษฎีสนับสนุน เพื่อพิจารณาความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ และปัจจัยต่างๆ พร้อมทั้งเสนอแนะเป็นแนวทางในการออกแบบพื้นที่ลานสาธารณะต่อไป

6. สรุปผล

6.1 ข้อเสนอสรุปจากการวิจัยได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้น และนำมาสรุปประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากความบกพร่องของพื้นที่ รวมทั้งกิจกรรมที่มีความขัดแย้งกัน โดยแจกแจงเป็นข้อๆ เพื่อเสนอแนะวิธีการแก้ไข

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่พบภายในลานสาธารณะบริเวณวงเวียนใหญ่ โดยต้องมีความสอดคล้องกับกิจกรรมที่ต้องการให้เกิดขึ้นด้วย

บทที่ 4

ข้อมูลของพื้นที่ศึกษา

ในการวิจัยนั้น ต้องมีการศึกษาข้อมูลต่างๆของพื้นที่ศึกษา เนื่องจากข้อมูลบางอย่างมีผลต่อลักษณะของพื้นที่ ลักษณะกิจกรรม และพฤติกรรมของผู้ใช้พื้นที่ เช่น ประวัติศาสตร์ของพื้นที่ ขอบเขต และช่วงเวลาการให้บริการ ดังนั้น ข้อมูลทั่วไปจะช่วยให้ทราบถึงสาเหตุการเกิดและการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ที่เกิดขึ้น รวมถึงความสัมพันธ์กับบริบทของพื้นที่ศึกษาได้

1. ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ศึกษา คือข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าข้อมูลที่ได้มีการบันทึกไว้ ทั้งทางกายภาพ และทางประวัติศาสตร์ ซึ่งจะแสดงให้เห็นความเปลี่ยนแปลง และวัตถุประสงค์ในการสร้างลานสาธารณะบริเวณวงเวียนใหญ่ได้

1.1 ความเป็นมาของพื้นที่ลานสาธารณะบริเวณวงเวียนใหญ่

ภาพ 4.1 ลานสาธารณะบริเวณวงเวียนใหญ่

ลานรอบพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี หรือลานสาธารณะบริเวณวงเวียนใหญ่นั้น เดิมเป็นที่โล่งกว้างที่ตั้งอยู่บริเวณจุดตัดของถนนสายสำคัญ 3 สาย คือ ถนนประชาธิปไตย ถนนลาดหญ้า และถนนอินทรพิทักษ์ ซึ่งต่อมาจากการสร้างสะพานปฐมบรมราชานุสรณ์ โดยเทศบาลได้เว้นที่ตรงกลางว่างไว้เพื่อทำเป็นวงเวียนคู่ไปกับวงเวียนเล็ก และวงเวียนนี้สร้างขึ้นเพื่อไว้เป็นที่ตั้งของอนุสาวรีย์ หรือถาวรวัตถุที่สามารถสร้างความสง่างามในบริเวณนั้นได้ นอกจากนี้ในสมัยก่อนบริเวณวงเวียนใหญ่นี้ถือเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่สำคัญแห่งใหม่ของฝั่งธนบุรี มี

ตลาดค้าขายขนาดใหญ่ที่รวมสินค้ามากมาย และเป็นศูนย์กลางของการเดินทาง ทั้งรถไฟ รถยนต์ ดังนั้นในปีพ.ศ.2490 ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อสถานการณ์บ้านเมืองเริ่มเข้าสู่ภาวะปกติ นายทองอยู่ พุฒพัฒน์ และนายเพทาย โชติณัฐิต ได้นำเรื่องการจัดสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์เสนอต่อคณะรัฐมนตรี ในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม และเริ่มจัดสร้างในปีพ.ศ.2496 ออกแบบและควบคุมการหล่อโดยศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ศิลปินผู้ปั้นคือนายแสง สงฆ์มั่งมี ด้วยงบประมาณที่ได้จากการบริจาคของประชาชนเป็นส่วนใหญ่ การดำเนินการแล้วเสร็จในวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2497 เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติ เป็นศูนย์กลางของชุมชนในฝั่งธนบุรี และสามารถเรียกได้ว่าเป็นพระบรมราชานุสาวรีย์ที่สร้างขึ้นจากความประสงค์ของประชาชน โดยมีระยะเวลาในการดำเนินการจัดสร้างทั้งสิ้น 19 ปี (พ.ศ.2478-2497) พื้นที่บริเวณโดยรอบพระบรมราชานุสาวรีย์แต่เดิมนั้น มีการสร้างให้เป็นพื้นที่สวนสาธารณะขนาดเล็ก ระดับชุมชน และเพื่อความร่มรื่นของประชาชนที่เข้ามาใช้พื้นที่จึงมีการปลูกต้นไม้ใหญ่จำนวนมากบริเวณโดยรอบ ส่วนพื้นที่ภายในเป็นลานโล่งรอบฐานพระบรมราชานุสาวรีย์ (ภาพ 4.2) แต่ในภายหลังพบว่าจากการปลูกต้นไม้ใหญ่ทำให้เกิดพื้นที่อับสลายตาขึ้น จนภายในพื้นที่กลายเป็นแหล่งซ่องสุม และเป็นถิ่นอนาถของคนจรจัด จึงเกิดอันตรายต่อผู้ใช้งานคนอื่นๆ

กระทั่งในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2548 กรุงเทพมหานคร มีความต้องการปรับปรุงภูมิทัศน์โดยรอบรวมถึงเส้นทางสัญจรที่จะเข้าถึง เนื่องจากสภาพภายในบริเวณพระบรมราชานุสาวรีย์โดยรอบมีต้นไม้ใหญ่ปกคลุมบดบังทัศนียภาพ ทำให้มองเห็นพระบรมราชานุสาวรีย์ไม่เด่นชัด ดูไม่งามสง่า อีกทั้งภายในบริเวณโดยรอบก็มีสภาพชำรุดทรุดโทรม ปราศจากการปรับปรุงอย่างจริงจัง ขาดความเรียบร้อยสวยงามไม่สมพระเกียรติ เนื่องจากเป็นสถานที่จัดงานพระราชพิธีถวายราชสักการะพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ซึ่งงานพิธีนี้จะเกิดขึ้นในวันที่ 28 ธันวาคมของทุกปี กรุงเทพมหานครโดยสำนักงานเขตธนบุรีจึงได้พิจารณาจัดทำโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชขึ้นโดยได้รับงบประมาณตามแผนงบประมาณอุดหนุนองค์การปกครองท้องถิ่น งบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2549 ด้านแหล่งท่องเที่ยวและการบริการด้านการท่องเที่ยวที่ได้รับการส่งเสริมและพัฒนา จำนวนเงินทั้งสิ้น 27,185,000 บาท ดำเนินการสร้างโดย บริษัท สยามไพศาลกิจ(1995) จำกัด ตั้งแต่วันที่ 4 มีนาคม พ.ศ.2551 และแล้วเสร็จเมื่อวันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ.2551โดยมีรูปแบบเป็นลานโล่ง ไม่มีต้นไม้ใหญ่ และมีการติดตั้งไฟส่องพระบรมราชานุสาวรีย์ในเวลากลางคืนเพื่อให้สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจนจากทุกด้าน และให้มีความปลอดภัยมากขึ้น (ภาพ 4.3)

ภาพ 4.2 ทศนิยมภาพโดยรอบวงเวียนใหญ่ในอดีต

ภาพ 4.3 ทศนิยมภาพโดยรอบวงเวียนใหญ่ในปัจจุบัน

1.2 ขนาด และตำแหน่งที่ตั้ง

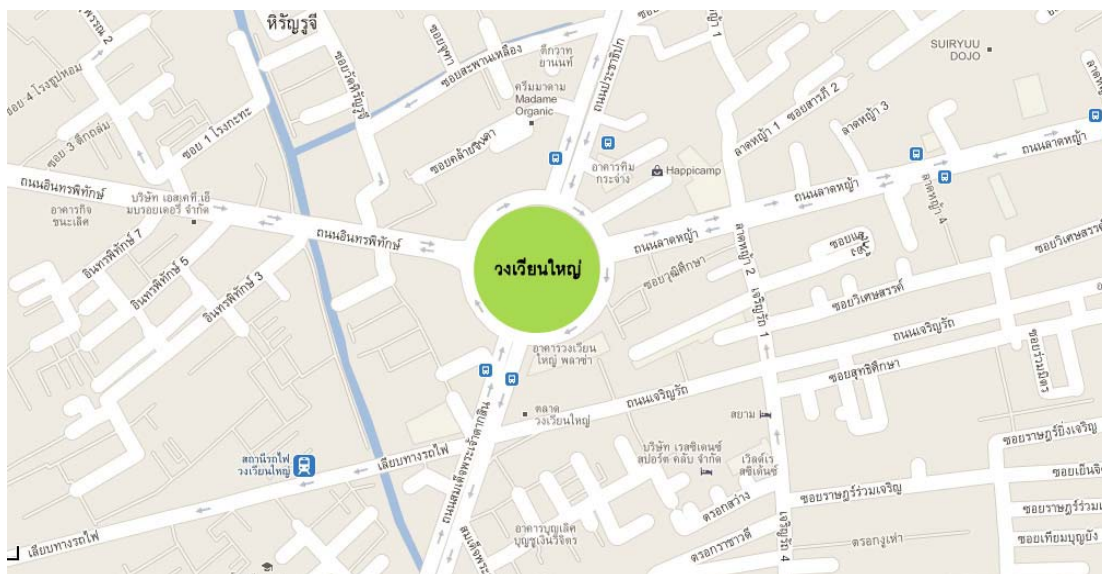
1.2.1 ขนาด

พื้นที่ : ประมาณ 8.8 ไร่

1.2.1 ตำแหน่งที่ตั้ง

วงเวียนใหญ่เป็นลานสาธารณะที่เกิดจากการตัดกันของถนนสายหลัก และตั้งอยู่บนพื้นที่แขวงบางยี่เรือ เขตธนบุรี (แผนผัง 4.1) โดยเชื่อมต่อระหว่างถนน 4 สาย คือ

ทิศเหนือ	เชื่อมต่อกับถนนประชาธิปไตย
ทิศตะวันออก	เชื่อมต่อกับถนนลาดหญ้า
ทิศใต้	เชื่อมต่อกับถนนสมเด็จพระเจ้าตากสิน
ทิศตะวันตก	เชื่อมต่อกับถนนอินทรพิทักษ์

แผนผัง 4.1 ที่ตั้งของลานสาธารณะบริเวณวงเวียนใหญ่

1.3 การให้บริการ

1.3.1 ช่วงเวลาทำการ

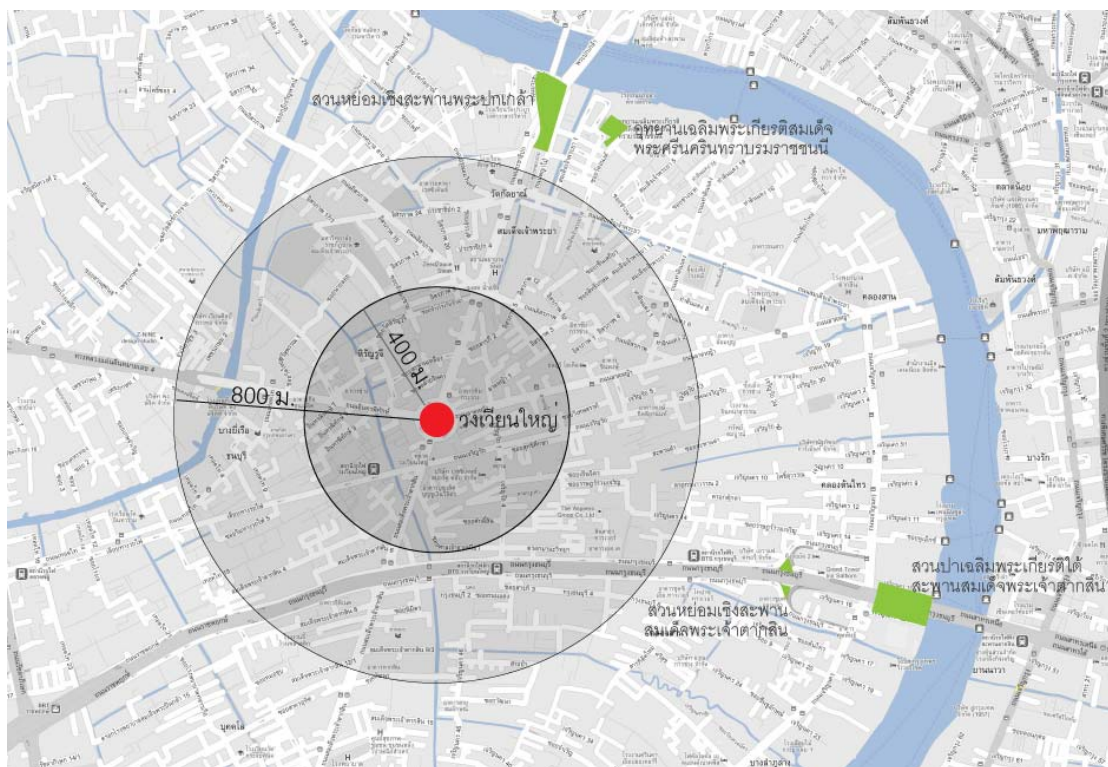
ระยะเวลาทำการ : 05.00น. – 22.00น.

1.3.2 ขอบเขตการให้บริการ

วงเวียนใหญ่ในด้านการใช้งานนั้น จากคำจำกัดความของสำนักงานสวนสาธารณะ กรุงเทพมหานคร นั้น ถือเป็นประเภทของสวนเฉพาะทาง (Special Purpose Park) ซึ่งไม่มีการจำกัดขนาดและขอบเขตในการใช้งาน เนื่องจากเป็นพื้นที่ตั้งของพระบรมราชานุสาวรีย์ที่เป็นที่รู้จักในระดับประเทศ แต่ทางด้านการใช้งานบริเวณลานนั้น ยังคงเป็นกิจกรรมที่ใช้ในการพักผ่อนของคนในย่าน ดังนั้นจึงใช้มาตรฐานของประเทศสหรัฐอเมริกา ในการกำหนดให้ขอบเขตการใช้งานของสวนสำหรับคนในชุมชนและบริเวณใกล้เคียง จะมีรัศมีบริการตั้งแต่ 400 ซึ่งเป็นระยะที่ใช้เวลาในการเดินเท้า 5-10 นาที ไปจนถึงระยะ 800 เมตร ซึ่งเป็นระยะทางที่จะใช้เวลานานที่สุดที่ผู้ใช้ยินดีจะใช้ในการเดินทางมายังพื้นที่สาธารณะคือไม่เกิน 30 นาที (แผนผัง 4.2)

ในพื้นที่ฝั่งธนบุรีนั้น มีพื้นที่โล่งสาธารณะเพื่อรองรับกิจกรรมของคนในชุมชนน้อยมาก โดยมากจะอยู่ในพื้นที่ที่ไม่สามารถสร้างเป็นพื้นที่ใช้งานอื่นได้ เช่น ลานกีฬาบริเวณใต้สะพานสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า สวนหย่อมเชิงสะพานพระปกเกล้า อุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชบพิธราชชนนี สวนหย่อมบริเวณเชิงสะพานสมเด็จพระเจ้าตากสิน และสวนป่าเฉลิมพระเกียรติบริเวณใต้สะพานสมเด็จพระเจ้าตากสิน และพบว่า

ภายในรัศมี 800 เมตรรอบวงเวียนใหญ่นั้นไม่มีพื้นที่โล่งสาธารณะแห่งอื่นเลย จึงส่งผลให้มีผู้คนเข้ามาใช้งานในวงเวียนใหญ่เป็นจำนวนมาก

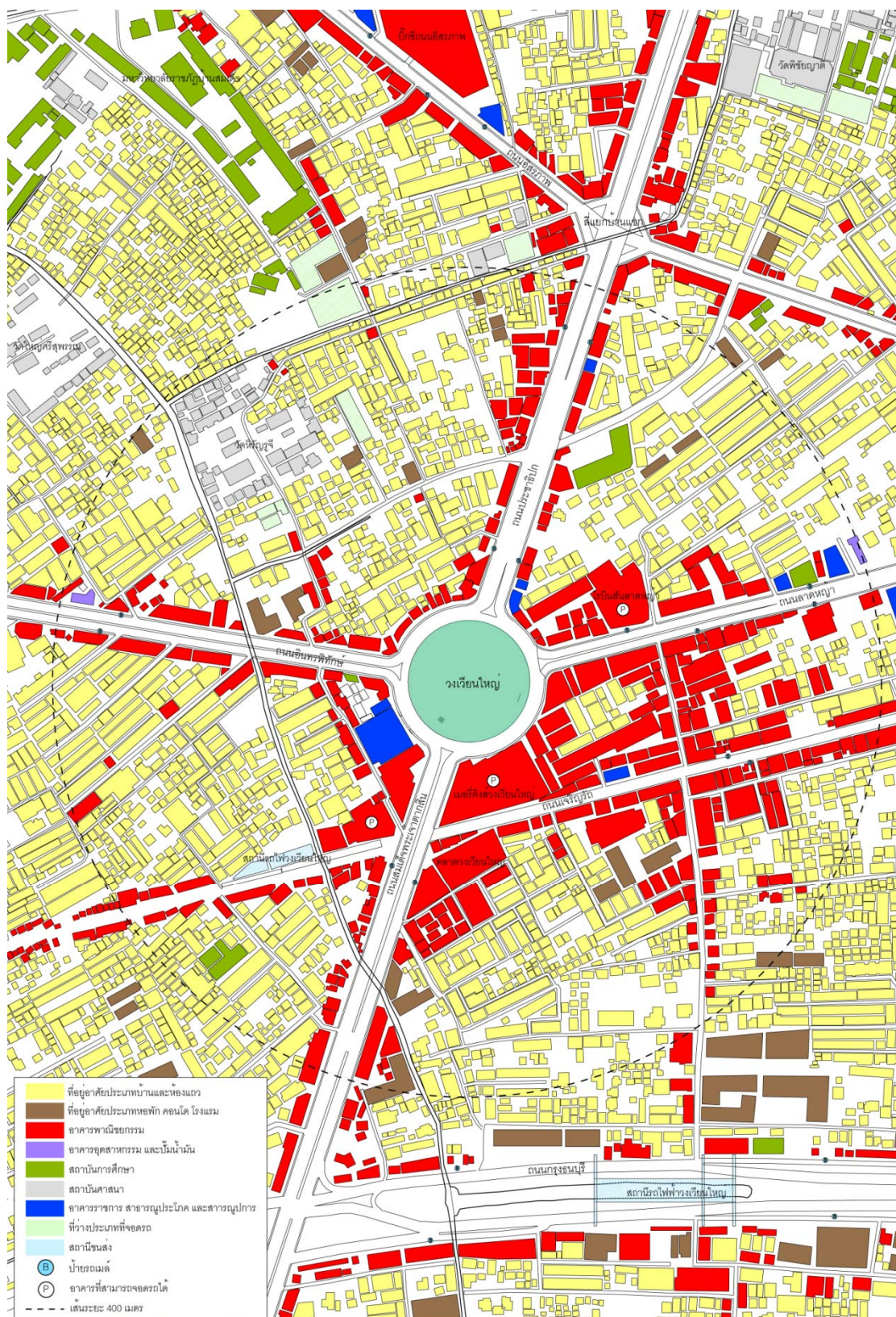
แผนผัง 4.2 ขอบเขตการให้บริการของวงเวียนใหญ่ และพื้นที่สีเขียวในผังธนบุรี

2. ข้อมูลเชิงกายภาพของพื้นที่ที่ได้จากการสำรวจ

จากการศึกษาหลักการต่างๆ ที่มีผลต่อการเกิดพฤติกรรมของผู้ใช้นั้น เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกายภาพของพื้นที่ และพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจริง จึงต้องทำการเก็บข้อมูลโดยละเอียดขององค์ประกอบต่างๆ ภายในพื้นที่ศึกษาตามหัวข้อที่ได้มีการกำหนดไว้ในท้ายบทที่ 2 ซึ่งประกอบไปด้วยปัจจัยและองค์ประกอบต่างๆ ดังนี้

2.1 บริบทโดยรอบ

พื้นที่โดยรอบวงเวียนใหญ่เป็นศูนย์กลางของผังธนบุรีมาตั้งแต่อดีต อาคารโดยรอบส่วนใหญ่จึงเป็นอาคารพาณิชย์สูง 3-4 ชั้น และอาคารพักอาศัยรวมถึงโรงหนัง และสถานีรถไฟ ปัจจุบันอาคารที่หันหน้าเข้าวงเวียนใหญ่ทั้งหมดเป็นอาคารพาณิชย์ และในบริเวณใกล้เคียงยังมีสถานศึกษา ตลาด ห้างสรรพสินค้า และโรงเรียนกวดวิชา ซึ่งเป็นจุดศูนย์รวมของผู้ใช้งานที่นอกเหนือจากคนในชุมชนอีกด้วย (แผนผัง 4.3)

แผนผัง 4.3 ผังการใช้ที่ดินบริเวณรอบวงเวียนใหญ่

2.2 ถนนและการเข้าถึง

เส้นทางจราจรโดยรอบวงเวียนใหญ่ทั้ง 4 เส้นทางนั้น ถือว่าเป็นถนนสายหลักของพื้นที่ และมีความกว้างถึง 5 ช่องทาง ส่งผลให้มีการจราจรปริมาณมาก ประกอบกับพื้นที่ศึกษามีลักษณะเป็นวงเวียน จึงมีการสัญจรเกิดขึ้นตลอดเวลา โดยถนนทั้ง 4 สายมีสะพานลอย และทางม้าลายอยู่ใกล้บริเวณวงเวียน การเข้าสู่พื้นที่ลานบริเวณวงเวียนใหญ่นั้นสามารถเข้าถึงได้ด้วยการเดินเท้าเท่านั้น เนื่องจากไม่มีทางม้าลายเพื่อเข้าสู่พื้นที่ลานเส้นทางการเดินจึงเกิดมากเฉพาะในบริเวณที่มีสัญญาณไฟจราจรเท่านั้น ทางเข้าออกสามารถแบ่งได้เป็น 5 ทาง(แผนผัง 4.4) ได้แก่

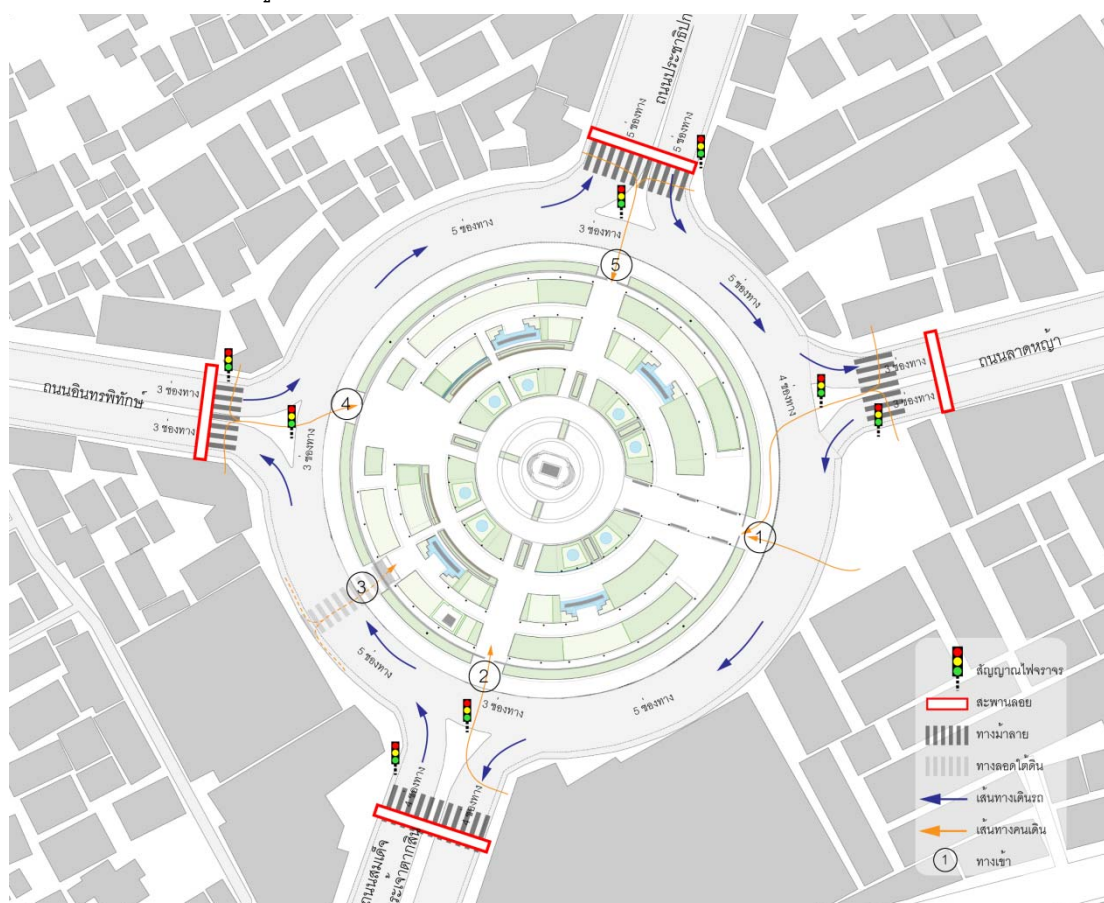
ทางเข้าที่ 1 อยู่ทางทิศตะวันออก เป็นทางเข้าด้านหน้าพระบรมราชานุสาวรีย์ เยื้องกับถนนลาดหญ้า และมีการตกแต่งบริเวณทางเดินให้เป็นแกนทางพิธีการ

ทางเข้าที่ 2 อยู่ทางทิศใต้ ตรงกับแนวถนนสมเด็จพระเจ้าตากสิน

ทางเข้าที่ 3 เป็นทางลอดใต้ดินเพียงทางเดียว อยู่ระหว่างถนนสมเด็จพระเจ้าตากสิน และถนนอินทรพิทักษ์

ทางเข้าที่ 4 อยู่ทางทิศตะวันตก เยื้องกับแนวถนนอินทรพิทักษ์

ทางเข้าที่ 5 อยู่ทางทิศเหนือ ตรงกับแนวถนนประชาธิปไตย

แผนผัง 4.4 ถนนและการเข้าถึง

2.3 ความสูงของสิ่งปิดล้อมรอบพื้นที่

อาคารโดยรอบวงเวียนใหญ่ โดยส่วนมากเป็นอาคารพาณิชย์สูง 3-4 ชั้น อาคารที่สูงที่สุดมีความสูงเพียง 18 เมตร ประกอบกับภายในบริเวณลานไม่มีการปลูกต้นไม้ใหญ่ ส่งผลให้ไม่เกิดความรู้สึกปิดล้อมเมื่ออยู่ในบริเวณลาน(ภาพ 4.4) อาคารสูงภายในบริเวณใกล้เคียงที่สามารถมองเห็นได้เมื่ออยู่ภายในลานนั้นมีเพียงคอนโดที่ีมีความสูง 20 ชั้นและอยู่ทางทิศตะวันตก บริเวณด้านหลังของพระบรมราชานุสาวรีย์เท่านั้น (ภาพ 4.5)

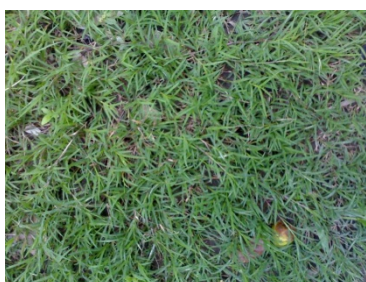
ภาพ 4.4 ภาพตัดเปรียบเทียบความกว้างของลานและอาคารข้างเคียง

ภาพ 4.5 ภาพลานและอาคารโดยรอบ

2.4 ต้นไม้

ในการตกแต่งพื้นที่ลานโดยรอบนั้น มีการใช้ ไม้พุ่มและไม้คลุมดินที่มีสีสันทากหลาย เพื่อความสวยงาม และเพื่อแบ่งพื้นที่ออกเป็นส่วนๆ (แผนผัง 4.5) เนื่องจากในการปรับปรุงภูมิทัศน์ในบริเวณลานนั้นมีจุดประสงค์เพื่อ เปิดมุมมองให้สามารถเห็นพระบรมราชานุสาวรีย์ได้อย่างชัดเจน พรรณไม้ที่ใช้ภายในลานจึงไม่มีการใช้ต้นไม้ขนาดใหญ่ ต้นไม้ที่สูงที่สุดในลานคือต้นไทรทอง สูงเพียง 1.20 เมตรเท่านั้น ชนิดและขนาดของพรรณไม้ที่ใช้ภายในลานประกอบด้วย กล้วยาแพรก ชาฮกเกี้ยน เทียนทอง แดงชาลี เข็มชมพู เข็มญี่ปุ่น แก้ว ไทรทอง และคริสติน่า

ภาพ 4.6 กล้วยาแพรก

ภาพ 4.7 ชาฮกเกี้ยน

ภาพ 4.8 เทียนทอง

ภาพ 4.9 แดงชาลี

ภาพ 4.10 เข็มชมพู

ภาพ 4.11 เข็มญี่ปุ่น

ภาพ 4.12 แก้ว

ภาพ 4.13 ไทรทอง

ภาพ 4.14 คริสติน่า

2.5 น้ำ

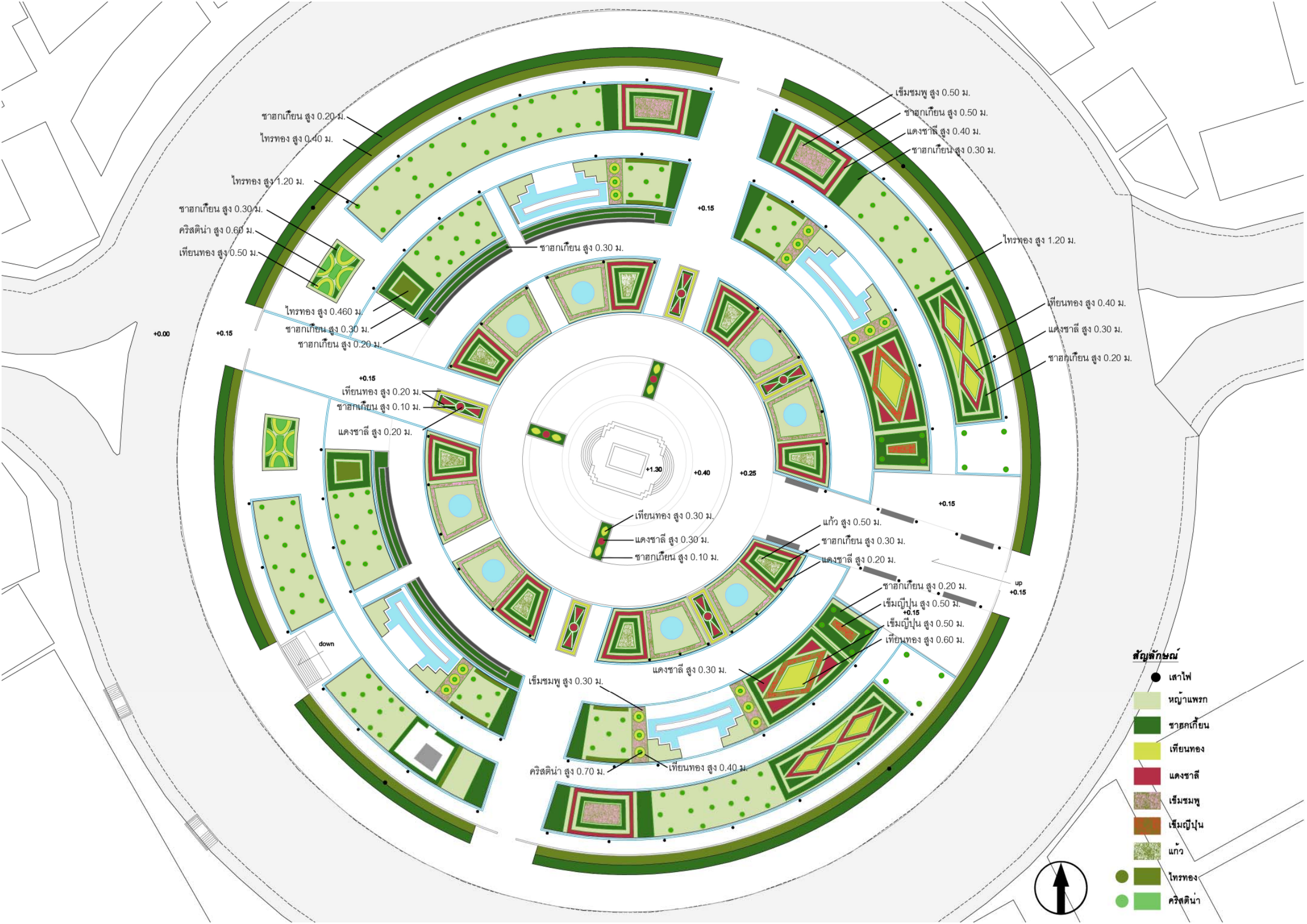
การใช้องค์ประกอบน้ำภายในพื้นที่ลานสาธารณะบริเวณวงเวียนใหญ่นั้นมี 2 รูปแบบ คือ บ่อน้ำที่ทำหน้าที่เป็นฐานให้กับแท่นหินที่เป็นองค์ประกอบตกแต่งพื้นที่ 4 จุด และน้ำพุ 8 จุด รอบบริเวณลาน โดยที่น้ำพุจะเปิดในวันสำคัญ หรือวันที่มีอากาศร้อนมากเท่านั้น ในเวลาปกติจึงเห็นเพียงแท่นน้ำพุกลางพื้นที่หญ้าซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการตกแต่งพื้นที่ลาน

ภาพ 4.15 บ่อน้ำ

ภาพ 4.16 แท่นน้ำพุ

แผนผัง 4.5 ชั้นและตำแหน่งการจัดวางพรรณไม้

2.6 พื้นที่นั่ง

พื้นที่นั่งภายในพื้นที่วงเวียนใหญ่มีลักษณะเป็นที่นั่งยาวโค้งไปตามแนวทางเดินด้านทิศตะวันตกหันหน้าเข้าสู่พระบรมราชานุสาวรีย์ แบ่งออกเป็นที่นั่ง 4 ชุด (ภาพ 4.17) นอกจากนี้ยังพบว่ามีการใช้บริเวณขั้นบันไดส่วนฐานของพระบรมราชานุสาวรีย์ (ภาพ 4.18) ขอบทาง ขอบกระเบียดไม้และพื้นหญ้าเป็นพื้นที่นั่งได้อีกด้วย (ภาพ 4.19)

ภาพ 4.17 ที่นั่งยาว

ภาพ 4.18 พื้นที่นั่งตามขั้นบันได

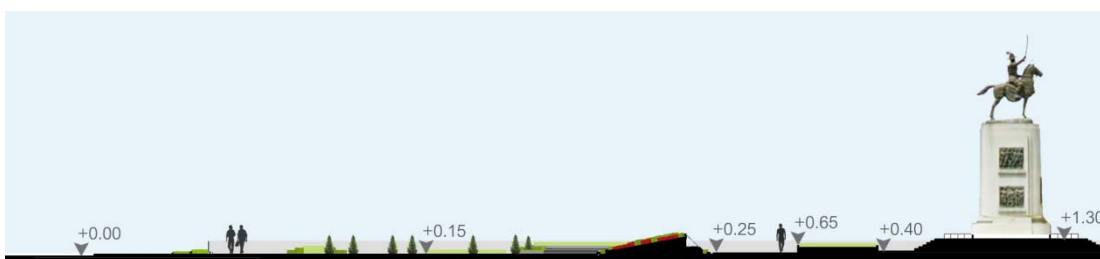
ภาพ 4.19 พื้นที่นั่งตามขอบกระเบียด

2.7 การเล่นระดับพื้น

ภายในพื้นที่ลานมีลักษณะเป็นพื้นราบบริเวณกว้าง มีการเปลี่ยนระดับพื้นเพียงเล็กน้อย โดยที่ลานรอบฐานพระบรมราชานุสาวรีย์จะสูงกว่าพื้นลานโดยรอบ 0.15 ม. และส่วนฐานจะสูงขึ้นอีก 0.90 ม. บริเวณทางเข้าด้านหน้าของพระบรมราชานุสาวรีย์ได้มีการทำทางลาดเพื่อรองรับผู้ใช้งานที่เป็นคนสูงอายุและคนพิการ (ภาพ 4.20) ส่วนบริเวณด้านข้างและด้านหลังจะเป็นพื้นที่ต่างระดับโดยไม่มีทางลาด (ภาพ 4.21)

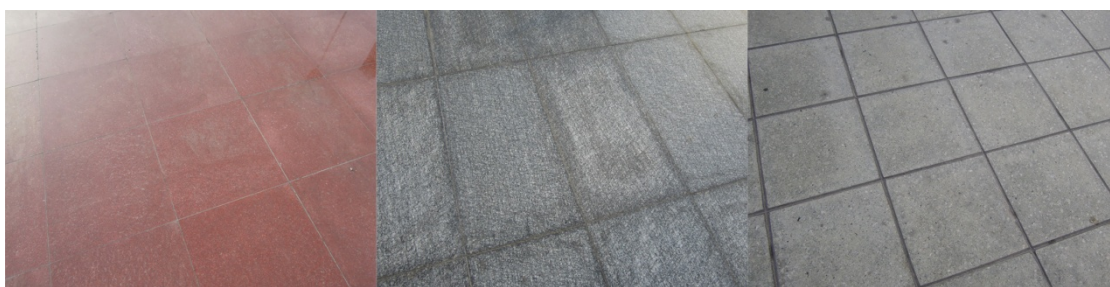
ภาพ 4.20 รูปตัด 1

ภาพ 4.21 รูปตัด 2

2.8 วัสดุปูพื้น

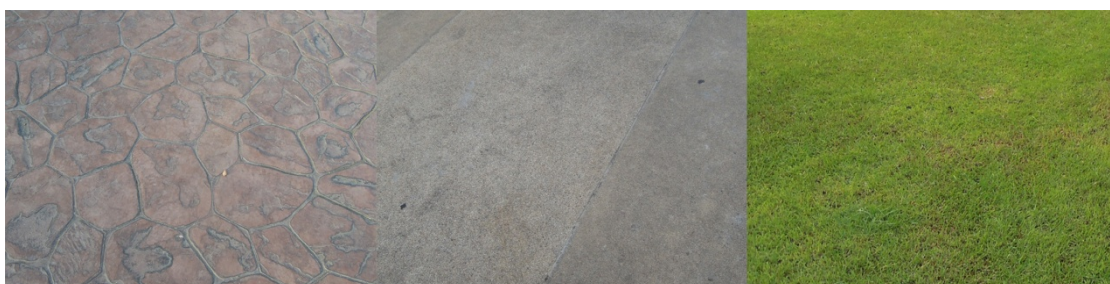
ภายในพื้นที่ลานมีการใช้วัสดุปูพื้นที่หลากหลาย(แผนผัง 4.6) เพื่อแยกพื้นที่การใช้งานส่วนต่างๆออกจากกันโดยที่บริเวณแกนทางเข้าด้านหน้าของพระบรมราชานุสาวรีย์เป็นพื้นหินแกรนิตสีแดง (ภาพ 4.22) นำเข้าสู่บริเวณลานรอบฐานของของพระบรมราชานุสาวรีย์ พื้นในส่วนลานบริเวณรอบฐานนั้นเป็นหินแกรนิตสีเทาดำ(ภาพ 4.23) ตัดกับส่วนฐานซึ่งเป็นหินอ่อน ส่วนทางเดินชั้นในสุดและถัดออกมาเป็นพื้นหินขัดสีเทาอ่อน(ภาพ 4.24) โดยในช่วงรอยต่อระหว่างวัสดุ 2 ชนิดจะเป็นพื้นกรวดล้าง(ภาพ 4.26) ส่วนทางเดินรอบที่ 3 และ 4 เป็นซีเมนต์พิมพ์ลาย(ภาพ 4.25) และในพื้นที่รอบนอกติดกับถนนจะเป็นพื้นหินขัดสีเทาอ่อน(ภาพ 4.24) และในพื้นที่ที่มีการปลูกไม้พุ่มต่างๆจะเป็นพื้นหญ้า ซึ่งทำหน้าที่แบ่งพื้นที่ระหว่างทางเดินแต่ละชั้น(ภาพ 4.27)

ภาพ 4.22 พื้นหินแกรนิตสีแดง

ภาพ 4.23 พื้นหินแกรนิตสีเทาดำ

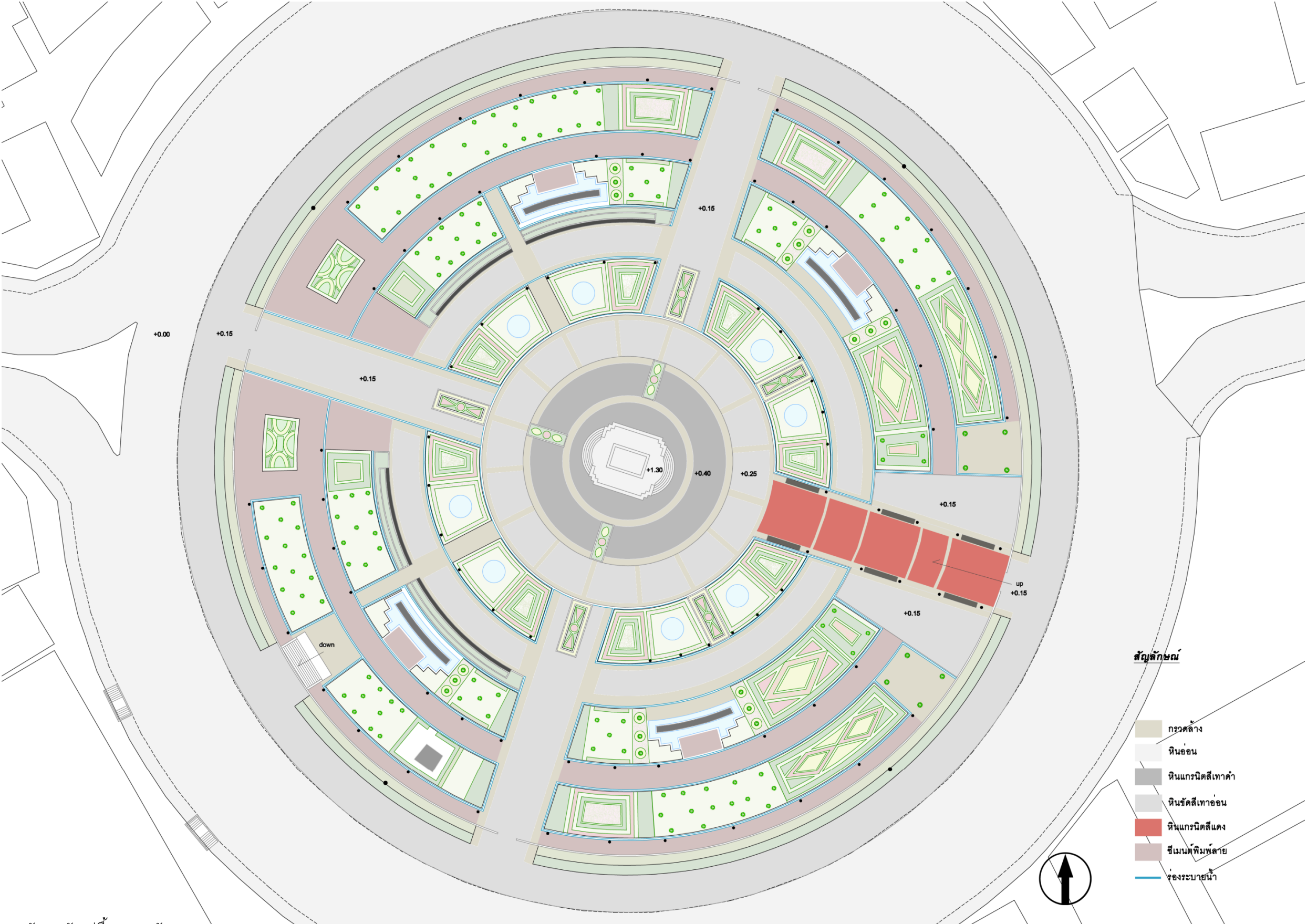
ภาพ 4.24 พื้นหินขัดสีเทาอ่อน

ภาพ 4.25 พื้นซีเมนต์พิมพ์ลาย

ภาพ 4.26 พื้นกรวดล้าง

ภาพ 4.27 พื้นหญ้า

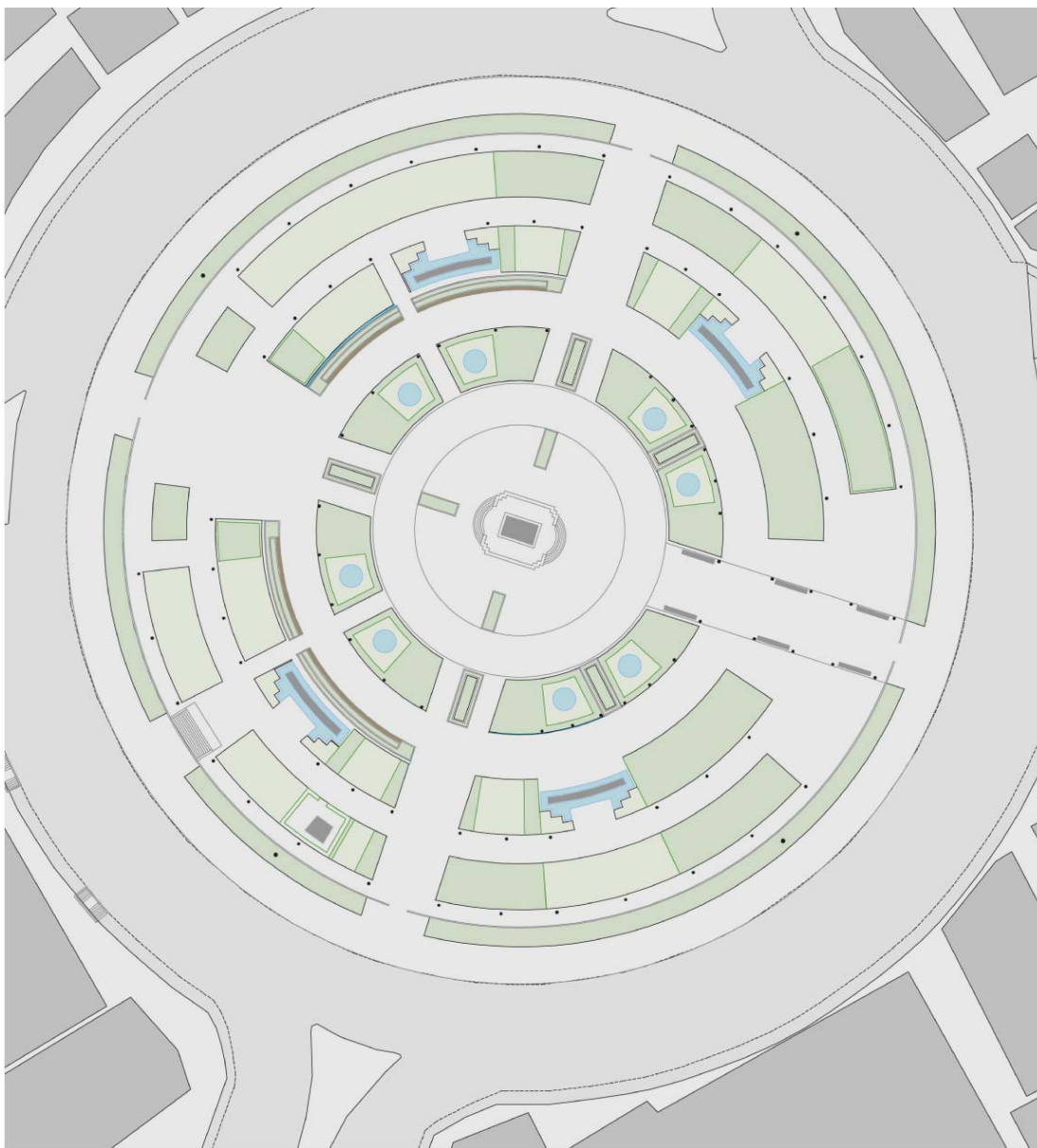

แผนผัง 4.6 วัสดุปูพื้น และระดับ

2.9 แสงสว่าง

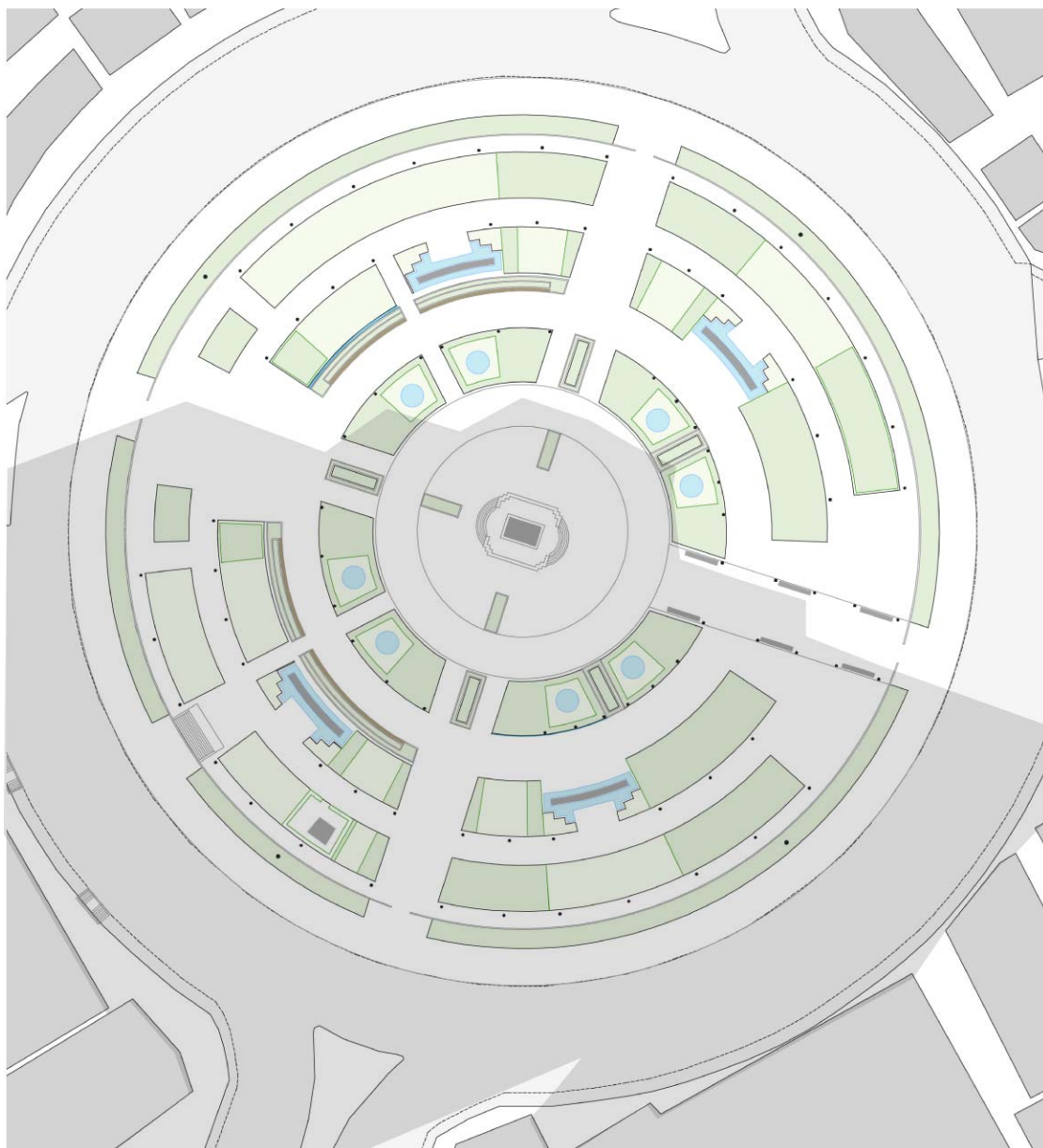
แสงสว่างที่เกิดขึ้นบนพื้นที่ศึกษาในแต่ละช่วงเวลานั้นมีความแตกต่างกันโดยสามารถแบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ แสงสว่างที่เกิดจากแสงแดดในตอนกลางวัน และแสงสว่างที่เกิดจากแสงไฟในเวลากลางคืน ซึ่งจากการเก็บข้อมูลเบื้องต้นพบว่า ในช่วงเวลา 8.00 – 16.00 น. นั้น เป็นช่วงเวลาที่ไม่มีผู้ใช้งานภายในลานเลย เนื่องจากได้รับแสงแดดทั่วทั้งพื้นที่ และไม่มีพื้นที่ร่มเงา

2.9.1 ในช่วงเช้าภายในพื้นที่จะได้รับแสงสว่างจากแสงแดดโดยที่ไม่ได้ส่องเข้ามายังพื้นที่โดยตรง จึงยังไม่เกิดเงาอย่างชัดเจนในพื้นที่ พื้นที่ทั้งหมดมีความสว่างเท่ากันได้แก่เวลา 06.00 – 07.00 น. และในช่วงเย็นได้แก่เวลา 17.00 - 18.00 น. (แผนผัง 4.7)

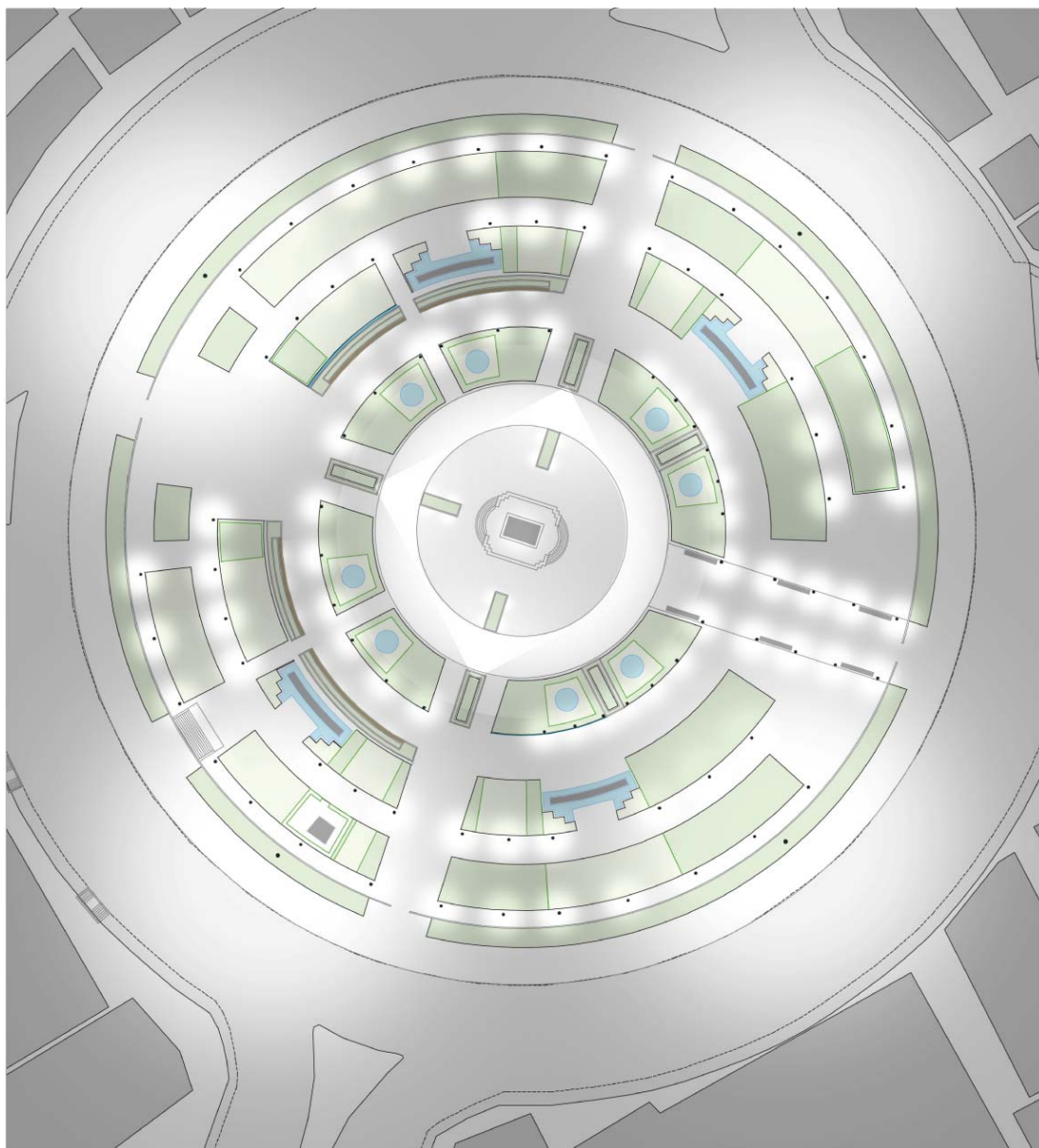
แผนผัง 4.7 แสงและเงาของเวลา 06.00 – 07.00 น. และเวลา 17.00 - 18.00 น.

2.9.2 ในช่วงบ่ายถึงเย็นนั้นภายในบริเวณลานจะได้รับแสงแดดโดยตรงและเป็นช่วงที่มีมุมเอียงของแดดค่อนข้างมาก จึงเกิดเงาตกทอดจากอาคารโดยรอบลงบนพื้นที่ลานทางด้านทิศใต้ ซึ่งได้แก่ เวลา 16.00 – 17.00 น. (แผนผัง 4.8)

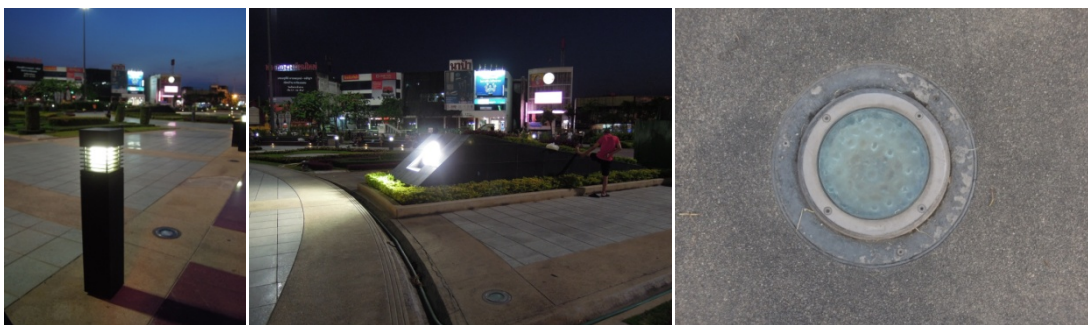
แผนผัง 4.8 แสงและเงาของเวลา 16.00 – 17.00 น.

2.9.3 ช่วงเวลากลางคืน แสงสว่างที่เกิดขึ้นในพื้นที่จะมาจกแสงไฟที่ติดตั้งตามส่วนต่างๆของลาน ซึ่งจะมีการเปิดไฟในเวลา 18.00 น. และปิดไฟในเวลา 06.00 น. (แผนผัง4.9)

แผนผัง 4.9 แสงและเงาของเวลา 18.00 – 06.00 น.

โดยที่ในบริเวณแนวทางเดินได้มีการติดตั้งเสาไฟทุกเส้นทาง มีการติดตั้งไฟส่องไปยังพระบรมราชานุสาวรีย์ และในส่วนของพื้นที่ต่างระดับ และเก้าอี้ และพื้นลานบางส่วนมีการฝังไฟเพื่อเพิ่มความสว่างในพื้นที่ที่ต้องการให้คนใช้งาน และรอบนอกของลานยังมีการติดตั้งไฟสปอตไลท์ขนาดใหญ่เพื่อให้แสงสว่างเป็นบริเวณกว้าง

ภาพ 4.28 เสาไฟสวน ภาพ 4.29 ไฟส่องพระบรมราชานุสาวรีย์ ภาพ 4.30 ไฟฝังพื้น
ทางเดินรอบ 2

ภาพ 4.31 เสาไฟสวน ภาพ 4.32 ไฟฝังขอบต่างระดับ ภาพ 4.33 สปอตไลท์รอบลาน
ทางเดินรอบ 3 และ 4

2.10 ประติมากรรมในพื้นที่

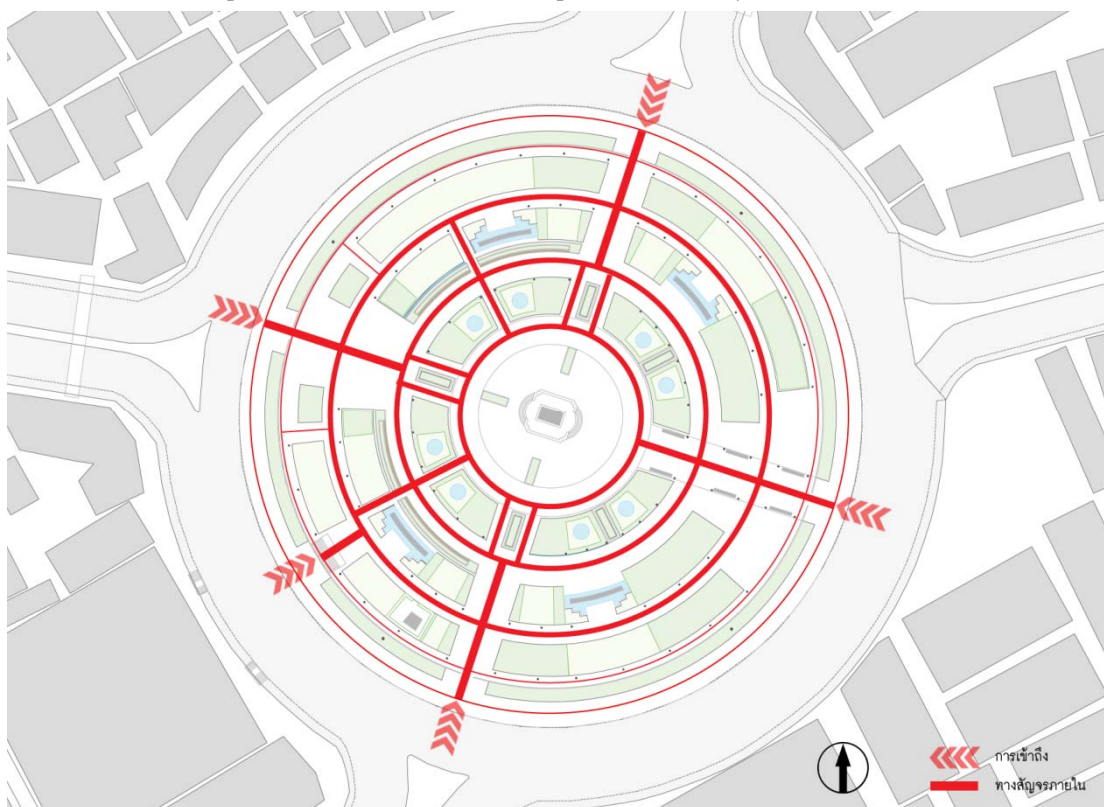
ภายในพื้นที่วงเวียนใหญ่นั้น เป็นที่ประดิษฐานของพระบรมราชานุสาวรีย์พระเจ้าตากสินมหาราช ประดิษฐานอยู่ในลักษณะทรงม้า พระหัตถ์ขวาทรงพระแสงดาบ ความสูงจากฐานถึงยอดพระมาลา 14 เมตรเศษ ฐานอนุสาวรีย์เป็นแท่นคอนกรีตเสริมเหล็กสูง 8.59 เมตร กว้าง 1.80 เมตร ยาว 3.90 เมตร (ภาพ 4.34) สองด้านของแท่นฐาน มีรูปปั้นนูนด้านละ 2 กรอบรูป ถ่ายทอดภาพประวัติศาสตร์ 4 กรอบ คือ รูปประชาชนทุกข์แค้นแสดงอาการโคกเคี้ยว หมดความหวังเมื่อกรุงแตก รูปสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทรงเกลี้ยกล่อมให้ประชาชนรวมกำลังกันต่อสู้กู้อิสรภาพ รูปสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงต่อสู้ข้าศึก และรูปประชาชนพลเมืองมีความสุขที่กอบกู้อิสรภาพได้ (ภาพ 4.35) และด้านหน้าของพระบรมราชานุสาวรีย์ มีการจัดให้เป็นพื้นที่เพื่อให้ประชาชนได้เข้ามาสักการะบูชา (ภาพ 4.36)

ภาพ 4.34 - 4.36 พระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

2.11 เส้นทางคมนาคมในพื้นที่

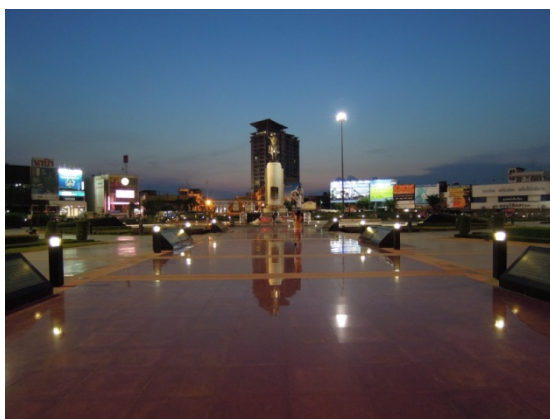
ในพื้นที่ลานนั้น มีพื้นที่ซึ่งสามารถเดินได้รอบพระบรมราชานุสาวรีย์ โดยมีลักษณะเป็นวงแหวนรอบฐานพระบรมราชานุสาวรีย์ และถัดออกไปภายในพื้นที่ลานอีก 4 รอบ และบริเวณรอบนอกติดกับถนนอีก 1 รอบ โดยจะมีการใช้หญ้าและไม้พุ่มเพื่อกั้นเขตระหว่างเส้นทางเดินแต่ละชั้นทั้งหมด และมีเส้นทางเดินที่ตัดเป็นแกนจากถนนทั้ง 4 เส้นโดยรอบ เพื่อเป็นแกนนำสายตา และเป็นทางเข้าสำหรับผู้ใช้งานจากพื้นที่โดยรอบเข้าสู่พระบรมราชานุสาวรีย์ (แผนผัง 4.10)

แผนผัง 4.10 เส้นทางสัญจรภายในลาน

2.12 จุดให้ข้อมูลข่าวสาร

บริเวณทางเข้าด้านหน้าพระบรมราชานุสาวรีย์เป็นพื้นที่ตั้งของป้ายประวัติของพระเจ้าตากสินมหาราช และประวัติในการสร้างและปรับปรุงพื้นที่วงเวียนใหญ่ (ภาพ 4.37) โดยมีรูปแบบเป็นแท่นหินสีดำ 3 คู่อันเรียบเรียงแนวกันตั้งแต่ทางเข้าไปจนถึงบริเวณทางเดินรอบในสุด และในแต่ละแท่นจะมีป้ายทองเหลืองที่บันทึกประวัติ 2 แผ่นด้วยกัน (ภาพ 4.38)

ภาพ 4.37 ทางเข้าด้านหน้าและตำแหน่งป้าย

ภาพ 4.38 ป้ายประวัติของสถานที่

2.13 ความปลอดภัย

2.13.1 ความปลอดภัยทางด้านร่างกาย เนื่องจากพื้นที่ใช้งานส่วนใหญ่เป็นพื้นแข็งง่ายต่อการดูแลรักษา จึงเกิดความปลอดภัยต่อผู้ใช้งาน และทั่วทั้งบริเวณลานได้มีการติดตั้งไฟ (ภาพ 4.39) เพื่อให้การใช้พื้นที่ในเวลากลางคืนเป็นไปได้โดยสะดวก รวมถึงทางลอดใต้ดิน (ภาพ 4.40) ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ดูแลตลอดทั้งวันผู้ใช้จึงสามารถเข้าถึงพื้นที่ได้อย่างสะดวกและปลอดภัย

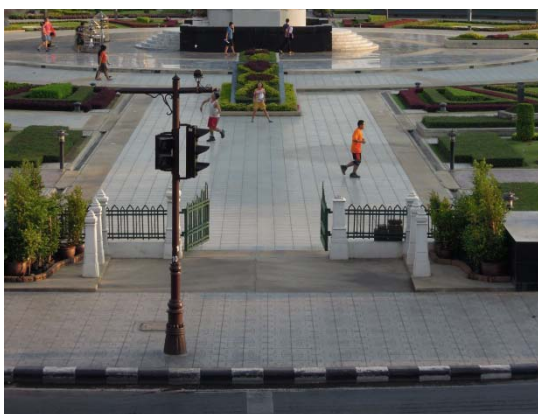

ภาพ 4.39 ความสว่างในพื้นที่

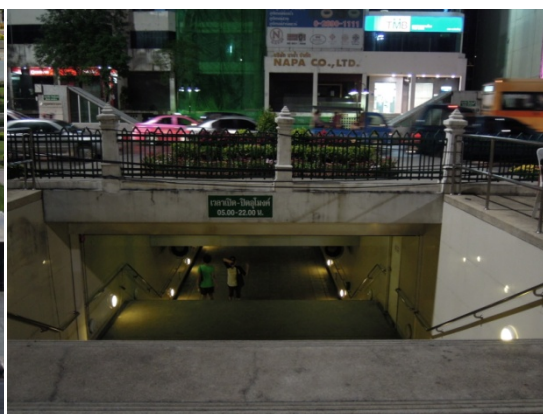

ภาพ 4.40 ทางลอดใต้ดิน

2.13.2 ความปลอดภัยทางด้านอาชญากรรม เนื่องจากภายหลังการปรับปรุงได้มีการทำรั้วล้อมรอบพื้นที่ลาน(ภาพ 4.41) และมีการกำหนดเวลาเปิดปิดพื้นที่จึงสามารถควบคุมการใช้พื้นที่ในช่วงเวลาที่กำหนดได้ (ภาพ 4.42) พร้อมทั้งภายในพื้นที่ได้มีการจัดเตรียมเจ้าหน้าที่เพื่อดูแลความปลอดภัยตลอดทั้งวัน

ภาพ 4.41 ทางเข้าบริเวณรอบลาน

ภาพ 4.42 บริเวณทางลอดใต้ดินและเวลาเปิด ปิด

3. สรุปลักษณะทางกายภาพภายในพื้นที่ลานสาธารณะบริเวณวงเวียนใหญ่

จากการเก็บข้อมูลเชิงกายภาพโดยละเอียดของพื้นที่ลานสาธารณะบริเวณวงเวียนใหญ่ พบว่ามีการใช้องค์ประกอบที่หลากหลายและเป็นไปตามปัจจัยที่ได้จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของการออกแบบพื้นที่ลานสาธารณะ และเนื่องจากพื้นที่ศึกษามีลักษณะเป็นลานรูปวงกลม มีการเกิดสมมาตรของพื้นที่ในทุกแนวแกน จึงมีลักษณะทางกายภาพโดยทั่วไปใกล้เคียงกัน เพื่อการอธิบายตำแหน่งการเกิดกิจกรรมให้เป็นที่เข้าใจ จึงจำเป็นต้องให้คำจำกัดความหรือชื่อเรียกพื้นที่แต่ละส่วน (แผนผัง 4.11) ประกอบด้วย

- ทางเข้า

ทางเข้าลานประกอบไปด้วยทางลอดใต้ดิน 1 เส้นทาง และทางเข้าจากถนน 4 ทาง จึงทำการเรียกตามลำดับ จากทางเข้าด้านหน้าพระบรมราชานุสาวรีย์ทางทิศตะวันออกให้เป็น ทางเข้า 1 และเรียงตามเข็มนาฬิกา เป็นทางเข้า2 ทางเข้า3 และทางเข้า4 ตามลำดับ

- เส้นทางเดิน

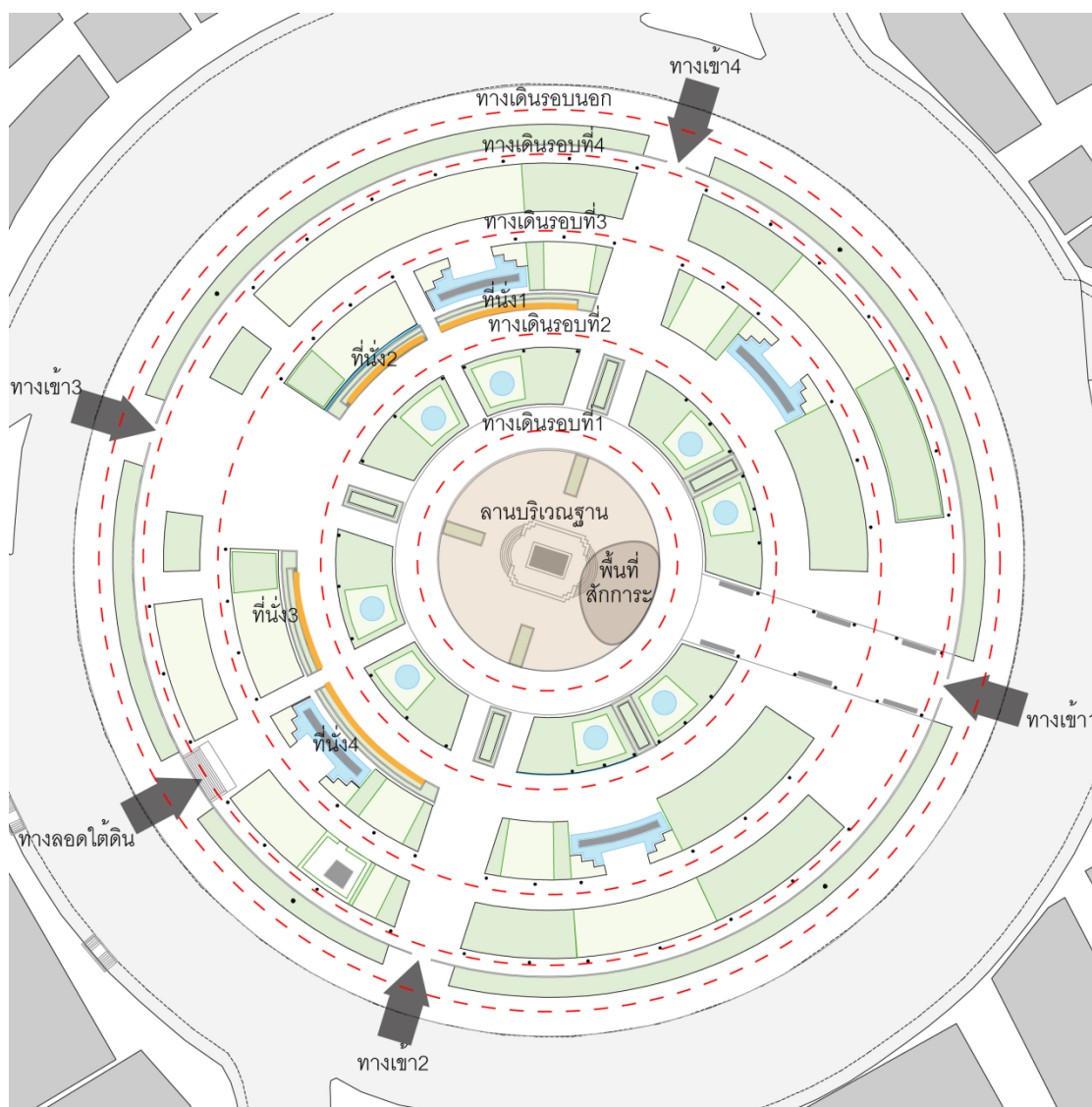
ภายในลานประกอบไปด้วยเส้นทางเดินวงกลมในแนวรัศมีจากบริเวณฐานของพระบรมราชานุสาวรีย์ ซึ่งอยู่ภายในลาน 4 ทาง และอยู่ด้านนอกติดกับถนนอีก 1 ทาง โดยจะเรียกเรียงจากด้านในออกสู่ด้านนอกเป็นทางเดินรอบที่1 ทางเดินรอบที่2 ทางเดินรอบที่ 3 ทางเดินรอบที่ 4 และทางเดินรอบนอก

- พื้นที่ใช้งาน

ภายในพื้นที่ลานมีการกำหนดพื้นที่ใช้งานเพื่อรองรับกิจกรรมเฉพาะของสถานที่ คือการสักการะบูชาสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช จึงเรียกพื้นที่ลานบริเวณด้านหน้าของพระบรมราชานุสาวรีย์ว่าเป็นพื้นที่สักการะ และในบริเวณศูนย์กลางของพื้นที่ ให้เป็นลานบริเวณฐาน และลานบริเวณทางเข้าต่างๆ เรียกชื่อตามทางเข้าคือ ลานบริเวณทางเข้า1 ลานบริเวณทางเข้า2 ลานบริเวณทางเข้า3 และลานบริเวณทางเข้า4

- พื้นที่นั่ง

พื้นที่นั่งในลานเรียงเป็นแนวครึ่งวงกลมทางทิศตะวันตกหรือด้านซ้ายของลาน แบ่งเป็น 4 ช่วง โดยจะเรียงจากทางทิศเหนือลงสู่ทิศใต้เป็น ที่นั่ง1 ที่นั่ง2 ที่นั่ง3 และที่นั่ง4 และพบว่ามีการใช้ขอบของพื้นที่ต่างระดับ ขอบกระเบื้องต้นไม้ รวมถึงบนพื้นที่ลานและสนามหญ้า เพื่อเป็นพื้นที่นั่ง

แผนผัง 4.11 คำจำกัดความของพื้นที่

บทที่ 5

ข้อมูลเชิงพฤติกรรมการใช้พื้นที่ศึกษา

จากการสังเกตการณ์และเก็บข้อมูลทางกายภาพของพื้นที่ลานสาธารณะบริเวณวงเวียนใหญ่พบว่า คนในชุมชน ได้ให้ความสนใจอย่างมากในการใช้พื้นที่เป็นพื้นที่พักผ่อนร่วมกัน โดยมีการเลือกใช้พื้นที่ในการประกอบกิจกรรมที่แตกต่างกัน เพื่อจะนำไปวิเคราะห์หารูปแบบการใช้งาน และแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ลานดังกล่าวให้ตอบสนองต่อความพึงพอใจของผู้ใช้งาน จึงต้องทำการเก็บข้อมูลในเชิงลึกทางด้านพฤติกรรม เพื่อสร้างความเชื่อมโยงกับลักษณะทางกายภาพ โดยจะใช้การบันทึกตำแหน่ง ลักษณะกิจกรรมและช่วงอายุของผู้ใช้งาน เพื่อเป็นข้อมูลทางด้านปริมาณที่สามารถนำไปใช้วิเคราะห์หาแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ศึกษาได้

1. การสำรวจข้อมูลเบื้องต้น

ในการเก็บข้อมูลเชิงพฤติกรรมเบื้องต้นที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ศึกษานั้น พบว่าความแตกต่างในการเลือกใช้พื้นที่ที่เกิดขึ้นเกิดจากปัจจัยหลัก 3 ประการ ซึ่งประกอบด้วยช่วงวัน และเวลา กลุ่มผู้ใช้งาน และลักษณะกิจกรรม จึงต้องทำการเก็บข้อมูลเชิงลึกเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยดังกล่าวและการใช้พื้นที่ส่วนต่างๆที่เกิดขึ้น

1.1 วันและช่วงเวลาในการเก็บข้อมูล

จากการเก็บข้อมูลเบื้องต้นพบว่า ลักษณะการใช้งาน กลุ่มผู้ใช้และปริมาณของผู้ใช้งานในวันจันทร์ถึงพฤหัสบดีมีความใกล้เคียงกัน จึงทำการสุ่มเก็บข้อมูลซึ่งเป็นตัวแทนของวันจันทร์ถึงวันพฤหัสบดี ส่วนในวันศุกร์ เสาร์ และอาทิตย์ พบว่าลักษณะการใช้งาน กลุ่มผู้ใช้และปริมาณของผู้ใช้งานมีความแตกต่างกัน จึงแยกเก็บข้อมูลของทั้ง 3 วัน และในแต่ละวันพบว่า ความแตกต่างของการใช้งาน กลุ่มผู้ใช้และปริมาณของผู้ใช้สามารถแบ่งได้เป็น 4 ช่วงเวลา คือ ช่วงก่อนเวลาทำงาน ช่วงเวลาเลิกงาน ช่วงเย็นถึงหัวค่ำ และช่วงหัวค่ำถึงดึก ซึ่งวันและเวลาที่แบ่ง จะนำไปใช้เก็บข้อมูลเชิงลึกของพื้นที่ศึกษา(ตาราง 5.1)

ตารางที่ 5.1 วันที่เก็บข้อมูลที่จะทำการแสดงข้อมูลตามช่วงเวลา

ช่วงเวลา	วันธรรมดา		วันหยุดสุดสัปดาห์	
	ช่วงวันจันทร์ถึงพฤหัสบดี	วันศุกร์	วันเสาร์	วันอาทิตย์
ช่วงก่อนเวลาทำงาน	วันอังคารที่ 24/01/55	20/01/55	28/01/55	19/02/55
ช่วงเวลาเลิกงาน	วันจันทร์ที่ 13/02/55	20/01/55	07/04/55	19/02/55
ช่วงเย็น ถึงหัวค่ำ	วันพฤหัสบดี 02/02/55	20/01/55	28/01/55	19/02/55
ช่วงหัวค่ำถึงดึก	วันพฤหัสบดี 02/02/55	20/01/55	28/01/55	19/02/55

1.2 กลุ่มผู้ใช้งาน

จากการสังเกตการณ์เบื้องต้นพบว่าภายในพื้นที่ศึกษามีกลุ่มผู้ใช้งานที่หลากหลาย ส่งผลต่อการเลือกใช้สถานที่ และการประกอบกิจกรรม ในการเก็บข้อมูลจึงแบ่งช่วงอายุของผู้ใช้ออกเป็น 4 ช่วง คือ วัยเด็ก(ต่ำกว่า 15 ปี) วัยรุ่น(15-25ปี) วัยทำงาน(25-60ปี) และวัยสูงอายุ(60ปีขึ้นไป)

1.3 กิจกรรมที่พบภายในพื้นที่ศึกษา

เนื่องจากพื้นที่ศึกษาตั้งอยู่บนพื้นที่วงเวียน มีถนนล้อมรอบทุกด้าน กิจกรรมที่เกิดขึ้นจึงเป็น การใช้เวลาอย่างไม่รีบร้อนในพื้นที่(Lingerers) โดยกิจกรรมที่พบภายในพื้นที่ศึกษาสามารถแบ่งออกเป็น กิจกรรมแบบผ่อนคลาย กิจกรรมแบบมีการเคลื่อนไหว และกิจกรรมที่เกิดจากสถานที่ ซึ่งสามารถแบ่งเป็นกิจกรรมย่อยๆประกอบด้วย

1.3.1 กิจกรรมแบบผ่อนคลาย เกิดจากการที่ผู้ใช้ต้องการใช้พื้นที่เพื่อการพักผ่อน ซึ่งกิจกรรมที่พบได้แก่ การนั่งพักผ่อน หรือจับกลุ่มคุยกัน การยืนชมทัศนียภาพ หรือดูกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้น และการเดินเล่นไปรอบๆพื้นที่

1.3.2 กิจกรรมแบบมีการเคลื่อนไหว กิจกรรมที่พบได้แก่ การออกกำลังกายแบบอยู่กับที่ และการออกกำลังกายแบบมีการเคลื่อนไหว ได้แก่ การเดิน และการวิ่งออกกำลังกาย

1.3.3 กิจกรรมที่เกิดจากสถานที่ เป็นกิจกรรมที่เกิดจากการเป็นลานรอบพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ซึ่งกิจกรรมที่พบได้แก่การสักการะ และการถ่ายภาพ

2. ผลการสำรวจข้อมูลเชิงพฤติกรรม

ในการแสดงข้อมูลเชิงกิจกรรมได้มีการทำแผนผังโดยในแต่ละแผนผังจะทำการแสดงข้อมูลพื้นฐานและข้อมูลเชิงพฤติกรรมของผู้ใช้งาน ประกอบด้วย ลักษณะกิจกรรม ช่วงวัย และตำแหน่งของผู้ใช้ โดยใช้สัญลักษณ์แทนผู้ใช้งาน 1 สัญลักษณ์ ต่อผู้ใช้งาน 1 คน เพื่อหาข้อมูลเชิงปริมาณที่เกิดขึ้น และนำข้อมูลของแต่ละช่วงเวลาภายในวันเดียวกันมาทำการเปรียบเทียบความแตกต่างและความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรมและจำนวนผู้ใช้งาน

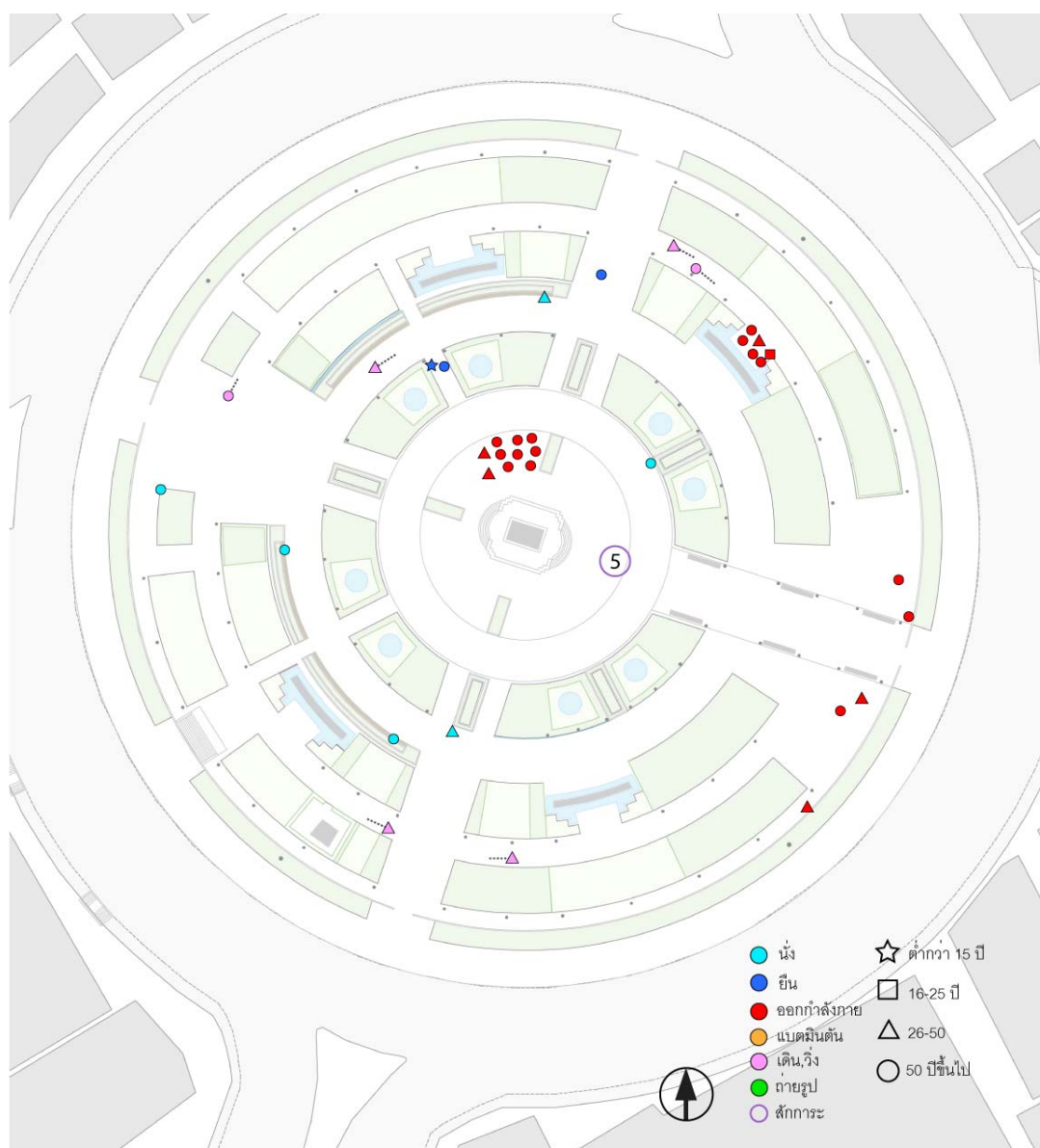
2.1 วันจันทร์ ถึงพฤษภาคม

2.1.1 ช่วงก่อนเวลาทำงาน (แผนผัง 5.1)

ช่วงวัย - ผู้ใช้งานส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุ และพบว่ามีผู้ใช้ที่เป็นเด็กและวัยรุ่นเพียง 1 คนเท่านั้น

กิจกรรม - กิจกรรมที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เป็นการออกกำลังกายโดยมีทั้งการรวมกลุ่ม และการออกกำลังกายตามลำพัง โดยส่วนมากเป็นการออกกำลังกายอยู่กับที่

พื้นที่ประกอบกิจกรรม - สำหรับการออกกำลังกายที่มีการรวมกลุ่มนั้นจะเลือกใช้พื้นที่ที่มีบริเวณโดยพบว่าใช้พื้นที่ลานรอบฐาน ลานหลังบ่อน้ำ และผู้ที่มาออกกำลังกายตามลำพังจะกระจายอยู่บริเวณลานใกล้กับทางเข้า 1 และการวิ่งออกกำลังกายจะอยู่บริเวณทางเดินรอบที่ 3

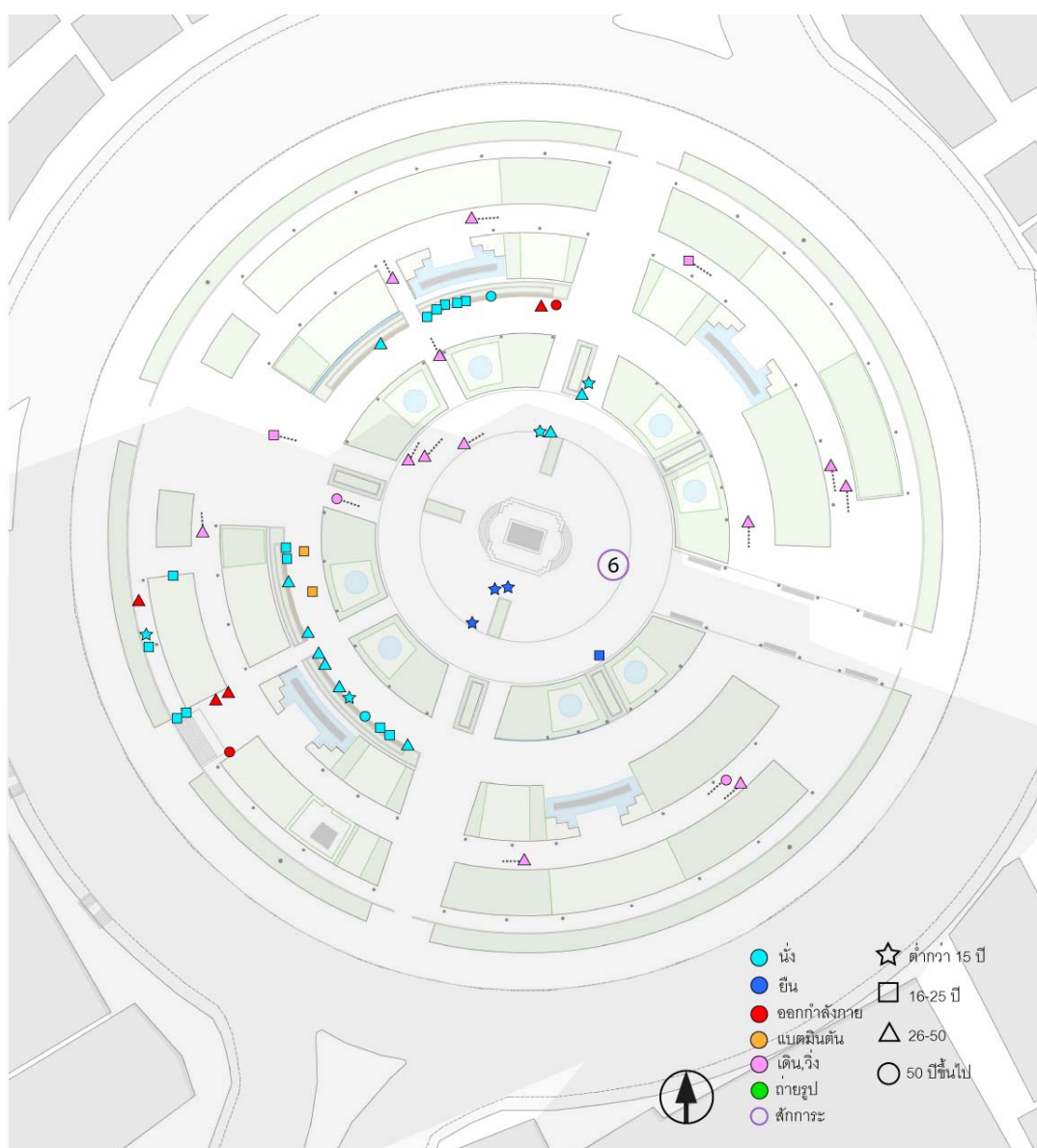
แผนผัง 5.1 กิจกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงก่อนเวลาทำงานของวันจันทร์ถึงพฤหัสบดี

2.1.2 ช่วงเวลาเลิกงาน (แผนผัง 5.2)

ช่วงวัย - ผู้ใช้งานส่วนใหญ่เป็นวัยทำงาน และเป็นช่วงที่มีผู้ใช้งานเป็นวัยเด็ก และวัยสูงอายุด้วย

กิจกรรม - กิจกรรมที่เกิดขึ้นส่วนมากเป็นการนั่งพักผ่อน หรือจับกลุ่มเล็กๆ 2-3 คนนั่งคุยกัน และมีผู้ใช้อีกส่วนหนึ่งใช้พื้นที่เพื่อออกกำลังกาย

พื้นที่ประกอบกิจกรรม - ผู้ใช้งานส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ที่ได้รับเงาจากอาคาร ช้างเคียง และมีผู้ใช้งานมากที่สุดบริเวณที่นั่ง 4 ส่วนผู้ที่วิ่งออกกำลังกายจะมีมากบริเวณทางเดินรอบที่ 3 และมีผู้ใช้งานใช้บริเวณขอบของทางลอดใต้ดินเป็นที่นั่งพักผ่อน และออกกำลังกาย

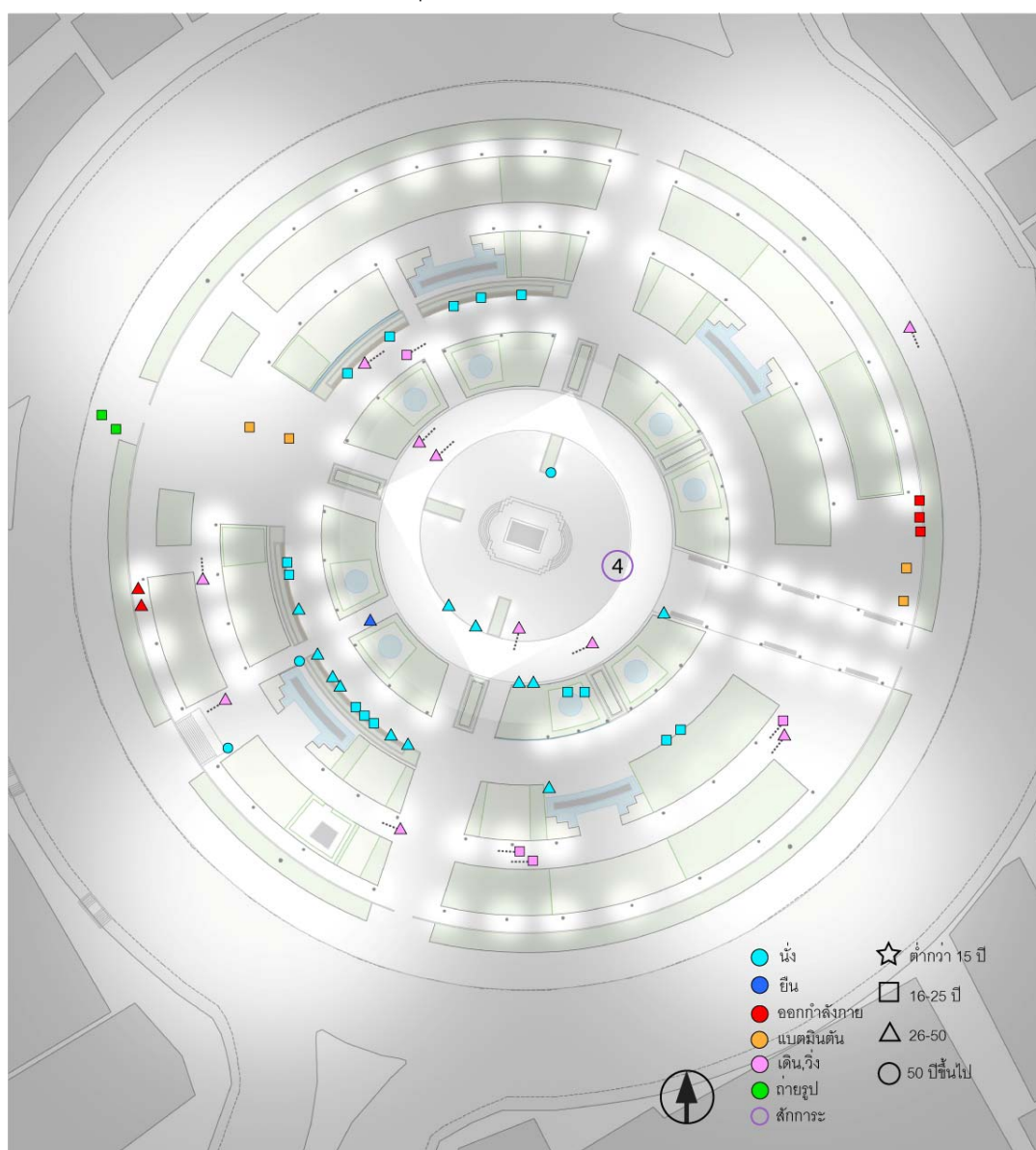
แผนผัง 5.2 กิจกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาเลิกงานของวันจันทร์ถึงพฤหัสบดี

2.1.3 ช่วงเย็นถึงหัวค่ำ (แผนผัง 5.3)

ช่วงวัย - ผู้ใช้งานส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่นและวัยทำงาน และเป็นช่วงที่ไม่มีผู้ใช้งานเป็นวัยเด็กเลย

กิจกรรม - กิจกรรมที่เกิดขึ้นส่วนมากเป็นการนั่งพักผ่อน และมีการวิ่งออกกำลังกายค่อนข้างมาก

พื้นที่ประกอบกิจกรรม - มีผู้ใช้งานบริเวณที่นั่ง 4 มากที่สุด ส่วนที่นั่งอื่น ๆ มีผู้ใช้งานจำนวนใกล้เคียงกัน และมีการนั่งบนขอบระดับ และสนามหญ้าบ้าง กลุ่มผู้ใช้ที่มาออกกำลังกายจะอยู่บริเวณริมรั้วและบนทางเดินรอบที่ 3 และ 4 มากที่สุด

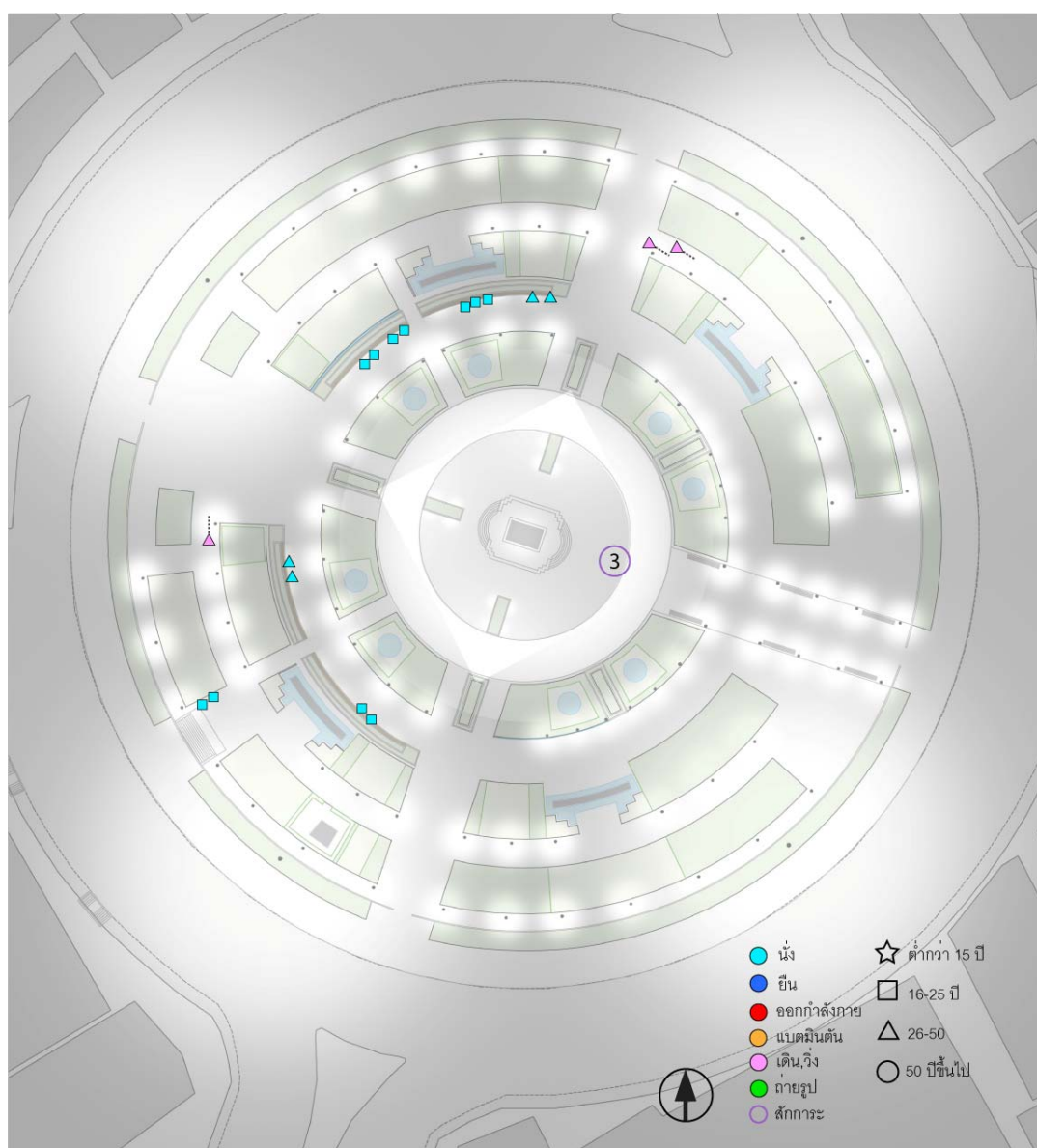
แผนผัง 5.3 กิจกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงเย็นถึงหัวค่ำของวันจันทร์ถึงพฤหัสบดี

2.1.4 ช่วงหัวค่ำถึงดึก (แผนผัง 5.4)

ช่วงวัย - ผู้ใช้งานมีเพียงวัยทำงาน และวัยรุ่นเท่านั้น และมีจำนวนใกล้เคียงกัน

กิจกรรม - กิจกรรมที่เกิดขึ้นส่วนมากเป็นการนั่งพักผ่อน และยังมีผู้ใช้วิ่งออกกำลังกายอยู่บ้าง

พื้นที่ประกอบกิจกรรม - ผู้ใช้งานมีการนั่งรวมกลุ่ม 2-3คนในบริเวณที่นั่งทั้ง 4 แต่มีมากที่สุดบริเวณที่นั่ง 1 และพบว่าเมื่อใกล้เวลาปิดลานจำนวนผู้ใช้งานจะลดลง

แผนผัง 5.4 กิจกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงหัวค่ำถึงดึกของวันจันทร์ถึงพฤหัสบดี

2.1.5 สรุปผลการสำรวจข้อมูลเชิงพฤติกรรมในวันจันทร์ถึงวันพฤหัสบดี

จากการสำรวจลักษณะของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาต่างๆของวันจันทร์ ถึงวันพฤหัสบดี จะพบว่าช่วงเวลาที่ผู้ใช้งานมากที่สุดคือ ช่วงเวลาเลิกงาน และน้อยที่สุดในช่วงหัวค่ำถึงดึก และพบว่าผู้ใช้งานที่เป็นวัยเด็กน้อยมาก โดยในช่วงก่อนเวลาทำงานผู้ใช้ส่วนมากจะเป็นผู้สูงอายุ แต่ในช่วงเวลาอื่นนั้นผู้ใช้ส่วนมากจะเป็นกลุ่มวัยรุ่นและวัยทำงาน และพบว่าตั้งแต่ในช่วงเย็นเป็นต้นไปไม่พบผู้ใช้งานที่เป็นผู้สูงอายุเลย เช่นเดียวกันกับกิจกรรมที่เกิดขึ้น โดยในช่วงก่อนเวลาทำงานจะมีความแตกต่างจากช่วงเวลาอื่นมากคือ ผู้ใช้งานพื้นที่ส่วนใหญ่จะมาเพื่อการออกกำลังกาย และมีการรวมกลุ่มขนาดใหญ่ ตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป ส่วนในเวลาอื่นๆนั้นกิจกรรมส่วนใหญ่จะเป็นการนั่งพักผ่อน และเป็นผู้ใช้ที่มาจากคนเดียวหรือเป็นกลุ่มขนาดเล็ก 2-3คน เท่านั้น (ตาราง 5.2)

โดยการแบ่งเวลานั้นทำให้สามารถเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มผู้ใช้ในช่วงวัย และกิจกรรมเดียวกันในช่วงเวลาต่างๆของวันจันทร์ถึงวันพฤหัสบดีได้ ดังนี้

ช่วงวัย

- วัยเด็ก - ใช้งานพื้นที่มากที่สุดในช่วงเวลาเลิกงาน และไม่มีการใช้งานพื้นที่ตั้งแต่ช่วงเย็นเป็นต้นไป
- วัยรุ่น - ใช้งานพื้นที่มากที่สุดในช่วงเย็นถึงหัวค่ำ และมีการใช้งานน้อยมากในช่วงก่อนเวลาทำงาน
- วัยทำงาน - ใช้งานพื้นที่มากที่สุดในช่วงเวลาเลิกงาน และใช้งานน้อยที่สุดในช่วงหัวค่ำถึงดึก
- วัยสูงอายุ - ใช้งานพื้นที่มากที่สุดในช่วงก่อนเวลาทำงานและไม่มีการใช้งานในช่วงหัวค่ำถึงดึก

กิจกรรม

กิจกรรมแบบผ่อนคลาย

- นั่ง - เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นมากในช่วงเวลาเลิกงาน และช่วงเย็นถึงหัวค่ำ
- เดินเล่น - เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นมากในช่วงก่อนเวลาทำงานและช่วงเวลาเลิกงาน

กิจกรรมแบบมีการเคลื่อนไหว

- วิ่ง - เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นมากในช่วงเวลาเลิกงาน และช่วงเย็นถึงหัวค่ำ
- ออกกำลังกาย - เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นมากในช่วงก่อนเวลาทำงาน

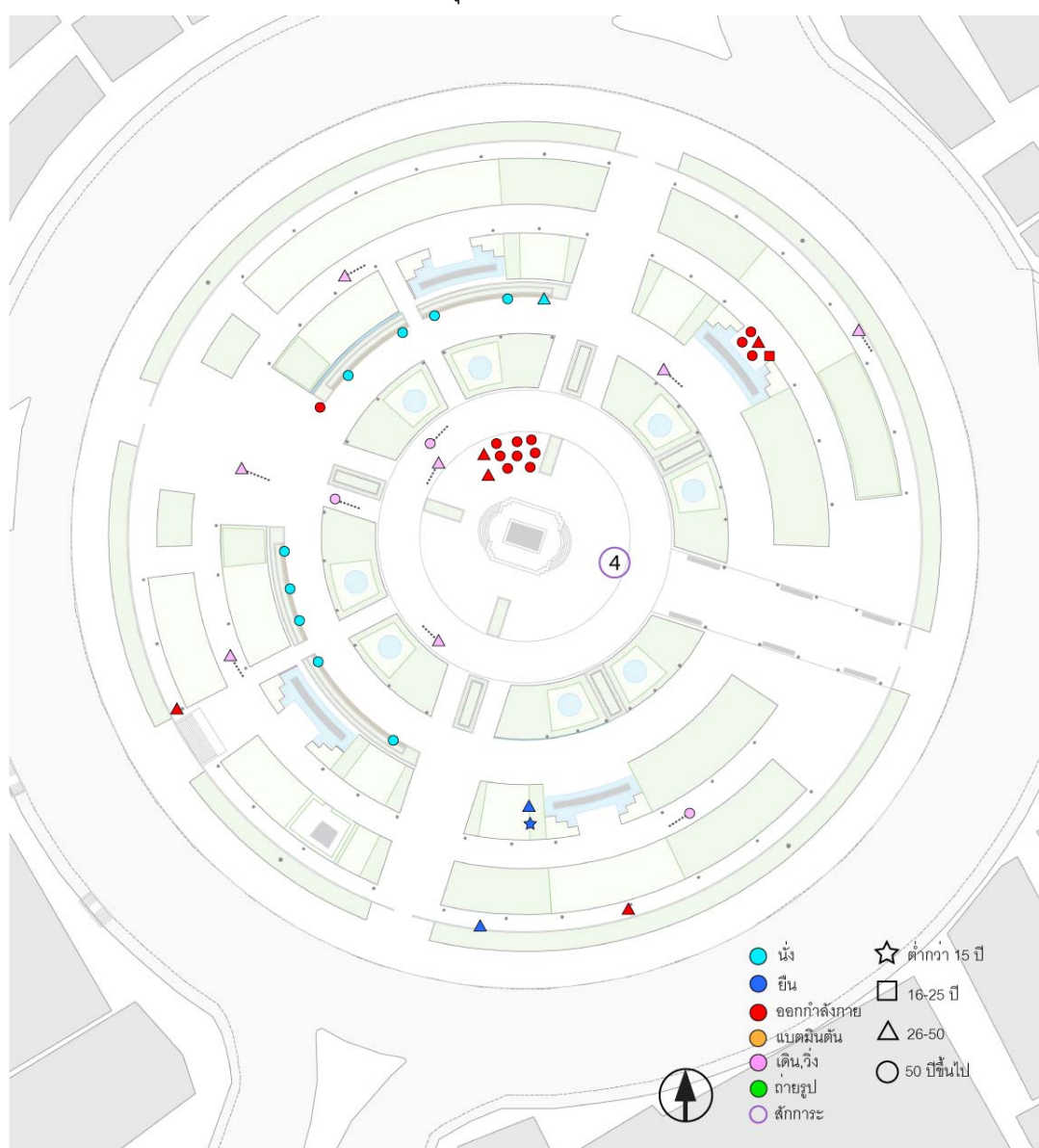
2.2 วันศุกร์

2.2.1 ช่วงก่อนเวลาทำงาน (แผนผัง 5.5)

ช่วงวัย - ผู้ใช้งานส่วนมากเป็นผู้สูงอายุและมีผู้ใช้งานในวัยเด็กและวัยรุ่นเพียง 1 คนเท่านั้น

กิจกรรม - กิจกรรมที่เกิดขึ้นส่วนมากเป็นการออกกำลังกาย และมีการรวมกลุ่มใหญ่มากกว่า 5 คน

พื้นที่ประกอบกิจกรรม - ในการออกกำลังกายแบบรวมกลุ่ม จะใช้พื้นที่บริเวณลานรอบฐาน และลานหลังบ่อน้ำบริเวณใกล้ทางเข้า 4 และมีการนั่งพักผ่อนกระจายทุกที่นั่งในจำนวนใกล้เคียงกัน

แผนผัง 5.5 กิจกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงก่อนเวลาทำงานของวันศุกร์

2.2.2 ช่วงเวลาเลิกงาน (แผนผัง 5.6)

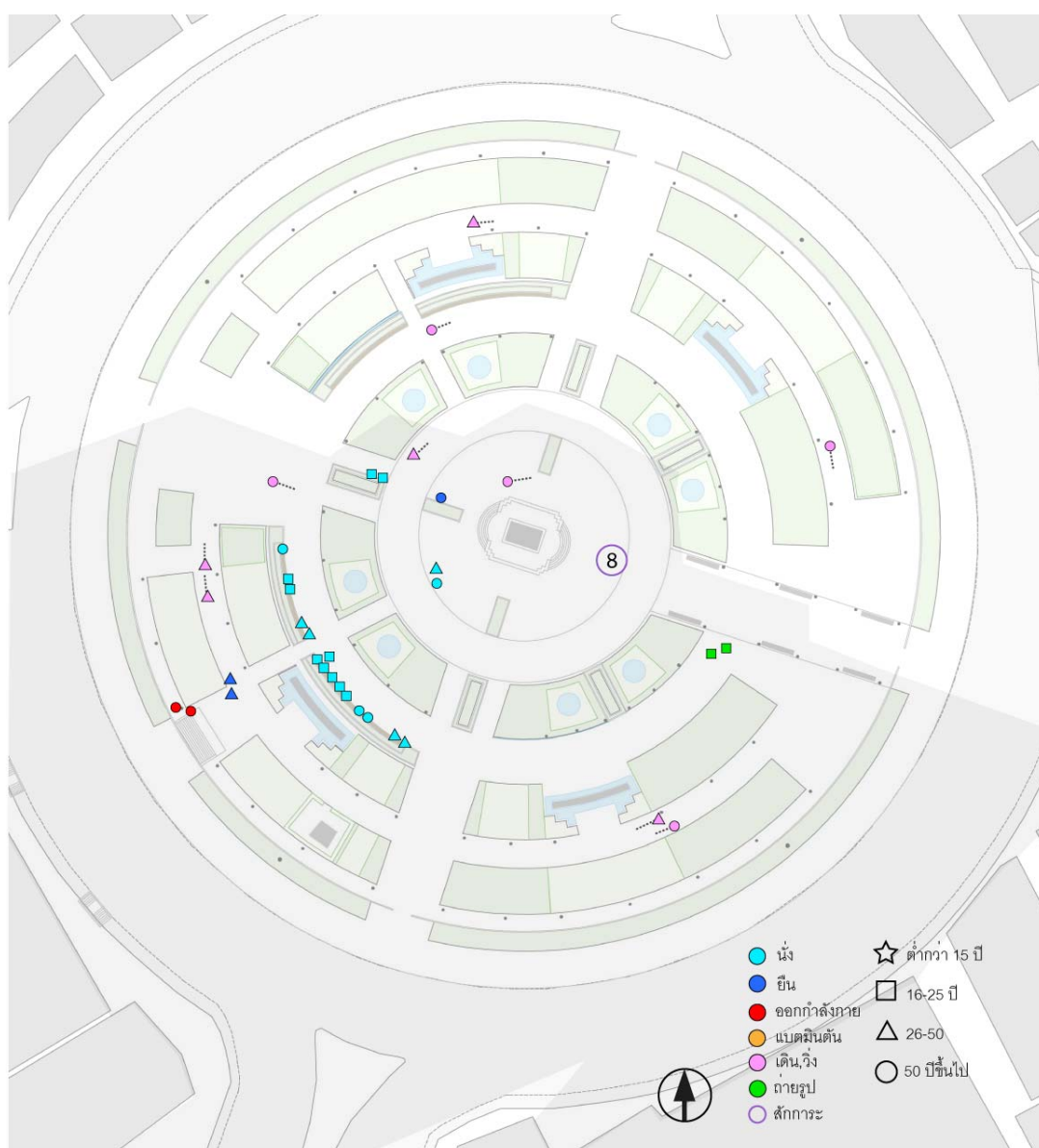
ช่วงวัย - ผู้ใช้งานส่วนมากเป็นผู้สูงอายุและไม่มีผู้ใช้งานที่เป็นวัยเด็กเลย

กิจกรรม - กิจกรรมที่เกิดขึ้นมากที่สุดคือการนั่งพักผ่อน และพบว่ามีผู้เข้ามา

สักการะพระบรมราชานุสาวรีย์ค่อนข้างมาก

พื้นที่ประกอบกิจกรรม - การนั่งพักผ่อนภายในพื้นที่ที่ศึกษารวมตัวอยู่มากใน

บริเวณที่นั่ง 4 และที่นั่ง 3 การวิ่งส่วนมากใช้พื้นที่ทางเดินรอบที่ 3

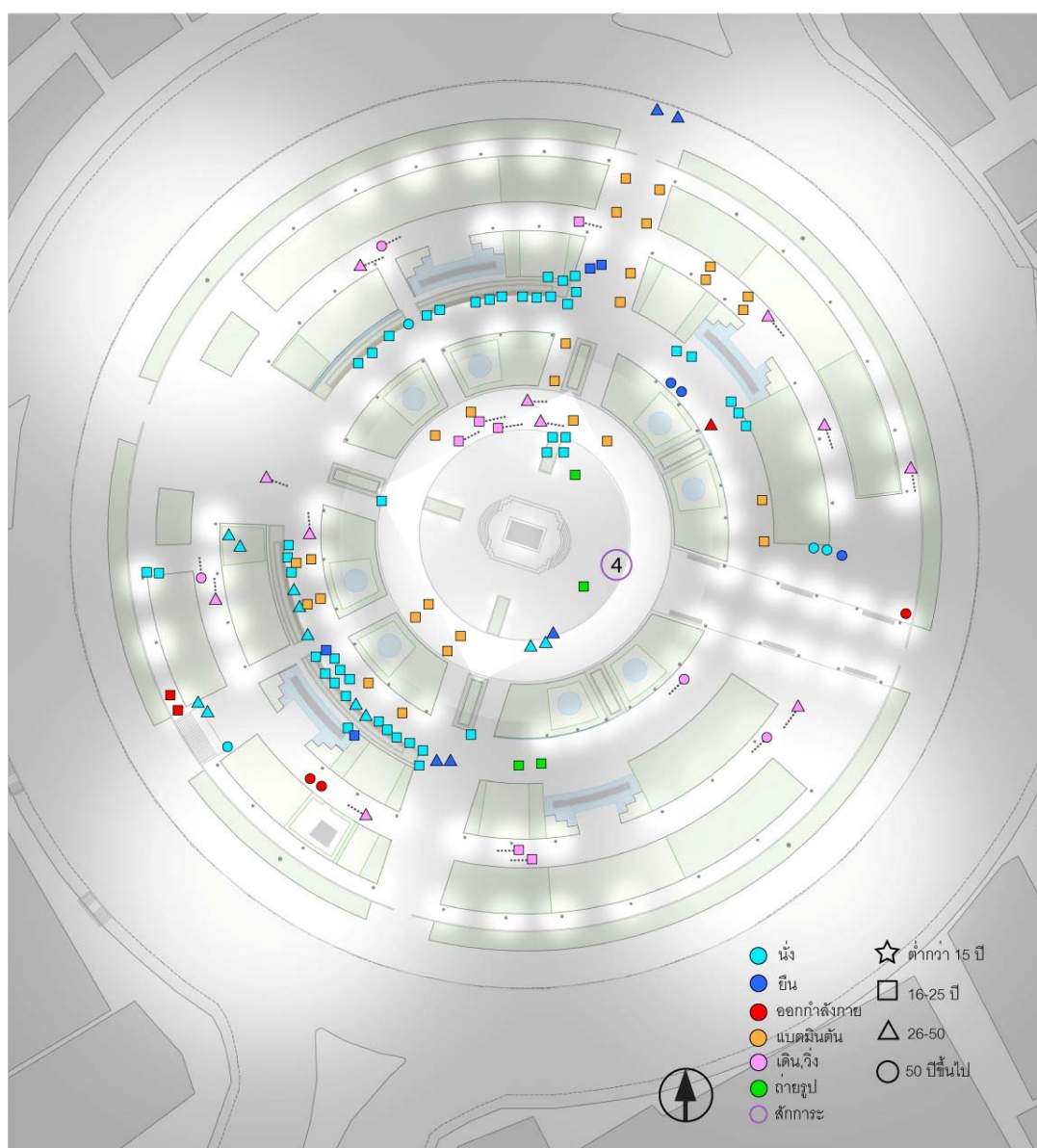
แผนผัง 5.6 กิจกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาเลิกงานของวันศุกร์

2.2.3 ช่วงเย็นถึงหัวค่ำ (แผนผัง 5.7)

ช่วงวัย - ผู้ใช้งานส่วนมากเป็นวัยรุ่นและไม่มีผู้ใช้งานที่เป็นวัยเด็ก

กิจกรรม - กิจกรรมที่เกิดขึ้นมากที่สุดคือการนั่งจับกลุ่มคุยกัน 2-3คน และพบว่ามีการเล่นแบดมินตันจำนวนมาก

พื้นที่ประกอบกิจกรรม - มีผู้ใช้งานทั่วทั้งพื้นที่จำนวนมาก บริเวณที่นั่ง 1-4 มีผู้ใช้งานจำนวนมากและมีการใช้ขอบต่างระดับและขอบกระเบื้องต้นไม้เป็นพื้นที่นั่ง การวิ่งออกกำลังกายจะใช้พื้นที่ทางเดินรอบที่ 1 และ 3 เป็นจำนวนมาก

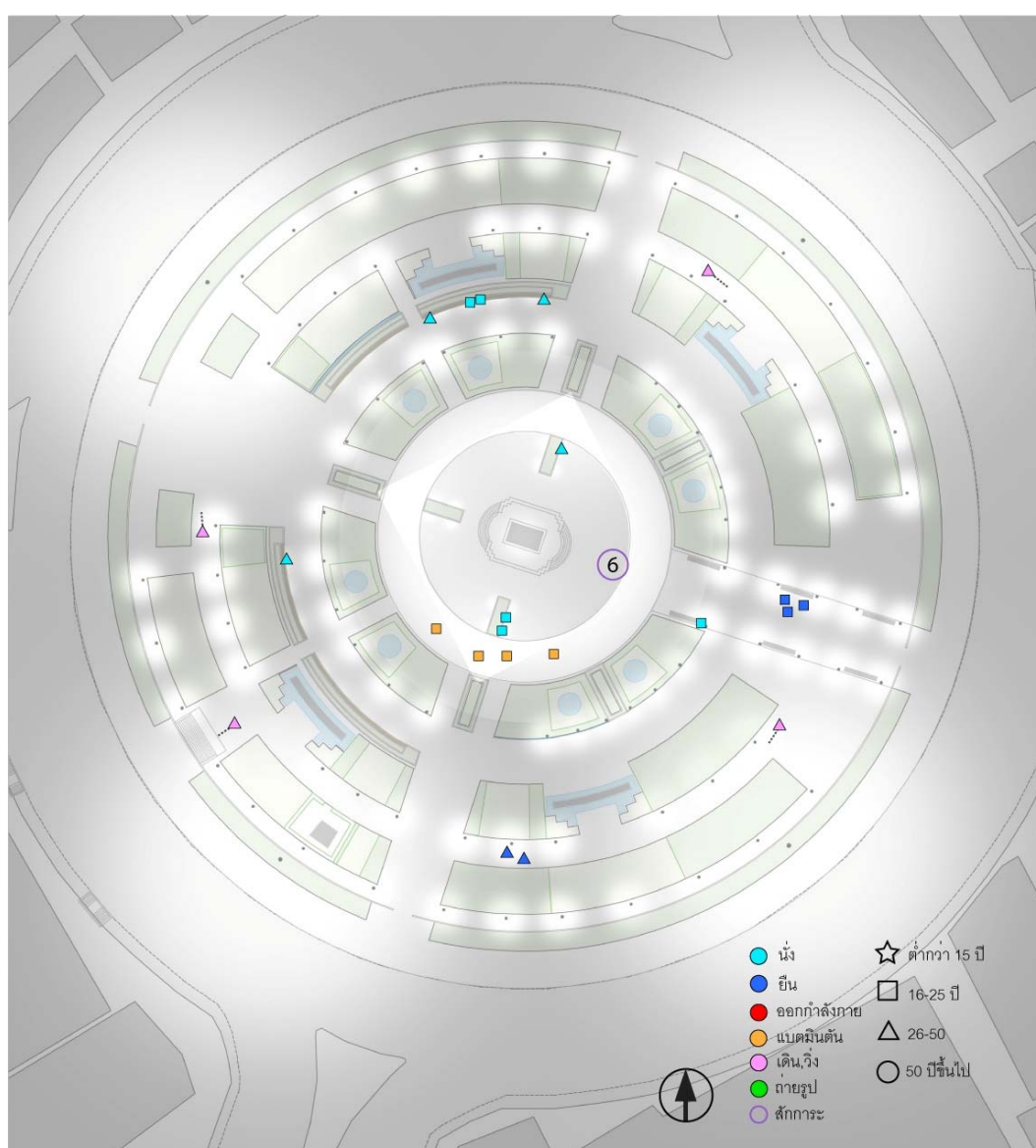
แผนผัง 5.7 กิจกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงเย็นถึงหัวค่ำของวันศุกร์

2.2.4 ช่วงหัวค่ำถึงดึก (แผนผัง 5.8)

ช่วงวัย - พบว่ามีผู้ใช้งานที่เป็นวัยรุ่นและวัยทำงานเท่านั้น

กิจกรรม - กิจกรรมที่เกิดขึ้นส่วนมากเป็นการนั่งพักผ่อนและเดินเล่น และมีผู้ใช้เข้ามาสักการะพระบรมราชานุสาวรีย์ค่อนข้างมาก

พื้นที่ประกอบกิจกรรม - ในบริเวณที่นั่ง 1 ยังคงมีผู้ใช้งานอยู่ และผู้ใช้ส่วนหนึ่งเดินเล่นชมทัศนียภาพรอบๆพื้นที่ลาน

แผนผัง 5.8 กิจกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงหัวค่ำถึงดึกของวันศุกร์

2.2.5 สรุปผลการสำรวจข้อมูลเชิงพฤติกรรมในวันศุกร์

จากการสำรวจแต่ละช่วงเวลาของวันศุกร์จะพบว่าในช่วงก่อนเวลาทำงานการใช้น้ำมันที่ส่วนใหญ่จะเป็นการออกกำลังกายของกลุ่มผู้สูงอายุ และมีกลุ่มวัยทำงานเข้ามาใช้พื้นที่ในการออกกำลังกายบ้างเล็กน้อย ในช่วงเวลาเลิกงานผู้ใช้งานที่มีจำนวนมากที่สุดคือผู้สูงอายุ และกิจกรรมที่เกิดขึ้นมากที่สุดในช่วงเวลานี้คือการนั่งพักผ่อน ในช่วงเย็นถึงหัวค่ำ กลุ่มผู้ใช้ที่มีจำนวนมากที่สุดคือวัยรุ่น คิดได้เป็น 60 เปอเซ็นต์ ของผู้ใช้ในช่วงเวลานั้น ส่วนในเวลาตั้งแต่หัวค่ำเป็นต้นไป จะมีผู้ใช้งานที่เป็นกลุ่มวัยรุ่น และวัยทำงานจำนวนใกล้เคียงกัน และโดยส่วนมากเข้ามาใช้พื้นที่เพื่อการพักผ่อน(ตาราง 5.3)

โดยการแบ่งช่วงเวลานั้นทำให้สามารถเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มผู้ใช้ในช่วงวัย และกิจกรรมเดียวกันในช่วงเวลาต่างๆของวันจันทร์ถึงพฤหัสได้ ดังนี้

ช่วงวัย

- วัยเด็ก - มีการใช้งานพื้นที่ในช่วงก่อนเวลาทำเพียง 1 คน และในช่วงเวลาอื่นไม่มีการใช้งานพื้นที่เลย
- วัยรุ่น - ใช้งานพื้นที่มากที่สุดในช่วงเย็นถึงหัวค่ำ และมีการใช้งานน้อยมากในช่วงก่อนเวลาทำงาน
- วัยทำงาน - ใช้งานพื้นที่มากที่สุดในช่วงเย็นถึงหัวค่ำ และใช้งานค่อนข้างน้อยในช่วงเวลาอื่นๆ
- วัยสูงอายุ - ใช้งานพื้นที่มากที่สุดในช่วงก่อนเวลาทำงานและไม่มีการใช้งานในช่วงหัวค่ำถึงดึก

กิจกรรม

กิจกรรมแบบผ่อนคลาย

- นั่ง - เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นมากในช่วงเย็นถึงหัวค่ำ
- เดินเล่น - เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นมากในช่วงเย็นถึงหัวค่ำ

กิจกรรมแบบมีการเคลื่อนไหว

- วิ่ง - เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นมากในช่วงเย็นถึงหัวค่ำ
- ออกกำลังกาย - เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นมากในช่วงก่อนเวลาทำงาน
- กีฬา(แบดมินตัน)-เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นมากในช่วงเย็นถึงหัวค่ำ และไม่เกิดขึ้นในช่วงก่อนเวลาทำงานและช่วงเวลาเลิกงาน

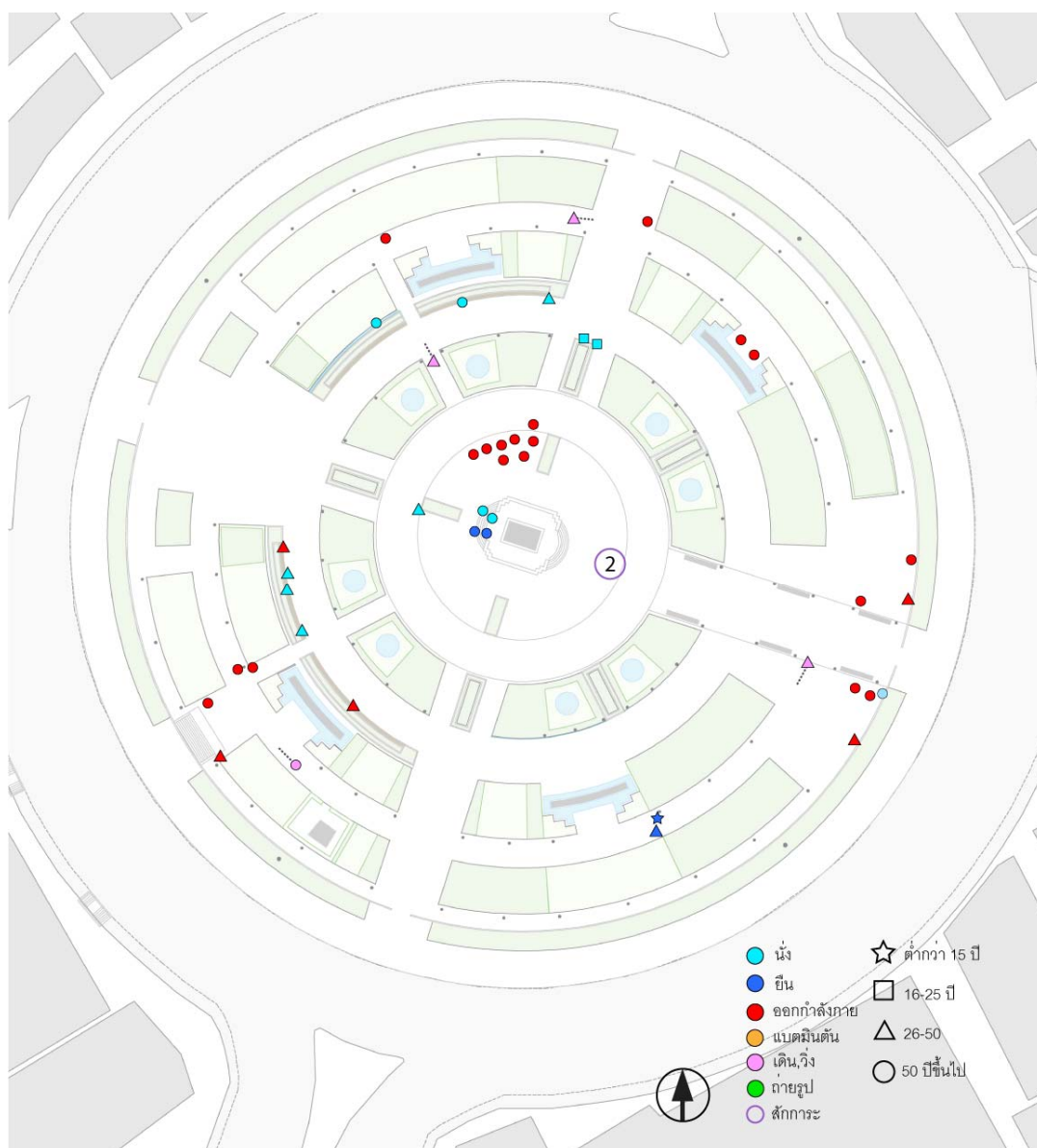
2.3 วันเสาร์

2.3.1 ช่วงก่อนเวลาทำงาน (แผนผัง 5.9)

ช่วงวัย - ผู้ใช้งานส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ และมีผู้ใช้งานที่เป็นวัยเด็กและวัยรุ่นน้อยมาก

กิจกรรม - กิจกรรมที่เกิดขึ้นส่วนมากเป็นการออกกำลังกาย และมีผู้ใช้ส่วนหนึ่งเข้ามาใช้พื้นที่เพื่อการพักผ่อน

พื้นที่ประกอบกิจกรรม - การออกกำลังกายที่มีการรวมกลุ่มใช้พื้นที่บริเวณลานรอบฐาน และผู้ที่ออกกำลังกายตามลำพังส่วนมากใช้พื้นที่ลานใกล้กับทางเข้า1 และทางลอดใต้ดิน

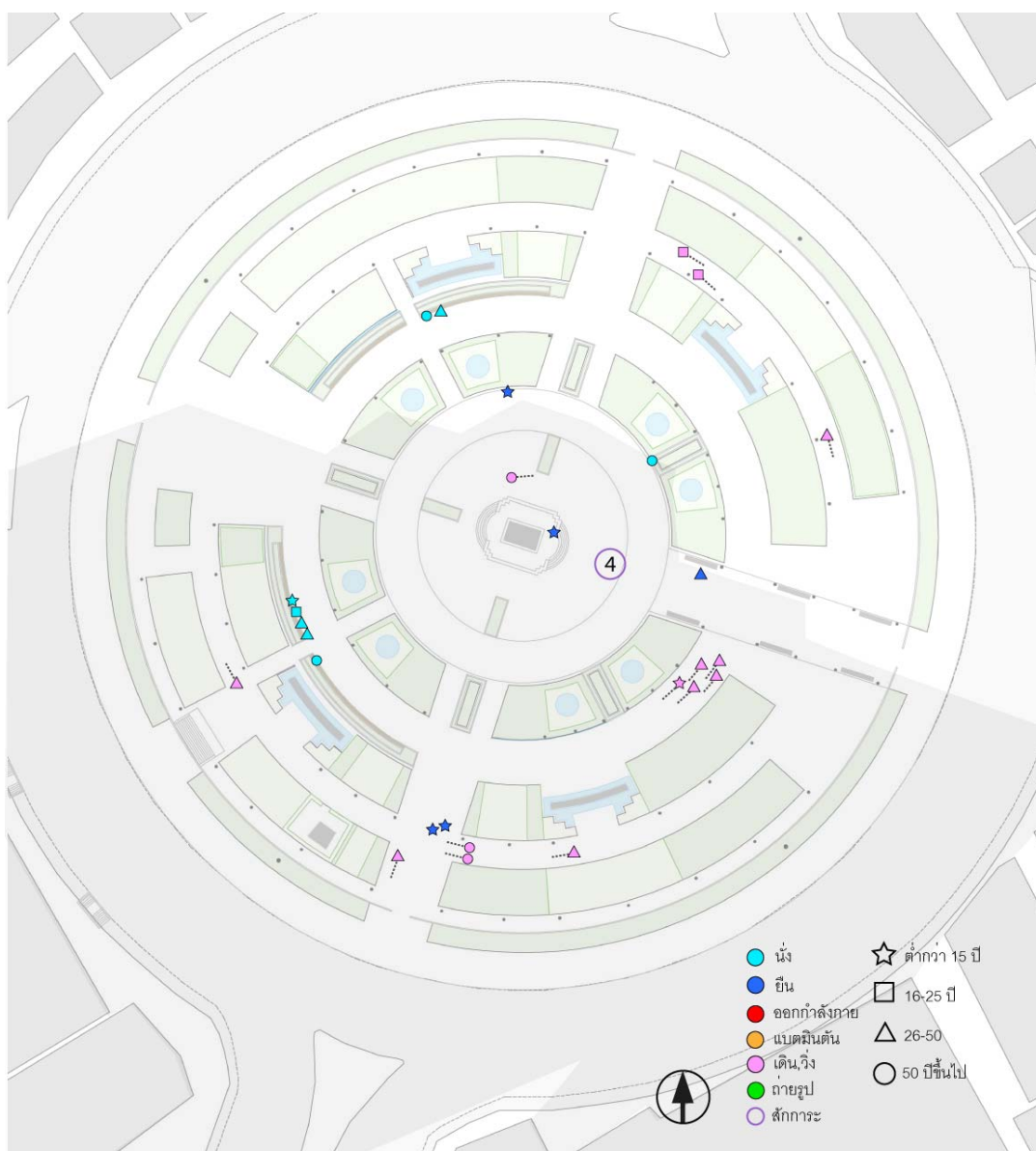
แผนผัง 5.9 กิจกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงก่อนเวลาทำงานของวันเสาร์

2.3.2 ช่วงเวลาเลิกงาน (แผนผัง 5.10)

ช่วงวัย - ผู้ใช้งานส่วนใหญ่เป็นวัยทำงาน และผู้ใช้ที่เป็นวัยรุ่นมีจำนวนน้อยที่สุด

กิจกรรม - กิจกรรมที่เกิดขึ้นมากที่สุดคือการวิ่งออกกำลังกาย และมีการใช้พื้นที่เพื่อการพักผ่อนจำนวนมาก

พื้นที่ประกอบกิจกรรม - ผู้ใช้ส่วนมากใช้ทางเดินรอบที่ 2 และ 3 ในการเดิน และวิ่งออกกำลังกาย มีผู้ใช้บางส่วนนั่งพักผ่อนในบริเวณที่นั่ง 3

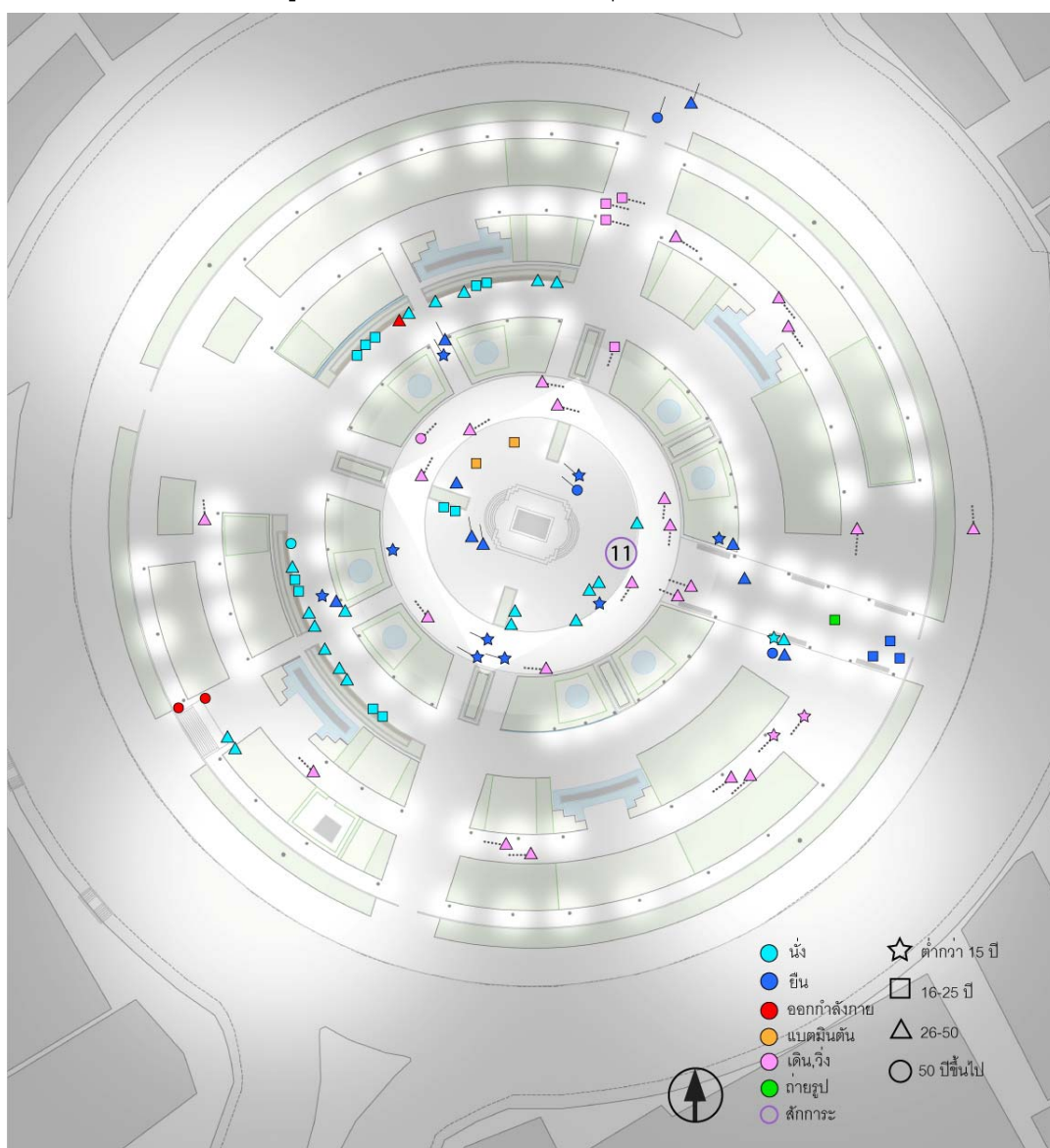
แผนผัง 5.10 กิจกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาเลิกงานของวันเสาร์

2.3.3 ช่วงเย็นถึงหัวค่ำ (แผนผัง 5.11)

ช่วงวัย - พบว่ามีผู้ใช้งานทุกวัยในจำนวนค่อนข้างมาก และมีผู้ใช้ที่เป็นวัยทำงานมากที่สุด

กิจกรรม - ผู้ใช้ส่วนใหญ่มาใช้พื้นที่เพื่อการพักผ่อนทั้งการนั่ง และเดินเล่น และมีผู้ใช้พื้นที่เพื่อออกกำลังกายจำนวนค่อนข้างมาก

พื้นที่ประกอบกิจกรรม - กลุ่มผู้ใช้พื้นที่เพื่อการพักผ่อนส่วนมากอยู่ในพื้นที่นั่ง 1-4 และมีการกระจายตัวในบริเวณลานรอบฐาน ในการเดินเล่นส่วนมากจะอยู่ในพื้นที่ลานรอบฐาน เส้นทางเดินรอบที่ 1 และบริเวณทางเข้าที่ 1 ซึ่งอยู่ด้านหน้าของพระบรมราชานุสาวรีย์

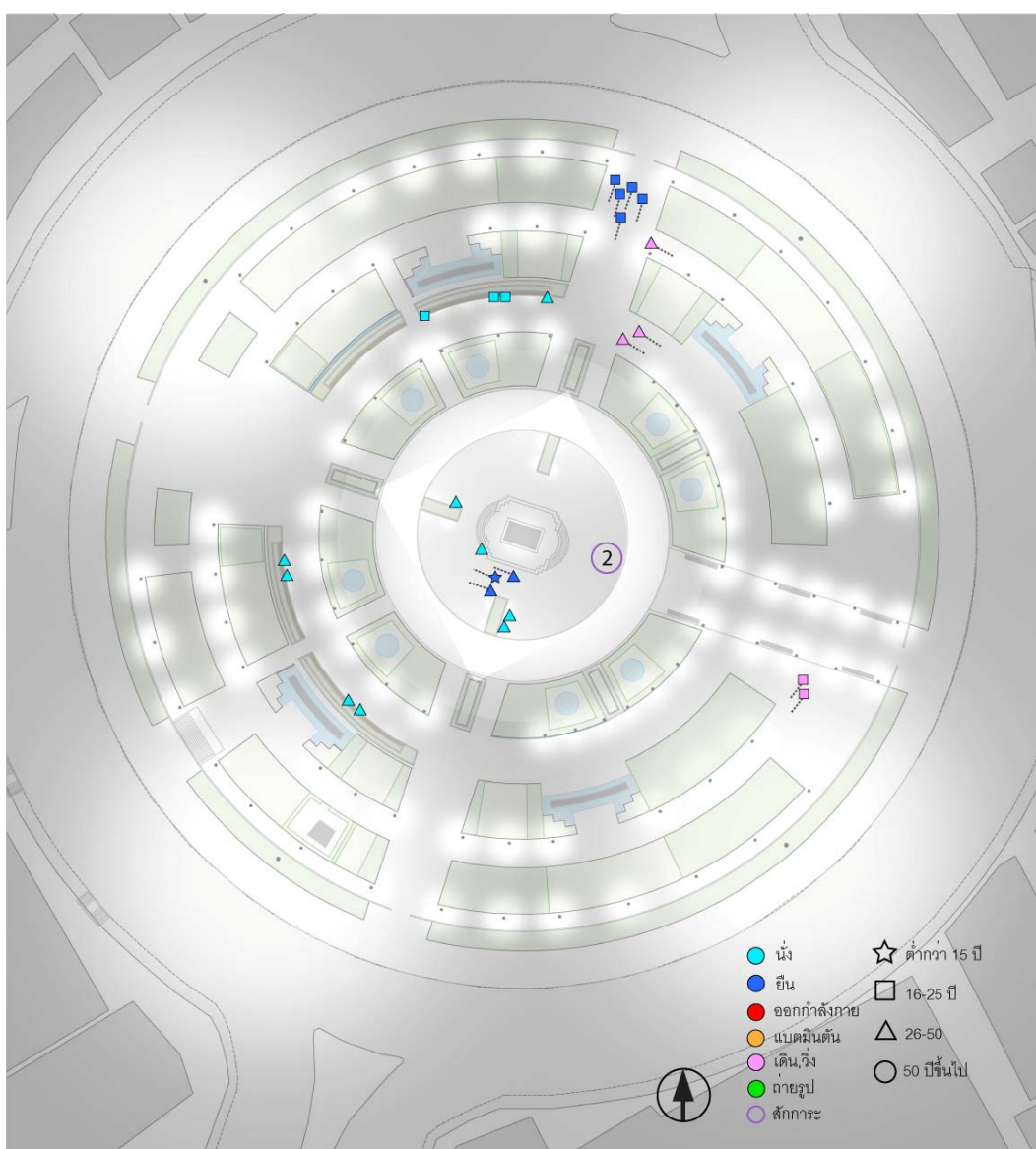
แผนผัง 5.11 กิจกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงเย็นถึงหัวค่ำของวันเสาร์

2.3.4 ช่วงหัวค่ำถึงดึก (แผนผัง 5.12)

ช่วงวัย - ผู้ใช้งานกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุดคือวัยทำงาน รองลงมาคือวัยรุ่น และไม่มีผู้สูงอายุในพื้นที่เลย

กิจกรรม - กิจกรรมที่เกิดขึ้นส่วนมากเป็นการนั่งพักผ่อนและเดินเล่น

พื้นที่ประกอบกิจกรรม - ผู้ใช้มีการนั่งกระจายตัวตามที่นั่ง 1,2,4 และภายในลานรอบฐานกลุ่มผู้ใช้ที่เดินเล่นภายในพื้นที่เป็นกลุ่มขนาดกลาง 3-5 คน

แผนผัง 5.12 กิจกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงหัวค่ำถึงดึกของวันเสาร์

2.3.5 สรุปผลการสำรวจข้อมูลเชิงพฤติกรรมในวันเสาร์

จากการสำรวจลักษณะของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาต่างๆของวันเสาร์ จะพบว่าช่วงเวลาที่ผู้ใช้งานมากที่สุดคือ ช่วงเวลาเลิกงาน และน้อยที่สุดในช่วงหัวค่ำถึงดึก และพบว่าในช่วงก่อนเวลาทำงาน และช่วงหัวค่ำถึงดึกมีผู้ใช้งานที่เป็นวัยเด็กน้อยมาก โดยในช่วงก่อนเวลาทำงานผู้ใช้ส่วนมากจะเป็นผู้สูงอายุ แต่ในช่วงเวลาอื่นนั้นผู้ใช้ส่วนมากจะเป็นวัยทำงาน ทางด้านกิจกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงก่อนเวลาทำงานและเวลาเลิกงาน ผู้ใช้งานส่วนใหญ่จะมาเพื่อการออกกำลังกาย และมีการรวมกลุ่มขนาดใหญ่ ตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป ส่วนในเวลาเย็นถึงหัวค่ำ และหัวค่ำถึงดึกนั้นกิจกรรมส่วนใหญ่จะเป็นการนั่งพักผ่อน (ตาราง 5.4)

โดยการแบ่งช่วงเวลานั้นทำให้สามารถเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มผู้ใช้ในช่วงวัย และกิจกรรมเดียวกันในช่วงเวลาต่างๆของวันเสาร์ได้ ดังนี้

ช่วงวัย

- วัยเด็ก - ใช้งานพื้นที่มากที่สุดในช่วงเย็นถึงหัวค่ำ และมีการใช้งานน้อยมากในช่วงก่อนเวลาทำงานและช่วงหัวค่ำถึงดึก
- วัยรุ่น - ใช้งานพื้นที่มากที่สุดในช่วงเย็นถึงหัวค่ำ ส่วนในช่วงเวลาอื่นมีการใช้งานค่อนข้างน้อย
- วัยทำงาน - ใช้งานพื้นที่มากที่สุดในช่วงเย็นถึงหัวค่ำ ส่วนในเวลาอื่นมีจำนวนผู้ใช้งานใกล้เคียงกัน
- วัยสูงอายุ - ใช้งานพื้นที่มากที่สุดในช่วงก่อนเวลาทำงานและไม่มีการใช้งานในช่วงหัวค่ำถึงดึก

กิจกรรม

กิจกรรมแบบผ่อนคลาย

- นั่ง - เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นค่อนข้างมากตลอดทั้งวัน แต่มากที่สุดในช่วงเย็นถึงหัวค่ำ

- เดินเล่น - เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นมากที่สุดในช่วงเย็นถึงหัวค่ำ

กิจกรรมแบบมีการเคลื่อนไหว

- วิ่ง - เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นมากในช่วงเย็นถึงหัวค่ำ

- ออกกำลังกาย - เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นมากที่สุดในช่วงก่อนเวลาทำงาน และไม่เกิดขึ้นเลยในช่วงเวลาเลิกงานและช่วงหัวค่ำถึงดึก

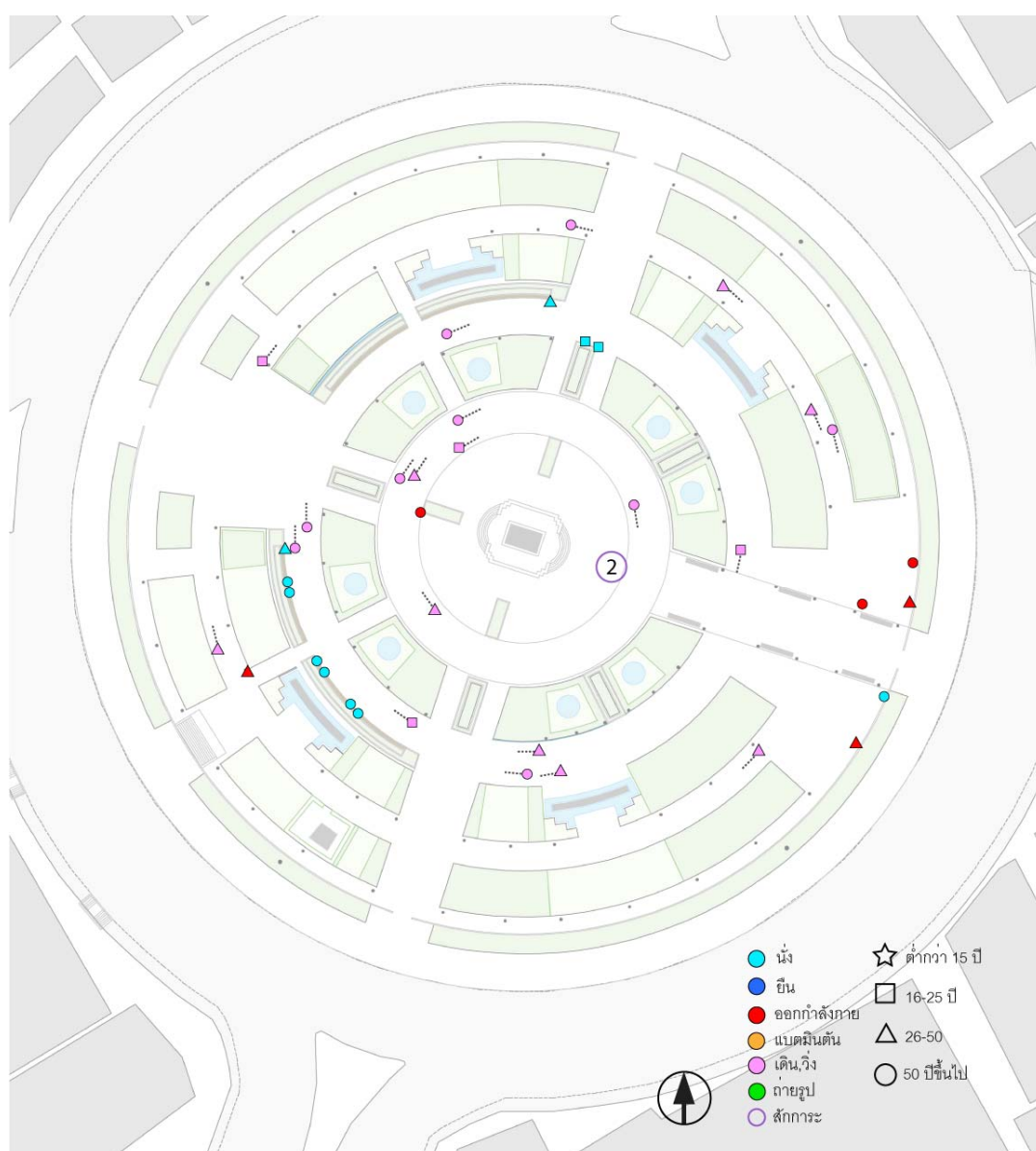
2.4 วันอาทิตย์

2.4.1 ช่วงก่อนเวลาทำงาน (แผนผัง 5.13)

ช่วงวัย - ผู้ใช้งานที่มีจำนวนมากที่สุดคือวัยทำงาน และไม่มีผู้ใช้งานที่เป็นวัยเด็ก

กิจกรรม - กิจกรรมที่เกิดขึ้นส่วนมากเป็นการวิ่งออกกำลังกาย และไม่มีการรวมกลุ่มออกกำลังกาย

พื้นที่ประกอบกิจกรรม - มีการใช้ทางเดินรอบที่ 1,2 และ 3 ในการวิ่งออกกำลังกายจำนวนมาก และมีการใช้ที่นั่ง 3 และ 4 ในการนั่งพัก

แผนผัง 5.13 กิจกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงก่อนเวลาทำงานของวันอาทิตย์

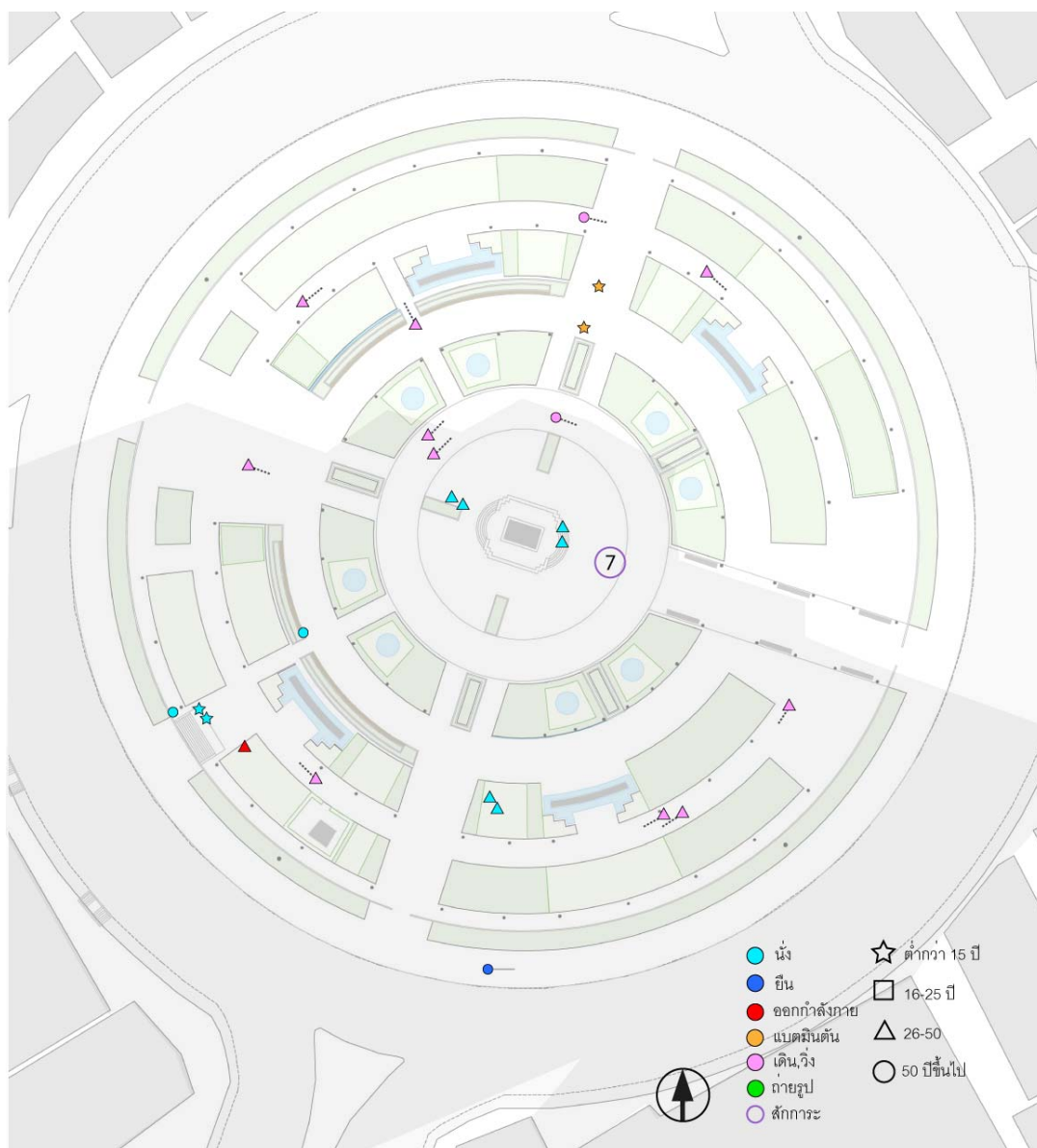
2.4.2 ช่วงเวลาเลิกงาน (แผนผัง 5.14)

ช่วงวัย - กลุ่มผู้ใช้ที่มีจำนวนมากที่สุดคือวัยทำงาน และน้อยที่สุดคือวัยรุ่น

กิจกรรม - กิจกรรมที่เกิดขึ้นส่วนมากเป็นการวิ่งออกกำลังกาย และการนั่งพักผ่อน

พื้นที่ประกอบกิจกรรม - มีการใช้ทางเดินรอบที่ 1 และ 3 ในการวิ่งออกกำลังกาย

และมีการใช้พื้นที่บริเวณใกล้กับทางลอดใต้ดิน ในการนั่งพักผ่อน และออกกำลังกาย

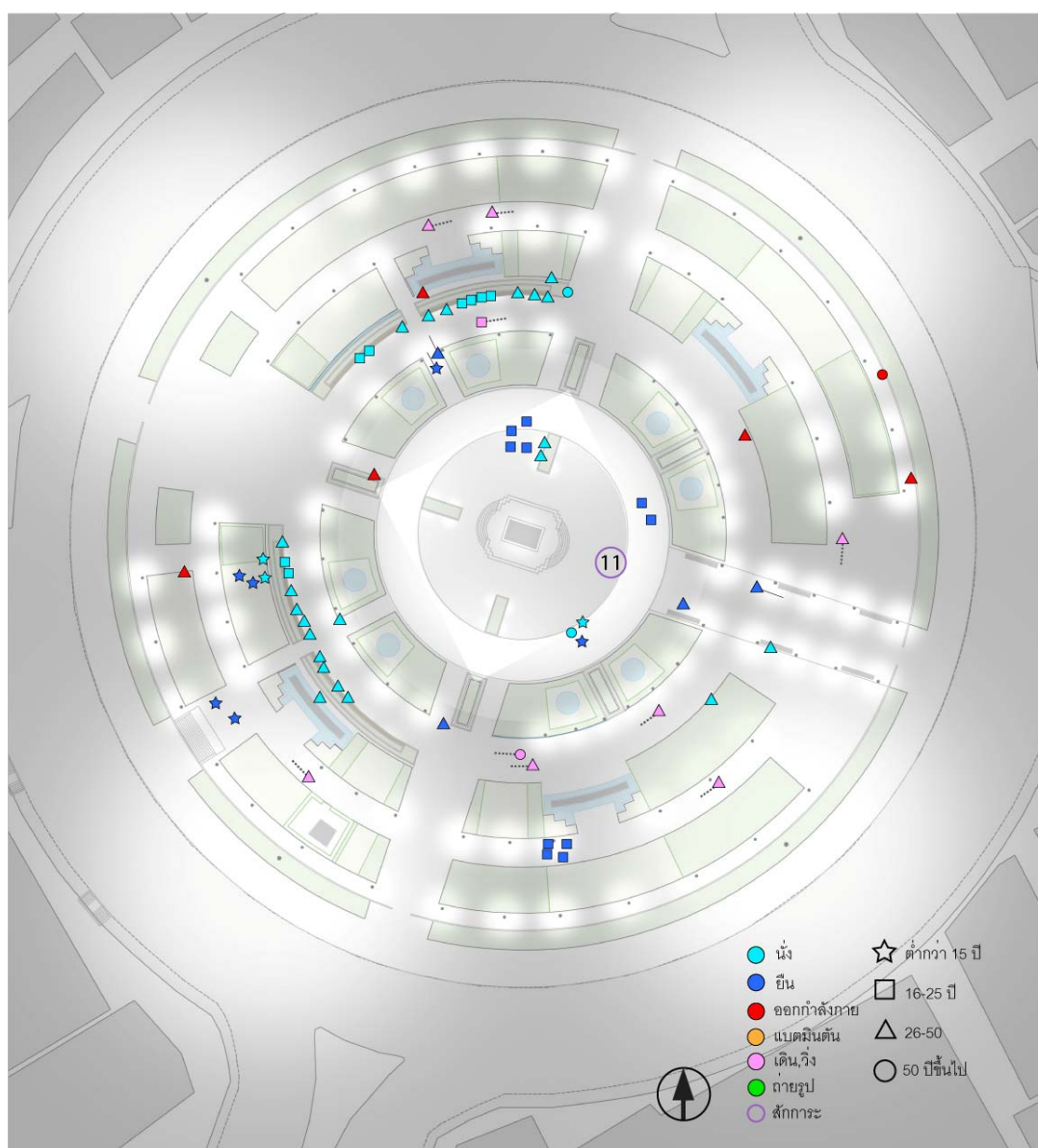
แผนผัง 5.14 กิจกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาเลิกงานของวันอาทิตย์

2.4.3 ช่วงเย็นถึงหัวค่ำ (แผนผัง 5.15)

ช่วงวัย - กลุ่มผู้ใช้ที่มีจำนวนมากที่สุดคือวัยทำงาน และรองลงมาคือวัยรุ่น

กิจกรรม - กิจกรรมที่เกิดขึ้นส่วนมากเป็นการนั่งพักผ่อนและเดินเล่น และมีผู้ใช้เข้ามาสักการะพระบรมราชานุสาวรีย์จำนวนมาก

พื้นที่ประกอบกิจกรรม - มีผู้ใช้พื้นที่นั่งจำนวนมาก และมากที่สุดที่ที่นั่ง 1 และมีการนั่งตามขอบต่างระดับและขอบกระเบียดไม้ ส่วนผู้ใช้ที่เดินเล่นมีการกระจายตัวทั่วพื้นที่ลาน

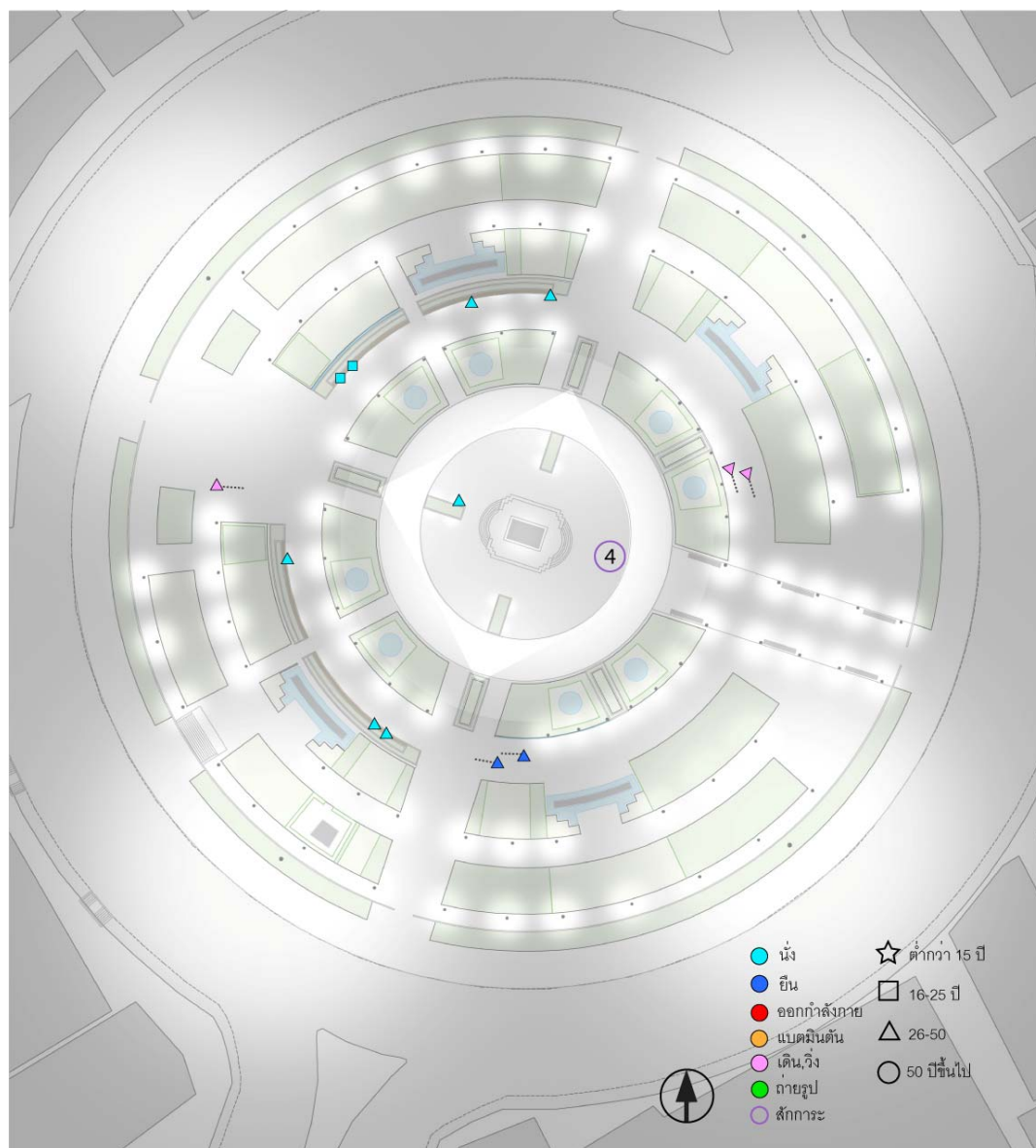
แผนผัง 5.15 กิจกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงเย็นถึงหัวค่ำของวันอาทิตย์

2.4.4 ช่วงหัวค่ำถึงดึก (แผนผัง 5.16)

ช่วงวัย - พบว่ากลุ่มผู้ใช้ที่มีจำนวนมากที่สุดคือวัยทำงาน มีผู้ใช้ที่เป็นวัยสูงอายุเพียงคนเดียวและไม่มีผู้ใช้วัยเด็กเลย

กิจกรรม - กิจกรรมที่เกิดขึ้นส่วนมากเป็นการนั่งพักผ่อน

พื้นที่ประกอบกิจกรรม - ในพื้นที่นั่ง 1 ถึง 4 มีผู้ใช้เพียงที่นั่งละ 1 ถึง 2 คนเท่านั้น และมีการเดินเล่นและวิ่งออกกำลังกายในทางเดินรอบที่ 2

แผนผัง 5.16 กิจกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงหัวค่ำถึงดึกของวันอาทิตย์

2.4.5 สรุปผลการสำรวจข้อมูลเชิงพฤติกรรมในวันอาทิตย์

จากการสำรวจลักษณะของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาต่างๆของวันอาทิตย์ จะพบว่าช่วงเวลาที่มิใช่ผู้ใช้งานมากที่สุดคือ ช่วงเย็นถึงหัวค่ำ และน้อยที่สุดในช่วงหัวค่ำถึงดึก โดยในช่วงก่อนเวลาทำงานผู้ใช้ส่วนมากจะเป็นผู้สูงอายุ แต่ในช่วงเวลาอื่นนั้นผู้ใช้ส่วนมากจะเป็นวัยทำงาน และพบว่ามีผู้ใช้งานที่เป็นผู้สูงอายุน้อยมาก ทางด้านกิจกรรมที่เกิดขึ้น ในช่วงก่อนเวลาทำงานและช่วงเวลาเลิกงาน กิจกรรมที่มีมากที่สุดคือการวิ่งออกกำลังกาย แต่ในช่วงเย็นถึงหัวค่ำและช่วงหัวค่ำถึงดึกนั้นกิจกรรมส่วนใหญ่จะเป็นการนั่งพักผ่อน (ตาราง 5.5)

โดยการแบ่งช่วงเวลานั้นทำให้สามารถเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มผู้ใช้ในช่วงวัย และกิจกรรมเดียวกันในช่วงเวลาต่างๆของวันจันทร์ถึงพฤหัสได้ ดังนี้

ช่วงวัย

- วัยเด็ก - ใช้งานพื้นที่มากที่สุดในช่วงเย็นถึงหัวค่ำ และไม่มีการใช้งานพื้นที่เลยในช่วงก่อนเวลาทำงาน และช่วงหัวค่ำถึงดึก
- วัยรุ่น - ใช้งานพื้นที่มากที่สุดในช่วงเย็นถึงหัวค่ำ และมีการใช้งานน้อยมากในช่วงเวลาเลิกงาน และช่วงหัวค่ำถึงดึก
- วัยทำงาน - ใช้งานพื้นที่ค่อนข้างมากตลอดทั้งวัน และมากที่สุดในช่วงเย็นถึงหัวค่ำ ใช้งานน้อยที่สุดในช่วงหัวค่ำถึงดึก
- วัยสูงอายุ - ใช้งานพื้นที่มากที่สุดในช่วงก่อนเวลาทำงานมีการใช้งานค่อนข้างน้อยในช่วงเวลาเลิกงาน และช่วงเย็นถึงหัวค่ำ และไม่มีการใช้งานในช่วงหัวค่ำถึงดึก

กิจกรรม

กิจกรรมแบบผ่อนคลาย

- นั่ง - เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นมากในช่วงเย็นถึงหัวค่ำ
- เดินเล่น - เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นมากในช่วงเย็นถึงหัวค่ำ และไม่เกิดขึ้นเลยในช่วงก่อนเวลาทำงาน

กิจกรรมแบบมีการเคลื่อนไหว

- วิ่ง - เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นมากในช่วงก่อนเวลาทำงาน
- ออกกำลังกาย - เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นค่อนข้างน้อยในช่วงก่อนเวลาทำงาน และช่วงเย็นถึงหัวค่ำและไม่เกิดขึ้นเลยในช่วงหัวค่ำถึงดึก

ช่วงเวลา	อายุ	กิจกรรมแบบผ่อนคลาย		กิจกรรมแบบมีการเคลื่อนไหว			กิจกรรมที่เกิดจากสถานที่		รวม	
		นั่ง	ยืน/ เดินเล่น	เดิน/วิ่ง	ออกกำลังกาย	แบตมินตัน	ถ่ายรูป	สักการะ		
ช่วงก่อน เวลา ทำงาน	วัยเด็ก	-	-	-	-	-	-	-	-	42
	วัยรุ่น	4	-	4	-	-	-	-	8	
	วัยทำงาน	2	-	8	3	-	-	1	14	
	สูงอายุ	7	-	9	3	-	-	1	20	
ช่วงเวลา เลิกงาน	วัยเด็ก	2	-	-	-	2	-	-	4	33
	วัยรุ่น	-	-	-	-	-	-	1	1	
	วัยทำงาน	6	-	10	1	-	-	6	23	
	สูงอายุ	2	1	2	-	-	-	-	5	
ช่วงเย็น ถึงหัวค่ำ	วัยเด็ก	3	6	-	-	-	-	-	9	80
	วัยรุ่น	8	10	1	-	-	-	4	23	
	วัยทำงาน	21	4	7	5	-	-	5	42	
	สูงอายุ	2	-	1	1	-	-	2	6	
ช่วง หัวค่ำถึง ดึก	วัยเด็ก	-	-	-	-	-	-	-	-	16
	วัยรุ่น	2	-	-	-	-	-	-	2	
	วัยทำงาน	5	2	3	-	-	-	3	13	
	สูงอายุ	-	-	-	-	-	-	1	1	
รวม										171

3. สรุปจำนวนผู้ใช้งานในแต่ละช่วงเวลา

จากการเก็บข้อมูลพบว่า ในช่วงเวลาต่าง ๆ กัน มีการเกิดพฤติกรรมที่ต่างกัน แต่ในช่วงเวลาเดียวกันในทุกๆวัน มีการเกิดพฤติกรรมและรูปแบบกิจกรรมที่มีความสอดคล้องกันจึงทำการเปรียบเทียบโดยใช้ช่วงเวลาเป็นปัจจัยหลักเพื่อจัดกลุ่มข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ

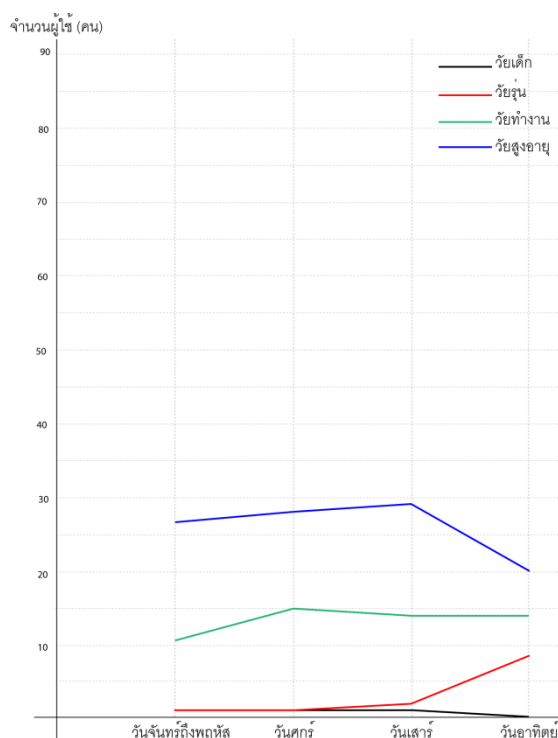
3.1 ช่วงก่อนเวลาทำงาน

3.1.1 สรุปจำนวนผู้ใช้งานแบ่งตามช่วงวัย (ภาพ 5.1)

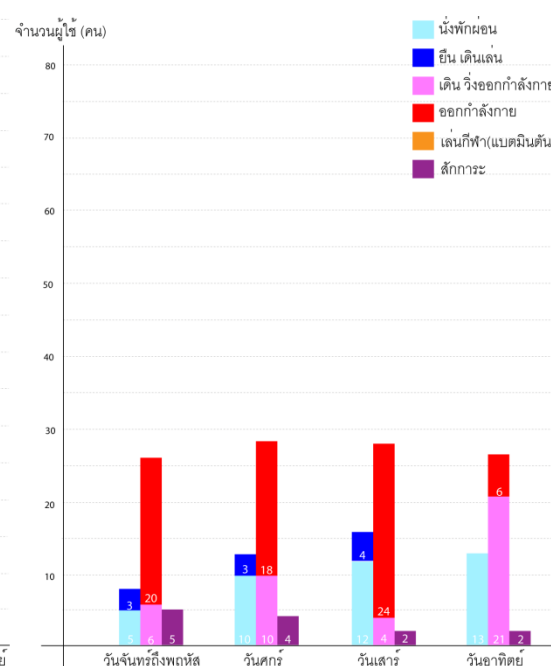
ในช่วงก่อนเวลาทำงานของทุกวัน พบว่ากลุ่มผู้ใช้หลักคือผู้สูงอายุ และผู้ใช้งานคือวัยทำงาน โดยมีจำนวนใกล้เคียงกันทุกวัน และพบว่าเป็นช่วงที่มีผู้ใช้เป็นวัยเด็กน้อยมากหรือในบางวันไม่มีเลย ส่วนผู้ใช้ที่เป็นวัยรุ่นในวันเสาร์ อาทิตย์จะมีจำนวนมากกว่าในวันธรรมดา

3.1.2 สรุปจำนวนผู้ใช้งานแบ่งตามกิจกรรม (ภาพ 5.2)

ในช่วงก่อนเวลาทำงานพบว่าการเกิดขึ้นมากคือกิจกรรมที่มีการเคลื่อนไหว ซึ่งในวันอาทิตย์จะเป็นการวิ่งออกกำลังกายมากกว่า ส่วนในวันอื่นๆ จะเป็นการออกกำลังกายเบาๆอยู่กับที่มากกว่า ไม่มีการเล่นกีฬา มีผู้ใช้พื้นที่เพื่อการพักผ่อนค่อนข้างน้อย และน้อยมากในวันจันทร์ถึงพฤหัสบดี โดยจำนวนผู้ใช้งานทุกวันค่อนข้างใกล้เคียงกัน และถือเป็นช่วงที่มีคนเข้ามาสมัครน้อย

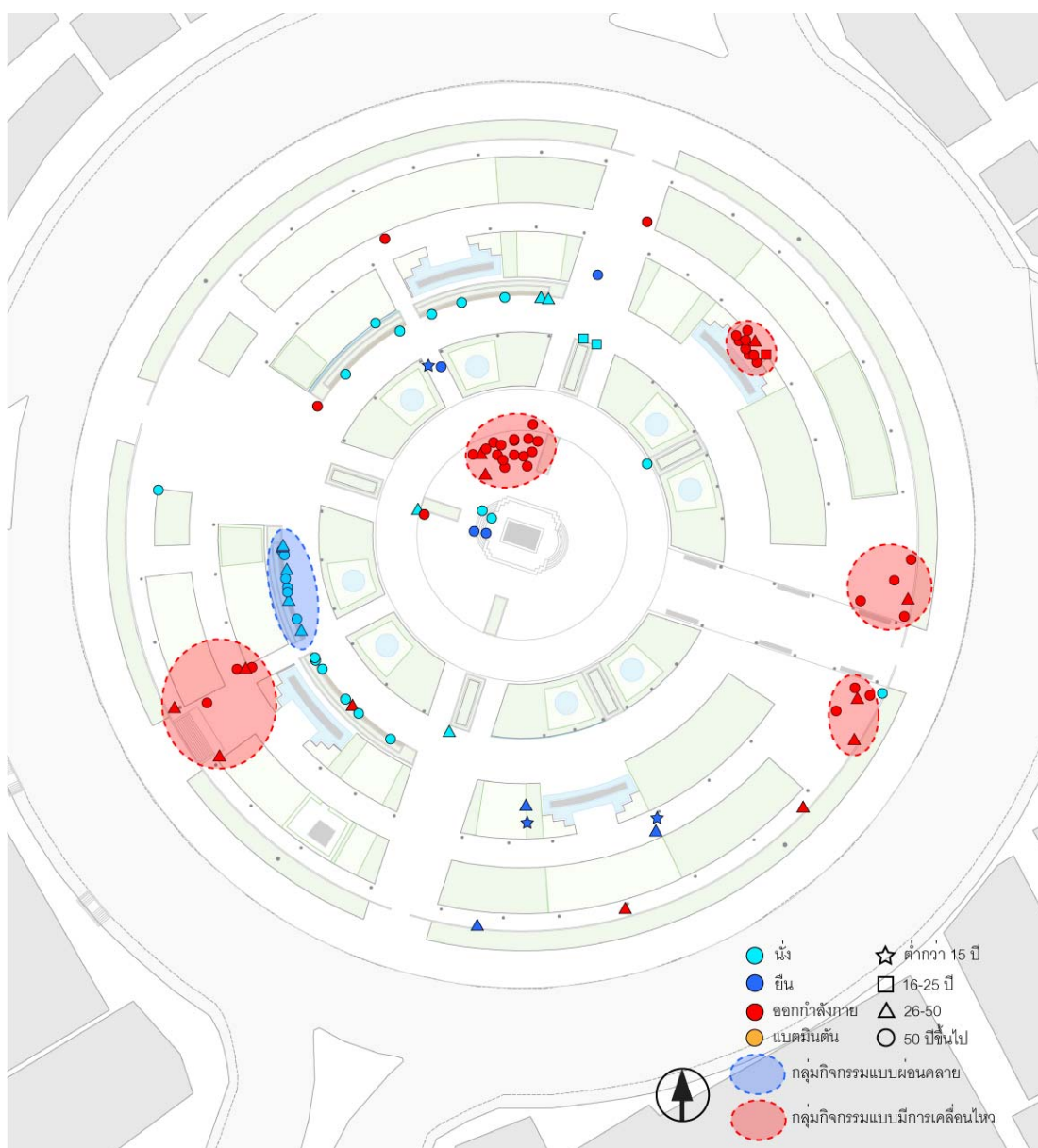
ภาพ 5.1 แผนภูมิสรุปจำนวนผู้ใช้แบ่งตามช่วงวัยช่วงก่อนเวลาทำงาน

ภาพ 5.2 แผนภูมิสรุปจำนวนผู้ใช้แบ่งตามกิจกรรมช่วงก่อนเวลาทำงาน

3.1.3 พื้นที่ประกอบกิจกรรม (ภาพ 5.17)

ในช่วงก่อนเวลาทำงานพบว่ากิจกรรมแบบมีการเคลื่อนไหวแบบรวมกลุ่มจะใช้พื้นที่ที่เป็นพื้นที่แข็ง และค่อนข้างมีบริเวณ เช่นบริเวณลานรอบฐาน และลานหลังบ่อน้ำ ส่วนผู้ใช้งานที่มาจากลำพังจะเลือกใช้พื้นที่ลานบริเวณใกล้กับทางเข้า

แผนผัง 5.17 การใช้พื้นที่ในช่วงก่อนเวลาทำงานของทุกวัน

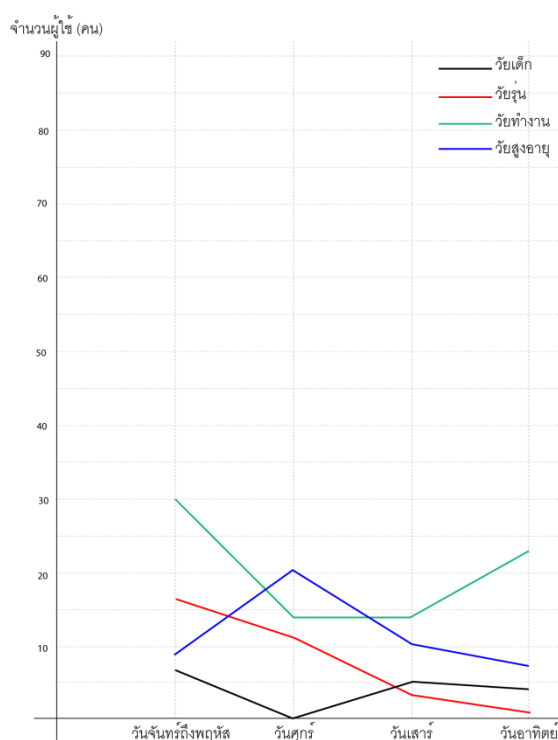
3.2 ช่วงเวลาเลิกงาน

3.2.1 สรุปจำนวนผู้ใช้งานแบ่งตามช่วงวัย (ภาพ 5.3)

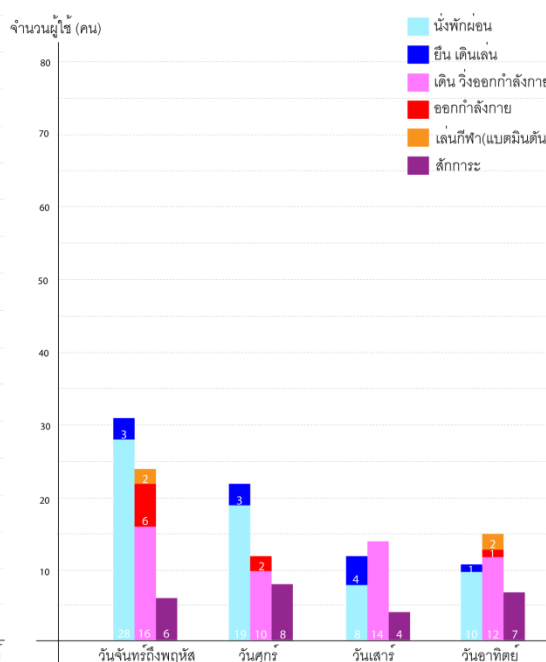
ในช่วงเวลาเลิกงาน พบว่ากลุ่มผู้ใช้หลักคือวัยทำงาน และเข้าใช้พื้นที่มากในวันจันทร์ถึงพฤหัสบดี มีเพียงวันศุกร์เท่านั้นที่มีผู้ใช้งานที่เป็นผู้สูงอายุมากกว่าวัยทำงาน ส่วนในวันอื่นจะมีผู้ใช้งานที่เป็นวัยสูงอายุไม่มากนัก โดยทั่วไปพบว่าในวันธรรมดามีผู้ใช้งานที่เป็นวัยรุ่นมากกว่าวันเสาร์ อาทิตย์

3.2.2 สรุปจำนวนผู้ใช้งานแบ่งตามกิจกรรม (ภาพ 5.4)

พบว่าในวันธรรมดา กิจกรรมที่เกิดขึ้นมากคือการนั่งพักผ่อน ส่วนในวันเสาร์อาทิตย์ กิจกรรมที่เกิดขึ้นมากคือการวิ่งออกกำลังกาย กิจกรรมประเภทการเดินเล่น ออกกำลังกาย และการเล่นกีฬาเกิดขึ้นค่อนข้างน้อยในช่วงเวลานี้ มีการสักการะค่อนข้างมากและมากที่สุดในวันศุกร์ และพบว่าในวันธรรมดาจะมีจำนวนผู้ใช้งานรวมมากกว่าวันเสาร์อาทิตย์

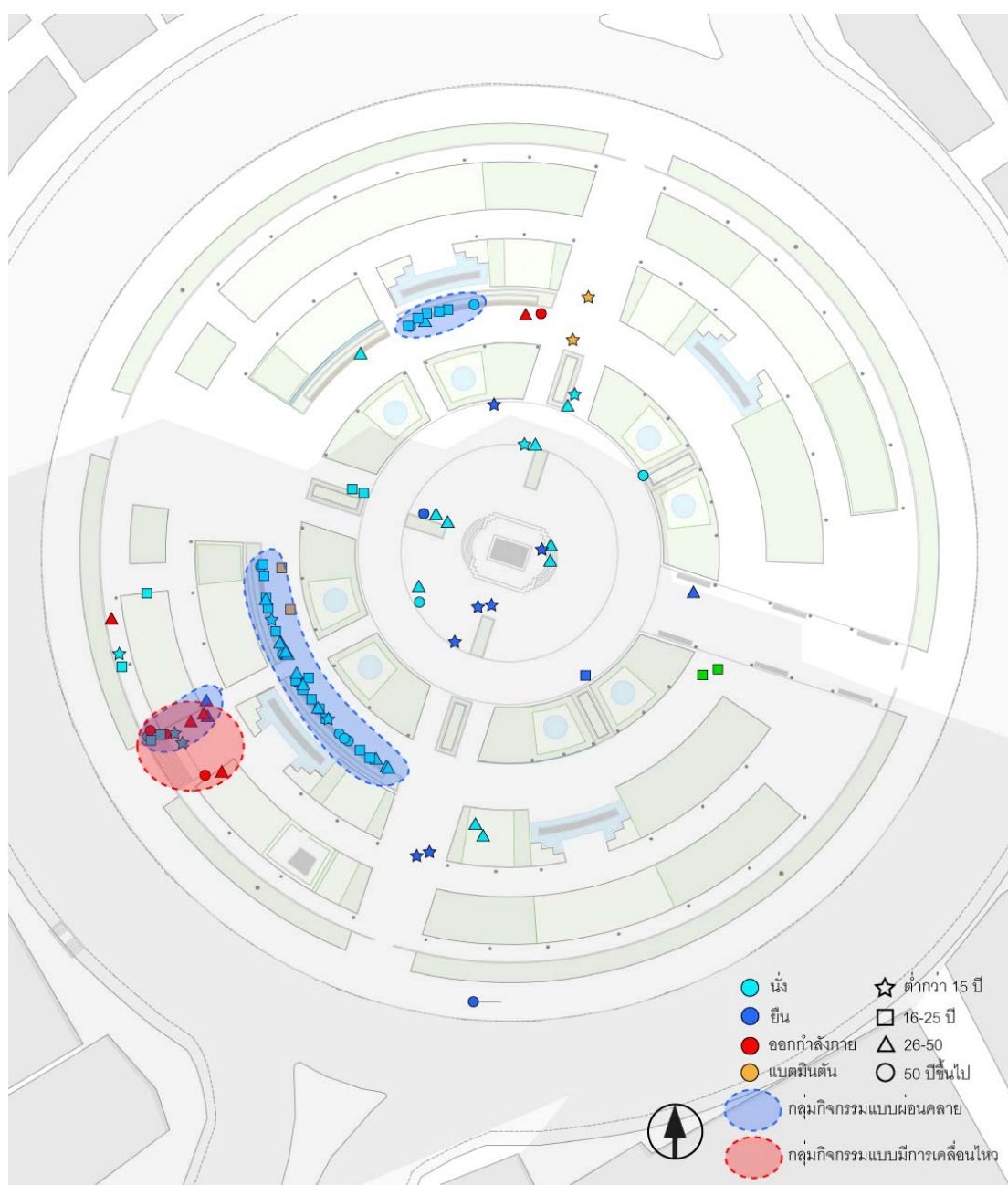
ภาพ 5.3 แผนภูมิสรุปจำนวนผู้ใช้แบ่งตามช่วงวัยช่วงเวลาเลิกงาน

ภาพ 5.4 แผนภูมิสรุปจำนวนผู้ใช้แบ่งตามกิจกรรมช่วงเวลาเลิกงาน

3.2.3 พื้นที่ประกอบกิจกรรม (ภาพ 5.18)

พบว่ากิจกรรมแบบผ่อนคลายเป็นที่ชื่นชอบมากในพื้นที่ที่มีร่มเงา มีการรวมตัวมาก บริเวณที่นั่ง 3 และ 4 มีการรวมตัวปานกลางบริเวณที่นั่ง 1 และมีการกระจายการใช้งาน บริเวณลานรอบฐาน ส่วนการออกกำลังกายจะเกิดขึ้นค่อนข้างมากบริเวณลานใกล้กับทาง ลอดใต้ดิน

แผนผัง 5.18 การใช้พื้นที่ในช่วงเวลาเลิกงานของทุกวัน

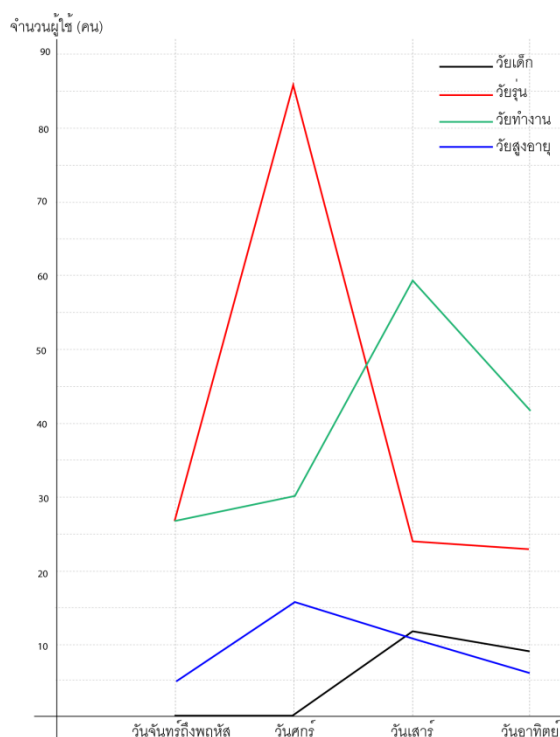
3.3 ช่วงเย็นถึงหัวค่ำ

3.3.1 สรุปจำนวนผู้ใช้งานแบ่งตามช่วงวัย (ภาพ 5.5)

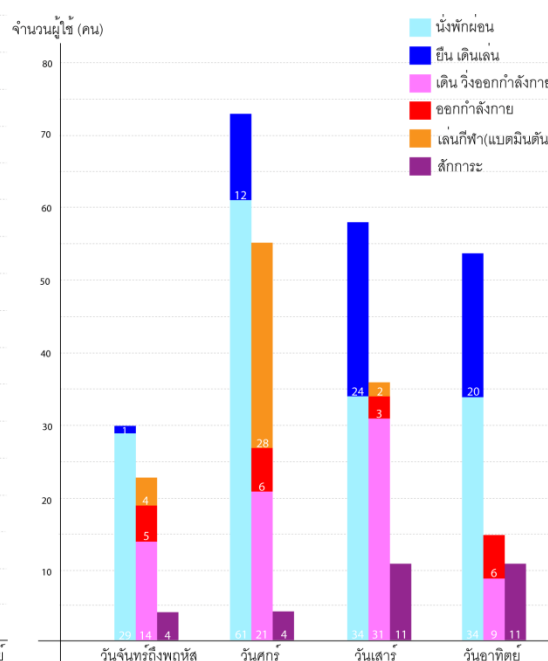
ช่วงเย็นถึงหัวค่ำพบว่ามียุคกลุ่มผู้ใช้งานหลักคือวัยรุ่นและวัยทำงาน ในวันธรรมดานั้นไม่มีผู้ใช้งานที่เป็นวัยเด็กเลย แต่จะมีจำนวนเพิ่มขึ้นในวันเสาร์อาทิตย์ ผู้ใช้งานที่เป็นกลุ่มวัยรุ่นจะมีจำนวนสูงมากในวันศุกร์ส่วนในวันอื่นๆจะมีจำนวนใกล้เคียงกัน สำหรับผู้ใช้งานที่เป็นวัยทำงานในวันเสาร์อาทิตย์จะมีจำนวนมากกว่าวันธรรมดา และผู้ใช้งานที่เป็นวัยสูงอายุจะเข้ามาใช้งานมากที่สุดในวันศุกร์ และมีจำนวนน้อยในวันอาทิตย์ถึงวันพฤหัสบดี

3.3.2 สรุปจำนวนผู้ใช้งานแบ่งตามกิจกรรม (ภาพ 5.6)

ช่วงเย็นถึงหัวค่ำ พบว่ากิจกรรมที่เกิดขึ้นมากที่สุดคือการพักผ่อน ทั้งการนั่ง และเดินเล่น รวมถึงการวิ่งออกกำลังกายในช่วงเวลานี้จะเกิดขึ้นมาก นอกจากนี้พบว่าในวันศุกร์มีการเล่นกีฬาประเภทแบดมินตันสูงมาก ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นน้อยมากหรือไม่มีเลยในวันอื่นๆ โดยในวันจันทร์ถึงวันเสาร์ ช่วงเวลานี้จะมีผู้คนเข้ามาสักการะพระบรมราชานุสาวรีย์จำนวนมาก

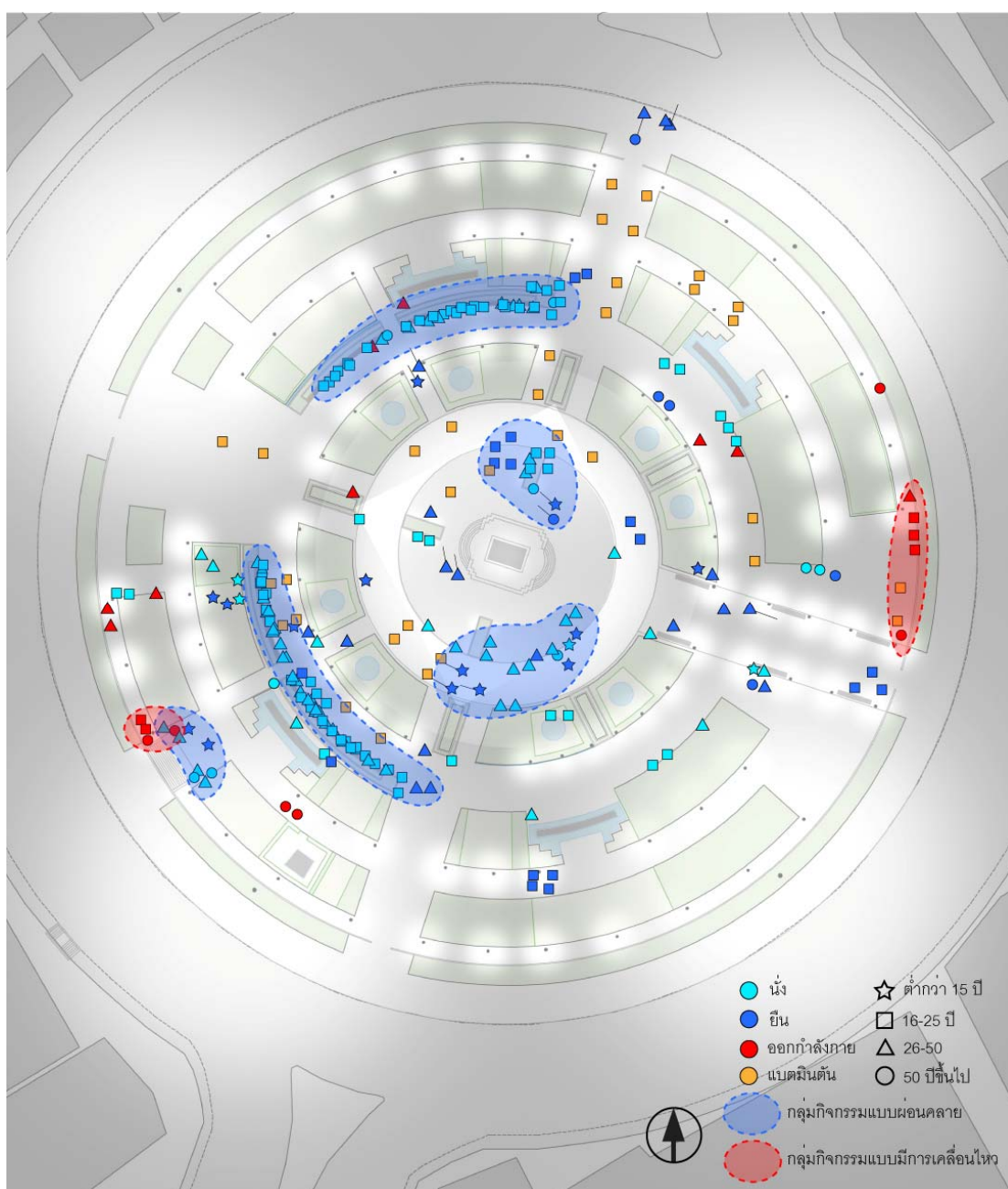
ภาพ 5.5 แผนภูมิสรุปจำนวนผู้ใช้แบ่งตามช่วงวัยช่วงเย็นถึงหัวค่ำ

ภาพ 5.6 แผนภูมิสรุปจำนวนผู้ใช้แบ่งตามกิจกรรมช่วงเย็นถึงหัวค่ำ

3.3.3 พื้นที่ประกอบกิจกรรม (ภาพ 5.19)

เป็นช่วงเวลาที่มียานชนผู้ใช้งานมาก จึงมีการใช้พื้นที่ทั่วทั้งบริเวณลาน แต่พื้นที่ที่มีการใช้งานกิจกรรมแบบผ่นคลายจำนวนมากคือบริเวณพื้นที่นั่ง 1 ถึง 4 พื้นที่ใกล้กับทางลอดใต้ดิน และในบริเวณลานรอบฐาน ส่วนการออกกำลังกายจะเกิดขึ้นบริเวณด้านข้างของทางลอดใต้ดิน และลานบริเวณทางเข้า1

แผนผัง 5.19 การใช้งานพื้นที่ในช่วงเย็นถึงหัวค่ำของทุกวัน

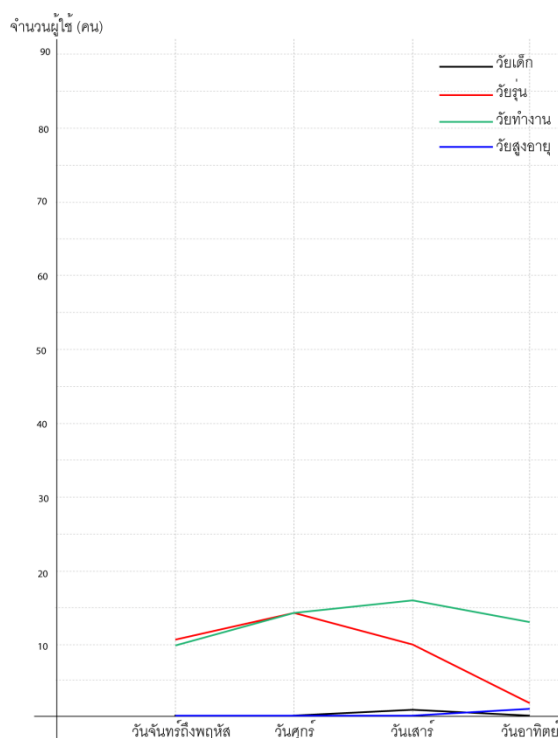
3.4 ช่วงหัวค่ำถึงดึก

3.4.1 สรุปจำนวนผู้ใช้งานแบ่งตามช่วงวัย (ภาพ 5.7)

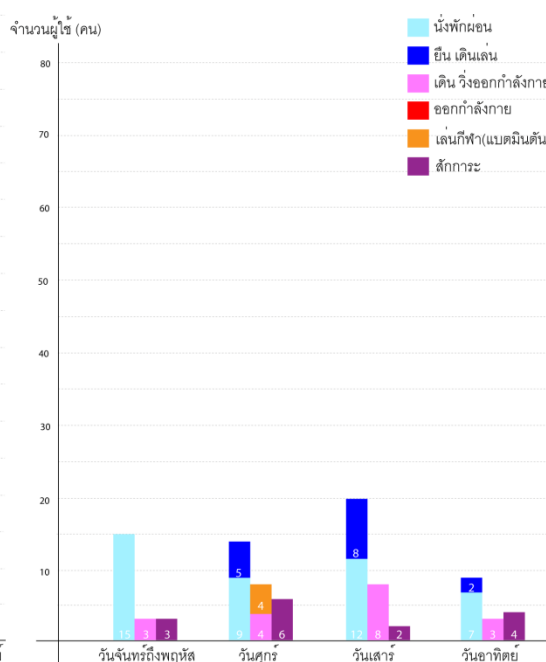
ช่วงหัวค่ำถึงดึกของทุกวันพบว่ามียุคกลุ่มผู้ใช้งานหลักคือวัยรุ่นและวัยทำงานในจำนวนใกล้เคียงกัน ถือเป็นช่วงที่มีผู้ใช้งานในวัยเด็กและวัยสูงอายุ้น้อยมาก หรือไม่มีเลย และพบว่ากลุ่มผู้ใช้งานที่เป็นวัยรุ่นจะมีจำนวนน้อยมากในวันอาทิตย์ ส่วนวัยทำงานจะมีจำนวนค่อนข้างคงที่ในทุกวัน

3.4.2 สรุปจำนวนผู้ใช้งานแบ่งตามกิจกรรม (ภาพ 5.8)

ช่วงหัวค่ำถึงดึกเป็นช่วงที่มีจำนวนผู้ใช้งานค่อนข้างน้อยทุกวัน กิจกรรมส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมแบบผ่อนคลาย อย่างการนั่งคุยกัน หรือเดินเล่น และยังมีผู้ใช้ทยอยมาสักการะพระบรมราชานุสาวรีย์เล็กน้อย ส่วนกิจกรรมที่เป็นการเล่นแบดมินตัน ยังคงเกิดขึ้นในวันศุกร์เท่านั้น ส่วนในวันอื่นจะไม่เกิดขึ้นเลย

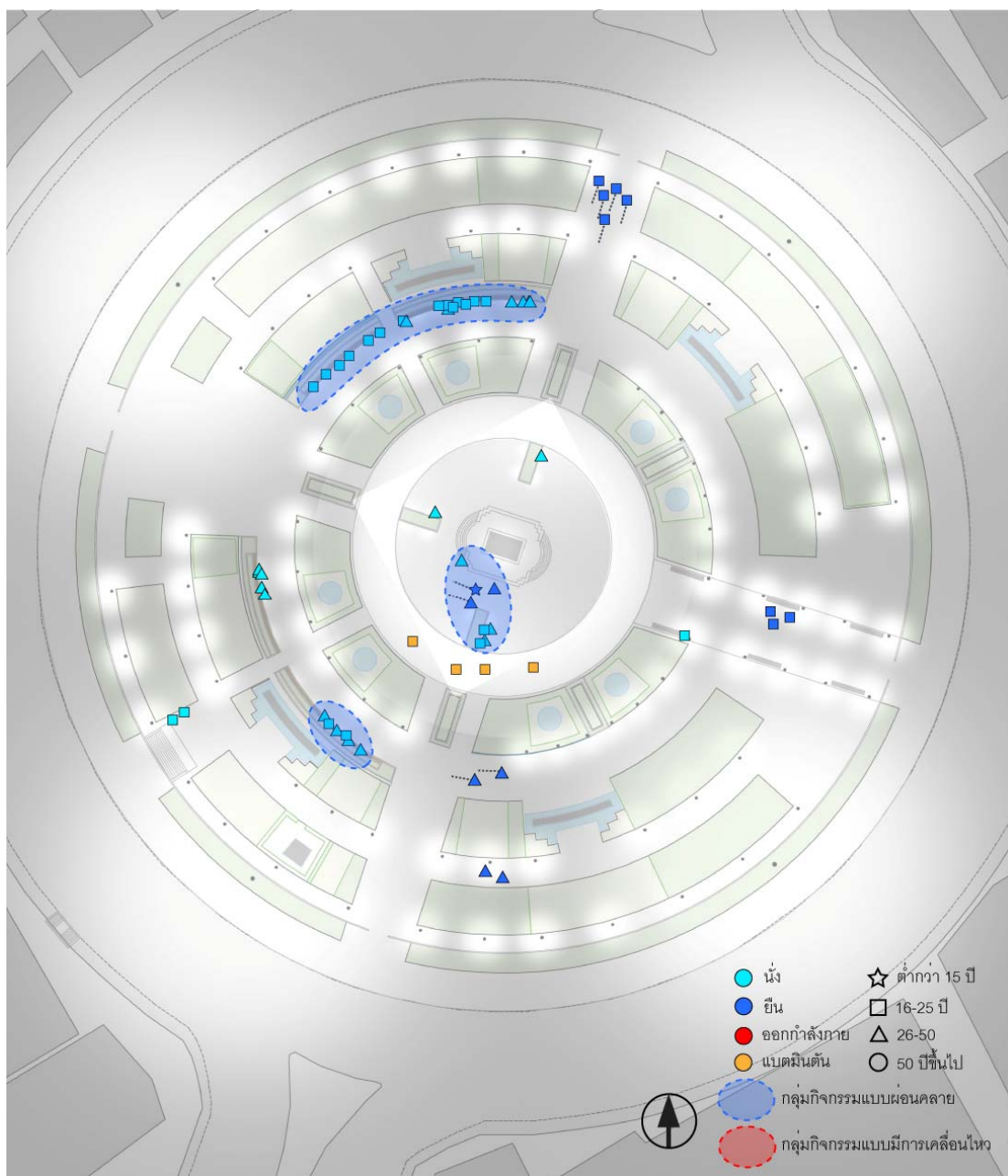
ภาพ 5.7 แผนภูมิสรุปจำนวนผู้ใช้แบ่งตามช่วงวัยช่วงหัวค่ำถึงดึก

ภาพ 5.8 แผนภูมิสรุปจำนวนผู้ใช้แบ่งตามกิจกรรมช่วงหัวค่ำถึงดึก

3.4.3 พื้นที่ประกอบกิจกรรม (ภาพ 5.20)

พบว่าพื้นที่ที่มีการใช้งานมากเกิดจากกิจกรรมแบบผ่อนคลายเท่านั้น และมีการใช้พื้นที่มากในบริเวณที่นั่ง 1,2 และ 4 และภายในลานรอบฐานทางทิศใต้

แผนผัง 5.20 การใช้งานพื้นที่ในช่วงหัวค่ำถึงดึกของทุกวัน

3.5 การเปรียบเทียบจำนวนผู้ใช้ในแต่ละช่วงเวลา

3.5.1 เปรียบเทียบจำนวนผู้ใช้งานแบ่งตามช่วงวัย

เมื่อนำจำนวนผู้ใช้งานรวมของแต่ละช่วงเวลามาเปรียบเทียบกันพบว่า จำนวนผู้ใช้งานช่วงก่อนเวลาทำงานมีปริมาณที่คงที่ที่สุด ส่วนในช่วงเย็นถึงหัวค่ำในแต่ละวันมีปริมาณผู้ใช้งานแตกต่างกันมาก โดยพบว่าในวันจันทร์ถึงพฤหัสบดีช่วงเวลาเลิกงาน และช่วงเย็นถึงหัวค่ำจะเป็นช่วงที่มีผู้ใช้งานจำนวนมาก แต่หากเป็นช่วงวันศุกร์ เสาร์ และอาทิตย์ จะพบว่า ผู้ใช้งานจะมากที่สุดในช่วงเย็นถึงหัวค่ำ และมีปริมาณผู้ใช้งานสูงกว่าช่วงอื่นมาก ช่วงหัวค่ำถึงดึกคือช่วงเวลาที่ผู้ใช้งานน้อยที่สุดในทุกวัน และเมื่อดูจำนวนผู้ใช้งานรวมจะพบว่าวันศุกร์เป็นวันที่มีผู้ใช้งานรวมมากที่สุด รองลงมาคือวันเสาร์ วันจันทร์ถึงพฤหัสบดี และมีผู้ใช้งานน้อยที่สุดในวันอาทิตย์

ตารางที่ 5.6 ตารางค่าเฉลี่ยของจำนวนผู้ใช้งานแบ่งตามช่วงเวลา

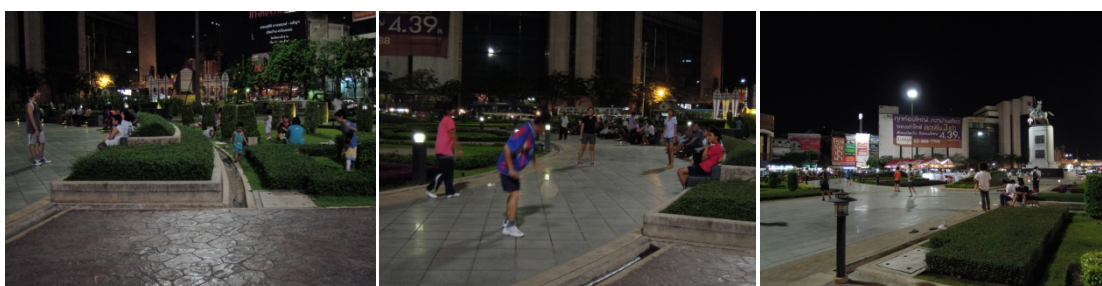
วัน \ ช่วงเวลา	ช่วงก่อนเวลาทำงาน	ช่วงเวลาเลิกงาน	ช่วงเย็น ถึงหัวค่ำ	ช่วงหัวค่ำถึงดึก	รวม
วันจันทร์ถึง พฤหัสบดี	40	61	59	21	181
วันศุกร์	45	44	132	28	249
วันเสาร์	46	30	106	27	209
วันอาทิตย์	42	33	80	16	171

3.5.2 เปรียบเทียบจำนวนผู้ใช้งานแบ่งตามกิจกรรม

เมื่อนำจำนวนผู้ใช้งานกิจกรรมต่างๆของทุกช่วงเวลามาเปรียบเทียบกันพบว่า ช่วงเวลาที่มีการประกอบกิจกรรมสูงที่สุดในวันศุกร์ถึงอาทิตย์คือช่วงเย็นถึงหัวค่ำ ส่วนในวันจันทร์ถึงพฤหัสบดีในช่วงเวลาเลิกงาน และช่วงเย็นถึงหัวค่ำจะมีจำนวนผู้ใช้งานใกล้เคียงกัน กิจกรรมแบบที่เป็นการออกกำลังกายจะเกิดขึ้นมากในช่วงก่อนเวลาทำงานเท่านั้น ในวันธรรมดาพบว่าตั้งแต่ช่วงเวลาเลิกงานเป็นต้นไปกิจกรรมที่เกิดขึ้นมากจะเป็นกิจกรรมแบบผ่อนคลาย แต่ในวันเสาร์อาทิตย์ กิจกรรมแบบผ่อนคลายจะเกิดขึ้นมากในช่วงเย็นเป็นต้นไป และการสักการะพระบรมราชานุสาวรีย์ในวันธรรมดาค่าจะเกิดขึ้นมากในช่วงเวลาเลิกงาน แต่ในวันเสาร์อาทิตย์จะเกิดขึ้นมาในช่วงเย็นถึงหัวค่ำ

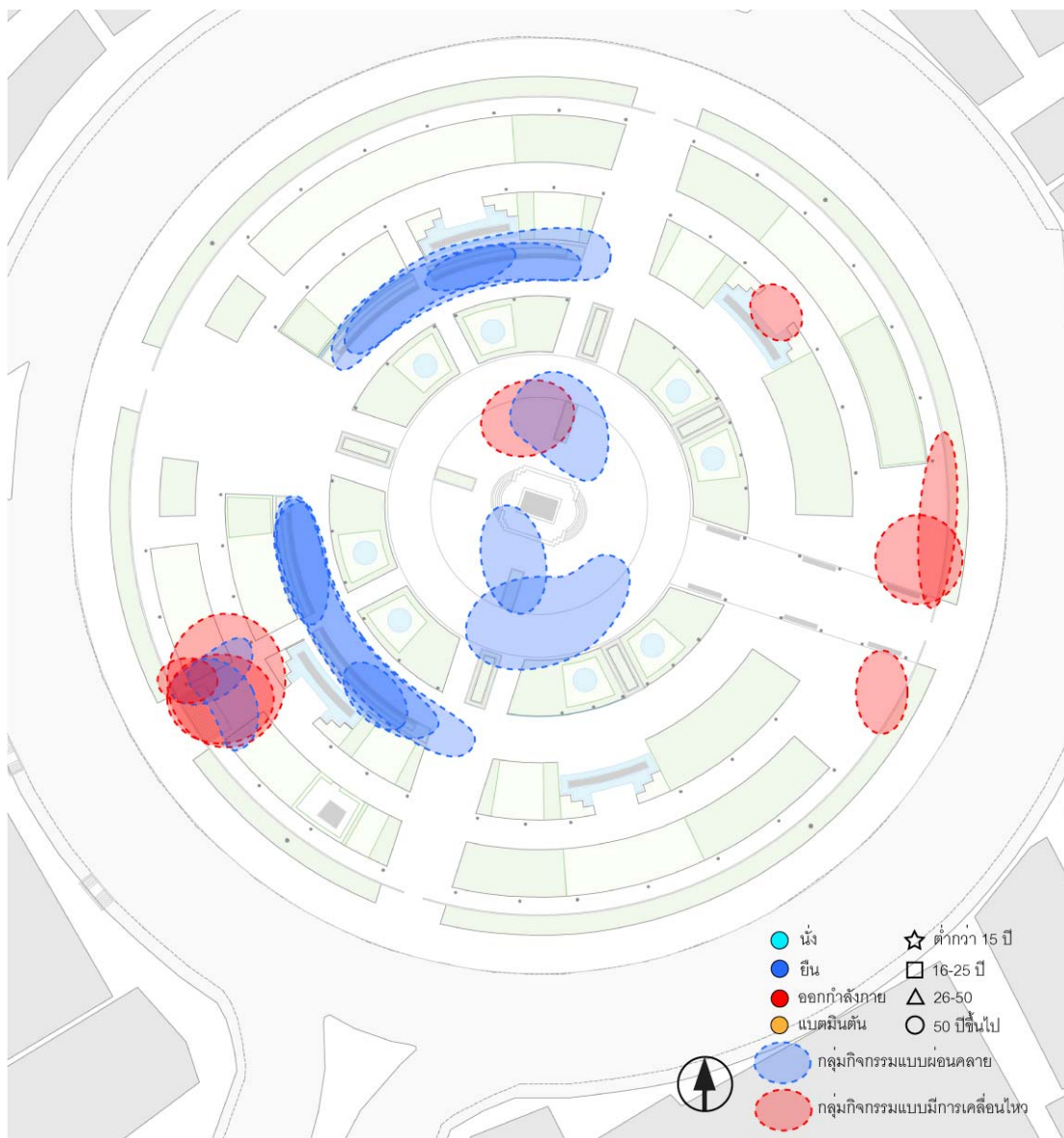
ภาพ 5.9 - 5.11 กิจกรรมที่เกิดขึ้นในตอนกลางวัน

ภาพ 5.12 – 5.14 กิจกรรมที่เกิดขึ้นในตอนกลางคืน

3.5.3 เปรียบเทียบพื้นที่ประกอบกิจกรรม

เมื่อนำการใช้งานพื้นที่ส่วนต่างๆของทุกช่วงเวลา และทุกวันมาเปรียบเทียบกัน (แผนผัง 5.21) พบว่า กิจกรรมแบบผ่อนคลาย จะมีการใช้พื้นที่ซ้อนทับกันมากที่สุดบริเวณที่นั่ง 1,3 และ 4 มีการซ้อนทับเล็กน้อยบริเวณที่นั่ง 2 ลานใกล้ทางลอดใต้ดิน และลานรอบฐาน และมีการใช้งานโดยไม่เกิดการซ้อนทับกันในบริเวณลานรอบฐานทางด้านข้างของพระบรมราชานุสาวรีย์ ส่วนกิจกรรมประเภทการออกกำลังกาย มีการทับซ้อนกันมากบริเวณลานใกล้ทางลอดใต้ดิน มีการซ้อนทับกันเล็กน้อยบริเวณลานใกล้ทางเข้าที่ 1 และ ไม่มีการซ้อนทับในบริเวณลานหลังบ่อน้ำ นอกจากนี้ยังพบว่า ทั้งกิจกรรมแบบผ่อนคลาย และการออกกำลังกาย ยังมีการใช้พื้นที่ร่วมกันในพื้นที่บริเวณใกล้ทางลอดใต้ดิน และบริเวณลานรอบฐานทางทิศเหนือ แต่เป็นการใช้งานต่างช่วงเวลากัน

แผนผัง 5.21 การใช้งานพื้นที่รวมทุกช่วงเวลาและทุกวัน

4. ผลการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์มีการเลือกสัมภาษณ์ผู้ใช้งานพื้นที่ ที่มีช่วงอายุ และลักษณะการใช้งานพื้นที่ ด้วยกิจกรรมและช่วงเวลาที่แตกต่างกัน เพื่อสอบถามพฤติกรรม และทัศนคติของผู้ใช้ต่อลานสาธารณะบริเวณวงเวียนใหญ่โดยทำการสัมภาษณ์ผู้ใช้ 4 คน ดังนี้

ผู้ถูกสัมภาษณ์คนที่ 1 เป็นเพศหญิง ในช่วงวัยสูงอายุ ที่มาใช้งานในช่วงเช้าวันธรรมดา

ผู้ถูกสัมภาษณ์คนที่ 2 เป็นเพศชาย ในช่วงวัยรุ่น ที่มาใช้งานในช่วงเย็นวันธรรมดา

ผู้ถูกสัมภาษณ์คนที่ 3 เป็นเพศหญิงในช่วงวัยทำงาน ที่มาใช้งานในช่วงเช้าวันเสาร์

ผู้ถูกสัมภาษณ์คนที่ 4 เป็นเพศชายในช่วงวัยสูงอายุ ที่มาใช้งานในช่วงเย็นวันเสาร์

4.1 พฤติกรรมของผู้ใช้

จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้ถูกสัมภาษณ์ทั้งหมดเดินทางมาด้วยการเดิน และพบว่าผู้ที่เข้าใช้งานในช่วงก่อนเวลาทำงาน จะมาใช้งานพื้นที่ทุกวันเพื่อออกกำลังกายเป็นเวลาไม่เกิน 2 ชั่วโมง ส่วนผู้ที่เข้าใช้งานในช่วงเย็นนั้นมักจะเลือกใช้พื้นที่ในวันที่สะดวกเท่านั้น ในการเลือกใช้พื้นที่ที่ถูกสัมภาษณ์จะเลือกใช้พื้นที่ที่มีความสะดวกในการประกอบกิจกรรม คือผู้ที่มาวิ่งออกกำลังกาย จะเลือกใช้ทางเดินรอบที่ 3 และทางเดินรอบนอก เนื่องจากมีความกว้าง และไม่ทับซ้อนกับผู้ใช้งานกลุ่มอื่นๆ เช่น ที่นั่ง หรือพื้นที่ซักการะ

4.2 ทศนคติต่อพื้นที่

4.2.1 สิ่งที่ใช้จะคำนึงถึงเป็นสิ่งแรกหากกล่าวถึงลานสาธารณะบริเวณวงเวียนใหญ่

พบว่าผู้ถูกสัมภาษณ์ 2 ใน 4 คนที่อยู่ในวัยสูงอายุ จะคำนึงถึงพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นสิ่งแรก และอีก 2 คน จะนึกถึงพื้นที่ศูนย์กลางของชุมชน และพื้นที่พักผ่อน

4.2.2 เหตุผลในการเลือกใช้พื้นที่ลานสาธารณะบริเวณวงเวียนใหญ่

เหตุผลหลักในการเลือกใช้พื้นที่ คืออยู่ใกล้ที่พักอาศัย มีพื้นที่โล่ง มีพื้นที่สำหรับนั่งพักผ่อน และมีบรรยากาศดี โดยจากผู้ถูกสัมภาษณ์ 2 ใน 4 คนมีเหตุผลเพิ่มเติมคือ เป็นที่รวมกลุ่มเพื่อน และเป็นสถานที่ที่มีผู้ใช้งานกลุ่มเดิมตลอด คำนึงว่าคุ้นตากัน จึงรู้สึกปลอดภัย และพบว่าผู้ถูกสัมภาษณ์ 3 ใน 4 คน เคยไปใช้พื้นที่โล่งสาธารณะแห่งอื่นทั้งในพื้นที่ฝั่งธนบุรี เช่น สวนป่าเฉลิมพระเกียรติบริเวณใต้สะพานสมเด็จพระเจ้าตากสิน และสวนหย่อมบริเวณเชิงสะพานพระปกเกล้า และนอกพื้นที่ฝั่งธนบุรี เช่น สวนสราญรมย์ สวนลุมพินี และพบว่าสาเหตุหลักในการเลือกใช้พื้นที่โล่งสาธารณะแห่งอื่นนั้นเนื่องจากมีบรรยากาศดีกว่า และมีความร่มรื่นสามารถใช้พื้นที่ได้ตลอดทั้งวัน

4.2.3 ความพึงพอใจและข้อเสนอแนะ

พบว่าผู้ถูกสัมภาษณ์ทั้ง 4 คน มีความพึงพอใจในสถานที่ เนื่องจากมีบรรยากาศดี สะอาด คนไม่พลุกพล่าน และมีเจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัยตลอดเวลาและพบว่า 3 ใน 4 คนเคยมาใช้พื้นที่ก่อนการปรับปรุง และมี 1 คน ชื่นชอบพื้นที่ภายหลังการปรับปรุงมากกว่า เนื่องจากการที่ไม่มีต้นไม้ใหญ่ทำให้เห็นพื้นที่ได้ทั่วถึง รู้สึกปลอดภัย และ 2 คน ชอบพื้นที่ทั้งก่อนและหลังการปรับปรุง โดยให้เหตุผลว่า ก่อนการปรับปรุง พื้นที่มีความร่มรื่นดี แต่ไม่มีการบำรุงรักษาสถานที่ และมีการเล่นกีฬา เช่น ฟุตบอล ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้ใช้งานกลุ่มอื่นๆ รวมถึงการไม่มีเวลาเปิดปิดสถานที่ ทำให้ในตอนกลางคืนพื้นที่ลานกลายเป็นที่นอนของคน

จรจัด ทำให้รู้สึกอันตรายในการใช้พื้นที่ และคิดว่าพื้นที่ภายหลังจากปรับปรุงนั้นโล่งดี ส่งเสริมให้เกิดมุมมองสู่พระบรมราชานุสาวรีย์ได้มากขึ้นจริง แต่ก็ไม่สามารถใช้งานในตอนกลางวันได้

ข้อเสนอแนะที่พบคือต้องการให้ปรับปรุงการเข้าถึงเนื่องจากปัจจุบันมีทางลอดใต้ดินเพียงทางเดียวเท่านั้น และไม่มีทางม้าลายในการเข้าถึงพื้นที่ลานจากด้านอื่นๆ และต้องการให้เพิ่มสาธารณูปโภค เช่นห้องน้ำซึ่งไม่มีในปัจจุบันส่งผลให้เกิดความไม่สะดวกสำหรับผู้ใช้งาน

5. สรุปผลการเก็บข้อมูล

จากการเก็บข้อมูลเชิงลึกของพฤติกรรมของผู้ใช้งานพบว่า ลักษณะการเกิดกิจกรรม และการใช้งานพื้นที่ ต่างมีรูปแบบที่แตกต่างกันภายใต้ปัจจัยของช่วงเวลา และลักษณะทางกายภาพของผู้ใช้ จากแนวคิดและทฤษฎีที่ได้ทำการศึกษาในตอนต้น พบว่า ยังมีปัจจัยที่หลากหลายที่ส่งผลต่อการเกิดพฤติกรรม จึงต้องนำผลสรุปข้อมูลที่ได้ มาสร้างความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางกายภาพ และพฤติกรรมที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ศึกษา เพื่อนำไปวิเคราะห์ และเกิดเป็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาพื้นที่ลานสาธารณะบริเวณวงเวียนใหญ่ได้

บทที่ 6

การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการเก็บข้อมูลทางกายภาพ พฤติกรรม และการสัมภาษณ์ผู้ใช้งานภายในพื้นที่ศึกษา พบว่าปัจจัยทางกายภาพส่งผลโดยตรงต่อการเลือกใช้พื้นที่ในการประกอบกิจกรรม จึงต้องนำข้อมูลทางด้านแนวคิดและทฤษฎีที่ค้นคว้าได้ และข้อมูลเชิงลึกที่ได้จากการสำรวจมาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ เพื่อหาข้อบกพร่องและอุปสรรคในการใช้งานพื้นที่ ซึ่งประกอบไปด้วยการวิเคราะห์ประเด็นต่างๆ ได้แก่

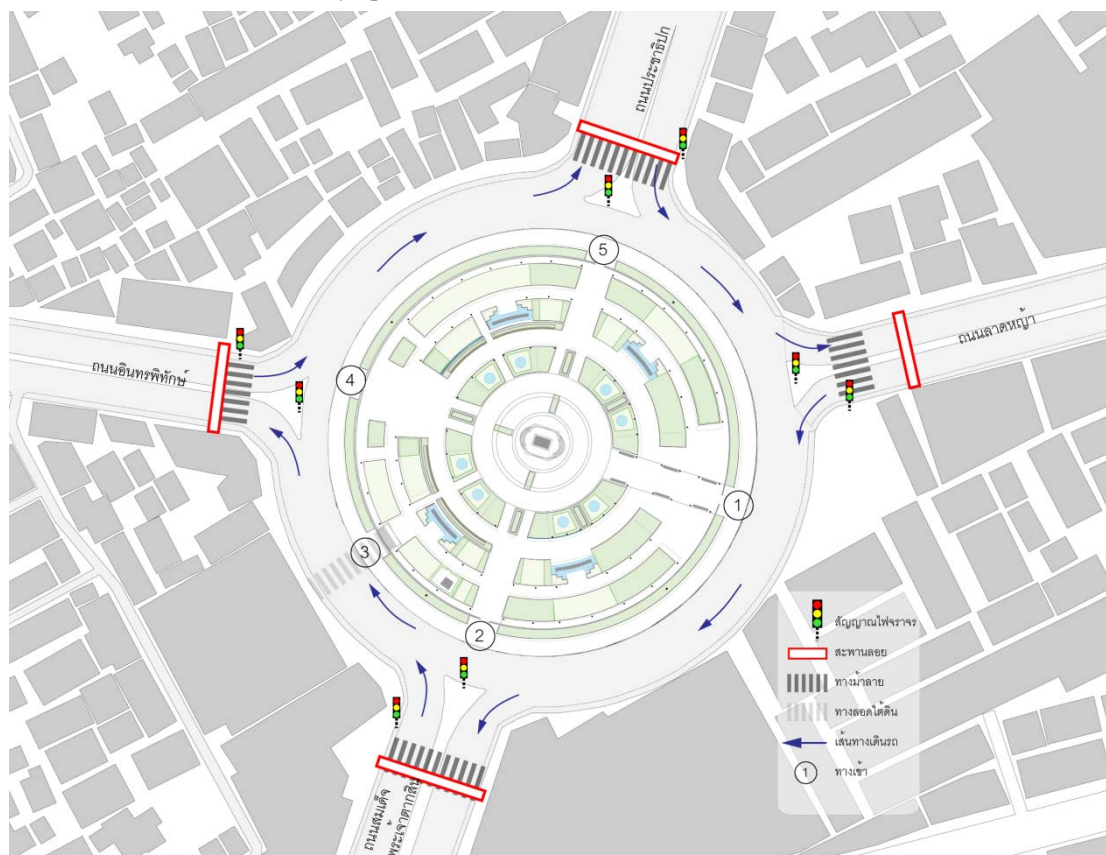
- การวิเคราะห์ปัจจัยในการออกแบบที่ส่งผลต่อการใช้งาน
 - ถนนและการเข้าถึง
 - พื้นี่น่ง
 - แสงสว่างและร่มเงา
 - ประติมากรรม
 - การแบ่งพื้นที่
 - ช่วงวันและเวลา
 - ความปลอดภัย
- การวิเคราะห์ความเหมาะสมในด้านความสอดคล้องกับการใช้พื้นที่กิจกรรม
 - ลักษณะของกิจกรรมที่ส่งผลต่อความต้องการพื้นที่ประกอบกิจกรรม
 - การใช้ปริมาณผู้ใช้งานในการกำหนดขนาดสัดส่วนของพื้นที่

1. การวิเคราะห์ปัจจัยในการออกแบบที่ส่งผลต่อการใช้งาน

1.1 ถนนและการเข้าถึง

พื้นที่ลานสาธารณะบริเวณวงเวียนใหญ่ สามารถเข้าถึงได้โดยการเดินเท้าเท่านั้น เนื่องจากภายในพื้นที่ไม่มีที่จอดรถ และมีทางเข้าทั้งหมด 5 ทาง เพื่อรองรับผู้ใช้งานจากทุกด้าน ประกอบด้วยทางเข้าที่เป็นทางลอดใต้ดิน 1 ทาง (ทางเข้า 3) และทางเข้าโดยรอบลาน 4 ทาง โดยผู้ใช้งานต้องข้ามถนนที่ไม่มีทางม้าลาย ทางเข้าที่ 1 เป็นทางเข้าด้านหน้าของพระบรมราชานุสาวรีย์ มีการตกแต่งให้เป็นแกนทางพิธีการ รองรับผู้ใช้จากถนนลาดหญ้า ซึ่งมีห้างสรรพสินค้า และโรงเรียน กวดวิชาจำนวนมาก ทางเข้าที่ 2 รองรับผู้ใช้จากทางถนนสมเด็จพระเจ้าตากสินซึ่งเป็นที่ตั้งของ ตลาดวงเวียนใหญ่ และสถานีรถไฟวงเวียนใหญ่ ทางเข้าที่ 3 เป็นทางลอดใต้ดินจากบริเวณระหว่าง

ถนนอินทรพิทักษ์และถนนสมเด็จพระเจ้าตากสิน ซึ่งมีการจัดเจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัย จึงพบว่าผู้ใช้เลือกใช้ทางเข้าที่ 3 มากกว่าทางเข้าที่ 2 และ 4 โดยอาคารบริเวณนี้เป็นที่ตั้งของธนาคารออมสิน ธนาคารทหารไทย และธนาคารซีไอเอ็มบี ไทย ทางเข้าที่ 4 เป็นทางเข้าเพื่อรองรับผู้ใช้จากถนนอินทรพิทักษ์ ซึ่งมีสถานที่สำคัญคือ วัดหิรัญรูจี วัดใหญ่ศรีสุพรรณ และตลาดพลู และทางเข้าที่ 5 รองรับผู้ใช้จากทางถนนประชาธิปไตยพบว่าผู้ใช้ส่วนใหญ่มาจากบริเวณ สีแยกบ้านแขก และสถาบันศึกษา ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จ โรงเรียนศึกษานารี จึงพบว่าเป็นทางเข้าที่กลุ่มผู้ใช้ที่เป็นนักเรียน นักศึกษาใช้ (แผนผัง 6.1)

แผนผัง 6.1 ถนนและการเข้าถึง

ภาพ 6.1 ทางลอดใต้ดิน

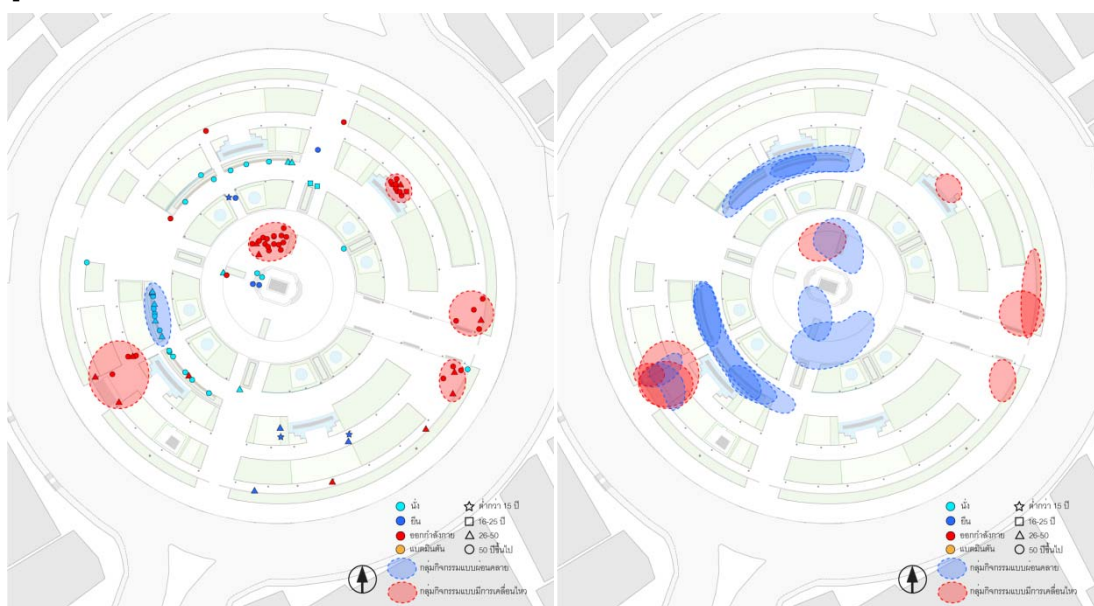

ภาพ 6.2 ภายในทางลอดใต้ดิน

ภาพ 6.3 ทางเข้า 5

ทางเข้าออกส่งผลต่อการเลือกใช้พื้นที่ เนื่องจากในช่วงที่มีผู้ใช้งานน้อย เช่นช่วงก่อนเวลาทำงาน(แผนผัง 6.2) ผู้ใช้งานสามารถเลือกใช้พื้นที่ตามความต้องการ จะพบว่าในบริเวณลานใกล้ทางเข้าที่เข้าถึงสะดวก มีการรวมตัวของกลุ่มผู้ใช้งาน โดยไม่ได้เป็นกิจกรรมแบบมีการรวมกลุ่ม และเมื่อดูการซ้อนทับของกลุ่มกิจกรรมของทุกช่วงเวลา(แผนผัง 6.3) จะพบว่า บริเวณริมทางลอดใต้ดินจะมีการซ้อนทับของกิจกรรมทั้งกิจกรรมแบบผ่อนคลาย และกิจกรรมแบบมีการเคลื่อนไหว และจากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้ใช้จะเลือกพื้นที่ใช้งานจากพื้นที่ว่างที่ใกล้ที่สุด และจะใช้พื้นที่ถัดออกไปเมื่อพบว่าผู้ใช้งานมากแล้ว จึงเห็นได้ว่าการเข้าถึงลานในปัจจุบันค่อนข้างเป็นอุปสรรคต่อผู้ใช้งานเนื่องมีทางเข้าที่มีความปลอดภัยเพียงทางเดียว

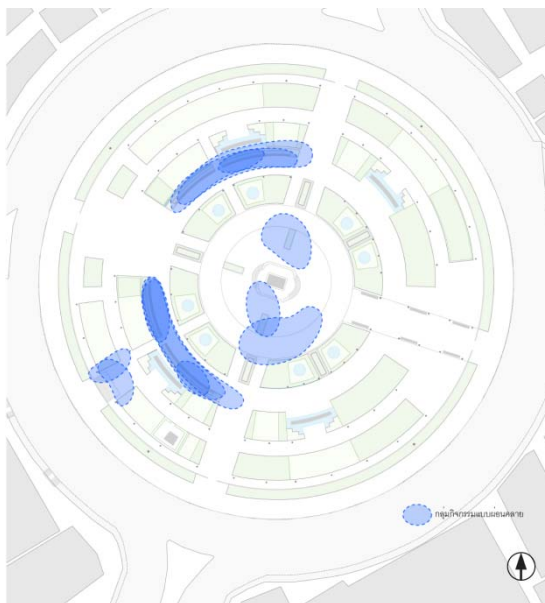

แผนผัง 6.2 การใช้พื้นที่ช่วงก่อนเวลาทำงาน

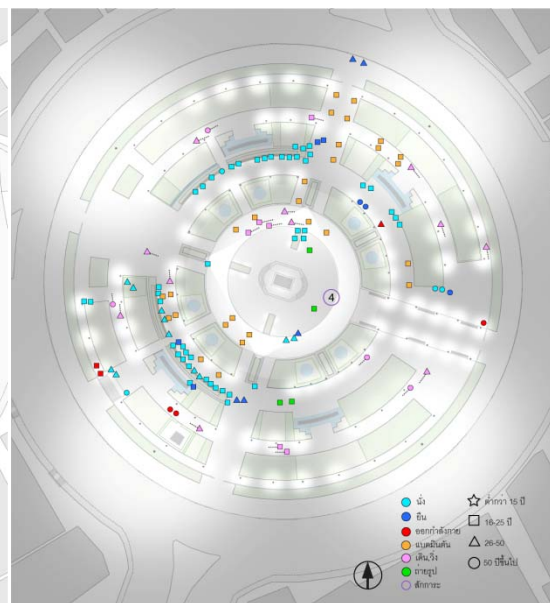
แผนผัง 6.3 การใช้พื้นที่รวมทุกช่วงเวลา

1.2 พื้นที่นั่ง

ภายในลานสาธารณะบริเวณวงเวียนใหญ่นั้น มีการใช้พื้นที่นั่งที่เป็นที่นั่งยาวตลอดแนวทางทิศตะวันตก ซึ่งเป็นด้านหลังของพระบรมราชานุสาวรีย์ ซึ่งจากการสำรวจพบว่าเป็นพื้นที่ที่มีการรวมตัวของกิจกรรมแบบพักผ่อนในทุกช่วงเวลา(แผนผัง 6.4) และในบางช่วงเวลาที่ผู้ใช้งานจำนวนมาก พบว่ามีการใช้พื้นที่ทางเดินด้านหน้าเพื่อออกกำลังกาย และเล่นกีฬา(แผนผัง 6.5) จึงเป็นการรบกวนผู้ใช้ที่เข้ามาเพื่อพักผ่อน นอกจากนี้ยังพบว่าในช่วงเวลาที่ผู้ใช้งานจำนวนมาก ผู้ใช้บางส่วนจะเลือกใช้พื้นที่ขอบกระเบียดไม้ ขอบพื้นที่ต่างระดับ ชั้นบันไดบริเวณฐาน รวมไปถึงพื้นหญ้าเป็นที่นั่งพักผ่อนอีกด้วย จากการสัมภาษณ์พบว่าผู้ที่มีความพึงพอใจกับปริมาณพื้นที่นั่ง เนื่องจากไม่ต้องการให้มีผู้ใช้งานมากจนเกิดความแออัด และจากผลการสำรวจของวันและเวลาที่มีการนั่งพักผ่อนสูงที่สุดยังพบว่าพื้นที่นั่งมีปริมาณเพียงพอต่อการใช้งาน

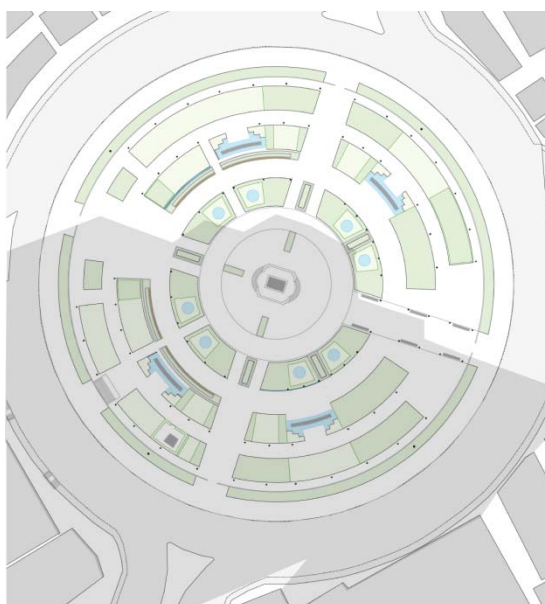
แผนผัง 6.4 พื้นที่ที่เกิดกิจกรรมแบบพักผ่อน

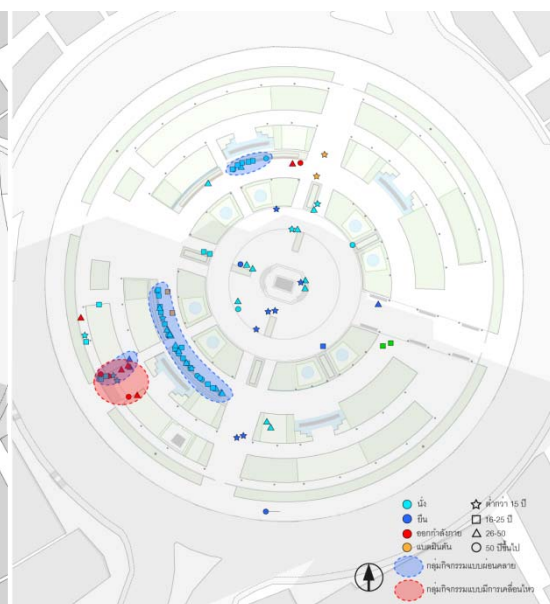
แผนผัง 6.5 การใช้พื้นที่ช่วงเย็นถึงหัวค่ำวันศุกร์

1.3 แสงสว่างและร่มเงา

จากการสังเกตการณ์พบว่าแสงสว่างและร่มเงามีความสำคัญอย่างมากต่อการเลือกใช้พื้นที่ เนื่องจากปัจจุบันพื้นที่ศึกษามีลักษณะเป็นลานโล่งและไม่มีการปลูกต้นไม้ใหญ่ ส่งผลให้ช่วงกลางวันแสงแดดส่องโดนพื้นที่ทั้งหมด และประกอบกับภายในลานไม่มีพื้นที่ส่วนที่เป็นพื้นหญ้าขนาดใหญ่ พื้นผิวลานจึงมีการสะสมความร้อนไว้มาก ผู้ใช้งานจึงไม่สามารถเข้ามาใช้งานพื้นที่ได้ และจะมีผู้ใช้งานอีกครั้งในช่วง 17.00 – 18.00 น. (แผนผัง 6.6-6.7) ที่มีเงาจากอาคารโดยรอบตกทอดลงมายังพื้นที่ลาน และกลุ่มกิจกรรมที่เกิดขึ้นส่วนมากจะอยู่ในบริเวณที่มีร่มเงา

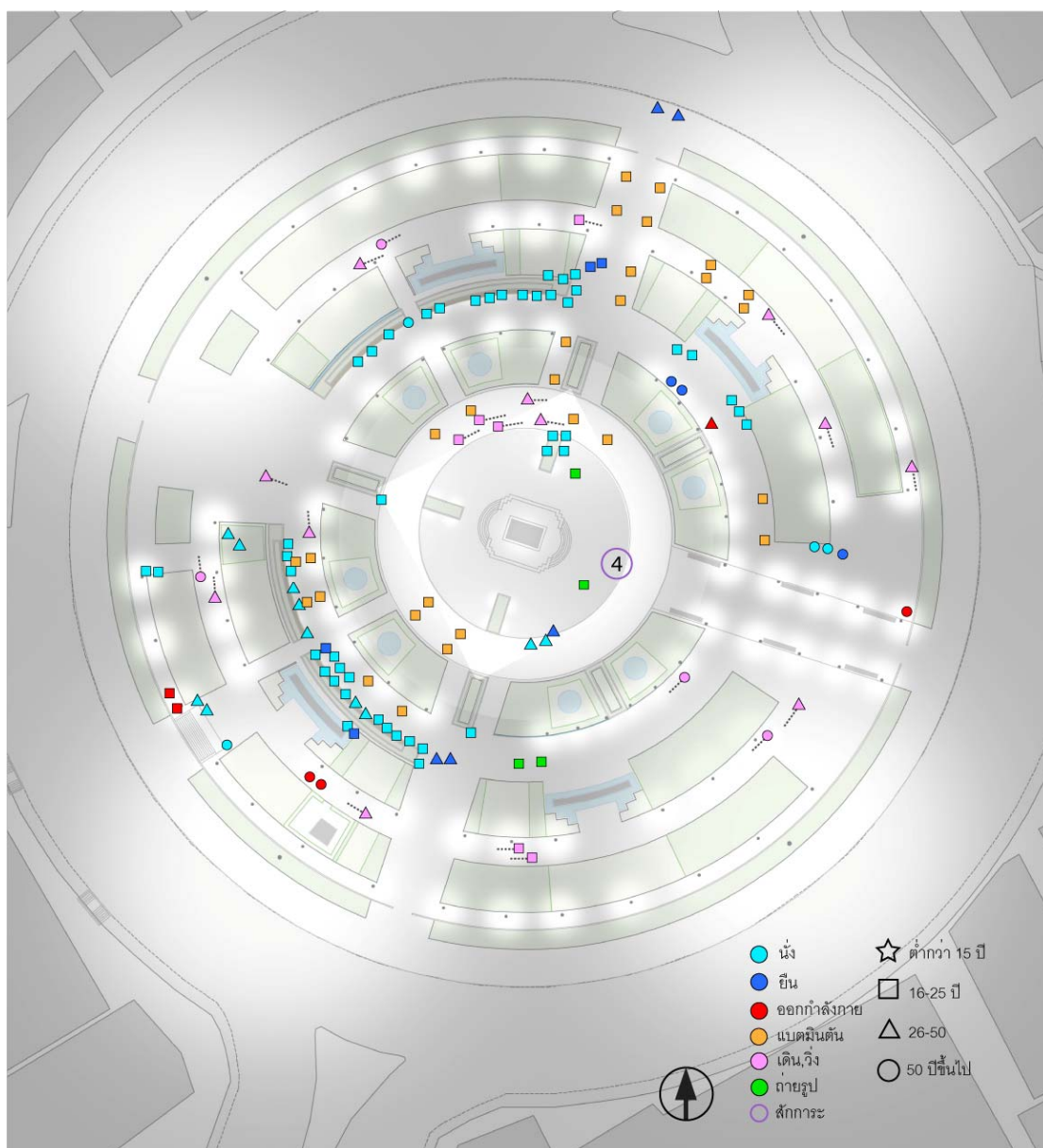

แผนผัง 6.6 ร่มเงาในช่วง 17.00-18.00 น.

แผนผัง 6.7 การใช้พื้นที่ช่วงที่มีร่มเงา

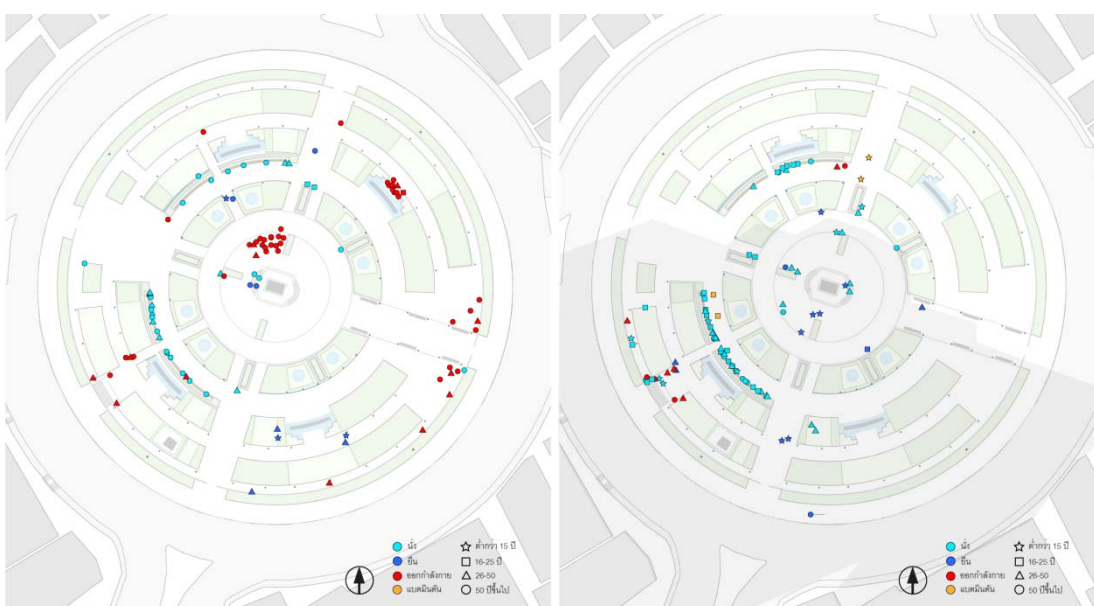
ตั้งแต่วันที่ 18.00 น. ภายในลานมีการเปิดไฟ โดยมีการใช้ไฟที่หลากหลาย ทั้งสปอตไลท์ขนาดใหญ่เพื่อสร้างความสว่างพื้นที่ลานอย่างทั่วถึง การติดตั้งเสาไฟตลอดแนวทางเดิน การฝังไฟตามขอบพื้นที่ต่างระดับ และการติดตั้งไฟส่องพระบรมราชานุสาวรีย์ ส่งผลให้ภายในพื้นที่มีความสว่างอย่างทั่วถึง และพบว่าเป็นช่วงเวลาที่มีการกระจายตัวของผู้ใช้มากกว่าช่วงเวลาอื่นๆ และในบริเวณลานใกล้ทางเข้าจากถนนอินทรพิทักษ์ ที่มีความสว่างน้อยกว่าพื้นที่อื่น พบว่ามีผู้ใช้งานน้อยมาก (แผนผัง 6.8)

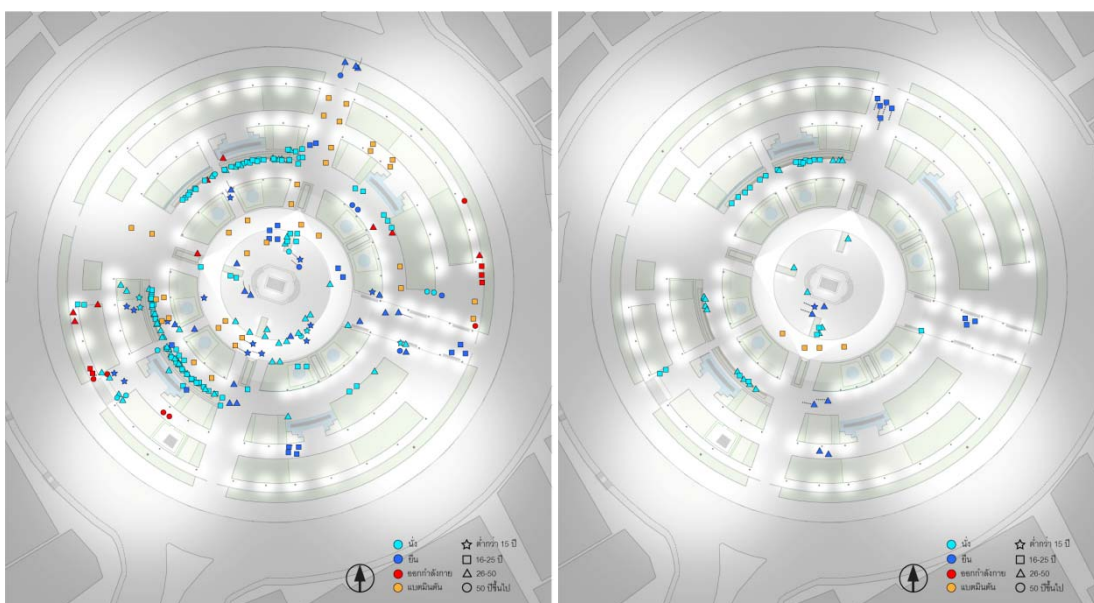
แผนผัง 6.8 การใช้พื้นที่ช่วงเย็นถึงหัวค่ำวันศุกร์

1.4 ประติมากรรม

เนื่องจากประติมากรรมในพื้นที่คือ พระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช จึงเป็นจุดดึงดูดผู้ใช้งานจากทั้งภายในชุมชน และจากนอกพื้นที่ เพื่อเข้ามาสักการะบูชา ทิศทางของพระบรมราชานุสาวรีย์มีผลต่อการเกิดกิจกรรมอย่างมาก จากการสำรวจพบว่ากิจกรรมที่เกิดขึ้นบริเวณลานสักการะ และแนวแกนทางเข้าด้านหน้าพระบรมราชานุสาวรีย์นั้น จะมีเพียงการสักการะและการเดินเล่นเท่านั้น เนื่องจากพระเจ้าตากสินเป็นที่เลื่อมใส ศรัทธาอย่างมากต่อคนในชุมชน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนใหญ่ ผู้ใช้จึงเลี้ยวไปใช้พื้นที่อื่นเช่น ลานด้านข้างของทางเดินเพื่อเป็นการแสดงความเคารพ และเพื่อป้องกันการรบกวนกันของกิจกรรม (แผนผัง 6.9-6.12)

แผนผัง 6.9ผังรวมการใช้งานพื้นที่ช่วงก่อนเวลาทำงาน แผนผัง 6.10 ผังรวมการใช้งานพื้นที่ช่วงเวลาเลิกงาน

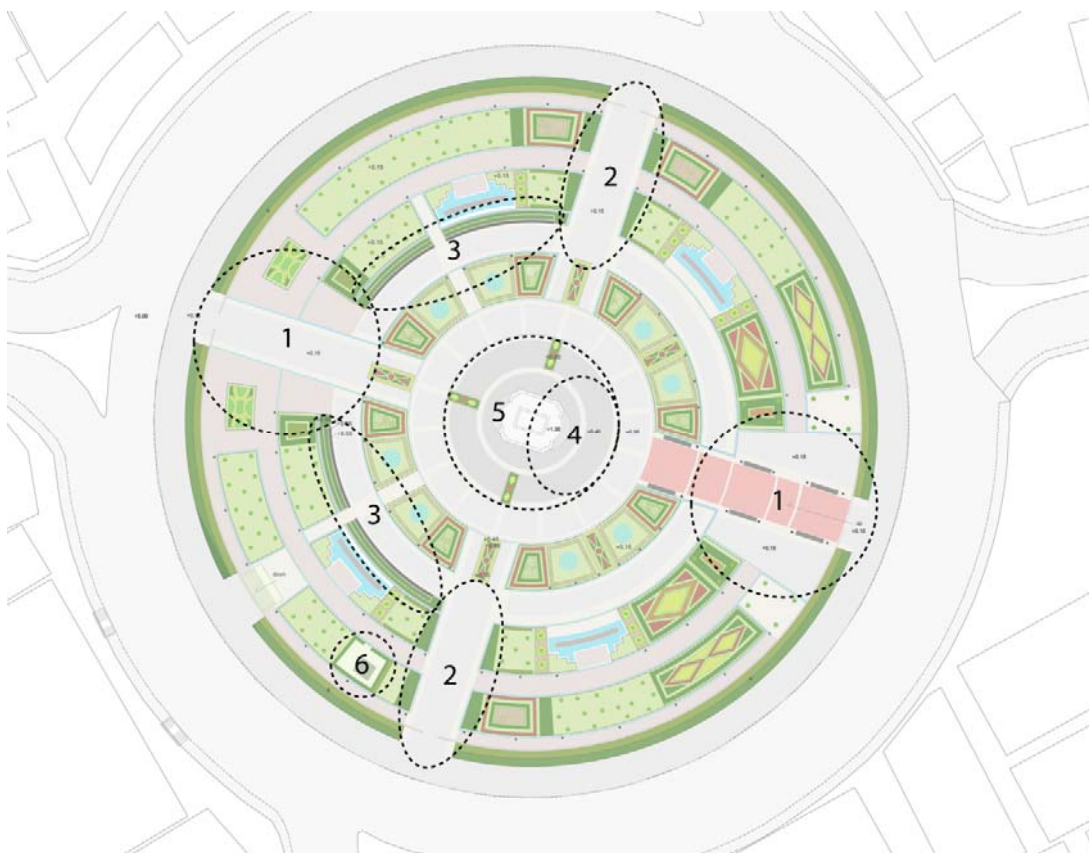

แผนผัง 6.11 ผังรวมการใช้งานพื้นที่ช่วงเย็นถึงหัวค่ำ แผนผัง 6.12 ผังรวมการใช้งานพื้นที่ช่วงหัวค่ำถึงดึก

1.5 การแบ่งพื้นที่

จากการทำการสำรวจ พบว่าพื้นที่ภายในลานไม่ได้มีการแบ่งพื้นที่เฉพาะสำหรับกิจกรรมแบบมีการเคลื่อนไหว แต่ในส่วนที่เป็นพื้นลาดแข็งจะถูกใช้งานมากกว่าส่วนที่เป็นพื้นหญ้า จากลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ จึงสามารถแบ่งออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้

1 ลานบริเวณทางเข้า	4 พื้นที่สักการะ
2 แคนทางเข้า	5 ลานรอบฐาน
3 พื้นที่นั่ง	6 พื้นที่สำหรับเจ้าหน้าที่

แผนผัง 6.13 พื้นที่ใช้งานภายในลานสาธารณะบริเวณวงเวียนใหญ่

จากการสำรวจผู้ใช้พื้นที่ลานสาธารณะบริเวณวงเวียนใหญ่พบว่ากิจกรรมแบบมีการผ่อนคลาย เกิดขึ้นมากบริเวณพื้นที่นั่งและลานรอบฐาน และกิจกรรมแบบมีการเคลื่อนไหวหากเป็นการออกกำลังกายจะรวมตัวมากบริเวณลานบริเวณทางเข้า และการวิ่งออกกำลังกายจะเกิดขึ้นมากบริเวณทางเดินรอบที่ 3 (แผนผัง 6.3) ส่วนในบริเวณอื่นๆของลานจะมีผู้ใช้กระจายตัวอย่างไม่หนาแน่น และการสักการะจะเกิดขึ้นเฉพาะในบริเวณพื้นที่สักการะเท่านั้น โดยในช่วงที่มีผู้ใช้งานจำนวนมาก จะเกิดการใช้พื้นที่ซ้อนทับกัน เช่นการเล่นกีฬาบนเส้นทางเดิน(ภาพ 6.4) เนื่องจากไม่มีการกำหนดพื้นที่เฉพาะนอกจากพื้นที่นั่ง และพื้นที่สักการะ ก่อให้เกิดปัญหาต่อผู้ใช้เป็นอย่างมาก

ภาพ 6.4 การเล่นกีฬาบริเวณที่นั่ง

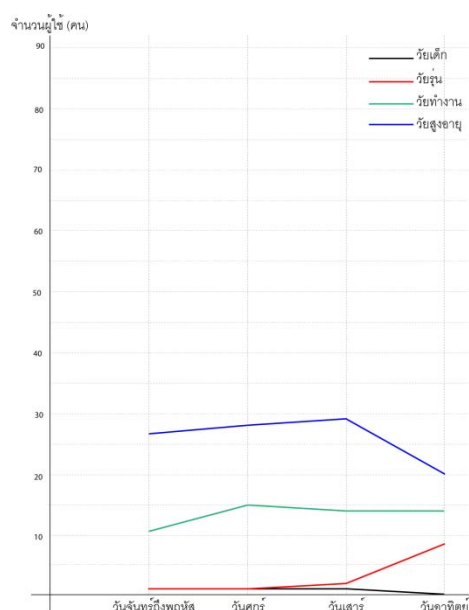
ภาพ 6.5 การรวมกลุ่มบนลานบริเวณทางเข้า

1.6 ช่วงวันและเวลา

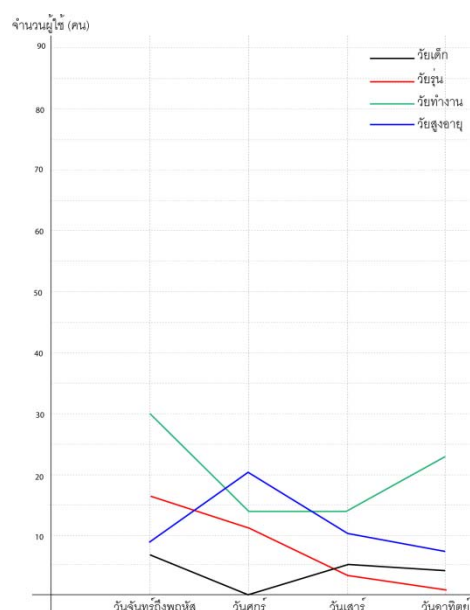
ปัจจัยทางด้านเวลาส่งผลโดยตรงต่อกลุ่มผู้ใช้และลักษณะกิจกรรมที่เกิดขึ้น เนื่องจากข้อจำกัดด้านอาชีพ และที่อยู่อาศัย โดยจากการเก็บข้อมูลแบ่งเป็น 4 ช่วงเวลาพบว่า

1.6.1 ช่วงก่อนเวลาทำงาน(ภาพ 6.6) จากการเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์เบื้องต้นพบว่า ผู้ใช้ส่วนมากเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่ต้องไปทำงาน หรือกลุ่มวัยทำงาน ที่ทำงานที่บ้าน ซึ่งอยู่ใกล้กับพื้นที่ลาน

1.6.2 ช่วงเวลาเลิกงาน(ภาพ 6.7) พบว่าผู้ใช้ช่วงวัยทำงานที่เข้าใช้พื้นที่ในช่วงเวลานี้มีทั้งผู้ที่อาศัยและผู้ที่ทำงานในบริเวณใกล้เคียง เห็นได้จากในวันจันทร์ถึงพฤหัสบดีจะมีจำนวนมากกว่าช่วงวันสุดสัปดาห์ ส่วนกลุ่มผู้ใช้ที่เป็นวัยรุ่น ส่วนมากจะมาจากสถานศึกษาในบริเวณใกล้เคียงเห็นได้จากในวันเสาร์อาทิตย์จะมีผู้ใช้งานในกลุ่มนี้น้อยมาก โดยที่กิจกรรมส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นในบริเวณที่มีร่มเงาจากอาคารรอบข้าง

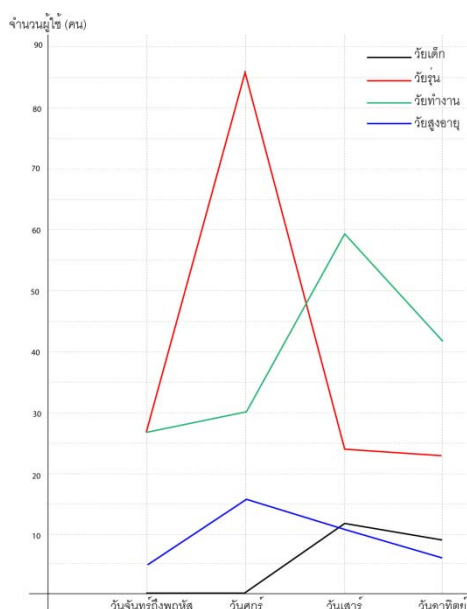
ภาพ 6.6 แผนภูมิสรุปจำนวนผู้ใช้ช่วงก่อนเวลาทำงาน

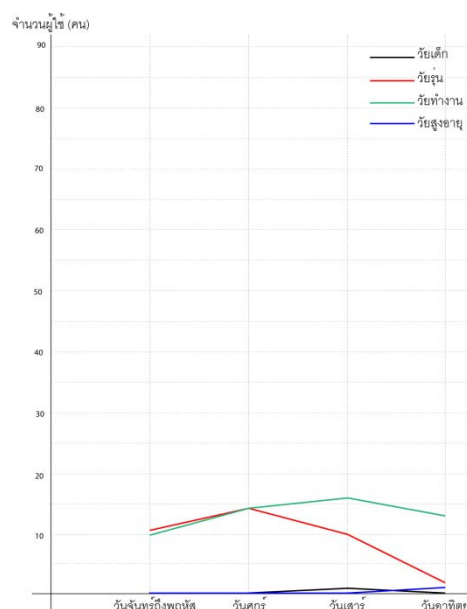
ภาพ 6.7 แผนภูมิสรุปจำนวนผู้ใช้ช่วงเวลาเลิกงาน

1.6.3 ช่วงเย็นถึงหัวค่ำ(ภาพ 6.8) สำหรับผู้ใช้ที่เป็นวัยรุ่น พบว่าจะเข้าใช้พื้นที่จำนวนมากในวันศุกร์ และมีทั้งกิจกรรมแบบผ่อนคลาย และการออกกำลังกาย เนื่องจากวันรุ่งขึ้นเป็นวันหยุด โดยมีทั้งผู้ที่มาจากสถานศึกษาและจากบ้านพักอาศัย ส่วนในวันอื่นส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่อาศัยในพื้นที่ใกล้เคียง จึงมีจำนวนใกล้เคียงกัน ส่วนผู้ใช้ที่เป็นวัยทำงาน จะเลือกเข้าใช้พื้นที่ในวันเสาร์อาทิตย์เนื่องจากเป็นผู้อยู่อาศัยในบริเวณใกล้เคียงและไม่เหนื่อยจากการทำงาน กิจกรรมที่ทำมักเป็นการพาครอบครัวมาเดินเล่นพักผ่อน จึงพบว่าในวันเสาร์อาทิตย์จะมีกลุ่มผู้ใช้งานในวัยเด็กเพิ่มขึ้นด้วย

1.6.4 ช่วงหัวค่ำถึงดึก(ภาพ 6.9) พบว่าผู้ใช้ส่วนใหญ่ที่ใช้งานในเวลานี้ จะเป็นผู้ที่อยู่อาศัยในพื้นที่ใกล้เคียง สามารถเดินทางได้อย่างสะดวก และมักเป็นผู้ใช้ในช่วงวัยรุ่นและวัยทำงานเท่านั้น

ภาพ 6.8 แผนภูมิสรุปจำนวนผู้ใช้ช่วงเย็นถึงหัวค่ำ

ภาพ 6.9 แผนภูมิสรุปจำนวนผู้ใช้ช่วงหัวค่ำถึงดึก

1.7 ความปลอดภัย

ความปลอดภัยคือปัจจัยหลักอีกส่วนหนึ่งที่มีผลต่อการเลือกใช้พื้นที่ จากการสัมภาษณ์พบว่าความปลอดภัยคือปัจจัยแรกๆที่ผู้ใช้จะคำนึงถึง และปัจจัยรองลงมาคือบรรยากาศของพื้นที่ โดยในปัจจุบันภายในพื้นที่วงเวียนใหญ่มีการจัดเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย ทั้งในบริเวณลานและทางลอดใต้ดิน มีการกำหนดเวลาเปิด ปิดลาน เพื่อเลี่ยงการเป็นพื้นที่ซอมู่ในเวลากลางคืน และมีการติดตั้งไฟส่องสว่างทั่วบริเวณลาน จึงสามารถลดปัญหาที่เกิดขึ้นก่อนการปรับปรุงทัศนียภาพ และเป็นทีพอใจของผู้ใช้มาก

2. การวิเคราะห์ความเหมาะสมในด้านความสอดคล้องกับการใช้พื้นที่กิจกรรม

เนื่องจากการสร้างลานบริเวณวงเวียนใหญ่นั้นประกอบด้วยวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการคือ เพื่อเป็นพื้นที่ในการประดิษฐานพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เพื่อแสดงความเป็นศูนย์กลางของชุมชน และเพื่อเป็นสวนสาธารณะขนาดเล็กให้คนในชุมชนได้ใช้พักผ่อน แต่ในภายหลังได้มีการปรับปรุงภูมิทัศน์โดยคำนึงถึงความเป็นพื้นที่โล่งบริเวณอนุสาวรีย์เป็นหลัก ในรูปแบบของลานโล่ง ส่งผลให้ความสามารถในการใช้พื้นที่ และรูปแบบกิจกรรมที่เกิดขึ้นมีการเปลี่ยนแปลง และเกิดเป็นปัญหาทางการใช้งาน จึงต้องวิเคราะห์หาความเหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ ที่เกิดจากการใช้งานพื้นที่ภายหลังการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ โดยความต้องการพื้นที่ต้องคำนึงถึงความเป็นลานสาธารณะ ว่ามีความต้องการองค์ประกอบในลักษณะใดบ้าง พร้อมทั้งมีการจำแนกความต้องการพื้นที่เฉพาะตามรูปแบบกิจกรรม และขนาดของพื้นที่ตามจำนวนผู้ใช้งานผู้ใช้งานกิจกรรมต่างๆ

2.1 ลักษณะของกิจกรรมที่ส่งผลต่อความต้องการพื้นที่ประกอบกิจกรรม

กิจกรรมที่เกิดขึ้นบนลานสาธารณะเป็นไปได้ทั้งรูปแบบของการใช้งาน และในเชิงสัญลักษณ์ที่สำคัญของเมือง จึงควรมีการจัดการ และอนุรักษ์ เพื่อคงเอกลักษณ์ของพื้นที่ไว้ ดังนั้นในการออกแบบจึงต้องคำนึงถึงความเหมาะสม ของกิจกรรมทุกประเภทที่จะเกิดขึ้นภายในพื้นที่เพื่อความสะดวก และความปลอดภัยของผู้ใช้งาน โดยกิจกรรมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันสามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ กิจกรรมนันทนาการ ซึ่งประกอบไปด้วย กิจกรรมแบบผ่อนคลาย และกิจกรรมแบบมีการเคลื่อนไหว และอีกส่วนคือ กิจกรรมทางสังคม ได้แก่ การสักการะบูชา การประกอบพิธีกรรม รวมไปถึงการรวมกลุ่มทางการเมืองอีกด้วย (ภาพ 6.10-11)

ภาพ 6.10 กิจกรรมในวันพระเจ้าตากสิน

ภาพ 6.11 กิจกรรมการชุมนุมทางการเมือง

2.1.1 กิจกรรมนันทนาการ

คือกิจกรรมที่มักเกิดจากการใช้งานของคนในชุมชน โดยมีรูปแบบหลากหลายแตกต่างกันไปตามเวลา และความต้องการของผู้ใช้ สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

- กิจกรรมแบบผ่อนคลาย

ตารางที่ 6.1 องค์ประกอบในลานสาธารณะเพื่อกิจกรรมแบบผ่อนคลาย

องค์ประกอบ	ลักษณะที่เหมาะสม	ลักษณะปัจจุบัน
การปิดล้อม	- การสร้างขอบของพื้นที่ ด้วยการใช้อองค์ประกอบ เช่น ที่นั่ง ผนัง เสา หรือต้นไม้ เพื่อให้ผู้ใช้รู้สึกว่าคุณภาพด้านหลังได้รับการปกป้อง	- มีการทำรั้วเตี้ยโดยรอบลาน และไม่มีการปลูกต้นไม้ จึงให้ความรู้สึกปิดล้อมเพียงเล็กน้อย
พื้นที่นั่ง	- ควรมีความหลากหลายของรูปแบบเพื่อรองรับกิจกรรมที่หลากหลาย	- มีทั้งการใช้ที่นั่งยาว ขอบกระบะขอบต่างระดับ และพื้นหญ้าเป็นที่นั่ง
ต้นไม้	- การใช้ต้นไม้ใหญ่ในการสร้างความรู้สึกโอบล้อมให้กับพื้นที่ ช่วยลดอุณหภูมิ และให้ร่มเงา	- ไม่มีการปลูกต้นไม้ใหญ่ มีการใช้ไม้พุ่มเพื่อลดการคายความร้อนของพื้น และประดับตกแต่งพื้นที่เท่านั้น
น้ำ	- การใช้เสียงน้ำเพื่อกลบเสียงของเมือง - การใช้น้ำเพื่อสร้างความใกล้ชิดกับธรรมชาติ	- มีการใช้น้ำพุ แต่ไม่ได้เปิดตลอดเวลา และมีบ่อน้ำแต่ไม่ใช้บริเวณที่เป็นที่นั่ง จึงพบว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้และองค์ประกอบจากน้ำน้อยมาก
บรรยากาศ	- ความร่มรื่น อากาศบริสุทธิ์ - ปราศจากเสียงรบกวน	- เนื่องจากไม่มีการปลูกต้นไม้ใหญ่ จึงไม่เกิดความร่มรื่นในพื้นที่ - คาดว่าภายในพื้นที่จะมีปริมาณมลพิษทางอากาศค่อนข้างสูง เนื่องจากถูกล้อมรอบโดยถนนทุกด้าน

ภาพ 6.12 องค์ประกอบน้ำ

ภาพ 6.13 ความไม่ปิดล้อมของพื้นที่

- กิจกรรมแบบมีการเคลื่อนไหว

ตารางที่ 6.2 องค์ประกอบในลานสาธารณะเพื่อกิจกรรมแบบมีการเคลื่อนไหว

องค์ประกอบ	ลักษณะที่เหมาะสม	ลักษณะปัจจุบัน
เส้นทางสัญจร	- มีเส้นทางเดิน หรือวิ่งออกกำลังกายที่ชัดเจน	- ภายในลานแบ่งเส้นทางเดินออกเป็น 4 รอบ และมีทางเดินรอบนอกติดกับถนน
ขอบเขตของพื้นที่	- ควรแยกพื้นที่ออกจากกิจกรรมอื่นๆ เพื่อป้องกันการรบกวน	- ไม่มีการแยกพื้นที่เฉพาะจึงเกิดการใช้พื้นที่ทับซ้อนกันในช่วงที่มีผู้ใช้งานจำนวนมาก
ขนาด	- ควรมีพื้นที่กว้างพอให้เกิดการรวมกลุ่มทำกิจกรรม หรือเพื่อประกอบกิจกรรมที่มีการเคลื่อนไหวมาก	- พื้นที่ส่วนที่กว้างคือลานบริเวณฐานและทางเดิน ซึ่งเป็นพื้นที่ประกอบกิจกรรมอื่นๆ เช่น สักการะ และเดินออกกำลังกาย

ภาพ 6.14 เส้นทางเดิน

ภาพ 6.15 การใช้เส้นทางเดินเป็นพื้นที่นั่ง

2.1.2 กิจกรรมทางสังคม

กิจกรรมทางสังคมคือกิจกรรมที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้พื้นที่ร่วมกัน โดยในพื้นที่วงเวียนใหญ่พบว่า กิจกรรมรูปแบบนี้มักเกิดขึ้นในวันสำคัญ งานประเพณี เทศกาลต่างๆ เพื่อใช้เป็นพื้นที่ประกอบพิธีกรรม รวมไปถึงการรวมกลุ่มทางการเมือง และในวันธรรมดาจะเกิดขึ้นในรูปแบบของกลุ่มคนที่เข้ามาสักการะพระบรมราชานุสาวรีย์ โดยที่พื้นที่รองรับกิจกรรมทางสังคมควรมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ

ตารางที่ 6.3 องค์ประกอบในลานสาธารณะเพื่อกิจกรรมทางสังคม

องค์ประกอบ	ลักษณะที่เหมาะสม	ลักษณะปัจจุบัน
ประติมากรรม	- ต้องมีความโดดเด่น และมักอยู่ตรงกลางพื้นที่	- อยู่บริเวณกลางลาน
รูปทรงของพื้นที่	- ควรมีความสมมาตรเพื่อเน้นความสมบูรณ์ของพื้นที่	- มีลักษณะสมมาตรตามแนวแกนทางเข้า
มุมมอง	- สามารถมองเห็นได้ง่ายจากทุกทิศทาง และต้องแยกจากอาคารอื่นรอบข้าง	- เปิดโล่ง และสามารถมองเห็นได้จากทุกทิศทาง
บรรยากาศ	- ทัศนียภาพต้องมีความสวยงาม - ไม่ถูกรบกวนจากสภาพแวดล้อม	- ทัศนียภาพไม่สวยงามนักเนื่องจากความเปิดโล่งของพื้นที่ทำให้เห็นอาคารโดยรอบที่บางส่วนมีความทรุดโทรม และมีป้ายโฆษณา ส่งผลให้พระบรมราชานุสาวรีย์ดูไม่โดดเด่น
ความสูงของสิ่งปิดล้อม	- ควรมีความสูงที่สม่ำเสมอ - มีรูปแบบสวยงาม	- จากมุมมองภายใน พบว่ามีความสูงแตกต่างกันตั้งแต่อาคาร 2 ชั้น ไปจนถึง คอนโดสูง 20 ชั้น

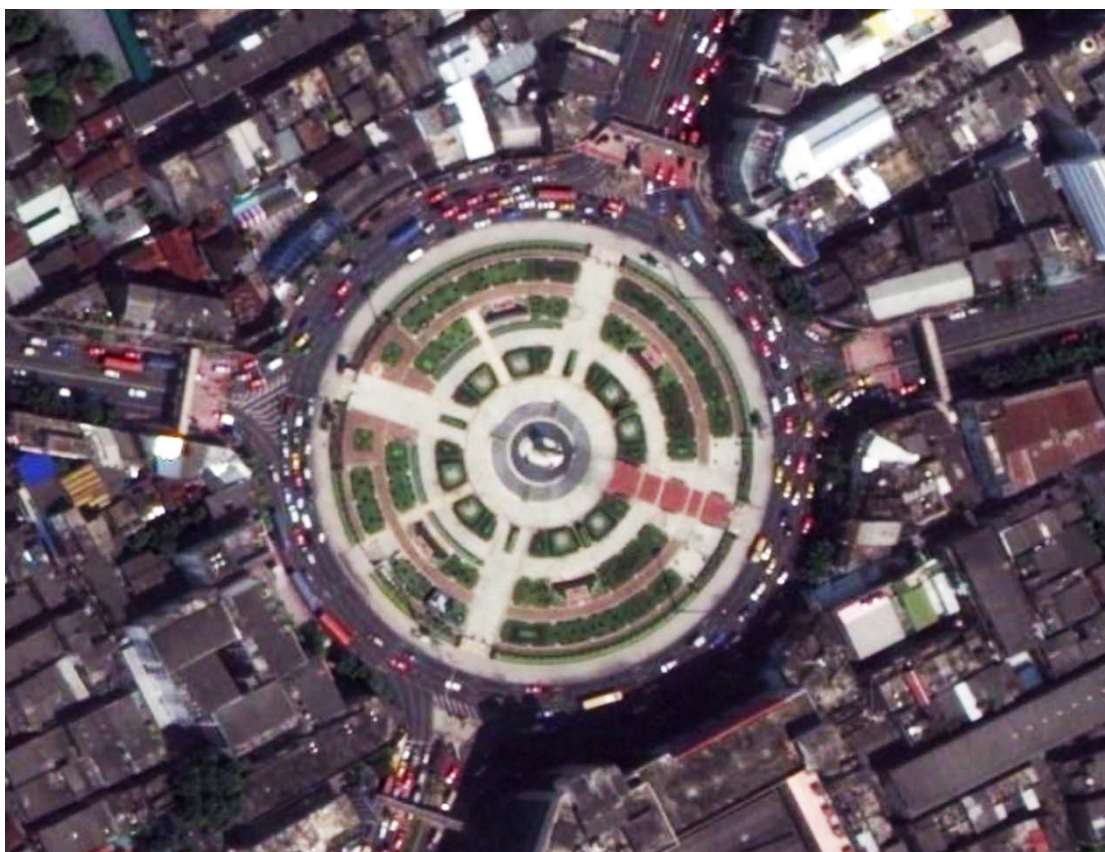
ภาพ 6.16 รูปทรงของพื้นที่

ภาพ 6.17 ทัศนียภาพ และสิ่งปิดล้อม

จากตารางเปรียบเทียบลักษณะที่เหมาะสม และลักษณะปัจจุบันนั้น เห็นได้ว่าลานสาธารณะบริเวณวงเวียนใหญ่ภายหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์นั้น มีการออกแบบโดยไม่ได้คำนึงถึงกิจกรรมที่เกิดขึ้นจริงจึงส่งผลให้การแบ่งพื้นที่ ไม่สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดการซ้อนทับของพื้นที่ใช้งาน นอกจากนี้การคำนึงความเป็นลานรอบพระบรมราชานุสาวรีย์เพียงอย่างเดียว นั้น เมื่อออกแบบตามหลักเกณฑ์แล้วจึงเกิดความไม่สัมพันธ์กับพื้นที่โดยรอบ เช่น

- ความไม่สัมพันธ์กันของโครงสร้างภายในและโครงสร้างของเมือง โดยโครงสร้างภายในพื้นที่ที่มีความสมมาตรมีแนวแกนชัดเจน แต่ไม่มีความต่อเนื่องกับแนวแกนของพื้นที่ เช่น แกนทั้ง 4 ภายในลานสัมพันธ์กับทิศทางของพระบรมราชานุสาวรีย์ แต่ไม่สัมพันธ์กับแนวถนน จึงไม่เกิดมุมมองที่มีประสิทธิภาพมากพอ (ภาพ 6.18)

ภาพ 6.18 ภาพถ่ายทางอากาศแสดงแนวแกนภายในลาน และแนวแกนถนน

- การตัดต้นไม้ใหญ่ในพื้นที่วงเวียนใหญ่ และแนวถนนทั้งหมด เพื่อเปิดมุมมองสู่พระบรมราชานุสาวรีย์ โดยไม่คำนึงถึงระดับสายตาและมุมมองที่เกิดขึ้นจริง ส่งผลกระทบทางการใช้งานพื้นที่ภายในคือไม่สามารถใช้พื้นที่ได้ในช่วงกลางวัน และกระทบต่อถนนโดยรอบคือ แสงแดดส่องโดนพื้นถนนโดยตรง จึงทำให้ผู้คนไม่อยากจะทางเดินเท้า ซึ่งเป็นการเข้าถึงลานเพียงวิธีเดียว (ภาพ 6.19 - 6.22)

- การเปิดโล่งมุมมองโดยไม่คำนึงถึงลักษณะอาคารโดยรอบ จึงสูญเสียความเป็นเอกลักษณ์และขอบเขตที่ชัดเจนของพื้นที่ เกิดความไม่สวยงามของภูมิทัศน์ที่เป็นฉากหลังของพระบรมราชานุสาวรีย์ รวมทั้งผู้ใช้อย่างไม่สามารถรับรู้ถึงความปิดล้อมได้อีกด้วย

- ไม่เกิดความรุ่มร้อนภายในพื้นที่ ซึ่งมีความสำคัญต่อกิจกรรมแบบผ่อนคลายเป็นมาก เห็นได้จากการสัมภาษณ์ ซึ่งผู้ใช้จะเลือกใช้งานพื้นที่ที่มีบรรยากาศดีกว่า เช่น อุณหภูมิต่ำกว่า สภาพแวดล้อมสวยกว่า

ภาพ 6.19 มุมมองจากถนนประชาธิปไตยก่อนการปรับปรุง

ภาพ 6.20 มุมมองจากถนนอินทรีพิทักษ์ก่อนการปรับปรุง

ภาพ 6.21 มุมมองจากถนนประชาธิปไตยหลังการปรับปรุง

ภาพ 6.22 มุมมองจากถนนอินทรีพิทักษ์หลังการปรับปรุง

2.2. การใช้คุณลักษณะและปริมาณผู้ใช้งานในการกำหนดขนาดสัดส่วนของพื้นที่

2.2.1 ปัจจัยทางคุณลักษณะของผู้ใช้งาน

จากการศึกษาทฤษฎีและการเก็บข้อมูลจากพื้นที่ศึกษาพบว่าคุณลักษณะของผู้ใช้งานที่ส่งผลต่อการประกอบกิจกรรมคือ ช่วงอายุซึ่งพบความแตกต่างดังนี้

- ช่วงวัยเด็ก เป็นกลุ่มผู้ใช้ที่จะไม่เข้ามาในพื้นที่ลานตามลำพัง แต่จะมาพร้อมกับผู้ปกครอง ดังที่เห็นจากปริมาณผู้ใช้งานในวันที่มีวัยเด็กจำนวนมาก ก็จะมีผู้ใช้ที่เป็นวัยทำงานมากขึ้นด้วย

- ช่วงวัยรุ่น เนื่องจากในเวลาที่ทำการเก็บข้อมูลเป็นช่วงเปิดเทอมจึงพบว่า ผู้ใช้ที่เป็นวัยรุ่นจะเข้าใช้พื้นที่ในช่วงเลิกเรียนเป็นจำนวนมาก และมากที่สุดในวันศุกร์ ซึ่งมี ผู้ใช้ที่เป็นผู้อยู่อาศัยในพื้นที่ และมาจากสถาบันการศึกษาที่ใกล้กับลาน สาเหตุที่ผู้ใช้กลุ่มนี้มากในวันศุกร์เนื่องจากวันรุ่งขึ้นเป็นวันหยุดและอาจไม่ได้อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่สามารถเดินทางมายังลานในวันเสาร์และอาทิตย์ได้ ผู้ใช้ที่เป็นช่วงวัยรุ่นจะเข้าใช้พื้นที่เป็นกลุ่ม ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป และจะเลือกใช้พื้นที่จากที่ว่างที่มีผู้ใช้งานน้อย จึงพบว่าเป็นกลุ่มที่มีการกระจายตัวบนพื้นที่ลานมากที่สุด

- ช่วงวัยทำงาน เป็นช่วงวัยที่มีจำนวนผู้ใช้พื้นที่ค่อนข้างคงที่ และจากการสัมภาษณ์พบว่าผู้ใช้ส่วนมากเป็นคนที่อาศัยในพื้นที่ใกล้เคียง ในระยะ 800 ม. และพบว่ามีเพียงผู้ใช้ที่เข้ามาสักการะเท่านั้นที่เคยเข้าใช้พื้นที่ลานเป็นครั้งแรก ผู้ใช้ในช่วงวัยทำงานมักมาใช้พื้นที่ตามลำพัง หรือมีการรวมกลุ่มไม่เกิน 3 คน และมักเป็นกิจกรรมแบบผ่อนคลาย จึงพบว่ามีกิจกรรมที่บริเวณที่นั่ง ลานรอบฐาน และเส้นทางเดินที่ 1 จำนวนมาก

- ช่วงวัยสูงอายุ โดยพบว่าทั้งหมดเป็นผู้อยู่อาศัยในพื้นที่ใกล้เคียงที่สามารถเดินทางมายังพื้นที่ลานได้ จึงพบว่าเป็นกลุ่มผู้ใช้ที่มีจำนวนค่อนข้างคงที่ในช่วงเวลาเดียวกันของทุกวัน เป็นช่วงวัยที่เลือกใช้พื้นที่งานในช่วงเช้าเป็นจำนวนมาก เพื่อกออกกำลังกาย และเลี้ยงช่วงที่มีผู้ใช้งานเยอะ เนื่องจากต้องการความเป็นส่วนตัวสูง และมักเข้าใช้งานตามลำพัง จากการสำรวจพบว่ามีเพียง 2 กลุ่มเท่านั้นที่มีการรวมกลุ่มเพื่อกกำลังกาย และเลือกใช้พื้นที่ที่ใกล้กับทางเข้าออก หรือในบริเวณที่สามารถนั่งพักได้อย่างสะดวกเช่น บริเวณพื้นที่นั่ง หรือชั้นบันไดของฐานพระบรมราชานุสาวรีย์

2.2.2 จำนวนผู้ใช้

จำนวนผู้ใช้นั้นสามารถใช้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดขนาดของพื้นที่ได้ในระดับหนึ่ง โดยต้องคำนึงถึงขนาดพื้นที่ที่เหมาะสมในการประกอบกิจกรรมนั้นๆร่วมด้วย

เมื่อนำจำนวนผู้ใช้งานรวมของแต่ละช่วงเวลามาเปรียบเทียบกันพบว่า จำนวนผู้ใช้งานช่วงก่อนเวลาทำงานมีปริมาณที่คงที่ที่สุด ในวันที่มีผู้ใช้งานมากที่สุดมีความแตกต่างจากปริมาณผู้ใช้งานเฉลี่ยเพียง 2.75 และวันที่มีผู้ใช้งานน้อยที่สุดมีความแตกต่างจากปริมาณผู้ใช้งานเฉลี่ยเพียง 3.25 ส่วนในช่วงเย็นถึงหัวค่ำซึ่งในแต่ละวันมีปริมาณผู้ใช้งานแตกต่างกันมาก พบว่าในวันที่มีผู้ใช้งานมากที่สุดมีความแตกต่างจากปริมาณผู้ใช้งานเฉลี่ยถึง 37.75 และวันที่มีผู้ใช้งานน้อยที่สุดมีความแตกต่างจากปริมาณผู้ใช้งาน

เฉลี่ยถึง 35.25 (ตาราง 6.4) ซึ่งจากข้อมูลที่ได้พบว่ามีผู้ใช้งานมากกว่าวันอื่นมาก และผู้ใช้งานส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่นซึ่งส่วนหนึ่งเป็นนักเรียนนักศึกษาจากสถาบันที่อยู่ใกล้เคียง นอกจากนี้ยังพบว่าช่วงเวลาที่มีย่านผู้ใช้งานมากที่สุดของวันจันทร์ถึงพฤหัสบดีคือช่วงเวลาเลิกงาน และในวันศุกร์ถึงอาทิตย์จะเป็นช่วงเย็นถึงหัวค่ำ

ตารางที่ 6.4 ตารางค่าเฉลี่ยของจำนวนผู้ใช้งานแบ่งตามช่วงเวลา

วัน \ ช่วงเวลา	ช่วงก่อนเวลาทำงาน	ช่วงเวลาเลิกงาน	ช่วงเย็น ถึงหัวค่ำ	ช่วงหัวค่ำถึงดึก	รวม
วันจันทร์ถึง พฤหัส	40	61	59	21	181
วันศุกร์	45	44	132	28	249
วันเสาร์	46	30	106	27	209
วันอาทิตย์	42	33	80	16	171
เฉลี่ย	43.25	42	94.25	23	

โดยจากการสำรวจพบว่ากิจกรรมแต่ละประเภทมีการเปลี่ยนแปลงเชิงปริมาณตามช่วงวันและเวลา เพื่อการจัดสรรพื้นที่ให้เหมาะสมกับกิจกรรมที่เกิดขึ้นทุกช่วงเวลานั้น จึงต้องใช้ปริมาณมากที่สุดที่เกิดกิจกรรมนั้นๆ มาคำนวณโดยที่กิจกรรมบางประเภทสามารถใช้พื้นที่ร่วมกันได้ เช่น กิจกรรมประเภทผ่อนคลายเป็นต้นมาทั้งหมดสามารถใช้พื้นที่ร่วมกันได้ หากนำจำนวนผู้ใช้แปลงเป็นอัตราส่วนร้อยละ จะพบว่าภายในบริเวณลานควมมีพื้นที่เพื่อการพักผ่อนร้อยละ 44.4 ซึ่งถือเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ที่สุด ต้องมีเส้นทางเดินร้อยละ 18.3 มีพื้นที่ที่เป็นพื้นแข็งเพื่อรองรับการออกกำลังกายร้อยละ 14.2 พื้นที่ลานที่มีบริเวณสำหรับการเล่นกีฬาร้อยละ 16.6 และพื้นที่สัการะ ร้อยละ 6.5

ตารางที่ 6.5 การใช้จำนวนผู้ใช้ในการคิดสัดส่วนพื้นที่กิจกรรม

กิจกรรม	จำนวนผู้ใช้สูงสุด (คน)	ขนาดพื้นที่กิจกรรม (ร้อยละ)
นั่งพักผ่อน	51	44.4
ยืน และเดินเล่น	24	
เดิน และวิ่งออกกำลังกาย	31	18.3
ออกกำลังกายอยู่กับที่	24	14.2
การเล่นกีฬา	28	16.6
สัการะ	11	6.5

ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงรูปแบบที่สามารถสร้างความสมบูรณ์ของพื้นที่ด้วย เนื่องจากลานสาธารณะนี้เป็นลานรอบพระบรมราชานุสาวรีย์ ดังนั้นอัตราส่วนเต็มร้อยอาจไม่ได้หมายถึงพื้นที่ทั้งหมด แต่เป็นพื้นที่หลังจากการกำหนดพื้นที่แกนทางพิธีการแล้ว

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเห็นได้ว่า ลักษณะพฤติกรรม และการเลือกใช้พื้นที่ต่างๆ เกิดจากปัจจัยหลายด้านประกอบเข้าด้วยกัน และปัจจัยที่ผู้ออกแบบสามารถควบคุมได้คือ ปัจจัยทางด้านองค์ประกอบในการออกแบบเท่านั้น เพื่อสรุปผลของการวิจัยจึงต้องนำการวิเคราะห์ที่ได้นี้ไปตอบคำถามของงานวิจัย เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะของงานวิจัยต่อไป

บทที่ 7

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์หลักของงานวิจัยนี้ เพื่อศึกษารูปแบบการใช้งานพื้นที่ลานสาธารณะเพื่อค้นหาปัจจัยทางกายภาพที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้ใช้ และต้องการชี้ให้เห็นอุปสรรคและปัญหาในการใช้พื้นที่ลานในปัจจุบัน ซึ่งมักเกิดจากการออกแบบและเลือกใช้อุปกรณ์ประกอบอย่างไม่เหมาะสม โดยเลือกพื้นที่ลานสาธารณะบริเวณวงเวียนใหญ่เป็นกรณีศึกษา เนื่องจากเป็นลานที่อยู่ในย่านชุมชน และเป็นพื้นที่ที่ขาดแคลนพื้นที่โล่งเพื่อการนันทนาการของคนในชุมชน เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนา และแก้ปัญหา รวมถึงเป็นแนวทางในการออกแบบลานสาธารณะในประเทศไทยในอนาคต

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 ลักษณะทางกายภาพ และองค์ประกอบในการออกแบบลานสาธารณะบริเวณวงเวียนใหญ่ ที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้ใช้

1.1.1 ข้อมูลทางด้านกายภาพ

จากการศึกษาพบว่าในการปรับปรุงพื้นที่นั้นเน้นการออกแบบเพื่อให้พระบรมราชานุสาวรีย์ดูเด่นขึ้น และเพื่อให้เป็นที่พักผ่อนเป็นหลัก การจัดวางองค์ประกอบภายในลานมีการแยกพื้นที่สักการะและพื้นที่พักผ่อนออกเป็นสัดส่วนเท่าๆกัน โดยไม่ได้คำนึงถึงจำนวนผู้ใช้งานและกิจกรรมที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งมีกลุ่มกิจกรรมประเภทการพักผ่อน และออกกำลังกายจำนวนมาก จึงเกิดการใช้พื้นที่ซ้อนทับกันในช่วงเวลาที่มีผู้ใช้งานมาก และพบว่าองค์ประกอบทางกายภาพที่ส่งผลอย่างมากต่อพฤติกรรมของผู้ใช้คือ ถนนและการเข้าถึงพื้นที่นั่ง แสงสว่างและร่มเงา ประติมากรรม การแบ่งพื้นที่ ช่วงวันและเวลา

- ถนนและการเข้าถึง ปัจจุบันมีการทำทางลอดใต้ดินซึ่งช่วยให้ผู้ใช้งานส่วนหนึ่งสามารถเข้าถึงลานได้สะดวกขึ้น แต่การสร้างทางลอดใต้ดินเพียงทางเดียวนั้น และยกเลิทางม้าลายโดยรอบ ยังไม่สามารถรองรับผู้ใช้งานอย่างทั่วถึงได้ ส่งผลให้ในปัจจุบันยังพบว่าผู้ใช้จากด้านถนนที่ไม่มีทางลอดใต้ดินเข้าถึงพื้นที่ลานด้วยการข้ามถนนที่ไม่มีทางม้าลายซึ่งไม่สะดวกและไม่ปลอดภัย จึงพบว่าทางการใช้งานบริเวณใกล้เคียงกับทางเข้าที่สามารถเข้าถึงได้สะดวก จะมีกลุ่มผู้ใช้รวมตัวค่อนข้างมากกว่าทางเข้าที่เข้าถึงได้ยาก ส่วนการตัด

ต้นไม้ใหญ่บริเวณแนวถนนที่มุ่งสู่วงเวียนใหญ่ นั้น ส่งผลให้เกิดความร้อน ซึ่งเป็นอุปสรรคในการใช้ทางเท้า ซึ่งเป็นวิธีการเข้าถึงวงเวียนใหญ่เพียงวิธีเดียวเท่านั้น

- พื้นที่นี้ พบว่าผู้ใช้งานในกิจกรรมแบบผ่อนคลาย จะรวมตัวกันมากในบริเวณที่มีพื้นที่นี้

- แสงสว่างและร่มเงา มีผลโดยตรงต่อการเลือกพื้นที่ประกอบกิจกรรม โดยพบว่าในช่วงกลางวันผู้ใช้จะรวมตัวมากในบริเวณที่มีร่มเงาจากอาคารรอบข้าง หรือใช้งานในช่วงที่พื้นที่ลานไม่ได้รับแสงแดดโดยตรง ในช่วงที่แสงแดดส่องพื้นที่ลานโดยตรงจะไม่สามารถใช้งานพื้นที่ได้ จึงพบว่าช่วงเวลาที่สามารถใช้พื้นที่น้อยลงมากเนื่องจากไม่มีร่มเงาภายในพื้นที่ ส่วนในช่วงเวลากลางคืนพื้นที่ส่วนใหญ่มีการติดตั้งไฟแล้ว จึงมีการกระจายตัวของผู้ใช้มากกว่าช่วงกลางวัน และในพื้นที่ที่สว่างน้อยกว่าจะไม่มีผู้ใช้งาน

- ประติมากรรม ทางด้านหน้าของพระบรมราชานุสาวรีย์เป็นพื้นที่สักการะบูชา กิจกรรมอื่นๆที่เกิดขึ้น จึงมักเลือกใช้พื้นที่ที่อยู่ห่างออกมา หรืออยู่ทางด้านหลังของพระบรมราชานุสาวรีย์ เพื่อเลี่ยงการรบกวนกัน

- การแบ่งพื้นที่ การแบ่งพื้นที่ดัดแปลงไม่คำนึงถึงลักษณะกิจกรรมที่เกิดขึ้นจึงส่งผลให้เมื่อมีการใช้งานจำนวนมาก เกิดเป็นพื้นที่ทับซ้อนกัน จึงไม่สะดวกต่อการประกอบกิจกรรม

- ช่วงวันและเวลา ส่งผลโดยตรงกับการเกิดกิจกรรมเนื่องจากข้อจำกัดด้านอาชีพ และที่อยู่อาศัย ทำให้ผู้ใช้สามารถเข้าใช้พื้นที่ได้ในวันและเวลาต่างกัน

1.1.2 ข้อมูลทางด้านพฤติกรรม

จากการเก็บข้อมูลและทำการสัมภาษณ์ผู้ใช้ พบว่าความต้องการประการแรกของผู้ใช้คือความรู้สึกปลอดภัย และความสะดวกสบายทั้งในการเข้าถึง การพักผ่อน และการออกกำลังกาย โดยพบว่ากิจกรรมส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นจากผู้ใช้ประจำนั้น เป็นการออกกำลังกายของวัยสูงอายุและวัยทำงาน ส่วนการใช้พื้นที่เพื่อการพักผ่อนนั้น จะเกิดขึ้นมากในช่วงสุดสัปดาห์ ในการออกแบบจึงควรคำนึงถึงพื้นที่ที่เหมาะสมกับการออกกำลังกาย ทั้งเส้นทางวิ่ง และตำแหน่งของพื้นที่โล่งเพื่อการออกกำลังกาย เพื่อลดการซ้อนทับของพื้นที่ที่เกิดขึ้น

1.2 ความเหมาะสมของลักษณะทางกายภาพของลาน เพื่อการใช้งาน

1.2.1 ด้านปริมาณ

พบว่ากิจกรรมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันสามารถแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ กิจกรรมแบบผ่อนคลาย กิจกรรมแบบมีการเคลื่อนไหว และการสักการะ โดยในปัจจุบันไม่มีการกำหนดขอบเขตของพื้นที่ประกอบกิจกรรมที่ชัดเจนจึงพบว่ามียุทธศาสตร์พื้นที่ที่มีผู้ใช้งานจำนวนมาก และหลายพื้นที่ที่ไม่มีผู้ใช้งาน เพื่อวิเคราะห์ความเหมาะสมทางด้านปริมาณจึงต้องแบ่งตามลักษณะกิจกรรมคือ

- กิจกรรมแบบผ่อนคลาย มีความต้องการพื้นที่สำหรับนั่งพักผ่อน และต้องการความสวยงามของทัศนียภาพ ซึ่งจากการเก็บข้อมูล และสัมภาษณ์ผู้ใช้พบว่า พื้นที่นั่งมีเพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้เนื่องจากนอกจากบริเวณที่นั่งยาวด้านหลังพระบรมราชานุสาวรีย์แล้ว ยังสามารถเลือกใช้ขอบกระเบียดต้นไม้ ขอบพื้นที่ต่างระดับ รวมถึงบนพื้นหญ้าเป็นที่นั่งได้ และพบว่าผู้ใช้ไม่ต้องการให้มีที่นั่งมากกว่านี้เนื่องจากจะทำให้พื้นที่ลานดูแออัดมากขึ้น

- กิจกรรมแบบมีการเคลื่อนไหว พบว่า ปัจจุบันไม่มีการแบ่งพื้นที่เฉพาะจึงเกิดการใช้พื้นที่ซ้อนทับกับกิจกรรมอื่นๆ และในพื้นที่โล่งที่เหมาะสมกับการใช้งาน กลับอยู่ในส่วนลานรอบฐานพระบรมราชานุสาวรีย์ ในบางเวลาจะเกิดการรบกวนกับผู้เข้ามาสักการะ และในกิจกรรมออกกำลังกายเอง จะพบว่าเกิดการซ้อนทับของพื้นที่อย่างมาก เห็นได้จากในช่วงเย็นถึงหัวค่ำของวันศุกร์ซึ่งเป็นช่วงที่มีการเล่นกีฬาประเภทเบตมินตันกระจายทั่วพื้นที่ ส่งผลให้ผู้ที่ใช้เข้ามาวิ่งออกกำลังกายไม่สามารถใช้เส้นทางเดินต่างๆ ได้อย่างสะดวก

- การสักการะ มีการเตรียมพื้นที่ในบริเวณลานรอบฐานทางด้านหน้าของพระบรมราชานุสาวรีย์เพื่อรองรับประชาชนที่เข้ามาสักการะ รวมถึงลานในแนวแกนจากทางเข้าฝั่งถนนลาดหญ้า ซึ่งจะมีการใช้งานในวันพิธีการซึ่งเพียงพอต่อการใช้งาน

1.2.2 ด้านคุณภาพ

- พื้นที่ประกอบกิจกรรม ในการใช้งานพื้นที่ลานสาธารณะนั้น ผู้ใช้ควรสามารถเลือกใช้พื้นที่ส่วนต่างๆ ได้อย่างสะดวกและปลอดภัย จากการเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ผู้ใช้พบว่าภายหลังการปรับปรุงทัศนียภาพบนพื้นที่วงเวียนใหญ่ให้เป็นลานโล่งนั้น ส่งผลให้มองเห็นองค์พระเจ้าตากสินได้ง่ายขึ้น และมีความปลอดภัยมากขึ้น แต่ในทางกลับกันช่วงเวลาที่สามารรถเข้าใช้พื้นที่ได้ลดลงอย่างมาก เนื่องจากในช่วงกลางวันไม่มีร่มเงาภายในพื้นที่ลาน ในด้านการเข้าถึงในปัจจุบันยังไม่สะดวกเนื่องจากมีทางลอดใต้ดินเพียง

ทางเดียว และไม่มีทางมัลลายสำหรับข้ามถนนเข้าสู่พื้นที่ลาน ไม่มีการจัดเตรียมพื้นที่สำหรับสาธารณูปโภค เช่น ห้องน้ำ ส่งผลให้ผู้รู้สึกไม่สะดวกในการใช้พื้นที่

- มุมมองและทัศนียภาพ ในการปรับปรุงทัศนียภาพบริเวณวงเวียนใหญ่ได้มีการออกแบบพื้นที่ลานให้มีลักษณะเปิดโล่ง มีการการตัดต้นไม้ใหญ่ภายในบริเวณลาน ส่งผลให้สามารถมองเห็นองค์พระเจ้าตากสินได้ชัดเจนขึ้นในระยะใกล้ แต่หากอยู่ในระยะไกลออกไปจะเห็นเป็นเพียงส่วนหนึ่งของกลุ่มอาคารทางด้านหลังเท่านั้น การเปิดมุมมองโดยรอบทำให้มองเห็นอาคารที่หันเข้าสู่พื้นที่วงเวียนใหญ่ได้ชัดเจนขึ้น โดยอาคารมีรูปแบบที่หลากหลาย และบางหลังมีความทรวดทอหรือมีการทิ้งร้าง ส่งผลให้ไม่เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของทัศนียภาพจึงไม่เกิดความสวยงามของทัศนียภาพเท่าที่ควร นอกจากนี้การเปิดโล่งพื้นที่ส่งผลให้เมื่อมองจากด้านนอก แทนที่นำเข้าสู่พระบรมราชานุสาวรีย์มีความชัดเจนน้อยลง และไม่สัมพันธ์กับบริบทโดยรอบ

2.สรุปอุปสรรคและปัญหา

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบทางกายภาพ และพฤติกรรมของผู้ใช้ พบว่ามีองค์ประกอบหลายส่วนที่ยังไม่เหมาะสมกับการใช้งาน ดังนั้นเพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะจึงแบ่งอุปสรรคและปัญหาออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

2.1 ด้านปริมาณ

2.1.1 ความไม่เป็นสัดส่วนของพื้นที่ประกอบกิจกรรม เกิดจากการปรับปรุงภูมิทัศน์ เน้นความเป็นพื้นที่สักการะ และความโดดเด่นของพระบรมราชานุสาวรีย์เป็นหลัก ไม่ได้คำนึงถึงกิจกรรมอื่นที่จะเกิดขึ้น

2.1.2 พื้นลาดแข็งขนาดใหญ่อยู่บริเวณใกล้กับพระบรมราชานุสาวรีย์ และพื้นที่อื่นๆถูกแบ่งออกเป็นพื้นที่ย่อยๆไม่เหมาะสมกับการใช้งานในกิจกรรมประเภทการออกกำลังกาย

2.1.3 การขาดพื้นที่ร่มเงาภายในพื้นที่ลาน เนื่องจากในปัจจุบันไม่มีการปลูกต้นไม้ขนาดใหญ่ ส่งผลให้พื้นที่ลานในตอนกลางวันร้อนมาก ผู้ใช้ต้องอาศัยร่มเงาที่เกิดจากอาคารข้างเคียงเป็นพื้นที่ประกอบกิจกรรม และมีช่วงเวลาที่สามารถใช้งานได้น้อยกว่าก่อนมีการปรับปรุง

2.1.4 การขาดสาธารณูปโภคภายในพื้นที่ ซึ่งในปัจจุบันภายในพื้นที่ลานไม่มีห้องน้ำ

2.2 ด้านคุณภาพ

2.2.1 การเข้าถึงพื้นที่ยังไม่สะดวก เนื่องจากปัจจุบันมีทางเข้าออกที่เป็นทางลอดใต้ดินเพียงทางเดียว และไม่มีทางม้าลาย

2.2.2 มุมมองของพื้นที่เปิดกว้างเกินไป เนื่องจากตัดต้นไม้ขนาดใหญ่ออกทั้งหมด จึงสามารถเห็นอาคารโดยรอบลานสาธารณะบริเวณวงเวียนใหญ่ ซึ่งเป็นอาคารที่ไม่ได้ดูสวยงาม และมีการสร้างคอนโดขนาดใหญ่ ส่งผลให้เมื่อมองภาพรวมของทัศนียภาพจากภายในลานแล้วไม่สวยงาม

2.2.3 การขาดความรู้สึกของพื้นที่ปิดล้อม เนื่องจากสัดส่วนความกว้างของลานมากกว่าความสูงของอาคารโดยรอบมากจึงทำให้ขอบเขต และความรู้สึกปิดล้อมของพื้นที่ไม่เกิดขึ้น

2.2.4 การไม่ควบคุมความสูงของอาคารโดยรอบ ส่งผลให้เมื่อบริเวณโดยรอบมีการพัฒนา จะเกิดผลกระทบต่อนุมิตัศน์ของวงเวียนใหญ่มาก

ภาพ 7.1 ทัศนียภาพก่อนมีการสร้างคอนโด

ภาพ 7.2 ทัศนียภาพหลังมีการสร้างคอนโด

3. ข้อเสนอแนะ

ในการกำหนดแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ลานสาธารณะบริเวณวงเวียนใหญ่ ควรมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และบทบาทของพื้นที่ ดังที่ได้กล่าวมาในการวิเคราะห์ผลคือ

- เพื่อเป็นพื้นที่ในการประดิษฐานพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชให้ประชาชนสักการะบูชา

- เพื่อเป็นพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจของคนในชุมชน และพื้นที่ใกล้เคียง

โดยแบ่งการเสนอแนะออกเป็นสองส่วนตาม อุปสรรคและปัญหา ได้แก่

3.1 ด้านปริมาณ

3.1.1 ควรมีการทำการสำรวจความต้องการของประชาชนว่ามีความต้องการอย่างไร และพื้นที่ที่ได้จากการพัฒนาควรมีรูปแบบอย่างไร

3.1.2 ผู้ใช้หลักที่เข้ามาในพื้นที่ จะเป็นการพักผ่อนและออกกำลังกาย ดังนั้นในการวางแผนควรคำนึงถึงการแบ่งพื้นที่ประกอบกิจกรรมต่างๆ เพื่อความสะดวกของผู้ใช้งาน ด้วยการสำรวจปริมาณผู้ใช้กิจกรรมต่างๆ เพื่อใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการแบ่งพื้นที่ใช้สอย

3.1.3 ควรมีการเพิ่มต้นไม้ใหญ่ในบริเวณลาน เพื่อสร้างร่มเงาให้กับผู้ใช้งาน แต่ต้องไม่เยอะเกินไปจนเกิดเป็นจุดอับสายตาทำให้ผู้ใช้รู้สึกไม่ปลอดภัย

3.1.4 ควรมีการเพิ่มสาธารณูปโภคในพื้นที่เช่นห้องน้ำ โดยอาจให้อยู่ในส่วนของทางลอดใต้ดิน เพื่อไม่เป็นการรบกวนสภาพภูมิทัศน์ของลาน

3.2 ด้านคุณภาพ

3.2.1 ควรเพิ่มทางเข้าถึงให้สะดวกมากขึ้น โดยอาจมีการทำทางลอดใต้ดินจากถนนด้านอื่นเพิ่มเติม หรือมีการติดตั้งสัญญาณไฟจราจร และทางม้าลายเพื่อให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงพื้นที่ลานได้อย่างปลอดภัย

3.2.2 ในการใช้มาตรฐานจากประเทศอื่นๆ มาออกแบบ ควรคำนึงถึงข้อจำกัดด้านความแตกต่างของภูมิประเทศ และภูมิอากาศ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อกิจกรรมและความต้องการพื้นที่ที่จะเกิดขึ้นบนพื้นที่ลานสาธารณะ

3.2.3 มีการใช้ต้นไม้ใหญ่เพื่อสร้างระนาบทางตั้ง ความรู้สึกปิดล้อม และเป็นฉากหลังให้กับมุมมองพระบรมราชานุสาวรีย์ นอกจากนี้ยังสามารถใช้ต้นไม้ในการเปิดมุมมองบางช่วงซึ่งจะช่วยเน้นแนวแกนได้มากกว่าการเปิดโล่งทั้งหมด

3.2.4 ควรมีการปรับผังให้สัมพันธ์กับทิศทางของพระบรมราชานุสาวรีย์ และแนวแกนถนน เพื่อให้เกิดแนวแกนมุมมองที่มีประสิทธิภาพ

3.2.5 ควรมีการควบคุมความสูงของอาคารโดยรอบเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบทางภูมิทัศน์ของพื้นที่วงเวียนใหญ่ในอนาคต

4. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

4.1 พื้นที่วงเวียนใหญ่เป็นพื้นที่ที่มีการปรับปรุงภูมิทัศน์จากการเป็นสวนสาธารณะขนาดเล็ก ให้กลายเป็นลานสาธารณะ จึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นความเปลี่ยนแปลงในการใช้งานที่เกิดขึ้นจริง โดยอาจใช้การสอบถามผู้ใช้ที่เคยใช้ลานทั้งก่อนและหลังการปรับปรุง เพื่อหาผลในด้านการใช้งานว่าภายหลังการปรับปรุงพื้นที่ลานสาธารณะบริเวณวงเวียนใหญ่มีประสิทธิภาพในการใช้งานมากขึ้นหรือน้อยลงหรือไม่ อย่างไร

4.2 ในการวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางกายภาพที่มีการออกแบบและพฤติกรรมของผู้ใช้ในพื้นที่ลานสาธารณะบริเวณวงเวียนใหญ่ ซึ่งพบว่าองค์ประกอบในการออกแบบหลายส่วนซึ่งเป็นไปตามลักษณะทางกายภาพของลานตามแนวคิดและทฤษฎีกลับเป็นปัญหา และอุปสรรคในการใช้งาน ดังนั้นควรมีการศึกษาพื้นที่ลานแห่งอื่นๆ ทั้งในพื้นที่ย่านชุมชน และย่านเศรษฐกิจ เพื่อหาแนวทางการออกแบบลานที่เหมาะสมกับบริบท และสภาพภูมิอากาศของประเทศไทยได้ในอนาคต

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

สุพักตรา สุทธภา.(2540). “พื้นที่เปิดโล่ง องค์ประกอบในผังเมือง”.วารสารหน้าจั่ว, ฉบับที่ 15:128
 วิมลสิทธิ์ หรยางกูร.(2541). **พฤติกรรมมนุษย์กับสภาพแวดล้อม**.พิมพ์ครั้งที่5. กรุงเทพมหานคร

: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย.(2546). “มาตรฐานสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ”.
 คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.(2546). “แผนแม่บทพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานคร”
 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.(2552-2553). “เมืองและสภาพแวดล้อม”.

วารสารวิชาการภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง ฉบับที่ 1

รุจิโรจน์ อนุบาลบุตร.(2531). “การใช้ประสบการณ์สันตากการในการวางแผนและออกแบบ
 สวนสาธารณะหรือพื้นที่เพื่อการสันตากการในเมือง”. วารสารหน้าจั่ว, ฉบับที่ 8 : 171-
 181

กฤษณ์ เทศนา.(2548). “การออกแบบที่ว่างที่สัมพันธ์กับเวลาและเหตุการณ์ในบริบทปัจจุบัน”.

วิทยานิพนธ์ปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ณัฐกานต์ ศุภสินธุ์.(2551). “ผลกระทบของพื้นที่เปิดโล่งต่อชุมชน กรณีศึกษาชุมชนแพ่งภูธร”.

การค้นคว้าอิสระปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เขมชาติ ภูประเสริฐ.(2546). “แนวทางการกำหนดสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่สาธารณะ
 ที่มีการปิดล้อมที่ตอบสนองต่อพฤติกรรมและความพึงพอใจของคนในท้องถิ่น”.

วิทยานิพนธ์ปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุภา รุจิรกุล.(2545). “แนวทางการฟื้นฟูพื้นที่ศูนย์กลางเก่า : กรณีศึกษาย่านวงเวียนใหญ่”.

วิทยานิพนธ์ปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางผังเมือง
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณัฐพร บุญนาค.(2545). “สถานะทางประวัติศาสตร์ของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช พ.ศ.2310
 – 2497”.วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วรินทร์ ประสานสารกิจ.(2545). “การปรับปรุงฟื้นฟูบริเวณอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ”. วิทยานิพนธ์
 ปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมือง จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

Clare Cooper Marcus, Carolyn Francis. (1998). **PEOPLE PLACES Design Guidelines for Urban Open Space**. United States of America: Van Nostrand Reinhold.

William H. Whyte. (1980). **The Social Life of Small Urban Spaces** .PROJECT FOR PUBLIC SPACES, New York.

Leon Battista Alberti. (1986). **The ten book of architecture**. Dover, New York

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	นางสาว นพนันท์ อินสุข
ที่อยู่	77 ตรอกซี้เก้า ซ.ธนบุรี 4 ถ.สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี แขวงบางลำภูล่าง เขตคลองสาน กรุงเทพฯ 10600 โทรศัพท์ (02)4385744 , (086)5771665
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2552	สำเร็จการศึกษาปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สาขาสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร
พ.ศ. 2553	ศึกษาต่อระดับปริญญาโท หลักสูตรภูมิสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร